

Ταξινόμηση αναρτημένων εργασιών

Αυτισμός / Autism

- 1. Ελλείματα επικοινωνίας στις αναπτυξιακές Διαταραχές. Εμφάνιση ελλειμάτων επικοινωνίας στις αναπτυξιακές διαταραχές αντλώντας παραδείγματα από μελέτες στον Αυτισμό και στην Ειδική Γλωσσική Διαταραχή.
Communication Deficiencies in Developmental Disorders. Occurrence of communication deficits in developmental disorders drawing examples from studies in Autism and Special Language Impairment.
Ποντίκη Κωνσταντίνα.**

Μεταπτυχιακή εργασία: Διαπανεπιστημιακό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Επιστήμες Της Αγωγής: Ειδική Αγωγή Και Εκπαίδευση Ατόμων Με Προβλήματα Προφορικού Και Γραπτού Λόγου.

Θεματική Ενότητα: Αυτισμός, Γλωσσικές Διαταραχές.

Λέξεις Κλειδιά: Αυτισμός, Ειδική Γλωσσική Διαταραχή, Θεωρία του Νου, Γλωσσικές Δυσκολίες, Διαφοροδιάγνωση.

Περίληψη: Η παρούσα εργασία είναι μια θεωρητική εργασία όπου αναφέρεται στα ελλείματα επικοινωνίας σε δυο αναπτυξιακές διαταραχές όπως τον Αυτισμό και την Ειδική Γλωσσική Διαταραχή. Για τη δημιουργία της εργασίας έχουν μελετηθεί έρευνες που έχουν γίνει σχετικά με τα χαρακτηριστικά των διαταραχών, τη φύση των διαταραχών καθώς και τη διαφοροδιάγνωση των δυο διαταραχών.

Πιο συγκεκριμένα στην εργασία, γίνεται η εισαγωγή με έννοιες όπως τι είναι γλώσσα, ομιλία, επικοινωνία, διαταραχές επικοινωνίας, ποιες διαταραχές ορίζονται ως διαταραχές επικοινωνίας.

Έπειτα ,γίνεται αναφορά στις γλωσσικές μειονεξίες που αντιμετωπίζουν τα άτομα με Αυτισμό. Σύμφωνα με μελέτες, έχουν αποδειχτεί διαταραχές στη φωνολογία, μορφοσύνταξη, σημασιολογία και πραγματολογία. Εκτός των γλωσσικών τομέων έχουν ποιοτική έκπτωση στη κοινωνική αλληλεπίδραση, στην από κοινού εστίαση προσοχής, συμβατικές εκφράσεις προσώπου και σώματος.

Δυσκολίες στους γλωσσικούς τομείς πιθανών οφείλεται σε πρώιμες επικοινωνιακές ικανότητες που αναπτύσσονται πριν τη γλωσσική ανάπτυξη. Η δυσκολία στην επικοινωνία σχετίζεται με τη Θεωρία του Νου όπου είναι έμφυτη προσαρμογή στη κοινωνική γνώση και παίζει καθοριστικό ρόλο στη κοινωνική μάθηση και γλωσσική ανάπτυξη.

Στη συνέχεια, αναφέρεται στην ΕΓΔ, στα ελλείματα που παρουσιάζει και στην κατηγοριοποίηση της. Το κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η καθυστερημένη ομιλία, δυσκολίες στη μορφοσύνταξης τους, δυσκολίες στο λεξιλόγιο και στη πραγματολογία.

Οι θεωρητικές προσεγγίσεις που έχουν αναπτυχθεί αποδίδουν το έλλειμμα στη γραμματική ή σε δυσκολία σε γνωστικές δεξιότητες.
Στο τέλος της εργασίας, γίνεται η σύγκριση των ελλειμάτων των δύο διαταραχών, συνοσυρότητα τους και που μπορεί να οφείλεται. Έμφαση δίνεται σε μελέτες που συνδέουν τα ελλείματα της επικοινωνίας με την κοινωνικοποίηση, τη σχολική επίδοση και την ένταξη των ατόμων στο σύνολο.

Title: Communication Deficiencies in Developmental Disorders. Occurrence of communication deficits in developmental disorders drawing examples from studies in Autism and Special Language Impairment.

Name: Pontiki I. Konstantina

Abstract: This article is a theoretical approach and refers to communication deficits in two developmental disorders such as Autism and Special Language Impairment (SLI). In order to create the work, research has been done on the characteristics of the disorders, the nature of the disorders as well as the differential diagnosis of them.

More specifically in this work, the introduction is made with concepts such as what is language, speech, communication, communication disorders, which disorders are defined as communication disorders.

Next, reference is made to the language handicaps faced by people with Autism. According to studies, disorders in phonology, morphology, semantics and pragmatics have been proven. Apart from the language areas, they have a qualitative reduction in social interaction, in the focus of attention, conventional facial and body expressions.

Difficulties in language areas are probably due to early communication skills that are been developed before language development. Difficulty in communication is related to Theory of Mind where it is an innate adaptation to social knowledge and plays a key role in social learning and language development.

Furthermore, we are referring to the SLI, its deficits and its categorization. Their main feature is the delayed speech, difficulties in the syntax, difficulties in vocabulary and pragmatics.

The theoretical approaches that have been developed attribute the deficit to grammar or difficulty in cognitive skills.

At the end of the work, the deficits of the two disorders are compared, their co-occurrence and what may be due. Emphasis is placed on studies linking communication deficits with socialization, school performance and the integration of individuals into the whole. It is observed that communication disorders affect the linguistic and non-linguistic sectors and their involvement in SLI and Autism disorders. This leads to the need for early diagnosis of these individuals and their therapeutic rehabilitation, with the aim of improving communication deficits, integration into society and the subsequent development of their academic and social. **and professional career.**

**2. Προφίλ Γλωσσικών Ακαδημαϊκών και Μεταγλωσσικών δεξιοτήτων παιδιών σχολικής ηλικίας με Αναπτυξιακές Διαταραχές.
"Profile of Language Academic and Post-linguistic skills of school children with Developmental Disorders".
Παπαρίζος Α. Κωνσταντίνος.**

ΠΑΠΑΡΙΖΟΣ Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΣ MSc

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΟΓΙΝΔΡΟΥΚΑΣ ΛΟΓΟΠΕΔΙΚΟΣ PhD

ΦΟΡΕΙΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Επιστήμες των Διαταραχών της Επικοινωνίας»

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΕΠΙ ΚΟΙΝΩΝΩ

Σκοπός της εργασίας είναι η μελέτη των γλωσσικών ακαδημαϊκών και μεταγλωσσικών δεξιοτήτων των παιδιών σχολικής ηλικίας με νευροαπτυξιακές διαταραχές. Στόχος της έρευνας είναι, μέσω της χορήγησης ενός αξιολογητικού εργαλείου «Πρωτόκολλο Λογοπεδικής Αξιολόγησης Σχολικής Ηλικίας – ΠΛΑΣΗ» σε μη τυπικό πληθυσμό, να μελετήσει το προφίλ των παιδιών με αναπτυξιακές διαταραχές και να σχολιάσει τις δυσκολίες τους και τα ελλείμματα τους όσον αφορά τις γλωσσικές ακαδημαϊκές και μεταγλωσσικές τους δεξιότητες.

Στην έρευνα συνολικά συμμετείχαν 30 παιδιά σχολικής ηλικίας από Β΄ Δημοτικού έως Β΄ Γυμνασίου και οι ηλικίες τους ήταν από 7,7 έως 15,5 ετών. Από αυτά, 3 παιδιά με διάγνωση Διάχυτη Αναπτυξιακή Διαταραχή – Αυτισμό, 7 παιδιά με Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή, 7 παιδιά με Ειδική Μαθησιακή Δυσκολία Ανάγνωσης και Γραπτής Έκφρασης – Δυσλεξία, 6 παιδιά με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητα και 7 παιδιά με χαμηλό νοητικό τους δυναμικό.

Απαραίτητη προϋπόθεση ήταν, όλοι οι συμμετέχοντες, να έχουν εξεταστεί με την ελληνική κλίμακα νοημοσύνης WISC-III και το διάστημα της εξέτασης τους να μην υπερβαίνει τα 2 έτη. Η δειγματοληψία που εφαρμόστηκε ήταν μη - τυχαία και συγκεκριμένα ευκολίας (ή βολής), καθώς το δείγμα λήφθηκε από συγκεκριμένες δομές. Λόγω του μικρού μεγέθους δείγματος καθώς και της μη - αντιστοίχισης των παιδιών σε ηλικιακές ομάδες (non - matched sample), η στατιστική ανάλυση που εφαρμόστηκε ήταν απλή περιγραφική ανάλυση και συγκεκριμένα για κάθε μεταβλητή, υπολογίσθηκαν ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση.

Για ορισμένες από τις δοκιμασίες του ΠΛΑΣΗ επιλέχθηκε ο τρόπος βαθμολόγησης να είναι όμοιος με των Miller, J., Andriacchi, K., DiVall-Rayn, Lein, P. (2003) Narrative Scoring Scheme. Οι δοκιμασίες του ΠΛΑΣΗ που έγινε προσαρμογή στην

ελληνική γλώσσα και βαθμολογήθηκαν με τον ίδιο τρόπο είναι η Διήγηση Ιστορίας Εικόνων, η Διήγηση Ιστορίας που άκουσε, η Κατανόηση Ιστορίας που Διάβασε/κειμένου Ανάγνωσης και η Αυθόρμητη Γραφή καθώς αποτελεί τρόπο γραπτής αφήγησης. (Βογινδρούκας, Χελάς 2014). Τα αποτελέσματα που θα παρουσιαστούν αφορούν στις επιδόσεις των παιδιών με νευροαναπτυξιακές διαταραχές στις παραπάνω δραστηριότητες και το αν υπάρχουν δυσκολίες ή όχι στην περάτωση τους .

Λέξεις Κλειδιά: Νευροαναπτυξιακές Διαταραχές, Γλωσσικές – Μεταγλωσσικές Δυσκολίες/Δυσκολίες, Αφήγημα, Θεματική Ενότητα:Νευροαναπτυξιακές Διαταραχές

ABSTRACT

RESEARCH PAPER TITLE

"Profile of Language Academic and Post-Linguistic Skills of School Children with Developmental Disorders"

PAPARIZOS A. KONSTANTINOS SPEECH THERAPIST MSc IOANNIS LOGOPAEDIC PhD

INSTITUTIONS

UNIVERSITY OF MACEDONIA

Department of Educational and Social Policy

Postgraduate Programs of Studies "Sciences in Communication Disorders"

INSTITUTE FOR RESEARCH AND EDUCATION SPEECH THERAPY
INTERVENTION AND TREATMENT CENTER EPI KOINONO

The aim of this study is to study the lingual academical and post-lingual skills of school children with neurodevelopmental disorders. The aim of the research is, through the provision of an evaluation tool "School Age Speech Assesment Protocol - PLASI" in a non-typical population, to study the profile of children with developmental disorders and to comment on their difficulties and deficits in terms of their post-lingual skills.

The research involved a total of 30 school-age children from second grade to eighth grade and their ages ranged from 7.7 to 15.5 years. Of these, 3 children were diagnosed with Diffuse Developmental Disorder - Autism, 7 children with Developmental Language Disorder, 7 children with Special Learning Difficulty Reading and Writing - Dyslexia, 6 children with Attention Deficit Hyperactivity Disorder and hyperactivity and 7 children with low mental potential.

A prerequisite was that all participants had been examined with the Greek WISC-III intelligence scale and that their examination period should not exceed 2 years. The sampling applied was non-random and of particular convenience (or shot), as the sample was taken from specific structures. Due to the small sample size as well as the

non - matched sample of children (non - matched sample), the statistical analysis used was a simple descriptive analysis and for each variable, the average and standard deviation were calculated.

For some of the PLASI tests the scoring method was chosen to be similar to that of Miller, J., Andriacchi, K., DiVall-Rayan, Lein, P. (2003) Narrative Scoring Scheme. The tests of PLASI that were adapted in the Greek language and graded in the same way are the Image Storytelling, the listening Storytelling, the Understanding of the Story that he read / text Reading and the Spontaneous Writing as it is a way of written narration. (Vogindroukas, Chelas 2014). The results that will be presented relate to the performance of children with neurodevelopmental disorders in the above activities and whether there are difficulties or not in their completion.

Keywords: Neurodevelopmental Disorders, Language - Post-language Difficulties, Narrative,

Topic: Neurodevelopmental Disorders

3. Ψυχοεκπαίδευση γονέων νηπίων με ΔΑΦ/επικοινωνιακές διαταραχές με το πρόγραμμα ‘More than words’ (Hanen): παρουσίαση μεθόδου κι αποτελεσματικότητας.

‘More than words’ (Hanen), a Parent training structured program for children with autism spectrum disorder or social communication difficulties: Presentation of the effectiveness of the method in Greek standards.

Βασιλική Σκαρλοπούλου.

ΦΟΡΕΑΣ: Κέντρο Νευροεξελικτικής Αγωγής Παιδιού (ΚΝΑΠ) Λέξεις κλειδιά: πρώιμη παρέμβαση, ΔΑΦ, θεραπευτικά προγράμματα Θεματική ενότητα: πρώιμη παρέμβαση, αυτισμός

Μελέτες δείχνουν ότι οι γονείς των παιδιών με ΔΑΦ παίζουν καταλυτικό ρόλο στην πρώιμη παρέμβαση (National Research Council, 2011). Σύμφωνα με τους McConachie&Diggie,2006,οι γονείς με τη κατάλληλη καθοδήγηση μπορούν να γίνουν τόσο αποτελεσματικοί όσο οι θεραπευτές. Γι’ αυτό το λόγο, τα πιο αποτελεσματικά προγράμματα πρώιμης παρέμβασης υιοθετούν παρέμβαση που βασίζεται στη συμμετοχή του γονέα.

Υπάρχουν πολλά διαφορετικά προγράμματα που απευθύνονται στους γονείς των νηπίων με ΔΑΦ παρόλαυτά η δυσκολία φαίνεται να υπάρχει στο συνδυασμό: κατανόηση της θεωρίας και πρακτική εφαρμογή. Το ‘More than words’ του οργανισμού HANEN είναι ένα πρόγραμμα πρώιμης παρέμβασης για νήπια με ΔΑΦ/επικοινωνιακές διαταραχές που έχει 3 ταυτόχρονους στόχους :

- Εκπαίδευση: Οι γονείς να κατανοήσουν τη θεωρία και να αυξήσουν τη γνώση για την κοινωνική επικοινωνία.

- Παρέμβαση: Οι γονείς με υποστήριξη να μπορέσουν να εφαρμόσουν πρακτικά στρατηγικές που θα είναι αποτελεσματικές για την ανάπτυξη της αλληλεπίδρασης κι επικοινωνίας.

- Συναισθηματική υποστήριξη.

Μπορεί να εφαρμοστεί είτε ατομικά είτε σε ομάδα γονέων.

Η παρούσα έρευνα έγινε από την μεταφράστρια/επιμελήτρια του βιβλίου γονέων στοχεύοντας να δείξει την αποτελεσματικότητα του προγράμματος τόσο ως προς την αύξηση της γνώσης των γονέων όσο και της αυτοπεποίθησης τους στην εφαρμογή στρατηγικών.

Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια πριν την έναρξη του προγράμματος και μετά από αυτό. Στα ερωτηματολόγια οι γονείς βαθμολόγησαν τη γνώση τους σε συγκεκριμένους τομείς καθώς και την αυτοπεποίθησή σε συγκεκριμένες καταστάσεις Τα ερωτηματολόγια συλλέχθηκαν από ομαδικές κι ατομικές συνεδρίες.

Τ' αποτελέσματα δείχνουν ότι οι γονείς αύξησαν την κατανόηση και την αυτοπεποίθησή τους στην εφαρμογή στρατηγικών σ'όλους τους τομείς μετά το πρόγραμμα εκπαίδευσης.

“More than words” (Hanen), a Parent training structured program for children with autism spectrum disorder or social communication difficulties: Presentation of the effectiveness of the method in Greek standards.

Author : Vili Skarlopoulou, SLT, RCSLT, HCPC reg Coordinator : private clinic ARGO

Keywords: Early intervention, ASD, `Therapeutic Programs Theme unit: Early intervention, Autism.

Research indicates the earlier the intervention for children with ASD, the better are the chances of improvement of development (Koegel 2014). Parents are the first to observe and record a developmental problem (Johnson & Myers,2007). That is why the parents of children with ASD play an essential role in the early intervention (National Research Council 2011). Without tools for managing the behaviour of their children, the worried parents are likely to face mental health problems, such as depression (Dumas,Wolf,Fissman, &Gulligan 1991,Hastings & Brown ,2002) resulting in their capability to be effective parents (Durand,Henemann,Clarke,Wang & Rinaldi,2013). In short, the involvement of parents in the early intervention has significant benefits both for the child and the wellbeing of the parents. “More than Words” by HANEN is an early intervention parent-training structured program for children with autism spectrum disorder or social communication difficulties. The current research aims to show the effectiveness of the program in the enhancement of parents’ knowledge (*training*), in their confidence in the application of strategies (*intervention*) and their *emotional wellbeing* within Greek Standards. Questionnaires were used before the beginning of the program as well as after that. In the questionnaires the parents graded their knowledge in specific sectors as well as their

confidence in specific situations. They also graded their emotional state before and after the program . Statistics indicate an increase in all three sectors after the training either on an individual or group level training. "More than Words" appears to be an effective model of parents training in building knowledge and confidence within Greek standards. Nevertheless, further research is needed before any safe conclusions are drawn .

4. Συγκριτική μελέτη των κοινωνικών επικοινωνιακών δεξιοτήτων παιδιών τυπικής ανάπτυξης ηλικίας 4-6 και παιδιών με ΔΑΦ».

“A comparison study of social communication skills between typically developing preschool Greek children and children with autism”.

Άσλεϋ Παρασκευή-Ελίζαμπεθ, Τράντου Χρυσή, Τριανταφύλλου Όλια, Βογινδρούκας Ιωάννης.

Φορέας: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, τμήμα εκπαιδευτικής και κοινωνικής πολιτικής

Τίτλος: «Συγκριτική μελέτη των κοινωνικών επικοινωνιακών δεξιοτήτων παιδιών τυπικής ανάπτυξης ηλικίας 4-6 και παιδιών με ΔΑΦ»

Συγγραφείς: Άσλεϋ Παρασκευή-Ελίζαμπεθ, Λογοθεραπεύτρια MSc

Τράντου Χρυσή, Λογοθεραπεύτρια MSc

Τριανταφύλλου Όλια, Λογοθεραπεύτρια MSc

Βογινδρούκας Ιωάννης, Λογοπεδικός Διδάκτωρ στο τμήμα Ψυχολογίας στο πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Εισαγωγή: Είναι ευρέως διαδεδομένο, ότι τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης αναπτύσσουν αυθόρμητα τις κοινωνικές-πραγματολογικές δεξιότητες, σε αντίθεση με τα παιδιά με αυτισμό που τα ελλείμματα της ανάπτυξης της κοινωνικότητας αποτελεί θεμελιώδες χαρακτηριστικό των συμπτωμάτων τους.

Σκοπός: Το θέμα της παρούσας έρευνας αποσκοπεί στο να μελετήσει τις δεξιότητες της κοινωνικής επικοινωνίας των τυπικών παιδιών ηλικίας 4 έως 6 ετών και να τα συγκρίνει με παιδιά με αυτισμό.

Μέθοδος: . Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν 184 παιδιά τυπικής ανάπτυξης και 43 παιδιά με αυτισμό. Για τη διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο «Αξιολόγηση της πραγματολογίας και της κοινωνικής επικοινωνίας» (APLSC) (Hyter & Applegate, 2012). Σε πρώτη φάση συμπληρώθηκαν ερωτηματολόγια, από τους γονείς και τους παιδαγωγούς των παιδιών τυπικής ανάπτυξης και των παιδιών με ΔΑΦ. Οι κηδεμόνες των παιδιών τυπικής ανάπτυξης συμπλήρωσαν ένα επιπλέον ερωτηματολόγιο για τον αποκλεισμό των παιδιών με πιθανά σημάδια αυτισμού. Σε δεύτερη φάση, καταγράφηκαν οι δεξιότητες της κοινωνικής-επικοινωνίας στο σχολικό περιβάλλον. Τέλος, αξιολογήθηκαν όλα τα υποκείμενα της έρευνας ως προς την αφηγηματική ικανότητα και τη γλωσσική επάρκεια.

Αποτελέσματα: Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το APLSC είναι ένα αξιόπιστο εργαλείο, το οποίο μπορεί να εντοπίσει τα δυνατά και τα αδύναμα σημεία στην κοινωνική επικοινωνία- πραγματολογία των παιδιών προσχολικής ηλικίας.

Συμπεράσματα: Τα ελληνόπουλα προσχολικής ηλικίας (4-6 ετών) διαμορφώνουν κοινωνικές σχέσεις, έχουν αναπτυγμένες τις δεξιότητες συζήτησης, και έχουν

αναπτύξει το συμβολικό παιχνίδι και είναι ικανά να κατανοήσουν ένα αφήγημα. Τα παιδιά με αυτισμό, ηλικίας 4 έως 6 ετών έδειξαν σημαντικότερες αποκλίσεις σε όλους τους τομείς της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, στο παιχνίδι και στην εξαγωγή συμπεράσματος.

Λέξεις κλειδιά: αυτισμός, κοινωνική επικοινωνία, πραγματολογία

Βιβλιογραφία:

- 1 Bauminger-Zviely, N., Karin, E., Kimhi, Y., & Agam-Ben-Artzi, G. (2014). Spontaneous peer conversation in preschoolers with high-functioning autism spectrum disorder versus typical development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 55(4), 363-373.
- 2 Fujiki, M., Brinton, B., & Schwartz, R. (2009). Pragmatics and social communication in child language disorders. *Handbook of child language disorders*, 406-423.

“A comparison study of social communication skills between typically developing preschool Greek children and children with autism”

University of Macedonia, Department of Educational and Social Policy. Authors: Ashley, Paraskevi-Elizabeth Speech therapist MSc

Triantafyllou, Olga Speech therapist MSc Trantou, Chrysi Speech therapist MSc Vogindroukas, Ioannis Speech pathologist PHD Abstract

Social pragmatic communication deficits are defined in the social use of nonverbal and verbal communication. {1}. It is generally acknowledged that neurotypical children instinctively develop social-pragmatic skills. In contrast, the key feature of autism is social-pragmatic deficits. The aim of this study was to identify social communication skills among typically developed preschool Greek children and compare those skills with the ones of children with autism spectrum disorder (ASD). The sample was selected from public and private schools of urban, semi-urban and rural areas and was divided into three age groups (48-53 months, 54-59 months, 60-71 months). The present study involved 184 children with typical development and 43 children diagnosed with ASD. Exclusion criteria concerned the typically developed children with: (a) suspected signs of autism, and (b) abnormal language development. The process included two phases: During the first phase, a questionnaire was completed by the teachers as well as the parents, based on their observation of the children's interaction with peers and family members {2,3}. The questions were rated on a scale of 0-5 (0=not observed, 5=almost always) and assessed social-pragmatic abilities. Afterwards, specialized tools were used to assess the development of expressive vocabulary, grammar and informational competence of each child individually. {4,5,6} Method comparisons and analysis were carried out using SPSS (Statistical Package for Social Sciences). The APLSC scores indicate that typically developed children, between 4 and 6 years old, have developed to a large extent their social-pragmatic skills. The APLSC results show a significant deviation among the ASD children, especially during social interaction with peers, social cognition, symbolic play and conversation skills. The APLSC responses by teachers and parents

were similar and were able to point out a significant differentiation between the social-communication skills of the two groups. The Parents' and Teachers' pragmatic language and social communication questionnaires (APLSC) are part of a larger assessment battery developed by Hyter and Applegate (2012), which can contribute to the differential diagnosis of developmental disorders.

KEYWORDS: autism spectrum disorder (ASD), pragmatics, social-communication skills

¹ Swineford, L.B., et al. (2014). Social (pragmatic) communication disorder: A search review of this new DSM-5 diagnostic category. *Journal of neurodevelopmental disorders*, 6(1), 41.

² Hyter, Y.D. & Sloane, M. (2013). Model of social (pragmatic) communication. Unpublished document. Western Michigan University, Kalamazoo, Michigan.

³ Hyter, Y.D. (2007). Pragmatic language assessment: A pragmatics-as-social practice model. *Topics in Language Disorders*, 27(2), 128–145.

⁴ Allison C, Auyeung B, and Baron-Cohen S, (2012). AQ10 (Child Version)- Autism Spectrum Quotient. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 51(2):202-12.

⁵ Vogindroukas I., et al., (2010). Picture Word finding vocabulary test-Greek Version. Renfrew Language Scale. Scale.

⁶ Vogindroukas et al., (2009). Action Picture test – Greek Version. Renfrew Language Scale.

5. Αναπτυξιακή Λεκτική Δυσπραξία: Σύγκριση δεδομένων παιδιών με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος με παιδιά τυπικής ανάπτυξης ηλικίας 5-6 ετών.

Developmental Verbal Dyspraxia: Comparative study of children with Autism Spectrum Disorder with typically developing children, aged 5-6 years.

Γκαραβέλα Μ., Νικητοπούλου Χ., Βογινδρούκας Ι., Πετεινού Κ., Βλασσοπούλου Μ.

Θεματική Ενότητα: Παιδιά με νευροαναπτυξιακές διαταραχές: κλινικά και ερευνητικά θέματα

Η Αναπτυξιακή Λεκτική Δυσπραξία είναι μία αμφιλεγόμενη διαταραχή των Γλωσσικών Ήχων με συνεχή συζήτηση για την ύπαρξη, την φύση και την διάγνωσή της. Η αβεβαιότητα σχετικά με αυτά τα ζητήματα σε συνδυασμό με τα χαρακτηριστικά της αποτελεί πρόκληση για την ερευνητική κοινότητα. Από την άλλη, οι δυσκολίες κινητικού προγραμματισμού σε παιδιά με Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος και οι αναφερόμενες ελλείψεις στο γενικό και στοματικό κινητικό έλεγχο

αποδίδονται σε αναφερόμενα ελλείμματα στην απόκτηση της ομιλίας.

Στόχος: Στόχος της παρούσας έρευνας αποτέλεσε η μελέτη των νευροκινητικών δεξιοτήτων της ομιλίας παιδιών με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος, ηλικίας 5-6 ετών, καθώς και η σύγκρισή αυτών με παιδιά της ίδιας ηλικιακής ομάδας τυπικής ανάπτυξης.

Μεθοδολογία: Στην έρευνα συμμετείχαν 10 παιδιά με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος και 30 παιδιά ίδιας χρονολογικής ηλικίας τυπικής ανάπτυξης. Στα παιδιά εφαρμόστηκε το διαγνωστικό-αξιολογικό εργαλείο VMPAC (Verbal Motor Production Assessment for Children) το οποίο είναι μεταφρασμένο και προσαρμοσμένο στην ελληνική γλώσσα από την Χ. Νικητοπούλου (2018), με επιμέρους τομείς αυτούς του γενικού κινητικού ελέγχου, στοματοκινητικού ελέγχου, ελέγχου τήρησης ακολουθίας, σύνδεσης λόγου και ομιλίας και χαρακτηριστικών της ομιλίας.

Αποτελέσματα: Έπειτα από στατιστική και ποιοτική ανάλυση των αποτελεσμάτων τα παιδιά με ΔΑΦ παρουσιάζουν ελλείμματα σε όλες τις ερευνηθείσες περιοχές.

Συμπεράσματα: Η ερμηνεία των αποτελεσμάτων μας φανερώνει πως στα παιδιά με ΔΑΦ εντοπίζονται πιθανά χαρακτηριστικά Αναπτυξιακής Λεκτικής Δυσπραξίας.

Λέξεις-κλειδιά: Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος, Αναπτυξιακή Λεκτική Δυσπραξία, συννοσηρότητα, προσχολική ηλικία, προγραμματισμός

Title

Developmental Verbal Dyspraxia: Comparative study of children with Autism Spectrum Disorder with typically developing children, aged 5-6 years

Authors

Gkaravela M., Nikitopoulou Chr., Vogindroukas I., Peteinou K., Vlassopoulou M.,

Abstract

Developmental Verbal Dyspraxia (DVD) is a controversial Speech Sound Disorder as there is an ongoing debate over its existence, nature, and diagnosis. Uncertainty around these issues coupled with the disorder's characteristics present a challenge for the research community. On the other hand, motor programming difficulties in children with Autism Spectrum Disorder (ASD) and their diminished abilities in gross, fine and oral motor control are usually associated with reported deficits in speech acquisition. The purpose of the present study is to report speech neuromotor skills in children with ASD, aged 5-6 years, and to compare them to their typically developing peers. The Speech neuromotor skills which were investigated were Global Motor Control, Focal Oromotor Control, Sequencing, Connected Speech and Language Control and Speech Characteristics. The participants were 10 children with ASD and 30 typically developing children. A suitably translated and adapted version of the Verbal Motor Production Assessment for Children tool was applied. Following a statistical and quality analysis of the results, children with ASD present deficits in all the researched areas. The interpretation of the results reveals that children with ASD are likely to develop Developmental Verbal Dyspraxia symptoms.

KEY WORDS

Developmental Verbal Dyspraxia, Autism Spectrum Disorder, preschool age, neuromotor skills, comorbidity

- 6. Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος με εικόνα Εκλεκτικής Αλαλίας και συννοσηρότητα: Η περίπτωση του Δημήτρη.**
«Neurodevelopmental disorders in childhood: clinical and research aspects» *Autism Spectrum Disorder and comorbidity: The case of N. 93*
Νικολάου Αικατερίνη.

Θεματική ενότητα «Παιδιά με νευροαναπτυξιακές διαταραχές: κλινικά και ερευνητικά θέματα»

Τίτλος εργασίας: Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος και συννοσηρότητα: Η περίπτωση του Δημήτρη.

Νικολάου Αικατερίνη, Λογοθεραπεύτρια

Λέξεις Κλειδιά: Δ.Α.Φ, εκλεκτική αλαλία, Εντατική Αλληλεπίδραση

Στην παρούσα ανάρτηση παρουσιάζεται η εξέλιξη των επικοινωνιακών δεξιοτήτων παιδιού με συννοσηρότητα Δ.Α.Φ. και εκλεκτικής αλαλίας. Θα αναλυθεί η αρχική εικόνα του παιδιού, η μέθοδος που επιλέχθηκε και τα αποτελέσματα της λογοθεραπευτικής παρέμβασης.

Παρουσίαση περιστατικού: Ο Δημήτρης είναι ένα παιδί ηλικίας 8,1 ετών και παρακολουθεί παρέμβαση λογοθεραπείας από τον Ιούλιο του 2017. Η αρχική του εικόνα ήταν παθητική και χαρακτηριζόταν από γενικευμένες δυσκολίες στην έναρξη της κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Οι επικοινωνιακές δεξιότητες συμπεριλαμβανομένης και της ομιλίας ήταν ανύπαρκτες. Παρουσίαζε χαμηλή ευελιξία στο παιχνίδι. Σύμφωνα με τη «Δοκιμασία Γλωσσικής Αντίληψης και Έκφρασης» (χορηγήθηκε μόνο το αντιληπτικό μέρος) οι γλωσσικές δεξιότητες βρίσκόντουσαν σε ικανοποιητικό επίπεδο.

Μεθοδολογία: Κατόπιν συζήτησης με την θεραπευτική ομάδα αποφασίστηκε η χρήση της μεθόδου της Έντατικής Αλληλεπίδρασης. Οι συνεδρίες ήταν 45λεπτες με συχνότητα μια φορά την εβδομάδα. Στο τέλος κάθε συνεδρίας η θεραπεύτρια συμπλήρωνε ένα έντυπο καταγραφής.

Τι είναι η εντατική αλληλεπίδραση: Πρόκειται για μία πρακτική προσέγγιση που διευκολύνει την ανάπτυξη κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων ατόμων που βρίσκονται ακόμη σε ένα πρώιμο στάδιο της επικοινωνιακής εξέλιξης.

Αποτελέσματα: Οι αλλαγές στα χαρακτηριστικά της επικοινωνιακής αλληλεπίδρασης του παιδιού είναι ποιοτικές και αναδύθηκαν αυθόρμητα. Εντοπίζονται σε όλους τους τομείς της αναπτυξιακής πορείας της αλληλεπίδρασης (κοινωνικότητα, κοινωνικοποίηση και κυρίως στον τομέα της επικοινωνίας όπου το

παιδί επέλεξε τη γραφή ως «γέφυρα» επικοινωνίας με τους γύρω του). Το τρέχον χρονικό διάστημα ο Δημήτρης έχει ενταχθεί και σε Ψυχοθεραπευτική παρέμβαση.

Συμπεράσματα: Η «Εντατική Αλληλεπίδραση» είναι μια μέθοδος που επέφερε θετικά αποτελέσματα στην εξέλιξη των δεξιοτήτων κοινωνικής αλληλεπίδρασης του Δημήτρη. Η ιδιαιτερότητα του φαινοτύπου των παιδιών με τη συγκεκριμένη διάγνωση καθιστά αναγκαία την περαιτέρω κλινική έρευνα.

«**Neurodevelopmental disorders in childhood: clinical and research aspects**»

Autism Spectrum Disorder and comorbidity: The case of N.

Nikolaou Aikaterini, Speech and language therapist, Hi.k.e.r. Therapist

Keywords: A.S.D, selective mutism, Intensive Interaction

This study aims to present the evolution of communication and social interaction in a child with autism spectrum disorder (A.S.D.) and selective mutism comorbidity. The initial clinical characteristics of the child during the assessment of the speech therapist, the therapeutic method chosen and the results of the speech and language therapy intervention will be analyzed.

D's profile– Initial speech and language assessment

N. is an 8-year-old boy and has been attending speech and language therapy intervention since July 2017. During the initial informal assessment, the therapist traced generalized difficulties in the initiation of social interaction and in his communication abilities, which were judged to be at an early stage. During symbolic play, he engaged in repetitive scenarios. Moreover, there was a total absence of speech in almost all situations. He had been using speech exclusively with his family members. According to the "*Test of Linguistic Perception and Expression*" (only the perceptual part was administered) his perceptive language skills were at a satisfactory level.

Methodology:

Considering the diagnosis, the areas of difficulties as well as characteristics of the child's personality, "Intensive Interaction" was indicated as the proper therapeutic practice. N. had a 45 minutes one-to-one session once a week. An interaction reflection form was completed by the therapist immediately following an Intensive Interaction session.

What is intensive interaction?

Is a practical approach for enhancing the communication abilities of individuals who are still at an early stage of communication development. According to Nind and Hewett (1994), Intensive Interaction employs the "fundamentals of communication" to build social interactivity.

Results:

The analysis of the data gathered suggests that improvements did occur in all aspects of the developmental course of interaction (sociability, socialization, and especially in the area of communication where the child chose writing as a "bridge" of communication with individuals around him). These improvements emerged spontaneously and were generalized at school and the community. In the current period, N. is attending a psychological intervention.

Conclusions:

The promising results of this case study indicate the potential usefulness of Intensive Interaction as a means of increasing communication interaction for children diagnosed with A.S.D. and comorbidity. Furthermore, the peculiarity of this phenotype indicates the need to demonstrate the efficacy of using Intensive Interaction with individuals with this diagnosis.

- 7. Συγκριτική μελέτη του αφηγηματικού λόγου σε παιδιά με ΔΑΦ και σε παιδιά χωρίς πραγματολογικές δυσκολίες σχολικής ηλικίας.
Comparative study of narrative speech between children with ASD and children without pragmatical difficulties of school age.
Βογινδρούκας Ιωάννης, Βασιλειάδου Σοφία, Γαρέφαλου Χριστίνα,
Κοροπούλη Αδαμαντία – Αικατερίνη, Μπαρμπούνη Ζαφειρία-
Αικατερίνη, Τσέργα Αναστασία.**

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε με σκοπό τη διερεύνηση και σύγκριση των δυσκολιών της αφηγηματικής ικανότητας μεταξύ των παιδιών με ΔΑΦ και αυτών που δεν έχουν πραγματολογικές δυσκολίες. Στόχος είναι ο εντοπισμός των επικρατέστερων λαθών που πραγματοποιούν τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού. Το δείγμα συλλέχθηκε από το κέντρο ειδικών θεραπειών «Εν λόγω θεραπεία» και αποτελείται από 30 κλινικά περιστατικά σχολικής ηλικίας, χωρισμένο σε δύο ισόποσες ομάδες των αξιολογητικών κατηγοριών. Το εύρος ηλικίας κυμαίνεται από 7 έως και 12 έτη. Για την εκτίμηση χορηγήθηκαν οι δοκιμασίες «Σειροθέτηση ιστορίας εικόνων», «Διήγηση ιστορίας εικόνων» και «Τίτλος ιστορίας εικόνων» από το «Πρωτόκολλο Λογοπεδικής Αξιολόγησης Σχολικής Ηλικίας – ΠΛΑΣΗ» (Βογινδρούκας, Ι., σε συνεργασία Χελά Ε.Ν., 2014). Στην πρώτη φάση, χορηγήσαμε τις δοκιμασίες σε παιδιά δευτέρας έως τετάρτης τάξης Δημοτικού, αναλύσαμε και συγκρίναμε τα δείγματα του αφηγηματικού λόγου. Στη δεύτερη φάση, απομονώθηκαν τα παιδιά με ΔΑΦ, που πλέον φοιτούσαν στην πέμπτη κι έκτη τάξη του Δημοτικού κι έγινε επιπλέον σύγκριση με την πρότερη εικόνα τους. Από την επεξεργασία των δεδομένων της πρώτης φάσης προέκυψε ότι τα παιδιά με ΔΑΦ είχαν σημαντικά περισσότερες δυσκολίες στην κοινωνική κρίση, την κοινή λογική, στη σύνθεση σχέσης μέρους-όλου και στην εύρεση του σημαντικού στοιχείου του οπτικού ερεθίσματος. Και οι δύο ομάδες είχαν παρόμοιες δυσκολίες στην πληροφοριακή και μορφοσυντακτική επάρκεια. Από τη δεύτερη φάση της έρευνας το σημαντικότερο εύρημα είναι ότι τα παιδιά με ΔΑΦ καταφέρνουν να καλύψουν σε μεγάλο βαθμό όποιες μορφοσυντακτικές ελλείψεις είχαν, έχουν καλύτερη κοινωνική κρίση και κατανόηση του πλαισίου, αλλά παραμένει η δυσκολία απομόνωσης της πιο

σημαντικής πληροφορίας. Κατά συνέπεια δεν καταλήγουν σε ορθή δημιουργία τίτλου.

Λέξεις κλειδιά: αφηγηματικός λόγος, ΔΑΦ, μορφοσυντακτικά ελλείμματα, πραγματολογία, λογοθεραπεία

Συγγραφείς: Βογινδρούκας Ιωάννης, Βασιλειάδου Σοφία, Γαρέφαλου Χριστίνα, Κρόκου Γεωργία - Άννα, Μπαρμπούνη Ζαφειρία-Αικατερίνη, Τσέργα Αναστασία

Φορέας: Εν λόγω θεραπεία

Comparative study of narrative speech between children with ASD and children without pragmatical difficulties of school age

The present work aims to investigate and compare the difficulties of narrative ability between children with Autism Spectrum Disorder (ASD), and those who do not have pragmatic difficulties. The goal is to identify the most common mistakes made by children with ASD. The sample was collected from the center of special treatments "En Logo Therapia" and consists of 30 clinical cases, divided into two equal groups of evaluation categories. Ages range from 7 to 12 years. Assessment was conducted with the "School Age Speech Therapy Protocol - PLASI" (Vogindroukas, I., in collaboration with Chela EN, 2014) using the tests "Image History Serialization", "Image Storytelling" and "Image History Title". Initially, we administered the scales to children in the 2nd to 4th grade, and then analyzed and compared their samples of narrative speech. At a later stage, the children with ASD were isolated, who were now in the 5th and 6th grade of elementary school, and an additional comparison was made with their baseline performance. Data of the first phase showed that children with ASD had significantly more difficulties in social acuity, common sense, in perceiving part-whole relationship and in finding important elements of a visual stimulus. Both groups had similar difficulties in informational and syntactic competence. Findings in the second phase showed that children with ASD managed to eliminate most of the grammatical and structural deficiencies they had, displayed better social acuity and understanding of the context, while maintaining a difficulty in isolating the most important information, resulting in an inability to create proper titles.

Keywords: narrative speech, ASD, morphological and syntactical difficulties, pragmatics, speech and language therapy

Editors: Vogindroukas Ioannis, Vasiliadou Sofia, Garefalou Christina, Krokou Georgia – Anna, Barbouni Zafiria – Ekaterini, Tserga Anastasia

Organization: En Logo Therapeia

8. «Συγκριτική μελέτη των επικοινωνιακών δεξιοτήτων παιδιών τυπικής ανάπτυξης ηλικίας 2-4 ετών και παιδιών με ΔΑΦ».
«Comparative study of communication skills of children of typical development aged 2-4 years and children with ASD.»
Τράντου Χρυσή, Ashley Παρασκευή Elizabeth, Τριανταφύλλου Όλγα, Ιωάννης Βογινδρούκας.

Φορέας: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα εκπαιδευτικής και κοινωνικής πολιτικής

Σκοπός: Σκοπός της έρευνας ήταν η συλλογή δείγματος παιδιών τυπικής ανάπτυξης και παιδιών με ΔΑΦ ώστε να δομηθεί το προφίλ των κοινωνικών τους δεξιοτήτων και να συγκριθούν μεταξύ τους. **Μεθοδολογία:** Το δείγμα της έρευνας αποτελούνταν συνολικά από 181 παιδιά, εξήντα εφτά (67) παιδιά τυπικής ανάπτυξης ηλικίας 2 έως 2.11 ετών, ογδόντα εννιά (89) ηλικίας 3 έως 4 ετών, έντεκα (11) παιδιά με ΔΑΦ ηλικίας 2 έως 2,11 ετών και δεκατέσσερα (14) ηλικίας 3 έως 4 ετών. Χρησιμοποιήθηκε η μεταφρασμένη στα ελληνικά έκδοση του Greenspan Social-Emotional Growth Chart (Stanley I. Greenspan, M.D) και το Ερωτηματολόγιο Αναπτυξιακού προφίλ Κοινωνικής Κοινωνική επικοινωνίας (ΑΠΚΕ) (ινστιτούτο έρευνας και εκπαίδευσης λογοθεραπείας). **Αποτελέσματα:** Πραγματοποιήθηκε στατιστική ανάλυση των δεδομένων με το στατιστικό λογισμικό SPSS (Statistical Package for Social Sciences) και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το σύνολο των αποτελεσμάτων του επικοινωνιακού προφίλ των παιδιών τυπικής ανάπτυξης ταυτίζεται με εκείνο των ερευνητικών δεδομένων του εξωτερικού, ότι οι επικοινωνιακές δεξιότητες και των δύο ομάδων επηρεάζονται από την ηλικία αλλά όχι από το φύλο και ότι οι επικοινωνιακές δεξιότητες των παιδιών με ΔΑΦ παρουσιάζουν σημαντική απόκλιση.

Συμπέρασμα/ Συμπεράσματα: Το σύνολο των αποτελεσμάτων ταυτίζεται με εκείνο των ερευνητικών δεδομένων του εξωτερικού και ακολουθεί το αναπτυξιακό προφίλ των παιδιών της Ευρώπης. Επιβεβαιώνει την υποθήση ότι οι κοινωνικές επικοινωνιακές δεξιότητες των παιδιών τυπικής ανάπτυξης ηλικίας 2- 4 ετών και των παιδιών με ΔΑΦ θα επηρεάζονται από την ηλικία και ότι οι κοινωνικές επικοινωνιακές δεξιότητες των παιδιών με ΔΑΦ της ίδιας χρονολογικής ηλικίας θα παρουσιάζουν σημαντική απόκλιση από αυτές της ομάδας ελέγχου.

Λέξεις κλειδιά: αυτισμός, επικοινωνιακές δεξιότητες, κοινωνικό προφίλ
Βιβλιογραφία

1. Baro-Cohen, S.B. (1997). Mindblindness: An essay on autism and theory of mind. MIT: London
2. MacKay, G. and Anderson, C. (2002). Pragmatic difficulties of communication. London: David Fulton Publishers.
3. Sheridan, M. (2011). Το παιχνίδι στην πρώιμη παιδική ηλικία: από τη γέννηση έως το έκτο έτος. Αθήνα: Κωνσταντάρας
4. Βογινδρούκας, Ι. (2008). Πραγματολογική ανάπτυξη και διαταραχές. Στο Δ. Νικολόπουλος (Επιμ.). *Γλωσσική Ανάπτυξη και Διαταραχές* (σελ. 317-343). Αθήνα: Τόπος.

Comparative study of communication skills of children of typical development aged 2-4 years and children with ASD

Trantou Chrysi, Ashley Paraskevi Elizabeth, Triantafillou Olga, Vogindroukas Ioannis

Abstract

The purpose of this research was to collect a sample of children of normal development and children with ASD in order to structure the profile of their social skills and compare them with each other. The research sample consisted of a total of 181 children, 67 children of typical development aged 2 to 2.11 years, 89 aged 3 to 4 years, 11 children with ASD aged 2 to 2.11 years and 14 aged 3 to 4 years. The Greek-translated version of the Greenspan Social-Emotional Growth Chart (Stanley I. Greenspan, M.D) and the Social Profile Development Profile Questionnaire (APKE) (Institute for Research and Training in Speech Therapy) were used.

Statistical analysis of the data was performed with the statistical software SPSS (Statistical Package for Social Sciences) and the results showed that the total results of the communication profile of children of typical development are identical to that of the research data abroad, that the communication skills of both groups are affected by age but not by gender and that the communication skills of children with ASD are significantly different.

The set of results is identical to that of the research data abroad and follows the developmental profile of the children of Europe. Confirms the hypothesis that social communication skills of children of normal development aged 2-4 years and children with ASD will be affected by age and that social communication skills of children with ASD of the same chronological age will differ significantly from those of the control group.

Keywords

autism, communication skills, social profile

9. « Η συμβολή των comic στην ενίσχυση επικοινωνιακών- κοινωνικών δεξιοτήτων σε παιδιά τυπικής ανάπτυξης και παιδιά με ΔΑΦ.
The contribution of comics in enhancing communication and social skills in children of normal development and children with ASD.
Τράντου Χρυσή, Βαρσαμίδου Δέσποινα.

Φορέας: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Κέντρο Μελέτης και Έρευνας της Ιστορίας της Εκπαίδευσης και του Διδακταλικού Επαγγέλματος (ΚΕΜΕΙΕΔΕ) Πανεπιστήμιο Κρήτης

Σκοπός: Η παρούσα μελέτη εστιάζεται στην συμβολή της χρήσης των κόμικ στην ενίσχυση των επικοινωνιακών- κοινωνικών δεξιοτήτων σε παιδιά τυπικής ανάπτυξης και παιδιά με ΔΑΦ τόσο σε ένα πλαίσιο ομάδας όσο και σε ατομικό επίπεδο.

Συγκεκριμένα απαντήθηκαν τα εξής ερωτήματα:

1. Βελτιώνονται οι δεξιότητες της κοινής προσοχής (joint attention) στο σύνολο της ομάδας;
2. Βελτιώνονται οι δεξιότητες της εναλλαγής σειράς κατά τη διάρκεια μιας συζήτησης για όλα τα μέλη της ομάδας;
3. Βελτιώνονται οι δεξιότητες διατήρησης ενός θέματος συζήτησης για όλους τους συμμετέχοντες;
4. Θα παρατηρηθούν αλλαγές στη συμπεριφορά σε κάθε υποκείμενο της μελέτης;

Μεθοδολογία: Συμμετέχοντες δύο (2) παιδιά τυπικής ανάπτυξης ηλικίας 6 έως 9 ετών και τέσσερα (4) παιδιά με ΔΑΦ ηλικίας 6 έως 10,6 ετών. Χρησιμοποιήθηκαν το Ερωτηματολόγιο Αναπτυξιακού προφίλ Κοινωνικής Επικοινωνίας(ΑΠΚΕ) (ινστιτούτο έρευνας και εκπαίδευσης λογοθεραπείας), το Ερωτηματολόγιο Γλωσσικών Ικανοτήτων Γονέων και το Εγχειρίδιο Αναφοράς Κηδεμόνα τα οποία είναι υποεννόητες της Αξιολόγησης της πραγματολογίας και της κοινωνικής επικοινωνίας (APLSC).

Αποτελέσματα: : Μετά από 15 συνεδρίες τόσο τα παιδιά με ΔΑΦ όσο και εκείνα της τυπικής ανάπτυξης, παρουσίασαν εξέλιξη στις επικοινωνιακές- κοινωνικές δεξιότητες τους. Συγκεκριμένα παρατηρήθηκαν εκδηλώσεις συμπεριφοράς δεξιοτήτων ενεργούς συμμετοχής από όλα τα μέλη και σε ατομικό επίπεδο παρατηρήθηκαν νέες συμπεριφορές σε διάφορα περιβάλλοντα και με διαφορετικούς επικοινωνιακούς συντρόφους.

Συμπέρασμα/ Συμπεράσματα: Τα Comic Strip Conversations (CSC) προάγουν την κοινωνική κατανόηση κι από τις δυο πλευρές, τόσο των ατόμων με διαταραχές στο φάσμα του Αυτισμού όσο και εκείνων με τυπική ανάπτυξη. Έρευνες αποδεικνύουν ότι είναι πολύ αποτελεσματική μέθοδος διότι μειώνει την προκλητική συμπεριφορά και αυξάνει την κοινωνική αλληλεπίδραση των ατόμων με ΔΑΦ.

Λέξεις-κλειδιά

Comic, επικοινωνιακές δεξιότητες, αυτισμός,

Βιβλιογραφία

1. Aldughaysh, K., S. (2017). *The Efficacy of Digital Comic Strip Conversations to Teach Empathetic Responding to Children with Autism*, Missouri State University
2. Bock, M., Rogers, M. F., & Myles, B. S. (2001). Using social stories and comic strip conversations to interpret social situations for an adolescent with Asperger syndrome. *Intervention in School and Clinic*, 36(5), 310–313.
3. Βογινδρούκας, Ι. (2008). Πραγματολογική ανάπτυξη και διαταραχές. Στο Δ. Νικολόπουλος (Επιμ.). *Γλωσσική Ανάπτυξη και Διαταραχές* (σελ. 317-343). Αθήνα: Τόπος.

The contribution of comics in enhancing communication and social skills in children of normal development and children with ASD

Trantou Chrysi, Vasarmidou Despoina

Abstract

The present study focuses on the contribution of the use of comics in enhancing communication and social skills in children of normal development and children with ASD both in a group and individual context.

Specifically, the following questions were answered:

1. Are joint attention skills improved throughout the team?
2. Do turn-taking skills improve during a discussion for all team members?
3. Are the skills of keeping a topic of discussion improving for all participants?
4. Will there be changes in behavior in each subject of the study?

Records from 2 children of typical development aged 6 to 9 years and 4 children with ASD aged 6 to 10.6 years were examined. The Social Communication Development Profile Questionnaire (APKE) (Institute of Research and Education of Speech Therapy), the Parents' Language Skills Questionnaire and the Guardian Reference Manual (APLSC's sections) were used. The results indicated that both children with ASD and those with normal development developed their communication and social skills. Specifically, behavioral manifestations of active participation skills were observed by all members and new behaviors were observed, at individual level, in different environments and with different communication partners.

Comic Strip Conversations (CSCs) promote social understanding on both sides, both people with Autism Spectrum Disorder and those with normal development. Research shows that it is a very effective method because it reduces provocative behavior and increases the social interaction of people with ASD.

Keywords

Comic, communication skills, autism

10. Συγκριτική μελέτη γλωσσικών αποτελεσμάτων σε παιδιά με αναπτυξιακές διαταραχές ηλικίας 4 έως 7 ετών.

Comparative appearance of language questions in children with examinations required from 4 to 7 years old.

Κέντρο ειδικών θεραπειών «Λόγος & Γραφή».

**Σταμάτη Νίκη, Αργυρόπουλος Παναγιώτης Κεχρή Σωτηρία Σαραντοπούλου
Κωνσταντίνα**

Σκοπός της εργασίας:

Σκοπός της μελέτης είναι η σύγκριση των αποτελεσμάτων της Δοκιμασίας Εκφραστικού Λεξιλογίου (Δ.Ε.Λ.) και Εικόνες Δράσης – Δοκιμασία Επικοινωνιακής και Γραμματικής Επάρκειας (Ε.Δ.) α) με το γενικό Δείκτη Νοημοσύνης, β) με το Γλωσσικό Δείκτη και γ) με το Λεκτικό Δείκτη όπως προκύπτουν από το Wechsler Preschool & Primary Scale of Intelligence-Third Edition, (WPPSI-III), σε παιδιά ηλικίας 4 έως 7 ετών με αναπτυξιακές διαταραχές.

→ **Στόχοι της μελέτης:**

Να διερευνηθεί ο βαθμός συνάφειας μεταξύ των αποτελεσμάτων των εργαλείων, καθώς και κατά πόσο οι γλωσσικές και λεκτικές ικανότητες των παιδιών 4 έως 7 με αναπτυξιακές διαταραχές επηρεάζουν ή και επηρεάζονται από το γενικό δείκτη νοημοσύνης.

→ **Μεθοδολογία**

Δείγμα: Το δείγμα της μελέτης αποτελείται από 12 παιδιά με εύρος ηλικίας 4 έως 7

ετών διαγνωσμένα με διάφορες αναπτυξιακές διαταραχές, τα οποία ακολούθησαν θεραπευτικό πρόγραμμα αποκατάστασης στο κέντρο ειδικών θεραπειών «Λόγος & Γραφή», στις Αχαρνές, από το 2015 έως και σήμερα.

→ **Στατιστική ανάλυση**

Για τη στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκαν ποιοτικοί και ποσοτικοί παράγοντες με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων. Πέρα από την περιγραφική στατιστική και την ποιοτική ανάλυση χρησιμοποιήθηκε η παράμετρος χ^2 .

→ **Συμπεράσματα**

1. Προκύπτει συνάφεια ανάμεσα στο Γενικό Δείκτη Νοημοσύνης και στα

γλωσσικά εργαλεία αναφοράς.

2. Η διγλωσσία δεν φαίνεται να έχει καμία επίδραση στους 3 Δείκτες.

→ **Λέξεις κλειδιά**

Γλωσσικές δοκιμασίες, λεξιλόγιο, γενικός δείκτης νοημοσύνης, λεκτικός δείκτης νοημοσύνης

→ **Φορέας**

Κέντρο ειδικών θεραπειών «Λόγος & Γραφή», στις Αχαρνές

→ **Θεματική ενότητα σύμφωνα με τη θεματολογία του συνεδρίου Κλινικά**

θέματα: Ψυχομετρικά Εργαλεία - Γλωσσικές Διαταραχές

→ **Συγγραφείς της εργασίας – ομιλητής**

Σταμάτη Νίκη (ομιλήτρια) Αργυρόπουλος Παναγιώτης Κεχρή Σωτηρία
Σαραντοπούλου Κωνσταντίνα

Title:

Comparative appearance of language questions in children with examinations required from 4 to 7 years old.

→ **Purpose:**

The purpose of the study is to compare the results of the Expressive Vocabulary Test (D.E.L.) and Action Images - Communication and Grammar Proficiency Test (E.D.) a) with the general IQ, b) with the Linguistic Index and c) with the Verbal Index as

derived from the Wechsler Preschool & Primary Scale of Intelligence-Third Edition, (WPPSI-III), in children aged 4 to 7 years with developmental disorders.

→ **Aim:**

Investigate the degree of relevance between the results of the tools, as well as whether the language and speech skills of children 4 to 7 with developmental disorders affect or are affected by the general IQ.

→ **Methodology:**

Sample: The sample of the study consists of 12 children aged 4 to 7 years diagnosed with various developmental disorders, who followed a rehabilitation treatment program at the center of special treatments "Speech & Scripture", in Acharnes, from 2015 until today.

→ **Statistical analysis:**

Qualitative and quantitative factors were used for the statistical analysis of the results in order to draw conclusions. In addition to descriptive statistics and qualitative analysis, the parameter χ^2 was used.

→ **Conclusions:**

1. There is a correlation between the General Intelligence Index and the language reference tools.
2. Bilingualism doesn't seem to have effect on the three indicators.

→ **Keywords:**

Language tests, vocabulary, general intelligence index, verbal intelligence index

→ **Agency:**

Center for special treatments «Logos & Grafi», in Acharnes.

→ **Thematic unit according to the topics of the conference:** Clinical issues: Psychometric Tools - Language Disorders

→ **Authors:** Stamati Niki

Argiropoulos Panagiotis Kexri Sotiria Sarantopoulou Konstantina

11. Συγκριτική μελέτη των επικοινωνιακών δεξιοτήτων παιδιών τυπικής ανάπτυξης και παιδιών με ΔΑΦ ηλικίας 6-8 ετών.

A comparison study of social communication skills between typically developing school-aged greek children and children with autism.

Τριανταφύλλου Όλγα, Ασλεϋ Παρασκευή-Ελίζαμπεθ, Τράντου Χρυσή, Βογινδρούκας Ιωάννης.

Σκοπός: Σκοπός της έρευνας ήταν η συλλογή δείγματος παιδιών τυπικής ανάπτυξης και παιδιών με ΔΑΦ, η σκιαγράφηση των προφίλ των επικοινωνιακών τους δεξιοτήτων και η σύγκριση τους. **Μεθοδολογία:** Το δείγμα αφορούσε δύο ομάδες παιδιών ηλικίας 6-8 ετών, όπου η πρώτη περιείχε 120 παιδιά τυπικής ανάπτυξης και η δεύτερη 60 παιδιά διαγνωσμένα με Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος. Δόθηκε έγκριση από το Υπουργείο Παιδείας και γραπτή συναίνεση των γονέων. Η διαδικασία περιελάμβανε 3 φάσεις: Πρώτα, συμπληρώθηκαν 3 ερωτηματολόγια από γονείς και εκπαιδευτικούς: το Πηλίο Αυτιστικού Φάσματος (AQ10-Child) (Allison, Augeung, Baron-Cohen, 2012), το Ερωτηματολόγιο Γλωσσικών Ικανοτήτων και το Εγχειρίδιο Αναφοράς Κηδεμόνα/Επαγγελματία, τα οποία αποτελούν υποενότητες της Αξιολόγησης της Πραγματολογίας και της Κοινωνικής Επικοινωνίας (Assessment of Pragmatic Language and Social Communication) (APLSC) (Hyter & Applegate, 2012). Στην δεύτερη φάση, τα παιδιά αξιολογήθηκαν ατομικά, ως προς το εκφραστικό λεξιλόγιο, τη γραμματική/πληροφοριακή επάρκεια και το αφήγημα, ώστε να αποκλειστούν παιδιά με τυχόν γλωσσικές διαταραχές. Τέλος, πραγματοποιήθηκε παρατήρηση των παιδιών στην τάξη από τους ερευνητές και συμπληρώθηκε η Φόρμα Παρατήρησης στην Τάξη, υποενότητα του APLSC. **Αποτελέσματα:** Πραγματοποιήθηκε στατιστική ανάλυση των δεδομένων με SPSS (Statistical Package for Social Sciences) και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα ελληνόπουλα 6-8 ετών έχουν κατακτήσει όλες τις επικοινωνιακές δεξιότητες, σύμφωνα με την διεθνής βιβλιογραφία. Από την άλλη, τα παιδιά με ΔΑΦ έδειξαν χαμηλότερες επιδόσεις στο παιχνίδι, τις δεξιότητες συζήτησης, τις κοινωνικές σχέσεις, την κοινωνική γνώση και την κατανόηση του αφηγήματος. **Συμπεράσματα:** Το APLSC είναι ένα ευαίσθητο εργαλείο, το οποίο μπορεί να εντοπίσει τα δυνατά και αδύναμα σημεία στην κοινωνική επικοινωνία-πραγματολογία των παιδιών και να συμβάλει στην διαφοροδιάγνωση των αναπτυξιακών διαταραχών.

Θεματική ενότητα: Αυτισμός

Λέξεις-κλειδιά: τυπική ανάπτυξη, διαταραχές αυτιστικού φάσματος, πραγματολογία, κοινωνική επικοινωνία

Συγγραφείς: Τριανταφύλλου Όλγα, Άσλεϋ Παρασκευή-Ελίζαμπεθ, Τράντου Χρυσή, Βογινδρούκας Ιωάννης

Φορέας: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής

A COMPARISON STUDY OF SOCIAL COMMUNICATION SKILLS BETWEEN TYPICALLY DEVELOPING SCHOOL-AGED GREEK CHILDREN AND CHILDREN WITH AUTISM

Authors: Olga Triantafyllou, Ashley Paraskevi-Elizabeth, Trantou Chrysi, Vogindroukas Ioannis

Purpose: The aim of this study was to identify and compare social communication skills between typically developing school-aged children and children with autism.

Methodology: The sample consisted of 120 typically developing students and 30 children diagnosed with autism. The participants were aged between 6-8 years old and were selected from public and private elementary schools. This study has the

approval of the Greek Ministry of Education as well as the written consent from the parents. The process involved three phases. In the first phase, parents and teachers of the participants filled three questionnaires: AQ10-Child (Allison, Auyeung, Baron-Cohen, 2012), a short Language Questionnaire and a Professional/Caregiver Report Score Form, which are subsections of the "Assessment of Pragmatic Language and Social Communication" (APLSC) (Hyter & Applegate, 2012). Their answers were based on their observations of how children interact with their peers and family. During the second phase, each child was individually evaluated with standardized tools to assess the development of expressive vocabulary, grammar and informational competence, in order to exclude children with any language disorders. Finally, in the third phase, experts observed the children's behavior in their classroom and filled in Classroom Observation Form (subsection of APLSC).

Outcome: Statistical analysis of the data was carried out using SPSS (Statistical Package for Social Sciences). Results showed that typical school-aged Greek children have developed all social-pragmatic skills, according to the international bibliography. Children with ASD, however, had the most difficulty with engagement, including social interaction with peers, directing role play, social cognitive skills and discourse skills.

Conclusions: APLSC is a useful tool in detecting the differences in children's social communication skills and as a result it can contribute to the differential diagnosis of developmental disorders.

12. Η εφαρμογή νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της πραγματολογίας σε άτομα με ΔΑΦ.

The use of innovative technologies in teaching social communication skills to individuals with autism.

Παπαδοπούλου Αμαλία¹, Σαμαρά Κατερίνα², Κούτρας Σπύρος³, Τούφας Κωνσταντίνος⁴

¹Λογοθεραπεύτρια, Κέντρο Ειδικών Θεραπειών

²Λογοθεραπεύτρια, Λόγος - Φωνή - Ομιλία

³Λογοπεδικός, Queen Margaret University, Edinburgh

⁴Msc Λογοπεδικός S.I., Κέντρο Ειδικών Θεραπειών

✚ Εισαγωγή:

Η πραγματολογική επίγνωση αφορά στη χρήση της γλώσσας, μέσα σε διάφορα επικοινωνιακά πλαίσια, με στόχο την επικοινωνία. Η ανάπτυξη των πραγματολογικών δεξιοτήτων του παιδιού, αναπτύσσεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής, αλλά κυρίως κατά τη διάρκεια των προσχολικών χρόνων μεταξύ 3 και 5 ετών και έχει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του συναισθηματικού και επικοινωνιακού προφίλ ενός ανθρώπου. Η σημαντικότητα του πραγματολογικού τομέα και η ελάχιστη ερευνητική δραστηριότητα στην Ελλάδα γύρω από αυτό το θέμα, λειτούργησε ως κινητήριος δύναμη για την εκπόνηση αυτής της μελέτης.

✚ Σκοπός:

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να αποδειχτεί αν είναι αποτελεσματική η χρήση της νέας τεχνολογίας στην εκμάθηση και την ανάπτυξη των πραγματολογικών δεξιοτήτων, μέσω ρόλων, σε ασφαλή εικονικά περιβάλλοντα. Αναγνωριστικά, επιλέχθηκαν για ανάλυση και μελετήθηκαν άρθρα, τα οποία αποδείκνυαν την αποτελεσματικότητα των νέων τεχνολογιών και κυρίως της εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας, στα παιδιά με δυσκολίες στην πραγματολογία.

✦ **Μεθοδολογία:**

Η έρευνα που διεξήχθη για την εκπόνηση της εργασίας είναι πιλοτική. Στην έρευνα συμμετείχαν 10 παιδιά ηλικίας 5,6-7 ετών. Το δείγμα παρουσίαζε μη τυπικές διεργασίες, καθώς τα παιδιά ήταν διαγνωσμένα με Διάχυτη Αναπτυξιακή Διαταραχή. Αρχικά, χορηγήθηκε το πρωτότυπο εργαλείο γλωσσικής αξιολόγησης, Λογόμετρο, πιο συγκεκριμένα, η υποεπινότητα της πραγματολογίας και αξιολογήθηκαν:

1. Η κατανόηση και η ερμηνεία των επικοινωνιακών συνθηκών, στις εικόνες.
2. Η επικοινωνιακή πρόθεση.
3. Η ανταπόκριση στην επικοινωνία.
4. Η ανάπτυξη δεξιοτήτων σε διαφορετικά επικοινωνιακά πλαίσια.

Για διάστημα 3 μηνών και με συχνότητα 1 φορά την εβδομάδα, χρησιμοποιήθηκαν στις συνεδρίες οι εφαρμογές νέας τεχνολογίας, όπως ανιχνευτές κίνησης και μια συσκευή εικονικής πραγματικότητας, με βιβλιοθήκη δραστηριοτήτων για παιδιά. Ο χώρος διεξαγωγής της έρευνας ήταν σε Κέντρο Ειδικών Θεραπειών το οποίο ήταν οικείο προς τα παιδιά, καθώς εκεί πραγματοποιούνταν και νωρίτερα οι συνεδρίες. Τα αποτελέσματα της έρευνας υπολογίστηκαν με το πρόγραμμα ανάλυσης δεδομένων SPSS.

✦ **Συμπεράσματα:**

Τα ευρήματα της μελέτης έδειξαν πως τα παιδιά που επαναξιολογήθηκαν στον πραγματολογικό τομέα μετά από 3 μήνες παρέμβασης στα τεχνολογικά μέσα, έχουν ανοδική πορεία από την πρώτη αξιολόγηση. Τα εν λόγω αποτελέσματα αποτελούν καινοτομία στην ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία και πραγματικότητα, γι' αυτό προτείνεται η δημιουργία περαιτέρω έρευνας μελλοντικά με μεγαλύτερο δείγμα ατόμων.

✦ **Λέξεις- κλειδιά:**

Νέες Τεχνολογίες, Δ.Α.Φ., Λογόμετρο,

The use of innovative technologies in teaching social communication skills to individuals with autism.

Papadopoulou Amalia¹, Samara Katerina², Koutras Spiros³, Toufas Konstantinos⁴

¹Speech and Language Therapist, Center for special treatments

²Speech and Language Therapist, «Logos- Foni- Omilia»

³Logopedist, Queen Margaret University, Edinburgh

⁴Msc Logopedist S.I., Center for special treatments

✚ **Introduction:**

The pragmatic awareness concerns the use of language, within various communication frameworks, aimed to establish communication. The pragmatic skills development of a child evolves during its lifetime, but mostly during its pre-school years, between 3 and 5 years of age and plays a key role in shaping the emotional and communicative profile of a person. The significance of the factual sector and Greece's extremely low research activity around the subject, acted as the driving force behind the elaboration of this study.

✚ **Purpose:**

The purpose of this research is to prove the effectiveness of using the new technology in learning and development of pragmatic skills, through roles, in safe virtual environment. A few articles have been studied and analyzed that proved the effectiveness of the innovative technologies in virtual reality on kids with difficulties in pragmatics

✚ **Methodology:**

The research conducted for the elaboration of the present study is a pilot project. Children participating in the research were among the ages of 5.6-7. The sample presented non- standard processes, as the individuals were diagnosed with Autism Spectrum Disorder (ASD). Initially, they were examined by using the language assessment tool, Logometer and more specifically, the subsection of pragmatics and were assessed based on:

1. Comprehension and perception of communication framework - in pictures.
2. Communicative intent
3. Response to communication
4. Developing skills in different communication frameworks

Weekly during a 3-months period, new technology applications were used during sessions, such as motion sensors and a virtual reality device, with an activity library for children. The space, where the research took place, was a Special Treatment Institute that is designed to be child-friendly, since it is the very space where sessions are carried out as well. The research results were calculated through the data-analysis statistic program SPSS.

✚ **Conclusions:**

The study findings showed that the children, that reevaluated in the field of pragmatics after 3 months of infringement in technological instruments, are on the upswing from the first evaluation. These results are innovative in Greek and international literature and reality, so, in the future, a further investigation must be recommended with a longer sample of people.

✚ **Key words:**

New Technologies, ASD, Logometer

**13. Οι Στρατηγικές Αντιμετώπισης γονέων, οι οποίοι μεγαλώνουν παιδιά στο φάσμα του αυτισμού στην Ελλάδα.
Coping strategies of parents raising children with autism in Greece.
Μαρία Μπέη, Ειρήναρχος Φούττης.**

University of Birmingham (Θεματική Ενότητα: Αυτισμός)

Συγγραφείς:

Μαρία Μπέη, Λογοθεραπεύτρια, SLP-BA., MEd. (Autism)

Σκοπός Εργασίας

Τα τελευταία δέκα περίπου χρόνια, η Ελλάδα αντιμετωπίζει μια από τις χειρότερες οικονομικές κρίσεις που έχει περάσει στην ιστορία της. Ως εκ τούτου, η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά ποικίλες πτυχές της καθημερινότητας των οικογενειών που ζούνε στην Ελλάδα. Αυτή η δυσμενής οικονομική κατάσταση της χώρας επηρεάζει σε μεγαλύτερο βαθμό τις οικογένειες και συγκεκριμένα τους γονείς παιδιών που εμπίπτουν στο φάσμα του αυτισμού. Χωρίς αμφιβολία, η ανατροφή ενός παιδιού στο φάσμα του αυτισμού οδηγεί την οικογένεια σε πολλά έξοδα. Ο σκοπός λοιπόν, της έρευνας αυτής είναι να εξετάσει εάν οι γονείς που μεγαλώνουν παιδιά στο φάσμα του αυτισμού στην Ελλάδα έχουν αντιμετωπίσει δυσκολίες εξαιτίας της οικονομικής κρίσης και εάν έχουν δημιουργήσει στρατηγικές για την αντιμετώπιση αυτών των δυσκολιών. Με τον όρο «στρατηγικές αντιμετώπισης» ('coping strategies'), εννοείται η προσπάθεια διαχείρισης μιας δύσκολης κατάστασης. Κατά την βιβλιογραφία οι στρατηγικές αντιμετώπισης διαχωρίζονται κυρίως σε δυο κατηγορίες. Οι στρατηγικές που εστιάζουν στο πρόβλημα, οι οποίες απαιτούν γνωστική προσπάθεια για να αντιμετωπιστεί μια δύσκολη κατάσταση και οι στρατηγικές που εστιάζουν στο συναίσθημα, οι οποίες στοχεύουν στη μείωση αρνητικών συναισθημάτων όπως το άγχος.

Μέθοδος

Στην έρευνα συμμετείχαν έξι γονείς, οι οποίοι μεγάλωναν παιδιά στο φάσμα του αυτισμού στην Ελλάδα. Χρησιμοποιήθηκαν ημι-δομημένες συνεντεύξεις προκειμένου να ερευνηθούν τυχόν δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι γονείς κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης και τις στρατηγικές αντιμετώπισης που εκείνοι μπορεί να δημιούργησαν για να διαχειριστούν τις δυσκολίες αυτές. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων έγινε βάσει συστηματικής θεματικής και συγκριτικής μεθόδου ('constant comparative method').

Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι όλοι οι γονείς που συμμετείχαν στην έρευνα, αντιμετώπισαν δυσκολίες εξαιτίας της οικονομικής κρίσης και όλοι δημιούργησαν στρατηγικές αντιμετώπισης για να διαχειριστούν τις δυσκολίες αυτές. Επιπλέον, η πλειοψηφία των γονέων δημιούργησαν στρατηγικές που εστιάζουν στο πρόβλημα αλλά και στρατηγικές που εστιάζουν στο συναίσθημα. Οι γονείς δήλωσαν ικανοποιημένοι από τις στρατηγικές που δημιούργησαν για να αντιμετωπίσουν τα

προβλήματα τους. Καταλήγοντας, ποικίλα άλλα ενδιαφέροντα θέματα εμφανίστηκαν από τις απαντήσεις των γονέων κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων.

Συμπεράσματα

Τα ευρήματα της έρευνας κατέδειξαν ότι οι γονείς που μεγάλωναν παιδιά στο φάσμα του αυτισμού στην Ελλάδα, αντιμετώπισαν οικονομικές δυσκολίες που αφορούν την εκπαίδευση των παιδιών τους και όλοι τους δημιούργησαν στρατηγικές που εστιάζουν στο πρόβλημα αλλά και στρατηγικές που εστιάζουν στο συναίσθημα για να αντιμετωπίσουν αυτές τις δυσκολίες. Επιπροσθέτως, επιπλέον σημαντικά ευρήματα προκύψαν από τις απαντήσεις των γονέων και συσχετίζονται με την οικονομική κρίση και την διάγνωση του αυτισμού. Για παράδειγμα, μερικοί από τους γονείς ανέφεραν ότι πρέπει να δουλεύουν περισσότερες ώρες απ' ότι στο παρελθόν προκειμένου να καλύψουν τα έξοδα των παιδιών τους. Άλλοι υποστήριξαν ότι οι φίλοι και οι συγγενείς τους δεν τους προσφέρουν βοήθεια ή υποστήριξη, ενώ μερικοί ανέφεραν ότι οι συγγενείς τους απομακρύνθηκαν μόλις ενημερώθηκαν για την διάγνωση των παιδιών τους. Ακόμη, γονείς γνωστοποίησαν ότι η εκπαίδευση παιδιών στο φάσμα του αυτισμού βασίζεται κυρίως στον ιδιωτικό τομέα και οι οικογένειες καλής οικονομικής κατάστασης έχουν την δυνατότητα να προσφέρουν στα παιδιά τους ολοκληρωμένη εκπαίδευση. Ως εκ τούτου, αυτές οι οικογένειες μπορούν να στηρίζουν το παιδί τους ώστε αυτό να έχει πρόοδο και εξέλιξη στην ζωή του μελλοντικά. Από την άλλη, οικογένειες οι οποίες επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση, αυτομάτως τους αφαιρείται η δυνατότητα να προσφέρουν στο παιδί τους ένα καλύτερο μέλλον. Αυτά τα ευρήματα γνωστοποιούν ότι οι οικογένειες παιδιών στο φάσμα του αυτισμού στην Ελλάδα, χρειάζονται την υποστήριξη των συγγενών, φίλων αλλά και των ειδικών. Η κυβέρνηση επίσης έχει σημαντικό ρόλο για το μέλλον των οικογενειών αυτών και των παιδιών τους. Είναι σημαντικό η κοινωνία μας να ακούσει προσεκτικά τι έχουν να πουν όχι μόνο οι γονείς που μεγαλώνουν παιδιά στο φάσμα του αυτισμού, αλλά και οι ενήλικες με διάγνωση αυτισμού.

Λέξεις-Κλειδιά

Αυτισμός

Οικονομική Κρίση

Δυσκολίες ανατροφής παιδιών στο φάσμα του αυτισμού

Title: Coping strategies of parents raising children with autism in Greece

A dissertation submitted in part fulfilment of the requirements for the degree of MEd Autism (Child)

The University of Birmingham

Maria N. Beis

ABSTRACT

Over the last seven years, Greece has experienced one of the worst economic crisis in the entire history of the country. As a result, the economic crisis has negatively impacted several areas of the daily life of families. The economic situation of the

country has an even more negative impact when it comes to parents raising children with autism. Without a doubt, taking care of children with autism ultimately leads to extra financial expenses for these parents. As such, the purpose of this study is to explore whether parents raising children with autism in Greece have experienced any difficulties due to the economic crisis and whether they have developed any coping strategies to deal with these difficulties. 'Coping' is the attempt to manage or deal with a difficult situation and is mainly divided into two basic types of coping strategies, the 'problem-focused' and the 'emotion-focused' strategies.

This study includes six parents who are currently raising children with autism in Greece. Semi-structured interviews were used to explore the difficulties that parents faced during the economic crisis and the coping strategies that they developed in response to these difficulties. The analysis of the data was conducted by the constant comparative method. The results indicate that all the parents who participated in this study experienced difficulties due to the economic

crisis and all of them developed coping strategies in order to deal with them. In addition, the majority of the parents developed both problem-focused and emotion-focused strategies and were equally satisfied by both of them. Also several other important themes emerged from parents' responses during the interview process. My recommendations for other future research in relation to this particular topic include sampling a more diverse population and gathering a larger sample of participants. Moreover, interviews should not only be used to examine the coping strategies of parents but also the coping strategies of other family members. Future researchers may consider examining the coping strategies of families from other countries with an economic crisis as well. Lastly, it may also be interesting to examine other disorders apart from autism.

**14. Συναισθηματική νοημοσύνη και κοινωνικές δεξιότητες παιδιών και εφήβων με διαταραχές αυτιστικού φάσματος: Μια εμπειρική μελέτη.
Emotional Intelligence and Social skills of children and teens with autism spectrum disorders: An empirical study.
Αλέξανδρος Προέδρου.**

**Θεματική Περιοχή : Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος
Συναισθηματική νοημοσύνη και κοινωνικές δεξιότητες παιδιών και εφήβων με
διαταραχές αυτιστικού φάσματος: Μια εμπειρική μελέτη
Αλέξανδρος Προέδρου**

Οικονομολόγος - Εκπαιδευτικός

alex.proedrou@gmail.com

Υποψήφιος Διδάκτορας Τμήματος Λογοθεραπείας New Bulgarian University

Περίληψη

Η συγκεκριμένη έρευνα προσπαθεί να φωτίσει ένα θέμα, το οποίο δεν έχει εξεταστεί ιδιαίτερα στη διεθνή βιβλιογραφία. Προσπαθεί να μελετήσει το ρόλο της συναισθηματικής νοημοσύνης στις κοινωνικές δεξιότητες παιδιών και εφήβων με διαταραχές αυτιστικού φάσματος. Ο αυτισμός είναι μια νευροαναπτυξιακή διαταραχή, που απασχολεί την κοινότητα επιστημόνων τον τελευταίο αιώνα περίπου.

Τα κοινωνικά ελλείμματα και η δυσκολία στην κατανόηση συναισθημάτων είναι βασικά χαρακτηριστικά των ατόμων με ΔΑΦ. Ωστόσο, ελάχιστες έρευνες μελετούν την δυνατότητα των παιδιών με αυτισμό, καθώς η πλειοψηφία τους ασχολείται με τα ελλείμματά τους και τρόπους αντιμετώπισης. Για την εξέταση του ρόλου, λοιπόν, της συναισθηματικής νοημοσύνης διενεργήθηκε μια έρευνα με τη χρήση ερωτηματολογίου, το οποίο απευθυνόταν σε εκπαιδευτικούς και ειδικούς, οι οποίοι ασχολούνται με παιδιά και εφήβους με ΔΑΦ. Στην έρευνα συμμετείχαν 184 εκπαιδευτικοί και ειδικοί. Σκοπός της έρευνας ήταν να αναδείξει το ρόλο των δημογραφικών χαρακτηριστικών στη συναισθηματική νοημοσύνη αλλά και τις κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών και εφήβων με ΔΑΦ, καθώς και το ρόλο της συναισθηματικής νοημοσύνης στις κοινωνικές δεξιότητες. Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS V.21. Η επεξεργασία των δεδομένων ανέδειξε πως τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, τα οποία συσχετίζονται με τη συναισθηματική νοημοσύνη είναι: το εισόδημα της μητέρας, το εργασιακό περιβάλλον του εκπαιδευτικού αλλά και το επίπεδο εκπαίδευσης του εκπαιδευτικού. Αντίστοιχα, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τα οποία συσχετίζονται με τις κοινωνικές δεξιότητες είναι: η μόρφωση του πατέρα, το εργασιακό περιβάλλον του εκπαιδευτικού και τέλος η εκπαίδευση του εκπαιδευτικού. Τέλος, διενεργήθηκε στατιστικός έλεγχος για την εξέταση της συσχέτισης συναισθηματικής νοημοσύνης και κοινωνικών δεξιοτήτων και υπάρχει ισχυρή συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών. Πρέπει να γίνει συγκριτική μελέτη και με δείγματα από άλλες χώρες. **Λέξεις-κλειδιά:** συναισθηματική νοημοσύνη, κοινωνικές δεξιότητες, διαταραχές αυτιστικού φάσματος

Emotional Intelligence and Social skills of children and teens with autism spectrum disorders: An empirical study

Alexandros Proedrou

Economist - Educator

alex.proedrou@gmail.com

PhD Candidate Speech Therapy Department New Bulgarian University

ABSTRACT

This paper tries to shed some light on an issue, that has not been yet quite examined in the worldwide literature. It tries to examine the role of the emotional intelligence in the social skills of children and youth with autism spectrum disorder. Autism is a neurodevelopmental disorder that has been in the center of the researchers' interest the last century. Social deficits and the difficulty in understanding emotions are key characteristics of people with ASD. However, only a few studies examine the skills of children with ASD; most studies examine the deficits of them and programs to decrease the autistic characteristics. The purpose of this study is to examine the role of the demographic characteristics in the emotional intelligence and the role of the emotional intelligence in the social skills in the social skills of children and youth with autism. To examine the role of the emotional intelligence in the social skills, a survey was conducted with the use of a questionnaire, which was addressed to educators and experts, that work with children and youth with ASD. In this survey, 184 educators and experts (speech therapists, psychologists and occupational therapists) took part in order to evaluate the emotional intelligence and social skills of children and youth with ASD. Data analysis was conducted through SPSS V.21. Data analysis has shown that the demographic characteristics that play an essential role in

the emotional intelligence are mothers' income, educators' working environment and educators' education. Furthermore the demographic characteristics that play an essential role in children's with ASD are fathers' income, educators' working environment and educators' education. In conclusion, statistical test was conducted in order to examine the correlation between the emotional intelligence and the social skills. We concluded that there is a significant correlation between the two variables. Further research must be done in order to have more accurate conclusions, such as a survey with sample of other European countries.

Key-words: emotional intelligence, social skills, autism spectrum disorder

15. Η συμβολή της Μουσικοθεραπείας στις Πραγματολογικές Δεξιότητες παιδιών με ΔΑΦ σε συνδυασμό με λογοθεραπευτική παρέμβαση.

“The effectiveness of Music Therapy on Pragmatic Skills of Children with ASD in combination with Speech-Language Therapy”.

Νομικού Ρόζα-Τσαμπίκα

Ενότητα - Παιδιά με νευροαναπτυξιακές διαταραχές: κλινικά και ερευνητικά θέματα

Νομικού Ρόζα-Τσαμπίκα (Κιναίσθηση)

“Η συμβολή της Μουσικοθεραπείας στις Πραγματολογικές Δεξιότητες παιδιών με ΔΑΦ σε συνδυασμό με λογοθεραπευτική παρέμβαση”

Σκοπός της παρούσης έρευνας ήταν να διερευνήσει τη σημασία της εισαγωγής και χρήσης της μουσικής στις θεραπευτικές συνεδρίες παιδιών στο φάσμα του αυτισμού πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με σκοπό τη βελτίωση των πραγματολογικών τους δεξιοτήτων. Κύριος στόχος ήταν η διερεύνηση της συμβολής της μουσικοθεραπείας στη λογοθεραπευτική παρέμβαση υπό την καθοδήγηση ειδικά εκπαιδευμένων μουσικοθεραπευτών.

Τα παιδιά με ΔΑΦ αποτελούσαν 3 ξεχωριστές ερευνητικές ομάδες: 1) συμμετοχή σε συνεδρίες μουσικοθεραπείας, 2) συμμετοχή σε συνεδρίες λογοθεραπείας και 3) συμμετοχή σε συνεδρίες λογοθεραπείας μαζί με ενταντικά μαθήματα μουσικής στο σχολείο. Αποτελούσε πιλοτική έρευνα που διεξήχθη σε χρονικό διάστημα τριών μηνών. Εφαρμόστηκαν αρχές από το TOPL [Test of Pragmatic Language], ADOS [Autism Diagnostic Observation Schedule], «It Takes Two To Talk» σε συνδυασμό με ένα μουσικο-γλωσσικό παραμύθι κατασκευασμένο για τους σκοπούς της έρευνας.

Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας επέδειξαν στατιστικώς σημαντική διαφορά στο συνολικό αριθμό των λεκτικών και μη-λεκτικών πραγματολογικών δεξιοτήτων καθώς επίσης και στην αφήγηση, στην ανταπόκριση της κοινής προσοχής και στην διατήρηση αυτής. Οι υπόλοιπες δεξιότητες (αίτηση, πληροφόρηση, περιγραφή, δημιουργία/διήγηση ιστορίας) παρουσίασαν τάσεις βελτίωσης.

Ο συνδυασμός της μουσικής ως θεραπευτικό μέσο με τη λογοθεραπευτική παρέμβαση οδηγεί σε βελτίωση των πραγματολογικών δεξιοτήτων των παιδιών με ΔΑΦ. Αυτό οδηγεί στην πρόταση συνεκπαίδευσης παιδιών με ΔΑΦ με Μουσικοθεραπεία και Λογοθεραπεία στην Ελλάδα.

Λέξεις κλειδιά: διαταραχές αυτιστικού φάσματος, πραγματολογικές δεξιότητες, λογοθεραπεία, μουσικοθεραπεία, λεκτικές δεξιότητες, μη-λεκτικές δεξιότητες, παραμύθι

“The effectiveness of Music Therapy on Pragmatic Skills of Children with ASD in combination with Speech-Language Therapy”

Roza-Tsampika Nomikou (Kinaisthisi)

Purpose and Aim: The purpose of the present study was to investigate the importance of the introduction and use of music in therapeutic sessions in pragmatic skills of children with ASD attending primary school. It also aimed at exploring the effectiveness of music therapy and its contribution to speech-language therapy under the guidance of specially trained music therapists.

Method: The children were divided into three groups participating in music therapy sessions, speech-language sessions and speech-language sessions with intensive music lessons at school respectively. It was a pilot study, conducted in three months. TOPL, principles of ADOS and «It Takes Two to Talk» along with a story inspired and written by the researcher were applied.

Results: The results of the present study showed statistically significant difference, even with extremely small samples, in the total pragmatic verbal and non-verbal skills as well as in narration, respond to joint attention and maintenance to joint attention among the three groups. The rest of the skills (requesting, informing, describing, creating/telling a story) presented tendency to improve which was not statistically different.

Conclusion: The overall outcome revealed the potential of the medium of music and the effectiveness of music therapy in children with ASD.

Key words: autistic spectrum disorder (ASD), pragmatic skills, speech-language therapy, music therapy, verbal skills, non-verbal skills

Γλωσσική ανάπτυξη -Γλωσσικές Διαταραχές/ Language Development - Language Disorders

1. **Δημογραφικό προφίλ των παιδιών με διαταραχή γλωσσικών ήχων: Ένα δείγμα της Πανεπιστημιακής Κλινικής.
Demographic Profile of Children with Speech Sound Disorder: A Sample of University Clinic.**

Deniz Kazanoğlu^a, Nevin Yılmaz^b & Seda Esersin^b

Abstract

Purpose: Recent study aims to describe the demographic characteristics of children who have speech sound disorders (SSD) and to determine any possible differences

between preschool and school-aged children in terms of their speech sound production characteristics.

Method: This study is a descriptive, retrospective study. Case files of the SLP clinic's archive in a University were scanned and used for the aim of this study. The sample was collected from 140 files of children whose age were between 2;00-8;11 who had speech sound disorders. Their demographic characteristics, familial history were examined and the percentage of correct consonants (PCC) was calculated.

Results: According to the demographic characteristic's results, SSD caseload is different between sexes. Majority of the files belonged to the boys (69.3%); girls created only 30.7% of the SSD caseload. More than half of the participants (55%) have family history in terms of speech and language problems. Fathers have the highest rate (15.4%) in familial history of speech and/or language problems. The rate of SSD in these problems is 19.3%. Most of the children produced their first words after the age of 1;1. About speech sounds production, results shows that children's PCC scores change between 23.33 and 97.11. Lastly, 47.8% of them have shown inaccurate vowel productions.

Conclusion: Being a boy, having a family history of speech and language problems, having a delayed speech-language history and having inaccurate vowel production can be characteristics of children who have SSD. In clinical implication, if a child has these features and shows any sign of speech problems then clinicians must be careful for SSD and should evaluate the child accordingly to implement a better diagnosis process.

Keywords: speech sound disorders, demographic characteristics, family history, speech sounds production

^a Department of Speech and Language Therapy, Ondokuz Mayıs University, Samsun, Turkey

^b Department of Speech and Language Therapy, Anadolu University, Eskişehir, Turkey

Note: SSD is a common disorder that logopedists/speech language therapists (SLP) may confront in their clinical settings. Studies on SSD and its characteristics have an important role in evaluation and diagnosis processes. If recent international congress gives an opportunity to these kind of researches then many SLP from different parts of world can share their experiences and may help each other in clinical settings.

2. Χαρακτηριστικά των παιδιών με γλωσσική διαταραχή: Αρχικά ευρήματα από την Πανεπιστημιακή Κλινική.

Characteristics of Children with Language Disorders: Preliminary Findings from a University Clinic.

Nevin Yılmaz^a, Şükriye Kayhan Aktürk^a

Abstract

Purpose: Recent study aims to examine the demographic and language characteristics of the children whose native language is Turkish and who have applied to the Education, Research & Training Centre for Speech and Language Pathology (DİLKOM) who have delayed language and language disorders.

Method: This study is a descriptive, retrospective study. Case files of the SLP clinic's archive in a University were scanned and used. The sample was collected from 80 files of children whose age were between 2;00-7;11 and had language disorder and delayed language. Their demographic characteristics and standardised Turkish version of Test of Early Language Development (TELD) scores were examined.

Results: According to the preliminary findings demographic characteristic of caseload is different between sexes. Majority of the children were boys. They have family history of language disorders and delayed language. In addition, participants' receptive language scores are higher than expressive language scores. It is also found that speech sound disorders and language disorders might be comorbid.

Conclusion: Being a boy, having a family history of language disorders and premature birth can be risk factors of language problems. These preliminary findings are consistent with the literature.

Keywords: language disorders, delayed language, demographic characteristics

^a Department of Speech and Language Therapy, Anadolu University, Eskişehir, Turkey

Note: Children with language disorders and delayed language apply frequently to the clinics. If speech and language therapists/logopedists would know the demographic profiles of these children, they can monitor their clients more effectively.

**3. Η σχέση μεταξύ σοβαρότητας και καταληπτότητας της ομιλίας των παιδιών με διαταραχή γλωσσικών ήχων.
(Relationship between speech severity and intelligibility of children with speech sound disorders).**

Deniz Kazanoğlu^a, Bevza Nur Dükar^b & Tuğçe Nergiz^b

Abstract

Purpose: In this study, the relationship between speech severity and intelligibility of children with speech sound disorders (SSD) was examined. It also revealed any possible differences in the intelligibility regarding the speech severity level.

Method: 28 children with SSD between 41-88 months ($M = 62.9$, $Sd. = 12.4$), and their parents were included in the study. Articulation Subtest of Turkish Articulation-Phonology Test (Topbaş, 2005), The Intelligibility in Context Scale-Turkish (ICS-T) (Topbaş, 2012) and children's spontaneous speech samples were used for determining speech severity and intelligibility of children. A relational research model was used.

Results: According to Spearman's correlation analysis, a statistically significant relationship found between speech severity and ICS-T scores ($r = 0.495$, $p < .01$),

speech severity and researcher 1 (R1) ($r = 0.737$, $p < .001$), speech severity and researcher 2 (R2) ($r = 0.717$, $p < .001$). Depending on the Kruskal-Wallis analysis, speech severity levels differed in terms of the researchers' speech intelligibility percentages (χ^2 (R1) = 18.00, χ^2 (R2) = 17.03, $p < .001$); however, it did not differ for the ICS-T scores. Differences occurred in the mild and severe group (W (R1) = -3.80, W (R2) = -3.79, $p < .05$), moderate and severe group (W (R1) = -4.94, W (R2) = -4.93, $p < .05$) for the researchers.

Conclusion: There was a relationship between speech severity and intelligibility. However, the parental assessment did not determine the differences between the speech severity levels and intelligibility. Researchers' assessment revealed differences between the mild and severe group, moderate and severe group.

Keywords: speech sound disorders, speech severity, speech intelligibility

^a PhD, Department of Speech and Language Therapy, Ondokuz Mayıs University, Samsun, Turkey

^b Research Assistant, Department of Speech and Language Therapy, Anadolu University, Eskişehir, Turkey

Note: SSD is a common disorder that logopedists/speech language therapists (SLP) may confront in their clinical settings. Therefore, clinical measurements are important for the decision-making in the both evaluation and treatment process. We think that discussions about using clinical measurements in the clinical settings with researchers from different countries are critical for the treatment of children with SSD.

**4. Η εξέταση των αφηγηματικών δεξιοτήτων σε παιδιά προσχολικής ηλικίας μέσω του Διαγλωσσικού Εργαλείου Αξιολόγησης Αφηγήσεων (MAIN).
Assessment of Narrative Skills in Preschool Children using the Multilingual Assessment Instrument for Narratives (MAIN).
Μπανιώτη Αγγελική, Βογινδρούκας Ιωάννης, Τσιμπλή Ιανθή Μαρία,
Περιστέρη Ελένη.**

1. Συγγραφείς: Μπανιώτη Αγγελική, Βογινδρούκας Ιωάννης, Τσιμπλή Ιανθή Μαρία, Περιστέρη Ελένη
2. Λέξεις Κλειδιά: γλωσσική ανάπτυξη, αφήγηση, προσχολική ηλικία, μακροδομή
3. Φορέας: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Επιστήμες των Διαταραχών της Επικοινωνίας»
4. Θεματική Ενότητα: Αξιολογητικό εργαλείο, Γλωσσική Ανάπτυξη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός. Η μελέτη εξέτασε τη μακροδομή της αφήγησης παιδιών τυπικής ανάπτυξης προσχολικής ηλικίας. Στόχος ήταν η διερεύνηση της επίδρασης της ηλικίας, του φύλου, του κοινωνικοοικονομικού επιπέδου (μητρική και πατρική εκπαίδευση, εισόδημα οικογένειας) και της μεθόδου εκμείευσης (διήγηση vs. αναδιήγηση) στη μακροδομή της αφήγησης.

Μεθοδολογία. Συμμετείχαν 68 μονόγλωσσα ελληνόφωνα παιδιά (Μ.Ο. = 57.9 μήνες, Τ.Α.= 6.7), τα οποία χωρίστηκαν σε 3 ηλικιακές ομάδες (4;1-4;5, 4;6-5;0 και 5;1-6;1, Ε;Μ). Η εκμείωση των αφηγήσεων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση εικονοποιημένων ιστοριών του Διαγλωσσικού Εργαλείου Αξιολόγησης Αφηγήσεων (MAIN; Gagarina και συν., 2012). Τα αφηγήματα αναλύθηκαν ως προς τη δομή της ιστορίας, τη δομική πολυπλοκότητα, την ακουστική κατανόηση, και τους Όρους Εσωτερικής Κατάστασης (σχετιζόμενους ή μη με τη Θεωρία του Νου, -ΘτΝ, +ΘτΝ ΟΕΚ).

Αποτελέσματα. Στη διήγηση, καταδείχθηκαν σημαντικές επιδράσεις της ηλικίας στη δομή ιστορίας ($p<.001$), στη δομική πολυπλοκότητα ($p<.001$) και στην ακουστική κατανόηση ($p<.05$). Το εισόδημα της οικογένειας και η μητρική εκπαίδευση είχαν θετική επίδραση στη δομική πολυπλοκότητα ($p=.024$) και στη χρήση -ΘτΝ ΟΕΚ ($p=.024$ και $p<.001$, αντιστοίχως). Στην αναδιήγηση, τα κορίτσια είχαν καλύτερη επίδοση στη δομή ιστορίας από τα αγόρια ($p=.027$). Η συχνότητα χρήσης -ΘτΝ ΟΕΚ αυξήθηκε σημαντικά στην αναδιήγηση στις ομάδες 4;1-4;5 ($p=.032$) και 4;6-5;0 ($p=.010$). Οι +ΘτΝ ΟΕΚ ήταν περισσότεροι κατά την αναδιήγηση στην ομάδα 4,6-5;0 ($p=.017$). Η δομή ιστορίας ($p=.017$) και η δομική πολυπλοκότητα ($p=.001$) ήταν καλύτερες στην αναδιήγηση (vs. διήγηση) για τη μικρότερη ηλικιακή ομάδα, ενώ η κατανόηση στην αναδιήγηση ήταν ανώτερη της διήγησης σε όλες τις ομάδες ($p<.001$).

Συμπεράσματα. Η δοκιμασία αφήγησης MAIN εντόπισε αναπτυξιακές μεταβολές στις αφηγήσεις παιδιών προσχολικής ηλικίας. Η μακροδομή βελτιωνόταν σημαντικά με την αύξηση της ηλικίας, και ιδιαίτερα μεταξύ των ηλικιών 4 και 5. Επίσης, η αναδιήγηση βρέθηκε ότι επιδρά πιο θετικά στη μακροδομή της ιστορίας συγκριτικά με τη διήγηση.

Title of the study: Assessment of Narrative Skills in Preschool Children using the Multilingual Assessment Instrument for Narratives (MAIN)

Authors: Banioti Angeliki, Vogindroukas Ioannis, Peristeri Eleni

Key Words: language development, narratives, preschoolers, macrostructure

ABSTRACT

Purpose. The present study examined the macrostructural aspects of the narrative skills of pre- school neurotypical children. The aims were to explore how age, gender, socioeconomic status (SES; measured through maternal, paternal education, and family income), and story elicitation mode (telling vs. retelling) jointly affect macrostructure.

Method. The participants of the study were 68 monolingual Greek-speaking children (Mean Age = 57.9 months, $SD= 6.7$), separated in 3 age groups (4;1-4;5, 4;6-5;0, and 5;1-6;1, Y;M). Story elicitation was conducted through the Multilingual Assessment Instrument for Narratives (Gagarina et al., 2012; Greek adaptation by Tsimpli, Peristeri, & Andreou, 2012). The narratives were analyzed for story structure, structural complexity, narrative comprehension, and use of Internal State Terms (IST), which were either related (+ToM ISTs) or unrelated to Theory of Mind (-ToM ISTs).

Results. The findings revealed significant age effects on story structure ($p<.001$), structural complexity ($p<.001$), and narrative comprehension ($p<.05$) in the telling task. Family income and maternal education seemed had a positive effect on structural

complexity and -ToM ISTs ($p=.024$ and $p<.001$, respectively). Furthermore, girls outperformed boys in the story structure of the retelling task ($p=.027$). The use of -ToM ISTs was higher when retelling the story for the aged 4;1-4;5 ($p=.032$) and 4;6-5;0 ($p=.010$). During retelling, the use of +ToM ISTs was significantly higher for the children aged 4;6-5;0 ($p=.017$). Both story structure ($p=.017$) and structural complexity ($p=.001$) in retelling were better for the youngest age group. Comprehension was significantly better in retelling (vs. telling), regardless of the age group ($p<.001$).

Conclusions. The MAIN tool was able to identify significant developmental changes in the preschoolers' narratives. There were significant age effects in macrostructure, especially between the ages of 4 and 5. Furthermore, retelling seemed to have a positive effect on macrostructural measures compared to telling.

5. Αφηγηματική Ικανότητα σε Ποικιλομορφία Επικοινωνιακών Διαταραχών. “Narrative Skill of Diversity in Communication Disorders”.

Γεωργιάδου Ελευθερία ¹, Πετεινού Κάκια ², Βογινδροούκας Ιωάννης ³, Θεοδώρου Ελένη ⁴

¹ Νηπιαγωγός, Μεταπτυχιακό Δίπλωμα “Επιστήμες Διαταραχών Επικοινωνίας” Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής

² Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Σχολή Επιστημών Υγείας Τμήμα Επιστημών Αποκατάστασης Λογοπαθολογίας Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου

³ Λογοπεδικός Phd Διδάκτορας Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

⁴ Λογοπαθολόγος & Λέκτορας Σχολή Επιστημών Υγείας Τμήμα Επιστημών Αποκατάστασης Λογοπαθολογίας Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου

Σκοπός: Η παρούσα έρευνα επικεντρώνεται στην Αφηγηματική Ικανότητα σε Ποικιλομορφία Επικοινωνιακών Διαταραχών αγοριών νηπιαγωγείου, (3 Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος, 1 Προβλήματα Κώφωσης, χρήση μονόπλευρου Κοχλιακού Εμφυτεύματος και συνοδά προβλήματα λόγου και ομιλίας και 1 Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή).

Μεθοδολογία: Το ιδιαίτερο αφηγηματικό προφίλ τους, μετρήθηκε και αξιολογήθηκε σε επίπεδο *μικροδομής* μέσα από διαγνωστικά εργαλεία (Δοκιμασία Εκφραστικού Λεξιλογίου-ΔΕΛ & Πληροφοριακής & Γραμματικής Επάρκειας-ΠΛ&ΓΡ), δομημένο γλωσσικό δείγμα (Πρωτόκολλο έρευνας-προσωπικά αφηγήματα “Πες μου μια ιστορία για...”) και γλωσσικούς δείκτες. Τα δεδομένα σκιαγράφησαν την αφηγηματική ικανότητα, τη γλωσσική παραγωγικότητα, τη λεξιλογική και σημασιολογική ποικιλομορφία και τη μορφοσυντακτική πολυπλοκότητα του κάθε παιδιού μετά την ενδελεχή ανάλυση του γλωσσικού τους δείγματος, αντικατοπτρίζοντας το επίπεδο γλωσσικής τους ικανότητας. Τα γλωσσικά δείγματα των παιδιών συγκρίθηκαν με εκείνα Τυπικής Ανάπτυξης ίδιας χρονολογικής ηλικίας και με Τυπικής Ανάπτυξης μικρότερης χρονολογικής ηλικίας. Η στατιστική

δοκιμασία που πραγματοποιήθηκε ήταν η Independent Sample t-test. Ως στατιστική σημαντικότητα ορίστηκε η τιμή $p < 0,05$ (SPSS v.24 software).

Αποτελέσματα: Βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά μόνο στο δείκτη Μέσο Μήκος Εκφωνήματος-MLU μόνο με την ομάδα τυπικών συνομηλίκων, καθώς και στη ΔΕΛ και στη ΠΛ&ΓΡ και με τις δύο ομάδες τυπικής ανάπτυξης. Στη μέτρηση του Συνολικού Αριθμού Λέξεων-TNW, Συνολικού Αριθμού Εκφορών-TNU και Αριθμού Διαφορετικών Λέξεων-NDW καθώς και στις Γραμματικές Κατηγορίες (ρήματα, ουσιαστικά, άρθρα, επίθετα, αντωνυμίες, επιρρήματα, κειμενικοί δείκτες, άλλα) παρουσίασαν διακυμάνσεις στις επιδόσεις τους (μη στατιστικά σημαντικές).

Συμπεράσματα: Το αφηγηματικό προφίλ μικροδομής παιδιών με Επικοινωνιακές Διαταραχές που αναδύθηκε παρουσίασε ορισμένες ιδιαιτερότητες με διαφορές και ομοιότητες με τις ομάδες τυπικής ανάπτυξης,

Λέξεις κλειδιά: αφηγηματικό προφίλ, μικροδομή, επικοινωνιακές διαταραχές, σημασιολογική & λεξιλογική ποικιλομορφία

Θεματική Ενότητα: Γλωσσικές/Επικοινωνιακές Διαταραχές

Η διπλωματική εργασία προέρχεται από το τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, του Μεταπτυχιακού Προγράμματος “Επιστήμες Διαταραχών Επικοινωνίας”.

“Narrative Skill of Diversity in Communication Disorders”

Eleftheria Georgiadou, Kakia Petinou, Ioannis Vogindroukas, Eleni Theodorou Email : georelef@yahoo.gr, kakia.petinou@cut.ac.cy,

ioannisvogindroukas@gmail.com, eleni.theodorou@cut.ac.cy Thessaloniki, 2020

ABSTRACT

This study is focused on investigating Narrative Skill of Diversity in kindergarten boys with Communication Disorders (three with Autistic Spectrum Disorder, one with Deafness problems and function Unilateral Cochlear Implant and conspiracy speech and language problem, one with Developmental Language Disorder). Their special narrative profile, was measured and evaluated at a microstructure level through different diagnostic tools (Testing Expressive Vocabulary-TEV & Informational and Grammatical Certification –IN&GR) as well as from structured language sample (protocol research-personal narrative stories “tell me a story...”) and language indexes. The data outlined the narrative skill, language productivity, lexical and semantic diversity and morfosyntactic complexity for any children after thorough and detailed analysis of their language sample reflecting the level of their linguistic ability. The children’s language samples were compared to those of Typical Development of the same chronological age and with those Typical Development of the younger chronological age. The emerging narrative microstructure profile of children with Communication Disorders exhibit presented statistically significant difference only in index “Mean Length of Utterances-MLU” with typical peer group,

as well as in TEV and IN&GR and to two typical groups. Measuring of the Total Number of Words-TNW, the Total Number of Utterances-TNU and the Number of Different Word-NDW as well as in the grammatical categories (verb, noun, article, adjectives, pronouns, adverbs, textual markers, other) the children with communication disorders exhibit fluctuations in their performances without the existence statistically significant difference with other group.

Keywords: narrative profile, microstructure, communication disorders, semantic & lexical diversity

- 6. Μακροχρόνια εξέλιξη παιδιών με καθυστέρηση στην ανάπτυξη του λόγου στο 3ο έτος της ηλικίας τους: Διερεύνηση νευροαναπτυξιακών παραγόντων. «Long-term development of children with: language delay at three years investigating neurodevelopmental factors».**
Βλασσοπούλου Μ., Βογινδρούκας Ι., Πετεινού Κ., Πολυκρέτη Στ.

Κέντρου Κοινοτικής Ψυχικής Υγιεινής Βύρωνα – Καισαριανής Α΄ Ψυχιατρική Κλινική Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Θεματική Ενότητα: Διαταραχές Λόγου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός: Η παρούσα μελέτη διερευνά τη μακροχρόνια εξέλιξη παιδιών με καθυστέρηση στην ανάπτυξη του λόγου στο 3^ο έτος της ηλικίας τους. Ειδικότερα, διερευνούνται νευροαναπτυξιακοί, κοινωνικοί, συναισθηματικοί και ακαδημαϊκοί παράγοντες στη μέχρι τώρα πορεία των παιδιών σε σχέση με το φύλο, την έκβαση ή μη θεραπειών και το μορφωτικό επίπεδο των γονέων. **Μεθοδολογία:** Συλλέχθηκαν τα αρχικά δεδομένα από τους φακέλους παιδιών που ήταν γεννημένα τα έτη 2005-2008, όπου σε ηλικία 2:3-4:0 ετών (Μ.Ο.=41,1) απευθύνθηκαν στο Κ.Κ.Ψ.Υ Βύρωνα – Καισαριανής για αξιολόγηση λόγω καθυστέρησης στην ανάπτυξη του λόγου. Από το αρχικό δείγμα 32 παιδιών, οι τελικοί συμμετέχοντες ήταν 20, 7 κορίτσια και 13 αγόρια (Μ.Ο.=12,65). Για τη διεξαγωγή της έρευνας χορηγήθηκε ένα ερωτηματολόγιο που δημιουργήσαμε για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης σχετικά με όλους τους νευροαναπτυξιακούς παράγοντες και τη μέχρι τώρα εξελικτική πορεία των παιδιών. Για την διεξαγωγή των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκε το λογισμικό SPSS 17.0. **Αποτελέσματα:** Τα αποτελέσματα έδειξαν πως και τα 20 παιδιά της έρευνας δεν παρουσίασαν σημαντικές διαφορές σε σχέση με την επίδραση του φύλου, του μορφωτικού επιπέδου των γονέων και των θεραπειών. Παρατηρήθηκε ανομοιογενής διακύμανση του δείγματος σε ότι αφορά δυσκολίες στη συμπεριφορά. Τα 10 παιδιά (50%) παρουσιάζουν δυσκολίες, κυρίως, στη συμπεριφορά μέχρι και σήμερα. **Συμπεράσματα:** Η διεθνής βιβλιογραφία δείχνει ότι ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών που αργούν να μιλήσουν, το οποίο κυμαίνεται στο 60%, ξεπερνούν τις δυσκολίες τους ενώ φαίνεται πως στο 40% παραμένουν δυσκολίες στη σχολική και ακαδημαϊκή τους πορεία. Στην παρούσα έρευνα, επιβεβαιώθηκαν τα δεδομένα αυτά καθώς στον τελικό πίνακα η συνολική βαθμολογία των 10 παιδιών (50%) κυμαίνεται από 50-35, όπου φαίνεται ένα υψηλό γλωσσικό επίπεδο και πως δεν συνεχίζουν να παρουσιάζουν δυσκολίες. Η βαθμολογία των 10 υπόλοιπων παιδιών (50%), ποιοτικά,

κυμαίνεται πιο χαμηλά από 34-25, όπου και παρατηρείται πως παραμένουν κάποιες δυσκολίες, κυρίως στη συμπεριφορά, αλλά και στους λοιπούς τομείς του λόγου μέχρι και σήμερα.

Λέξεις κλειδιά: καθυστέρηση στη ανάπτυξη λόγου, νευροαναπτυξιακοί παράγοντες, μακροχρόνια εξέλιξη

«Long-term development of children with: language delay at three years investigating neurodevelopmental factors»

St. Polykreti, I. Vogindroukas, K. Petinou, M. Vlassopoulos

ABSTRACT

Purpose: The present study investigates the long-term development of children with language delay in their third year. In particular, neurodevelopmental, social, emotional, and academic factors related to the children's progress to date with respect to gender, treatment or non-treatment, and parental education are investigated.

Method: The procedure was initiated by collecting the appropriate data from the files of children born between 2005-2008, whose parents had applied to the Community Mental Health Centre of Byron – Kaisariani (1st Department of Psychiatry, National & Kapodistrian University of Athens School of Medicine) when they were aged 2:3-4:0 (A.=41,1) for an evaluation due to language delay. The initial group was 32 but the final participants were 20, 7 girls and 13 boys (M.A.=12,65). A questionnaire was developed for the needs of the present study on all neurodevelopmental factors as well as the children's developmental progress so far. Parents were asked to respond to our questionnaire by telephone, after an official letter had been sent to them by the institution informing them of the research and requesting the participation of both parents and children. **Results:** SPSS 17.0 software was used to perform the results. The results showed that there were no significant differences in the effects of gender, parental education, and treatment. The scores of the first 10 children (50%) ranges from 50-35, which indicates a high level of language development and that these children do not continue to have difficulties, where as the score of the other 10 children (50%) is less than 34-25, which indicates that there are still some difficulties in the areas of speech and behavior in relation to their development, as it was observed that the sample had been unevenly fluctuating in relation to their development.

Keywords: language delay, neurodevelopmental factors, long-term development

7. Προσαρμογή του ερωτηματολογίου CYLEX σε Ελληνόπουλα τυπικής ανάπτυξης ηλικίας 6 μηνών έως 3 ετών και 6 μηνών.

Adaptation of the cylex questionnaire in greek typically developing children aged 6 months to 3 years and 6 months.

Χελιδόνη Μερóπη, Οκαλίδου Αρετή, Οικονόμου Αλεξάνδρα, Σπυροπούλου Έλλη, Πετεινού Κάκια.

Φορέας: Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Θεματική Ενότητα: Διαγνωστικά Εργαλεία

Περίληψη

Ο στόχος της έρευνας ήταν να ερευνηθεί κάποια συγκεκριμένα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά του ερωτηματολογίου Cyprus Lexical List (CYLEX) (Petinou et al 1999), μία λίστα δεκτικού και εκφραστικού λεξιλογίου βασισμένη στις αναφορές των γονιών για παιδιά ηλικίας 6 μηνών έως 3 ετών και 6 μηνών. Για την αξιολόγηση αυτών των χαρακτηριστικών χορηγήθηκε άλλη μία αξιολόγηση δεκτικού λεξιλογίου the Receptive One-Word Picture Vocabulary Test-II (ROWPVT-II) (Brownell, 2000) σε παιδιά ηλικίας 2 ετών έως 3 ετών και 6 μηνών προσαρμοσμένη στην ελληνική γλώσσα (Okalidou et al 2011). Η ελληνική εκδοχή του CYLEX συμπληρώθηκε από 197 γονείς. Συνολικά, 67 γονείς συμπλήρωσαν την Ελληνική εκδοχή του CYLEX 2 φορές με ένα μεσοδιάστημα δύο εβδομάδων για τον έλεγχο της αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου. Η ελληνική εκδοχή του CYLEX μπορεί να είναι ένα αξιόπιστο και έγκυρο ερωτηματολόγιο στην ανίχνευση παιδιών με αργοπορημένη ανάπτυξη δεκτικού και εκφραστικού λεξιλογίου. Απώτερος στόχος ήταν να συμβάλλει αυτή η έρευνα στη στάθμιση του ερωτηματολογίου CYLEX σε ελληνικό πληθυσμό, ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο πρώιμης ανίχνευσης προβλημάτων λόγου για την παροχή πρώιμης παρέμβασης και την αποφυγή ακαδημαϊκών και συμπεριφορικών προβλημάτων στο σχολικό περιβάλλον.

Λέξεις - Κλειδιά: Δεκτικό λεξιλόγιο, εκφραστικό λεξιλόγιο, λίστα γονεϊκής καταγραφής (CYLEX), ψυχομετρικά χαρακτηριστικά.

ADAPTATION OF THE CYLEX QUESTIONNAIRE IN GREEK TYPICALLY DEVELOPING CHILDREN AGED 6 MONTHS TO 3 YEARS AND 6 MONTHS.

Helidoni M, Okalidou A, Economou A, Petinou K & Spyropoulou E.

Abstract

The aim of this study was to evaluate the psychometric properties of the

adapted Cyprus Greek Lexical List (a-CYLEX) in a sample of 197 Greek toddlers from the island of Crete with Standard Modern Greek (SMG) as their primary language. The a-CYLEX is a parental report checklist for assessing the receptive and expressive vocabulary skills of children aged 12 months to 3:6 years. Concurrent validity of the instrument was tested via correlations with the adapted Greek version of the Receptive One-Word Picture Vocabulary Test-II (ROWPVT-II), which was administered to 125 SMG-speaking children between the ages of 2 and 3:6 years. Test-retest reliability was tested by administering the instrument two times within a two-week interval to 62 parents (31.5% of the total sample). Statistical analyses provided strong evidence for the high internal consistency and test-retest reliability of the a-CYLEX. In conclusion, the a-CYLEX is a parental report checklist that can be used by clinicians who are interested in assessing Receptive and Expressive Vocabulary of children during toddlerhood.

8. Συγκριτική μελέτη του προσωπικού αφηγηματικού λόγου παιδιών τυπικής ανάπτυξης και παιδιών με γλωσσικές ή μαθησιακές δυσκολίες σχολικής ηλικίας.

“Comparative study of the personal narrative skills of typical developmental children and children with language or learning difficulties of school age” .

Βογινδρούκας Ιωάννης, Πλατσίδου Μαρία, Πετεινού Κάκια, Μηλιατζίδου Ραφέλα.

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μέρος ενός διεθνούς προγράμματος της Child Language Committee του International Association of Logopedics and Phoniatrics το οποίο είχε στόχο να συγκρίνει τις προσωπικές αφηγήσεις παιδιών ηλικίας 10 ετών από διαφορετικές χώρες. Η πραγματοποίησή της έγινε στα πλαίσια της εκπόνησης Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Επιστήμες των Διαταραχών της Επικοινωνίας» του τμήματος Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Θεματική Ενότητα : Παιδιά με νευροαναπτυξιακές διαταραχές : κλινικά και ερευνητικά θέματα

Περίληψη

Σκοπός : Ο σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να συγκρίνει τις προσωπικές αφηγήσεις των παιδιών τυπικής ανάπτυξης και των παιδιών με μαθησιακές ή γλωσσικές δυσκολίες στο επίπεδο της μακροδομής, της μικροδομής και της λειτουργίας της Αξιολόγησης. Ακόμη, στην ομάδα των παιδιών μη τυπικής ανάπτυξης διερευνήθηκε η επίδραση των παραγόντων της ηλικίας και της επίδοσής τους στο μάθημα της γλώσσας στις αφηγήσεις τους στις κλίμακες αυτές.

Μεθοδολογία : Οι συμμετέχοντες ήταν 29 παιδιά, 16 κορίτσια και 13 αγόρια, με ηλικία 9:02-11:05 ετών (Μ.Ο.: 9,97). Από αυτά, τα 9 παιδιά αντιμετωπίζουν κάποια γλωσσική ή μαθησιακή δυσκολία ενώ τα άλλα 20 όχι. Τα παιδιά κλήθηκαν να αφηγηθούν 6 γεγονότα από τη ζωή τους. Επιπλέον, ένας από τους γονείς τους κλήθηκε να συμπληρώσει ένα ερωτηματολόγιο με πληροφορίες σχετικά με το παιδί, τις σχολικές του επιδόσεις και την οικογένεια. Τα εργαλεία δημιουργήθηκαν από το CLC της IALP για ερευνητικούς σκοπούς. **Αποτελέσματα :** Τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι αφηγήσεις των δύο ομάδων διέφεραν στο επίπεδο της μικροδομής και της μακροδομής στατιστικά σημαντικά μόνο σε μια ερώτηση ενώ δεν παρουσίασαν στατιστικά σημαντικές διαφορές όσον αφορά τη λειτουργία της Αξιολόγησης. Οι επιδόσεις των παιδιών με δυσκολίες ήταν σε γενικές γραμμές χαμηλότερες αλλά όχι κατά τα άλλα στατιστικά σημαντικές. Η επίδραση της ηλικίας των παιδιών μη τυπικής ανάπτυξης φάνηκε στατιστικά σημαντική καθώς τα μεγαλύτερα παιδιά είχαν καλύτερες επιδόσεις. Επίσης, στατιστικά σημαντική φάνηκε η επίδοση των μη τυπικών παιδιών στο μάθημα της γλώσσας. **Συμπεράσματα :** Τα παιδιά με μαθησιακές ή γλωσσικές δυσκολίες παρουσιάζουν χαμηλότερες επιδόσεις στα διάφορα επίπεδα της αφήγησης όπως αναφέρεται στην παγκόσμια βιβλιογραφία. Ωστόσο, τα παρόντα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν μερικώς την άποψη αυτή. Οι

γλωσσικές δεξιότητες αποκαλύπτονται σημαντικές για την ανάπτυξη των αφηγηματικών ικανοτήτων. Τέλος, φαίνεται πως όσο μεγαλώνουν τα παιδιά αφηγούνται καλύτερα τις προσωπικές τους ιστορίες.

Λέξεις κλειδιά : προσωπική αφήγηση, σχολική ηλικία, γλωσσικές δεξιότητες, μαθησιακές δυσκολίες, γλωσσική διαταραχή

“Comparative study of the personal narrative skills of typical developmental children and children with language or learning difficulties of school age”

Rafaela Miliatzidou, Ioannis Vogindroukas, Kakia Peteinou, Maria Platsidou

Abstract

Personal storytelling is a type of narrative discourse that refers to one's past experiences or future visions, thus shaping their image of themselves and their relationships with others. Its development begins in infancy and finishes at the first school age for typically developmental children. However, language or learning difficulties that children face may hinder the production of quality narratives that are similar to those of their peers. The purpose of the present study was to compare the personal narratives of formal developmental children and children with language or learning disabilities at the level of macrostructure, microstructure and assessment function. In addition, the effect of age factors and their performance on language learning in their narratives on these scales was investigated in the group of non-formal developmental children. Participants included were 29 children, 16 girls and 13 boys, aged 9:02 - 11:05 years (mean: 9.97). Of these, 9 children face some language or learning difficulties while the other 20 do not. The children were invited to narrate 6 events of their lives. In addition, one of their parents was asked to fill in a questionnaire with information about the child, his or her school performance and family. The tools were developed by the IALP CLC for research purposes. The results showed that the narratives of the two groups differed in the microstructural and macro-level significantly statistically in only one question while they did not show

statistically significant differences in the function of Assessment. The performance of children with disabilities was generally lower but not statistically significant. The effect of age on non-formal children appeared to be statistically significant as older children performed better. Additionally the performance of non-formal children in the subject of language was also statistically significant. Children with learning or language difficulties perform poorly at different levels of storytelling as reported in the world literature. However, the present results only partially confirm this view. Language skills are revealed to be important for developing narrative skills. Finally, it seems that as children grow older they narrate their personal stories better.

Keywords: personal storytelling, school age, language skills, learning difficulties, language disorder

**9. Μία ηλεκτροπαλατογραφική μελέτη της άρθρωσης του τριβόμενου /s/ από άτομο με σύνδρομο Down.
An EPG study of the articulation of the fricative /s/ in a Greek adult with Down Syndrome
Ντέρη Αναστασία, Νικολαΐδου Αικατερίνη.**

Συγγραφείς: Ντέρη Αναστασία, Νικολαΐδου Αικατερίνη nanastas@enl.auth.gr,
knicol@enl.auth.gr

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Θεματική ενότητα: Στηρίζοντας την επικοινωνία στην ενήλικη ζωή

Η παραγωγή λόγου των ατόμων με σύνδρομο Down χαρακτηρίζεται από υψηλό ποσοστό προβλημάτων άρθρωσης που συχνά οδηγούν σε μη καταληπτή ομιλία (Bunton et al., 2007). Η έλλειψη ομοφωνίας σε σχέση με τη φύση αυτών οφείλεται, εν μέρει, στην περιορισμένη χρήση αξιόπιστων διαγνωστικών εργαλείων. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των προβλημάτων της άρθρωσης ενός Έλληνα ενήλικα με σύνδρομο Down (ΣΟ) με τη χρήση του ηλεκτροπαλατογράφου. Τα δεδομένα συγκρίνονται με αυτά ενός ενήλικα με φυσιολογική ομιλία (ΦΟ). Συγκεκριμένα, παρουσιάζεται η παραγωγή του τριβόμενου /s/ μεμονωμένο και στα συμπλέγματα /st/, /sp/, /sk/, /ts/, /ps/, /ks/, /str/, /spr/ και /skr/. Η ανάλυση αφορά τη διάρκεια, το ποσοστό γλωσσικής επαφής με τον ουρανίσκο και τη θέση άρθρωσης του συμφώνου, τη συνάρθρωση σε σχέση με το γειτονικό σύμφωνο και φωνήεν (/i/, /a/, /u/), καθώς και την επιρροή του τόνου και της θέσης του συμφώνου μέσα στη λέξη. Οι δείκτες αναλύονται με τη μέθοδο Μονομεταβλητή Ανάλυση της Διακύμανσης. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης δείχνουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στους δύο ομιλητές όσον αφορά τη διάρκεια του συμφώνου, την επαφή της γλώσσας με τον ουρανίσκο και τη συνάρθρωση, με τον ομιλητή ΣΟ να δείχνει μειωμένη διάρκεια για το σύμφωνο /s/ στα περισσότερα περιβάλλοντα, μειωμένη επαφή σε ολόκληρη την επιφάνεια του ουρανίσκου και μικρότερη συνάρθρωση Φωνήεντος-Συμφώνου σε σχέση με τον ομιλητή ΦΟ. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας μπορούν να ερμηνευτούν ως ενδείξεις δυσαρθρίας (Hardcastle et al., 1985, Hamilton, 1993), καθώς υποδηλώνουν υποτονία των μυών και δυσκολία στη σωστή θέση άρθρωσης κατά την παραγωγή λόγου. Λόγω των εμφανών διαταραχών στη ροή του λόγου στον ομιλητή ΣΟ, συζητείται η διαταραχή της άρθρωσης ως αποτέλεσμα ενός συνδυασμού δυσκολιών που εντοπίζονται σε διαφορετικά στάδια κατά την παραγωγή ομιλίας.

Λέξεις κλειδιά: σύνδρομο Down, διαταραχές άρθρωσης, τριβόμενο σύμφωνο, ηλεκτροπαλατογράφος

Βιβλιογραφία

Bunton, K., Leddy, M., & Miller, J. (2007). Phonetic Intelligibility Testing in Adults with

Down Syndrome. *Down Syndrome Research and Practice*, 12(1),1-4.

Hamilton, C. (1993). Investigation of the articulatory patterns of young adults with Down's Syndrome using electropalatography. *Down Syndrome Research and Practice*, 1(1), 15-28.

Hardcastle, W.J., Morgan Barry, R.A. and Clark, C.J. (1985). Articulatory and voicing characteristics of adult dysarthric and verbal dyspraxic speakers: an instrumental study. *British Journal of Disorders of Communication*, 20, 249-27.

An EPG study of the articulation of the fricative /s/ in a Greek adult with Down Syndrome
Anastasia Deri & Katerina Nicolaidis
Phonetics Laboratory, School of English, Aristotle University of Thessaloniki
ananteri@enl.auth.gr knicol@enl.auth.gr

People with Down Syndrome (DS) have significant impairments in their spoken language, including sound articulation problems, atypical fluency, and prosody (Kent & Vorperian, 2014). As a result, reduced speech intelligibility is typical for people in this population and remains one of the greatest barriers for effective communication (Bunton et al., 2007). Previous studies suggest that possible factors include phonological delay, physiological variations of the vocal tract, hypotonia, or speech motor control impairment. Controversy over the nature of speech problems in DS may be attributed to the limited number of instrumental studies that can offer reliable quantitative and qualitative speech production data.

The aim of the study is to investigate the articulation of the fricative /s/ in a Greek adult speaker with DS (speaker DS) and compare it to a Greek adult speaker with typical speech (speaker NS). Simultaneous acoustic and electropalatographic (EPG) data were recorded. The speech material included real words with the Greek fricative /s/ as a singleton and in clusters /st, sp, sk/, /ts, ps, ks/ and /str, spr, skr/. Variation was studied in relation to vowel context (/i/, /a/, /u/) syllable stress and initial or medial word position. Measurements of fricative duration and amount of contact across the whole of the palate and at the alveolar region were carried out.

The results of the acoustic analysis showed significantly reduced fricative duration for speaker DS compared to speaker NS in all environments. The EPG analysis showed reduced amount of linguo-palatal contact across the whole and the front region of the palate, as well as absence of constriction at the alveolar region for speaker DS in all environments. More constriction at the alveolar region for speaker DS was observed for /s/ in clusters compared to the singleton. Vowel-to-consonant coarticulation varied between the two speakers, with overall smaller effects for speaker DS compared with speaker NS.

The articulatory patterns of speaker DS, i.e. less overall linguo-palatal contact and smaller coarticulatory effects may be interpreted to relate to difficulties in lingual control. In addition, reduced contact for fricative consonants has been observed in speakers with fluency disorders, specifically stuttering (Forster & Hardcastle, 1985, Wood, 1995). The results of the study indicate that speech problems in speaker DS may be the result of a combination of impairments occurring at different levels of speech production.

References

- Bunton , K., Leddy , M., & Miller , J. (2007). Phonetic Intelligibility Testing in Adults with Down Syndrome. *Down Syndrome Research and Practice*, 12(1), 1-4.
- Forster, C., & Hardcastle, W. (1998). An electropalatographic (EPG) study of the speech of two stuttering subjects. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 33, 358-363.
- Hamilton, C. (1993). Investigation of the articulatory patterns of young adults with Down's syndrome using electropalatography. *Down Syndrome Research and Practice*, 1(1), 15- 28.
- Hardcastle,W.J., Morgan Barry,R.A. and Clark,C.J. (1985). Articulatory and voicing characteristics of adult dysarthric and verbal dyspraxic speakers: an instrumental study. *British Journal of Disorders of Communication*, 20, 249-27.
- Kent R. D., & Vorperian, H.K. (2014). Speech Impairment in Down Syndrome: A Review. *Journal of Speech and Language Research*, 56 (1), 178-210.
- Timmins, C., Hardcastle , W., Wood , S., MacCann , J., & Wishart , J. (2007). Variability in fricative production of young people with Down's syndrome: An EPG analysis. Proceedings of the 16th International Congress of the ICPHS (pp. 1981-1984). Jürgen Trouvain and William J. Barry.
- Wood, S.E. (1995). An electropalatographic analysis of stutterers' speech. *European Journal of Disorders of Communication*, 30(2), 226-236.
- Wood S. Electropalatography in the assessment and treatment of speech difficulties in children with Down syndrome. (2010). *Down Syndrome Research and Practice*, 12(2), 98-102.

10. Δυναμική Αξιολόγηση στη θεραπεία λόγου και ομιλίας. Dynamic Assessment in Speech and Language Therapy. Nikolaos Kondras.

Author: Nikolaos Kondras, SLT, Postgraduate Student

Affiliation: City University of London, Institute of Research and Education of Speech Therapy (IEEL)

Abstract

The accurate assessment of children's language abilities can be a really challenging situation for SLTs since a child's low performance on a static standardized test might be a result of other factors, such as different or lack of learning experiences, than a real language difficulty (Gutierrez-Clellen and Pena, 2001). This can be particularly true across a number of populations including culturally and linguistically diverse (CLD) children as well as those from socially disadvantaged background (Law et al., 2011). Within this context Dynamic Assessment (DA) is developing over the last decades aiming to enhance the differentiation between language difference/delay and language disorder.

DA has been considered as an alternative and/or supplemental method of assessment which is thought to be less culturally and linguistically biased than the static standardized tests (Pena, Iglesias and Lidz, 2001). Unlike conventional tests, DA is a child-centered process which aims to determine child's learning potential through an

interactive relationship between the assessor and the child (Hasson and Joffe, 2007). Research on DA has examined its efficacy to accurately differentiate typically developing children from language impaired ones either in monolingual or bilingual populations as well as to determine whether a low language performance on a static test constitute a potentially persistent language difficulty or not. Findings are very promising regarding its accuracy, predictive capacity and usefulness to inform the SLTs.

Overall, the increasing ethnic diversity along with the growing rate of the low socioeconomic status in Greece (Kassimeris and Samouris, 2012) highlight the complementary use of susceptible assessment methods to environmental factors. This paper aims to introduce DA in Greece presenting its rationale, theoretical background and a literature review.

Keywords: 1) dynamic assessment, 2) children, 3) language, 4) disorder, 5) static standardized test

Related conference topics: clinical trial tool, literature review, language disorders

11. «Γλωσσικές δυσκολίες στο δημοτικό σχολείο: Σύγκριση μεταξύ δίγλωσσων και μονόγλωσσων μαθητών».

“Language difficulties in primary school: Comparison of bilingual and monolingual students.”

Παρασκευή-Ελίζαμπεθ Άσλεϋ, Αντιγόνη Αλβανού, Βλασσοπούλου Μ.

Θεματική ενότητα: Πολυγλωσσία-Δίγλωσσία

Φορέας: Κέντρο Κοινοτικής Ψυχικής Υγιεινής, Βύρωνας-Καισαριανή, Α΄

Ψυχιατρική Κλινική

Τίτλος: «Γλωσσικές δυσκολίες στο δημοτικό σχολείο: Σύγκριση μεταξύ δίγλωσσων και μονόγλωσσων μαθητών».

Συγγραφείς: Παρασκευή-Ελίζαμπεθ Άσλεϋ, Λογοθεραπεύτρια MSc Αντιγόνη Αλβανού, Λογοθεραπεύτρια

Καθ. Βλασσοπούλου Μ., Επίκουρη Καθηγήτρια παθολογίας λόγου και επικοινωνίας της Ιατρικής Σχολής Αθηνών ΕΚΠΑ

Σκοπός: Η μελέτη της γλωσσικής επάρκειας των δίγλωσσων ατόμων σε σύγκριση με μονόγλωσσους παρόλο που έχει διερευνηθεί εκτενώς συνεχίζει να προκαλεί το επιστημονικό ενδιαφέρον διεθνώς. Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στη σύγκριση των ακαδημαϊκών και επικοινωνιακών-γλωσσικών δεξιοτήτων δίγλωσσων και μονόγλωσσων μαθητών δημοτικού στην Ελλάδα. Τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν είναι εάν υπάρχουν διαφορές στις ακαδημαϊκές και επικοινωνιακές-γλωσσικές δεξιότητες ανάμεσα στους δίγλωσσους και τους μονόγλωσσους μαθητές σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς τους. Σε ποιους τομείς παρουσιάζονται τυχόν διαφορές;

Μεθοδολογία: Στην παρούσα μελέτη συμμετείχαν 74 δίγλωσσοι μαθητές και 87 μονόγλωσσοι (6-12 ετών). Για τη διεξαγωγή της έρευνας, χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο «Ανίχνευση δυσκολιών στον προφορικό λόγο: Ερωτηματολόγιο εκπαιδευτικού», μέρος του «Educational assessment for speech-language evaluation» (VDOE, 2011). Το συγκεκριμένο εργαλείο απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς και επικεντρώνεται στην ανίχνευση των επικοινωνιακών-γλωσσικών δυσκολιών στον προφορικό λόγο, καθώς και στην επίδοση του μαθητή στην ανάγνωση, γραφή και μαθηματικά.

Αποτελέσματα: Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι δεν υπήρξε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ ακαδημαϊκών δεξιοτήτων των μαθητών. Το 32,2% των μονόγλωσσων και το 32,4 % των δίγλωσσων μαθητών παρουσιάζουν ακαδημαϊκές δεξιότητες κάτω από το μέσο όρο της τάξης. Στο σύνολο του δείγματός το 5% έχει διαγνωσμένη παθολογία. Όσον αφορά τις επικοινωνιακές-γλωσσικές δυσκολίες των μαθητών στον προφορικό λόγο καταγράφηκαν αποκλίσεις στη σημασιολογία, στη συμπεριφορά και στην αφήγηση.

Συμπεράσματα: Σύμφωνα με έρευνες, η διγλωσσία δεν φαίνεται να επηρεάζει τη συνολική ακαδημαϊκή επίδοση των μαθητών. Ωστόσο, αναφέρεται ότι μαθητές από διαπολιτισμικά περιβάλλοντα εμφανίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες στον προφορικό λόγο συγκεκριμένα στο λεξιλόγιο.

Λέξεις κλειδιά: Διγλωσσία, γλωσσικές δεξιότητες, εκπαίδευση

Βιβλιογραφία

1. Andersson, K., Hansson, K., Rosqvist, I., Lyberg Åhlander, V., Sahlén, B., & Sandgren, O. (2019). Impact of language background and school factors on core language skills. In *Lund Symposium on Cognition, Communication and Learning*.
2. National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. (2016). *Speech and Language Disorders in Children: Implications for the Social Security Administration's Supplemental Security Income Program*. National Academies Press.

“Language difficulties in primary school: Comparison of bilingual and monolingual students”

Community Mental Health Centre Vyronas-Kaisariani, 1st Department of Psychiatry, Medical School, University of Athens

Authors: Paraskevi-Elizabeth Ashley Speech therapist MSc

Antigoni Alvanou Speech therapist MSc

M. Vlassopoulos Asst.Professor of Language & Communication Pathology, Medical School, University of Athens

Abstract

The study of linguistic competence of bilingual individuals compared to monolinguals, although extensively researched, continues to arouse worldwide scientific interest. Previous

findings have suggested that bilingualism- multilingualism plays an important role in academic development. Also, studies refer to the differences in academic achievement amongst diverse multilingual and bilingual groups. More specifically, simultaneous bilingual children seem to be on the same level with their monolingual peers in academic skills, including maths and reading. On the other hand, sequential bilingual children, whose home language is other than the school language, show mixed results regarding their scores in reading and maths, depending largely on a number of converging factors {1,2}. The aim of this study was to compare the academic and communication-language skills of bilingual and monolingual primary school students in Greece. The sample consisted of 77 multilingual-bilingual and 87 monolingual students. The participants were aged between 6 and 12 years (M=8;9, SD=2,5) and there were no exclusion criteria. The tool that was used to examine the students' academic abilities in reading, writing and mathematics, and also to detect any language-communication deficits was: "Detection of oral speech difficulties: A teachers' questionnaire." {3}. The aim of this questionnaire is to identify speech, language and communication difficulties in children aged between 6 to 12 years old. Teachers' complete this questionnaire according to their observation and knowledge of the child. Results indicate that the academic skills of bilingual-multilingual compared to monolingual students are not statistically significant ($p=0.061$). Although, further studies are needed to verify this outcome. The positive academic performance of bilingual-multilingual students may be related to the fact that 60 of them attended bilingual education. Research suggests that a supportive school environment, as well as certified professionals in second language learning are key to successful bilingual education {4}. The questionnaire filled out by teachers, showed that both groups with language- communication skills below average: (a) require additional "time" to either comprehend or respond, (b) have inadequate vocabulary development for his/her age, (c) use inappropriate grammar/syntax. Overall, results indicate similar language-communication difficulties between bilingual-multilingual and monolingual students with below average academic skills. Previous studies have mentioned similar findings regarding the language-communication abilities in bilinguals. More specifically, it is suggested that bilinguals do not differ from their monolingual peers who are affected by the same disorders. {5,6}

KEYWORDS: multilingualism, bilingualism, education, language-communication development

¹ Han, W. J. (2012). Bilingualism and academic achievement. *Child development*, 83(1), 300-321.

² Vanegas, S. B. (2019). Academic skills in children with autism spectrum disorders with monolingual or bilingual experience. *Autism & Developmental Language Impairments*, 4, 2396941519888170

³ "Screening for language and communication skills in primary school: Teacher's Questionnaire" Modification of the questionnaire: «Educational assessment for speech-language assessment» (Virginia Department of Education, 2011) Translation-Editing: M. Vlassopoulos - PE Ashley

⁴ Howard, E. R., Sugarman, J., & Christian, D. (2003). *Trends in two-way immersion education: A review of the research*. Report 63, Center for Research on the Education of Students Placed At Risk (CRESPAR).

⁵ La Morgia, F. (2018). Towards a Better Understanding of Bilingualism: Considerations for Teachers of Children with Speech, Language and Communication Needs. *Reach*, 31(1).

⁶ Goral, M., & Conner, P. S. (2013). Language disorders in multilingual and multicultural populations. *Annual review of applied linguistics*, 33, 128.

12. Η γλωσσική αξιολόγηση δίγλωσσων παιδιών: Δεδομένα από Ιταλικό σχολείο στην Ελλάδα.»

“The linguistic evaluation of bilingual children: Data from an Italian school in Greece.”

**Παρασκευή-Ελίζαμπεθ Άσλεϋ, Alice Ciccone, Chiara Finoglietti,
Σταυρακάκη Σ., Μαρία Βλασπούλου.**

Θεματική ενότητα: Πολυγλωσσία-Διγλωσσία

Φορέας: Κέντρο Κοινωνικής Ψυχικής Υγιεινής, Βύρωνας-Καισαριανή, Α΄ Ψυχιατρική Κλινική

Τίτλος: «Η γλωσσική αξιολόγηση δίγλωσσων παιδιών: Δεδομένα από Ιταλικό σχολείο στην Ελλάδα.»

Συγγραφείς: Παρασκευή-Ελίζαμπεθ Άσλεϋ, Λογοθεραπεύτρια MSc

Alice Ciccone Λογοθεραπεύτρια

Chiara Finoglietti Λογοθεραπεύτρια

Καθ. Σταυρακάκη Σ., Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Μαρία Βλασπούλου, Επίκουρη Καθηγήτρια παθολογίας λόγου και επικοινωνίας της Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ

Εισαγωγή: Η μελέτη της γλωσσικής ανάπτυξης των δίγλωσσων παιδιών έχει απασχολήσει πολλούς ερευνητές διεθνώς. Πολλές μελέτες επισημαίνουν την σημασία των ψευδολέξεων ως δείκτης της δίγλωσσης γλωσσικής ανάπτυξης, ενώ άλλες την αμφισβητούν.

Σκοπός: Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στη μελέτη των επικοινωνιακών-γλωσσικών δεξιοτήτων παιδιών που εκτίθενται σε Ιταλο-Ελληνικό οικογενειακό ή/και εκπαιδευτικό περιβάλλον. Συγκεκριμένα θα μελετηθούν οι δεξιότητες των παιδιών σε ψευδολέξεις και στις δύο γλώσσες, καθώς και οι ακαδημαϊκές δεξιότητες των παιδιών σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς. Πως συσχετίζονται οι ακαδημαϊκές επιδόσεις τους με τις επιδόσεις τους στις ψευδολέξεις;

Μεθοδολογία: Το δείγμα αποτελείται από 59 μαθητές/τριες δημοτικού (6-12 ετών) που φοιτούν στην «Ιταλική Σχολή Αθηνών». Δεν υπάρχουν κριτήρια αποκλεισμού. Οι εκπαιδευτικοί συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο που επικεντρώνεται στην ανίχνευση των επικοινωνιακών-γλωσσικών δυσκολιών στον προφορικό λόγο για κάθε παιδί. Επιπλέον οι ερευνητές χορήγησαν στους συμμετέχοντες μια δοκιμασία επανάληψης ψευδολέξεων, και στις δυο γλώσσες (ιταλικά-ελληνικά).

Αποτελέσματα: Σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς, στο σύνολο των μαθητών, το 18,3% παρουσιάζουν ακαδημαϊκές δεξιότητες κάτω από το μέσο όρο της τάξης. Στη δοκιμασία επανάληψης ψευδολέξεων στην ελληνική και στην ιταλική γλώσσα,

φάνηκε ότι το 16,9% των μαθητών είχε επίδοση κάτω του μέσου όρου στην ελληνική γλώσσα, ενώ στην ιταλική το 18,3%.

Συμπεράσματα: Η τεχνική επανάληψης των ψευδολέξεων έχει αποδειχθεί ως έγκυρο μέσο αξιολόγησης γλωσσικών ικανοτήτων, αφού σχετίζεται με τη φωνολογική επίγνωση. Ωστόσο, έρευνες αναφέρουν ότι στα δίγλωσσα παιδιά η δοκιμασία επανάληψης ψευδολέξεων δεν επαρκεί για αυτήν την αξιολόγηση. Στην παρούσα μελέτη, οι επιδόσεις των μαθητών στη δοκιμασία επανάληψης ψευδολέξεων, σχετίζεται με τις γλωσσικές τους δεξιότητες, δείχνοντας ότι είναι ένας έγκυρος δείκτης.

Λέξεις κλειδιά: διγλωσσία, γλωσσική ανάπτυξη, ψευδολέξεις

Βιβλιογραφία:

1. Girbau, D., & Schwartz, R. G. (2008). Phonological working memory in Spanish–English bilingual children with and without specific language impairment. *Journal of Communication Disorders, 41*(2), 124-145.
2. Gutiérrez-Clellen, V. F., & Simon-Cerejido, G. (2010). Using nonword repetition tasks for the identification of language impairment in Spanish-English-speaking children: Does the language of assessment matter?. *Learning Disabilities Research & Practice, 25*(1), 48-58.
3. Shyamala, K. C., Kumar, R. S., & Carmel, R. J. Comparison of non-word repetition skills in bilingual (Kannada-English) dyslexics.

“The linguistic evaluation of bilingual children: Data from an Italian school in Greece.”

Community Mental Health Centre Vyronas-Kaisariani, 1st Department of Psychiatry, Medical School, University of Athens

Authors: *Paraskevi-Elizabeth Ashley Speech therapist MSc*
Alice Ciccone Speech therapist, Chiara Finoglietti Speech therapist,
Prof. S. Stavrakaki Aristotle University of Thessaloniki,
M. Vlassopoulos Asst.Professor of Language & Communication Pathology, University of Athens

Abstract

Over the years, a number of international researchers, have focused on the language development of bilingual children. However, the findings concerning the importance of non-word (pseudo-word) tasks as an indicator of bilingual language development have been mixed {¹}. Furthermore, few studies have investigated the bilingual language development of young Italian-Greek speakers specifically. The aim of this study was to identify the communication-language skills of school-aged children growing up in bilingual Italian-Greek families and/or in a bilingual educational environment. Our goal was to evaluate the non-word repetition in both languages, and to compare the results with their academic and

---

language abilities, according to teachers' evaluations. The sample consisted of 60 elementary students who were selected from the "Italian School of Athens". The participants were aged between 6 and 12 years ($M=8;9$, $SD=2,5$) and there were no exclusion criteria. The process included two phases: During the first phase, a questionnaire was completed by the teachers based on their observations of the child's language-communication and academic abilities {²}. Afterwards, the children were assessed individually using specialized tools that examine non-word repetition in both languages {^{3,4}}. In the present study, students' performance in the non-word repetition tasks appears to establish a correlation with their language skills, since the percentage of students with the lowest performance coincides with the percentage of children with the lowest academic skills. The performance on non-word repetition tasks has proved to be a valid assessment tool for language skills, as it is associated with phonological awareness. However, according to previous findings, in the case of bilingualism, non-word repetition tasks are not sufficient for the assessment of language skills. Earlier research has shown a bilingual advantage when it comes to non-lexical tasks. Overall, greater attention is needed when evaluating language skills in bilingualism-multilingualism, due to numerous factors, such as the age of language acquisition, the language environment influence and the varying other conditions under which bilingualism-multilingualism has arisen {^{5,6}}.

KEYWORDS: multilingualism, bilingualism, language development, non-words (pseudo-words)

¹Gutiérrez-Clellen, V. F., & Simon-Cerejido, G. (2010). Using nonword repetition tasks for the identification of language impairment in Spanish-Englishspeaking children: Does the language of assessment matter?. *Learning Disabilities Research & Practice*, 25(1), 48-58.

² "Screening for language and communication skills in primary school: Teacher's Questionnaire" Modification of the questionnaire: «Educational assessment for speech-language assessment» (Virginia Department of Education, 2011) Translation-Editing: M. Vlassopoulos - PE Ashley

³ Stavrakaki, S., & Tsimpli, I. M. (2000). Diagnostic verbal IQ test for Greek preschool and school age children: Standardization, statistical analysis, psychometric properties. In *Proceedings of the 8th Symposium of the Panhellenic Association of Logopedists* (pp. 95-106). Athens: Ellinika Grammata.

---

⁵ Kormi-Nouri, R., Jalali-Moghadam, N., & Moradi, A. (2015). The dissociative effects in lexical and non-lexical reading tasks for bilingual children. *Journal of Education, Society and Behavioural Science*, 47-62.

⁶ Gutiérrez-Clellen, V. F., & Simon-Cerejido, G. (2010). Using nonword repetition tasks for the identification of language impairment in Spanish-Englishspeaking children: Does the language of assessment matter?. *Learning Disabilities Research & Practice*, 25(1), 48-58.

13. Ανάπτυξη προσωπικών αφηγημάτων: ευρήματα από Κυπριόπουλα παιδιά. Narrative Speech Development: Findings from Greek Cypriot Children.

Χριστίνα Γιαννίκα, Ανδρούλα Αθανασίου, Κάκια Πετεινού, Έλενα Θεοδώρου, Ελένη Σάββα.

Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Πολυπολιτισμικότητα: Γλωσσική εξέλιξη

Η αφήγηση, η οποία είναι υψηλού επιπέδου γλωσσική ικανότητα, έχει αποτελέσει το αντικείμενο έρευνας τόσο σε τυπικούς όσο και μη τυπικούς πληθυσμούς.

Η μελέτη αυτή εξέτασε τη δομή του αφηγηματικού λόγου των Κυπριόπουλων παιδιών σχολικής ηλικίας. Πιο συγκεκριμένα μελέτησε παραμέτρους της μικροδομής σε προσωπικές αφηγήσεις 10 παιδιών ηλικίας 9 έως 12 ετών (5 αγόρια και 5 κορίτσια). Η συλλογή των δεδομένων έγινε κατά τη διάρκεια συνεντεύξεων με τα παιδιά, σε ατομικές συναντήσεις. Το κάθε παιδί κλήθηκε να δημιουργήσει 6 ιστορίες με βάση ερωτήσεις παρότρυνσης οι οποίες του τέθηκαν από τον ερευνητή και αφορούσαν προσωπικές του εμπειρίες (π.χ. Περίγραψε μου ένα γεγονός που σε έκανε να νοιώσεις μεγάλη ανησυχία). Τα δείγματα που συλλέχθηκαν απομαγνητοφωνήθηκαν και ακολούθως μετρήθηκαν οι εξής παράμετροι μικροδομής: το Μέσο Μήκος Εκφοράς, ο Αριθμός των Διαφορετικών Λέξεων και η Λεξιλογική Ποικιλομορφία (Αναλογία Λέξεων Περιεχομένου έναντι Λειτουργικών Λέξεων).

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων ανέδειξε πως δεν υπάρχουν στατιστικές διαφορές μεταξύ των δύο φύλων αναφορικά με το Μέσο Μήκος Εκφοράς και τον αριθμό διαφορετικών λέξεων. Αυτό επιβεβαιώνει ότι τα δύο φύλα ακολουθούν την ίδια αναπτυξιακή πορεία, όσον αφορά τη αφηγηματική μικροδομή. Επίσης, διαφάνηκε πως δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ του του Μέσου Μήκους Εκφοράς και του Αριθμού των Διαφορετικών Λέξεων. Μέσα από το εύρημα αυτό, απορρέει το συμπέρασμα ότι το Μέσο Μήκος Εκφοράς και ο αριθμός των Διαφορετικών Λέξεων αναπτύσσονται ξεχωριστά και με διαφορετικό ρυθμό στην αφηγηματική μικροδομή.

Τα πορίσματα τις έρευνας μπορούν να αξιοποιηθούν τόσο σε επίπεδο αξιολόγησης της ικανότητας αφήγησης όσο και σε επίπεδο σχεδιασμού της κατάλληλης θεραπευτικής παρέμβασης.

Narrative Speech Development: Findings from Greek Cypriot Children

Authors: Christina Nicole Giannikas, Androulla Athanasious, Kakia Petinou, Elena Theodorou & Eleni Savva

Abstract: The present study investigates the narrative structure of Cypriot primary school children. The purpose of the investigation is to describe the micro-structural parameters in the narrative discourse of 10 typical 9-12 year old Cypriot children (5 boys and 5 girls), with an average age of 10; 6. The narrative speech was collected through structured interviews between one researcher and each participant. First, a descriptive analysis of the data was performed followed by an inductive analysis. The most important results obtained from the inductive analysis of the data initially show that there are no statistical differences between 5 girls and 5 boys, regarding the **MLU-w** ($t(8) = -1.21, p = .26$), or the **NDWs** ($t(8) = 0.51, p = .62$). This confirms that the two genders follow the same developmental path in terms of narrative microstructure. Also, the results of the study show that regardless of gender, there is no correlation between **SMEs and NDWs** ($r(10) = 0.26, p = .47$). From this finding, it is concluded that the media and NDWs develop separately and at a different rate in the narrative microstructure.

**14. Πλημμελής κατάποση: η διερεύνηση του φαινομένου εξώθησης της γλώσσας. Μία βιβλιογραφική ανασκόπηση.
Tongue thrust: the investigation of the phenomenon of tongue extrusion.
A literature review.
Καντάκου Φ, Παπαρίζος Κ, Χελάς Ε.**

Κέντρο Παρέμβασης και Θεραπείας «Επικοινωνώ»

Περίληψη

Η εξώθηση της γλώσσας είναι μία κατάσταση κατά την οποία περιγράφεται η τάση της γλώσσας να εκβάλλει ανάμεσα στους κοπτήρες, κυρίως κατά τις καταποσικές κινήσεις και όταν η γλώσσα βρίσκεται σε θέση ηρεμίας. Βιβλιογραφικά συναντάται με διάφορες ονομασίες, όπως πλημμελής κατάποση, άτυπη κατάποση, βρεφική κατάποση.

Αναπτυξιακά η εξώθηση της γλώσσας παρατηρείται κατά τους 6 πρώτους μήνες, όπου και αναπτύσσεται η οδοντοφυΐα και πραγματοποιείται η εισαγωγή των στερεών τροφών στο βρέφος. Οι μύες της στοματικής κοιλότητας διαφοροποιούνται από τις παραπάνω συνθήκες, επομένως μέχρι τα 2 έτη το νήπιο ωριμάζει τον τρόπο κατάποσης, επομένως η πλημμελής κατάποση υποχωρεί, ωστόσο δεν έχει ακόμη παγιωθεί ένας ώριμος τρόπος κίνησης και στάσης της γλώσσας, όπου και συναντάται μετά τα 7 έτη.

Υπάρχουν διάφορες καταστάσεις που μπορούν να οδηγήσουν σε δυσμενές πρότυπο κατάποσης, όπως λανθασμένα πρώιμα πρότυπα λήψης τροφής, αισθητηριακές διαταραχές, δυσπραξία, δυσμενής θέση και μέγεθος γνάθων, παρεμπόδιση ρινικής αναπνοής, χαλινός, ορθοδοντικές συσκευές, διάφορες έξεις.

Σκοπός του παρόντος poster είναι να παρουσιάσει συνοπτικά τα αίτια, τους τομείς στοματοπροσωπικών λειτουργιών στους οποίους παρεμβαίνει η πλημμελής κατάποση, αλλά και τη θεραπευτική προσέγγιση κατά τη λογοθεραπευτική πράξη, σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία.

Λέξεις-Κλειδιά: πλημμελής κατάποση, εξώθηση γλώσσας.

Tongue thrust: the inves/ga/on of the phenomenon of tongue extrusion. A literature review

Kantakou F, Papanizos K, Helas E. : Interven/on and Treatment Center "Epikoinono"

Abstract

Extrusion of the tongue is a condi/on in which the tendency of the tongue to erupt between the incisors is described, especially during swallowing movements and when the tongue is at rest. Bibliographically it is found under various names, such as improper inges/on, informal inges/on, infant inges/on.

Developmentally, the tongue extrusion is observed during the first 6 months, where the teething develops and the introduc/on of solid foods into the baby takes place. The muscles of the oral cavity differ from the above condi/ons, so up to 2 years the infant matures the way of swallowing, therefore the defec/ve swallowing subsides, however a mature way of movement and posture of the tongue has not yet been established, where it occurs aNer 7 years.

There are various condi/ons that can lead to an adverse inges/on paPern, such as incorrect early ea/ng paPerns, sensory disturbances, dyspraxia, jaw posi/on and size, nasal obstruc/on, bridle, orthodon/c appliances, different habits.

The purpose of this poster is to briefly present the causes, the areas of oral func/ons in which improper inges/on intervenes, but also the therapeu/c approach during speech therapy, according to the interna/onol literature.

Keywords: defec/ve inges/on, tongue extrusion.

15. Πλημμελής κατάποση και η σύνδεσή της με αρθρωτικές διαταραχές: μελέτη περίπτωσης. Improper ingestion and its association with joint disorders: a case study. Αρδάμη Α, Καντάκου Φ, Παπαρίζος Κ, Χελάς Ε.

Κέντρο Παρέμβασης και Θεραπείας «Επικοινωνώ»

Περίληψη

Η πλημμελής κατάποση είναι μία κατάσταση κατά την οποία εν δυνάμει πλήττεται συνολικά ο γνάθο-στοματοπροσωπικός μηχανισμός. Η εξώθηση της γλώσσας ή η δύναμη που μπορεί να ασκεί στους κοπήρες μπορεί να επηρεάσει με διαφορετικούς τρόπους την οδοντοφυΐα, τις γνάθους, τη λειτουργικότητα της κατάποσης αλλά και την άρθρωση.

Στο παρόν poster παρουσιάζεται μελέτη περίπτωσης ενός κοριτσιού 15 ετών με πρόσθια χασμοδοντία, ως συνέπεια εξώθησης της γλώσσας, όπου η οδοντοστοιχία αντιμετωπίζεται με ακίνητο ορθοδοντικό μηχανισμό. Παράλληλα παρατηρείται αρθρωτική διαταραχή των συριστικών – πλάγιος & διαδοντικός σιγματισμός.

Θα παρουσιαστούν η κλινική εικόνα του περιστατικού, τα βήματα του λογοθεραπευτικού θεραπευτικού σχεδιασμού, παρέμβασης και αποθεραπείας, στα πλαίσια συνοσηρότητας δύο – φαινομενικά – ασύνδετων διαταραχών του στοματοπροσωπικού μηχανισμού.

Λέξεις κλειδιά: πλημμελής κατάποση, εξώθηση γλώσσας, αρθρωτικές διαταραχές /σιγματισμός

Improper ingestion and its association with joint disorders: a case study.

Ardami A, Kantakou F, Paparizos K, Helas E: Intervention and Treatment Center "Epikoinono"

Abstract

Improper ingestion is a condition in which the maxillofacial mechanism is potentially affected. Tongue extrusion or the force that can exert on the incisors can affect the dentition, the jaws, the functionality of the ingestion and the joint in different ways.

This poster presents a case study of a 15-year-old girl with anterior gantury, as a result of tongue extrusion, where the denture is treated with a fixed orthodontic mechanism. At the same time, there is a joint disorder of the whistles - lateral & toothed sigmatism.

The clinical picture of the case will be presented, the steps of speech therapy therapeutic planning, intervention and recovery, in the context of comorbidity of two - seemingly - unrelated disorders of the oral mechanism.

Keywords: improper ingestion, tongue extrusion, joint disorders / sigmatism

16. Παραπομπές με διαφορετικό αρχικό αίτημα έφηβος με ζητήματα δυσφορίας φύλου.

Adolescent with gender dysphoria issues.

Ευαγγελινή Αθανασοπούλου¹, Σεϊτανίδης Θεολόγος², Ευστάθιος Θεοδουλίδης³, Αναστασία Μπέκα⁴,

Κοινοτικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Παιδιών-Εφήβων, Γ.Ν. Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

1) Ψυχίατρος Παιδιών-Εφήβων, Διευθύντρια ΕΣΥ, Κοινοτικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Παιδιών- Εφήβων Γ.Ν.Γ. Παπανικολάου, Θεσσαλονίκη

2) Λογοπεδικός, Κοινοτικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Παιδιών - Εφήβων Γ.Ν. Γ. Παπανικολάου, Θεσσαλονίκη

3) Ψυχίατρος Παιδιών-Εφήβων, Κοινοτικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Παιδιών - Εφήβων Γ.Ν. Γ. Παπανικολάου, Θεσσαλονίκη

4) Ψυχίατρος Παιδιών-Εφήβων, Συντονίστρια Διευθύντρια ΕΣΥ, Τμήμα Παιδιών-Εφήβων, Ψυχιατρικό Τομέας, Γ.Ν. Γ. Παπανικολάου, Θεσσαλονίκη

Στην υπηρεσία μας τα δέκα τελευταία χρόνια έχουν εξεταστεί και παρακολουθούνται ανήλικα άτομα (8-17 ετών την περίοδο της παραπομπής) με δυσφορία ως προς το φύλο. Η παραπομπή έγινε με διάφορα αρχικά αιτήματα, τα οποία δεν παρέπεμψαν απαραίτητα στο θέμα αυτό.

Κυρίαρχα αρχικά αιτήματα ήταν τα προβλήματα συμπεριφοράς στο οικογενειακό (ιδιαίτερος επιθετικές συμπεριφορές) και σχολικό (απομονωτισμός) πλαίσιο, καθώς και ψυχαναγκαστικού χαρακτήρα συμπεριφορές (σε τρεις περιπτώσεις). Η αρχική αξιολόγηση γινόταν πάντα από παιδοψυχίατρο.

Σε μία περίπτωση το αρχικό αίτημα αφορούσε σε ζητήματα λόγου-ομιλίας (διαταραχή της άρθρωσης με έντονο λαμδακισμός και ρωτακισμό, καταστάσεις οι οποίες επιβάρυναν λειτουργικά και συναισθηματικά το αγόρι, ηλικίας οκτώ ετών τότε), έτσι η πρώτη αξιολόγηση πραγματοποιήθηκε από τον λογοπεδικό.

Η εξατομικευμένη προσέγγιση και η διεπιστημονική συνεργασία στο πλαίσιο της ομάδας, στην περίπτωση αυτή επέτρεψε την σταδιακή ανάδυση του κεντρικού ζητήματος που αφορούσε στη δόμηση της έμφυλης ταυτότητας. Στην εφηβεία τέθηκε η διάγνωση της Δυσφορίας Φύλου

Ο δεκαετής ορίζοντας της συνεργασίας με τον έφηβο και την οικογένειά του μας έδωσε τη δυνατότητα να προσφέρουμε ολόπλευρη κάλυψη των αναπτυξιακών και ψυχοσυναισθηματικών του αναγκών.

Μία κεντρική διαπίστωση, πέραν των κλινικών και λοιπών θεμάτων τα οποία θα αναπτυχθούν στην παρουσίαση, είναι πως η στάση της οικογένειας, των συνομηλίκων αλλά και των επαγγελματιών υγείας, ψυχική υγείας και των εκπαιδευτικών αναδεικνύονται βασικοί προγνωστικοί παράγοντες για την συνοδεία του ανήλικου ατόμου στην αποκρυστάλλωση της έμφυλης ταυτότητας με όρους ψυχικής υγείας.

Λέξεις κλειδιά: παραπομπή, λογοθεραπεία, αξιολόγηση, έμφυλη, δυσφορία

ADOLESCENT WITH GENDER DYSPHORIA ISSUES

Evangelini Athanasopoulou ¹, Theologos Seitaniadis,² Evstathios Theodoulidis ³, Anastasia Beka ⁴.

¹ Child-Adolescent Psychiatrist, Director of the National Health Service, Community Center for Mental Health of Children-Adolescents, Department of Child and Adolescent Psychiatry, G.H. G. Papanikolaou¹

² Speech Therapist, Community Center for Mental Health of Children-Adolescents, Child-Adolescent Psychiatric Department G.N. G. Papanikolaou

³ Child-Adolescent Psychiatrist, of the National Health Service, Community Center for Mental Health of Children-Adolescents, Department of Child and Adolescent Psychiatry, G.H. G. Papanikolaou

⁴ Child-Adolescent Psychiatrist, Department of Child and Adolescent Psychiatry, G.H. G. Papanikolaou, Coordinating Director of National Health Service, Department of Child and Adolescent Psychiatry, G.H. G. Papanikolaou

Abstract

In our department, during the last ten years, minors (8-17 years old at the time of referral) with gender dysphoria have been examined and monitored. The referral was made using various initial requests, which did not necessarily refer to this issue.

Dominant initial requests were behavioral problems within the family (particularly aggressive behaviors) and school (isolation) contexts, as well as compulsive behaviors (in three cases). The initial assessment has always been done by a child psychiatrist.

In one case, the initial request concerned speech issues (articulation disorder with severe lambdacism and rhotacism, situations which functionally and emotionally burdened the boy, then eight years old), so the first assessment was made by a speech therapist.

The individualized approach and the interdisciplinary cooperation within the group, in this case, allowed the gradual emergence of the central issue, concerning the construction of gender identity. In adolescence, the gender dysphoria was diagnosed.

The ten-year process of cooperating with the adolescent and his family, provided us with the opportunity to offer comprehensive fulfillment of his developmental and psycho-emotional needs.

A central finding, in addition to the clinical and other issues that will be analyzed during the presentation, is that the attitude of family, peers but also health professionals, mental health specialists and teachers, are key prognostic factors in helping the minor to crystallize his gender identity, in terms of mental health.

17. Ιδιότητες της γλωσσικής ανάπτυξης ενός ατόμου με συγγενής υπερπλασία των επινεφριδίων: μελέτη περίπτωσης.

(Language Development Properties of the Individual with Congenital Adrenal Hyperplasia: A Case Study).

Zeynep KAPLAN¹, Zehra SAVAS¹, N.Evra GÜNHAN ŞENOL¹

¹Medipol University, Speech and Language Department, Istanbul, Turkey

ABSTRACT

Introduction: Congenital adrenal hyperplasia (CAH) is essential for cortisol synthesis in the adrenal cortex. It is an autosomal recessive disease group that develops due to the deficiency of one of the enzymes. Most common type is 21-hydroxylase deficiency. The clinical picture is quite variable. There is an excess of androgens with cortisol deficiency, aldosterone deficiency may accompany. The factor that determines the diversity of the clinical picture is the degree of enzyme deficiency. Plante et al. studied in 2008 that increasing the levels of testosterone in individuals with CAH may change prenatal brain development and cause special learning difficulties, and their findings indicate that language-based learning difficulties may arise.

Purpose: No study has been conducted in the literature about the Turkish language characteristics of individuals with congenital adrenal hyperplasia. The purpose of this study is to examine the language characteristics of a 2 years old individual who applied our clinics.

Method: In the assessment, both informal and formal tools were used to obtain speech and language data as well as information on the developmental stages. Among the standard tests, TEDİL (Test of early language development) and TİGE (Turkish Communication Behavior Development Inventory) were used. TEDİL determines the child's expressive and receptive language. TİGE determines the total communicational output of the child.

Findings and Results: As a result of these assessments, our case had 31 points in TİGE 2 (16-36 months). 16 of them have been observed in the therapies. The TEDİL receptive language standard score is 100 and the expressive language standard score is 71. The recipient language equivalent age is 2;2. Expressive language equivalent age is under 2 years old. In the future, it should be examined in more detail with more cases.

Key Words: Congenital adrenal hyperplasia, language development, expressive language, receptive language

Corresponding Author: zsavas@medipol.edu.tr

18. Πολυγλωσσική ανάπτυξη στα πλαίσια της κρανιοσυνόστεωσης.

Multilingual Acquisition in the Context of Craniosynostosis. A Case Study.

Carolina Bodea Hațegan, Dorina Talaș.

Carolina Bodea Hațegan, Associate Professor, Babeș-Bolyai University, Faculty of Psychology and Education Sciences, Department of Special Education

Dorina Talaș, Associated Lecturer, Babeș-Bolyai University, Faculty of Psychology and Education Sciences, Department of Special Education

The study presents the case study of a 6 years old girl diagnosed with sagittal craniosynostosis and speech and language delay who is exposed to Romanian language (mother tongue), English, German and Luxembourgish language. In the first part of the study the definition of craniosynostosis is presented, followed by the characteristics and the types of craniosynostosis. The second part of the study offers

information about the case study, the principles used in speech and language therapy sessions and the progress the child recorded. The implication of multilingual environment in the context of craniosynostosis is aimed to be discussed. The data presented in this study is based on parents' interview, speech and language evaluation and three years of speech and language therapy. Thus, results, demonstrate that the multilingual acquisition can ensure speech and language development in this neurological disorder: child's pronunciation disorder was completely corrected, language morphological aspect improved from 1 to 7 percentile (aspect assessed by Romanian Probe for Assessing Morphology), speech intelligibility rate reach the maximum level (assessed by a 1-5 Intelligibility Rating Scale). The presented study includes practical recommendations and can be a valuable resource for other specialists in speech and language therapy.

Key words: craniosynostosis, multilingual acquisition, speech and language therapy

**19. Λιθουανική Δοκιμασία επανάληψης ψευδολέξεων: Έρευνα σε παιδιά με Ειδική γλωσσική διαταραχή και τυπική ανάπτυξη.
Lithuanian Non-word repetition test: research into TD(Typically Developing Children) and SLI children.
Eglė Krivickaitė-Leišienė, Vilma Makauskienė.**

Eglė Krivickaitė-Leišienė, Vytautas Magnus University

Vilma Makauskienė, Vytautas Magnus University

Lithuanian Non-word repetition test: research into TD and SLI children

Lithuanian Non-word repetition test: TD vs. SLI

Repeating a non-word is not as easy as it may seem and to do it correctly, multiple skills are needed. The non-word repetition task involves a series of cognitive-linguistic processes that include speech perception, phonological encoding, phonological memory and articulation. Also it is claimed, that the abilities to repeat a non-word and learn the phonological form of a new word are closely linked (Gathercole, 2006)

The study investigated the accuracy of production of the non-word repetition performance of TD and SLI children, 50 children in total.

The Lithuanian non-words were designed with regard to the structural characteristics of Lithuanian words (word length, vowel and consonant frequency, and syllable structure).

The analysis shows that the results of TD children and children with SLI have shown that the length of the word is an important indicator: repetition accuracy was found to decline with the increasing number of syllables in both TD and SLI groups. The results of the word complexity have demonstrated that both groups were better performing words without consonant clusters rather than with consonant clusters. The accuracy of repetition of non-words was also determined by the place where the consonant clusters occurred: SLI children did significantly more errors in repeating words with a consonant cluster in the middle of the word compared to those with a consonant cluster in the beginning of the word. The overall Lithuanian *Non-word repetition test* results show that SLI children repeat non-word significantly less accurately than TD children.

Keywords: language acquisition, specific language impairment, Typically Developing Children, non-word repetition test, phonotactics, consonant clusters

References:

1. Gathercole, S. E. (2006). Nonword repetition and word learning: The nature of the relationship. *Applied Linguistics*, 27, 513-543.

**20. Διγλωσσικά και πολυγλωσσικά παιδιά: Αναγνώριση διαταραχών λόγου-ομιλίας και στρατηγικές παρέμβασης.
(Bilingual and multilingual children: identification of speech language disorders and strategies of intervention).
Vilma Makauskienė, Eglė Krivickatė**

Bilingual and multilingual children: identification of speech language disorders and strategies of intervention

Assoc. Prof. Vilma Makauskienė, PhD
Eglė Krivickatė – Leišienė, PhD
Vytautas Magnus University, Lithuania

Scientific literature analysis shows that identification of multilingual and/or bilingual children of speech disorders, overcoming models, and methods are not sufficiently analyzed theme by the scientific and practical approach.

The objective of this research is to disclose assessment and intervention methods in bilingual and multilingual children with specific language impairment and speech disorders.

Research is based on semi structured interviews with parents of multilingual children with speech and language disorders. Information was analyzed using content analysis. The analysis of research data shows the phenomenon of multilingual diversity and its positive influence on children's language development. The results show the irreplaceable role of parents with regard to the speech and language development of a child.

The research shows that bilingualism and multilingualism cannot induce speech disorders in children oneself. Data of multilingual children in Lithuania suggest that bilingual children even have a lower number of speech and language disorders than monolingual children. However, bilingualism and multilingualism may enhance the severity of language disorders in children if they have problems in first language development.

The type of speech Based on partially structured interviews with their parents the language and speech development of eight multilingual children with speech disorders is described and analyzed in relation to the child's family, cultural and socio-economic background. The results underline the necessity of close cooperation between parents, SLTs and educators to improve the child's language and communication skills. The more early a speech disorder is identified and treated the better are the perspectives of an effective and successful intervention.

Key words: bilingualism, multilingual children, speech language disorders, specific language impairment

**21. Συγκριτική ανάλυση γραμματικών διεργασιών, μονόγλωσσων ,
δίγλωσσων παιδιών και παιδιών με Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή
ηλικίας 5 ως 7 ετών.
“Comparative analysis of grammatical forms use by bilingual children
and Developmental Language Disorder children of pre-school age»
Κουτσιανός Παντελής.**

*Παντελής Κουτσιανός *, MSc , λογοπεδικός,
Νέλυ Βασίλεβα , DSc , Πρ. τμήματος Λογοθεραπείας του Πανεπιστημίου Σόφιας,
Τμήμα Λογοθεραπείας , Σχολή Επιστημών Εκπαίδευσης και Τεχνών, Πανεπιστήμιο
Σόφιας «Αγ. Κλήμεντ Όχριντσκι».*

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα σκοπεύει να συνεισφέρει στη διαφορική διάγνωση μεταξύ της Αναπτυξιακής Γλωσσικής Διαταραχής και των πιθανών γλωσσικών εκφράσεων της διγλωσσίας στην προσχολική ηλικία. Στόχοι είναι η αξιολόγηση της μορφολογίας της γλώσσας, στο τομέα της παραγωγής, μονόγλωσσων παιδιών Τ.Α., δίγλωσσων παιδιών Τ.Α. και παιδιών με Α.Γ.Δ. και ο εντοπισμός διαφορών και ομοιοτήτων μεταξύ τους.

Η έρευνα περιλαμβάνει 3 ομάδες παιδιών 5-7 ετών: 10 μονόγλωσσα, 10 ταυτόχρονα δίγλωσσα –με 1 από τους 2 γονείς ελληνόφωνους- και 10 με Α.Γ.Δ.. Τα έργα στα οποία υποβλήθηκαν αφορούν στις εξής γραμματικές δεξιότητες: χρήση καταλήξεων ουσιαστικών στον πληθυντικό αριθμό, της γενικής κτητικής ουσιαστικών σε ενικό και πληθυντικό, των κτητικών και προσωπικών αντωνυμιών, του γ' προσώπου του ρήματος και στους 2 αριθμούς, των χρόνων μέλλοντα και αόριστου και χρήση των προθέσεων «από» και «σε» σε συνδυασμό με επιρρήματα που δηλώνουν τόπο. Τα ερωτήματα είναι 32 και η αξιολόγηση πραγματοποιείται στην ελληνική γλώσσα.

Τα αποτελέσματα οδηγούν στο συμπέρασμα, πως μέρος των μορφολογικών στοιχείων της γλώσσας των ταυτόχρονα δίγλωσσων παιδιών 5-7 ετών, διαφέρει τόσο από εκείνα των μονόγλωσσων, όσο –πολύ περισσότερο- από εκείνα των παιδιών με Α.Γ.Δ.. Επιβεβαιώνεται πως τα δίγλωσσα παιδιά έχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, σε ότι αφορά τουλάχιστον στην μορφολογία της γλώσσας τους. Βασικό στοιχείο στα ελλείμματα των παιδιών με Α.Γ.Δ. είναι πως αυτά αφορούν ακόμη και απλές γραμματικές μορφές, ενώ των δίγλωσσων παιδιών περιορίζονται μόνο σε πιο σύνθετες μορφές.

*Παντελής Κουτσιανός : koutsianas1970@yahoo.gr

Pantelis Koutsianas, MSc, speech and language therapist,
Neli Basileva, professor, DSc, Head of Department of Speech and Language Therapy
Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Faculty of Educational Studies and the Arts,
Department of Speech and Language Therapy.*

Abstract

The aim of this research is to contribute to the differential diagnosis between Developmental Language Disorder and eventual language expressions of bilingualism during pre-school age. Our target is firstly to evaluate the language morphology of monolingual children with Typical Development, of bilingual children with Typical Development and of D.L.D. children and secondly to identify differences and similarities among them.

During this research we have studied the cases of three groups of children of 5 – 7 years of age: 10 monolingual children, 10 simultaneous bilingual children - one of the two parents speaking Greek – and 10 D.L.D. children. The undertaken by the children have been designed to evaluate the following grammatical abilities: using nouns in form plural, singular and plural nouns in genitive case, possessive and personal pronouns, third person singular and plural verbs, future simple and past simple tenses as well as using the prepositions “from” and “to/at” combined with adverbs of place. We have used 32 questions and the evaluation has been carried out in Greek.

The results have driven us to the conclusion that language morphological characteristics of simultaneous bilingual children of 5 – 7 years of age differ from those of the monolingual children and –even more - of the D.L.D. children. The results have come to confirm that the group of bilingual children particular characteristics, at least as far as it concerns the language morphology. The basic characteristic of the deficits of D.L.D. children is that they concern even simple grammatical forms, while the bilingual children deficits are limited to more complicated grammatical forms.

*Pantelis Koutsianas : koutsianas1970@yahoo.gr

22. Ησχέσημεταξύ σοβαρότητα και καταληπτότητα των παιδιών με διαταραχή γλωσσικών ήχων.

Relationship between speech severity and intelligibility of children with speech sound disorders.

Deniz Kazanoğlu^a, Beyza Nur Dükar^b & Tuğçe Nergiz^b

Abstract

Purpose: In this study, the relationship between speech severity and intelligibility of children with speech sound disorders (SSD) was examined. It also revealed any possible differences in the intelligibility regarding the speech severity level.

Method: 28 children with SSD between 41-88 months ($M = 62.9$, $Sd. = 12.4$), and their parents were included in the study. Articulation Subtest of Turkish Articulation-Phonology Test (Topbaş, 2005), The Intelligibility in Context Scale-Turkish (ICS-T) (Topbaş, 2012) and children’s spontaneous speech samples were used for determining speech severity and intelligibility of children. A relational research model was used.

Results: According to Spearman’s correlation analysis, a statistically significant relationship found between speech severity and ICS-T scores ($r = 0.495$, $p < .01$), speech severity and researcher 1 (R1) ($r = 0.737$, $p < .001$), speech severity and researcher 2 (R2) ($r = 0.717$, $p < .001$). Depending on the Kruskal-Wallis analysis, speech severity levels differed in terms of the researchers’ speech intelligibility percentages (χ^2 (R1) = 18.00, χ^2 (R2) = 17.03, $p < .001$); however, it did not differ for the ICS-T scores. Differences occurred in the mild and severe group (W (R1) = -3.80,

W (R2) = -3.79, $p < .05$), moderate and severe group (W (R1) = -4.94, W (R2) = -4.93, $p < .05$) for the researchers.

Conclusion: There was a relationship between speech severity and intelligibility. However, the parental assessment did not determine the differences between the speech severity levels and intelligibility. Researchers' assessment revealed differences between the mild and severe group, moderate and severe group.

Keywords: speech sound disorders, speech severity, speech intelligibility

^a PhD, Department of Speech and Language Therapy, Ondokuz Mayıs University, Samsun, Turkey

^b Research Assistant, Department of Speech and Language Therapy, Anadolu University, Eskişehir, Turkey

Note: SSD is a common disorder that logopedists/speech language therapists (SLP) may confront in their clinical settings. Therefore, clinical measurements are important for the decision-making in the both evaluation and treatment process. We think that discussions about using clinical measurements in the clinical settings with researchers from different countries are critical for the treatment of children with SSD.

23. Μακροχρόνια εξέλιξη παιδιών με καθυστέρηση στην ανάπτυξη του λόγου στο 3ο έτος της ηλικίας τους: Διερεύνηση νευροαναπτυξιακών παραγόντων. «Long-term development of children with: language delay at three years investigating neurodevelopmental factors».
Βλασσοπούλου Μ., Βογινδρούκας Ι., Πετεινού Κ., Πολυκρέτη Στ.

Κέντρου Κοινοτικής Ψυχικής Υγιεινής Βύρωνα – Καισαριανής Α΄ Ψυχιατρική Κλινική Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Θεματική Ενότητα: Διαταραχές Λόγου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός: Η παρούσα μελέτη διερευνά τη μακροχρόνια εξέλιξη παιδιών με καθυστέρηση στην ανάπτυξη του λόγου στο 3^ο έτος της ηλικίας τους. Ειδικότερα, διερευνούνται νευροαναπτυξιακοί, κοινωνικοί, συναισθηματικοί και ακαδημαϊκοί παράγοντες στη μέχρι τώρα πορεία των παιδιών σε σχέση με το φύλο, την έκβαση ή μη θεραπειών και το μορφωτικό επίπεδο των γονέων. **Μεθοδολογία:** Συλλέχθηκαν τα αρχικά δεδομένα από τους φακέλους παιδιών που ήταν γεννημένα τα έτη 2005-2008, όπου σε ηλικία 2:3-4:0 ετών (Μ.Ο.=41,1) απευθύνθηκαν στο Κ.Κ.Ψ.Υ Βύρωνα – Καισαριανής για αξιολόγηση λόγω καθυστέρησης στην ανάπτυξη του λόγου. Από το αρχικό δείγμα 32 παιδιών, οι τελικοί συμμετέχοντες ήταν 20, 7 κορίτσια και 13 αγόρια (Μ.Ο.=12,65). Για τη διεξαγωγή της έρευνας χορηγήθηκε ένα ερωτηματολόγιο που δημιουργήσαμε για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης σχετικά με όλους τους νευροαναπτυξιακούς παράγοντες και τη μέχρι τώρα εξελικτική πορεία των παιδιών. Για την διεξαγωγή των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκε το λογισμικό SPSS 17.0. **Αποτελέσματα:** Τα αποτελέσματα έδειξαν πως και τα 20 παιδιά της έρευνας δεν παρουσίασαν σημαντικές διαφορές σε σχέση με την επίδραση του φύλου, του μορφωτικού επιπέδου των γονέων και των θεραπειών. Παρατηρήθηκε ανομοιογενής διακύμανση του δείγματος σε ότι αφορά δυσκολίες στη συμπεριφορά.

Τα 10 παιδιά (50%) παρουσιάζουν δυσκολίες, κυρίως, στη συμπεριφορά μέχρι και σήμερα. **Συμπεράσματα:** Η διεθνής βιβλιογραφία δείχνει ότι ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών που αργούν να μιλήσουν, το οποίο κυμαίνεται στο 60%, ξεπερνούν τις δυσκολίες τους ενώ φαίνεται πως στο 40% παραμένουν δυσκολίες στη σχολική και ακαδημαϊκή τους πορεία. Στην παρούσα έρευνα, επιβεβαιώθηκαν τα δεδομένα αυτά καθώς στον τελικό πίνακα η συνολική βαθμολογία των 10 παιδιών (50%) κυμαίνεται από 50-35, όπου φαίνεται ένα υψηλό γλωσσικό επίπεδο και πως δεν συνεχίζουν να παρουσιάζουν δυσκολίες. Η βαθμολογία των 10 υπόλοιπων παιδιών (50%), ποιοτικά, κυμαίνεται πιο χαμηλά από 34-25, όπου και παρατηρείται πως παραμένουν κάποιες δυσκολίες, κυρίως στη συμπεριφορά, αλλά και στους λοιπούς τομείς του λόγου μέχρι και σήμερα.

Λέξεις κλειδιά: καθυστέρηση στη ανάπτυξη λόγου, νευροαναπτυξιακοί παράγοντες, μακροχρόνια εξέλιξη

«Long-term development of children with: language delay at three years investigating neurodevelopmental factors»

St. Polykreti, I. Vogindroukas, K. Petinou, M. Vlassopoulos

ABSTRACT

Purpose: The present study investigates the long-term development of children with language delay in their third year. In particular, neurodevelopmental, social, emotional, and academic factors related to the children's progress to date with respect to gender, treatment or non-treatment, and parental education are investigated.

Method: The procedure was initiated by collecting the appropriate data from the files of children born between 2005-2008, whose parents had applied to the Community Mental Health Centre of Byron – Kaisariani (1st Department of Psychiatry, National & Kapodistrian University of Athens School of Medicine) when they were aged 2:3-4:0 (A.=41,1) for an evaluation due to language delay. The initial group was 32 but the final participants were 20, 7 girls and 13 boys (M.A.=12,65). A questionnaire was developed for the needs of the present study on all neurodevelopmental factors as well as the children's developmental progress so far. Parents were asked to respond to our questionnaire by telephone, after an official letter had been sent to them by the institution informing them of the research and requesting the participation of both parents and children. **Results:** SPSS 17.0 software was used to perform the results. The results showed that there were no significant differences in the effects of gender, parental education, and treatment. The scores of the first 10 children (50%) ranges from 50-35, which indicates a high level of language development and that these children do not continue to have difficulties, where as the score of the other 10 children (50%) is less than 34-25, which indicates that there are still some difficulties in the areas of speech and behavior in relation to their development, as it was observed that the sample had been unevenly fluctuating in relation to their development.

Keywords: language delay, neurodevelopmental factors, long-term development

24. Αναπτυξιακή Λεκτική Δυσπραξία: Σύγκριση δεδομένων παιδιών με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος με παιδιά τυπικής ανάπτυξης ηλικίας 5-6 ετών.

Developmental Verbal Dyspraxia: Comparative study of children with Autism Spectrum Disorder with typically developing children, aged 5-6 years.

Γκαραβέλα Μ., Νικητοπούλου Χ., Βογινδρούκας Ι., Πετεινού Κ., Βλασσοπούλου Μ.

Θεματική Ενότητα: Παιδιά με νευροαναπτυξιακές διαταραχές: κλινικά και ερευνητικά θέματα

Η Αναπτυξιακή Λεκτική Δυσπραξία είναι μία αμφιλεγόμενη διαταραχή των Γλωσσικών Ήχων με συνεχή συζήτηση για την ύπαρξη, την φύση και την διάγνωσή της. Η αβεβαιότητα σχετικά με αυτά τα ζητήματα σε συνδυασμό με τα χαρακτηριστικά της αποτελεί πρόκληση για την ερευνητική κοινότητα. Από την άλλη, οι δυσκολίες κινητικού προγραμματισμού σε παιδιά με Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος και οι αναφερόμενες ελλείψεις στο γενικό και στοματικό κινητικό έλεγχο αποδίδονται σε αναφερόμενα ελλείμματα στην απόκτηση της ομιλίας.

Στόχος: Στόχος της παρούσας έρευνας αποτέλεσε η μελέτη των νευροκινητικών δεξιοτήτων της ομιλίας παιδιών με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος, ηλικίας 5-6 ετών, καθώς και η σύγκρισή αυτών με παιδιά της ίδιας ηλικιακής ομάδας τυπικής ανάπτυξης.

Μεθοδολογία: Στην έρευνα συμμετείχαν 10 παιδιά με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος και 30 παιδιά ίδιας χρονολογικής ηλικίας τυπικής ανάπτυξης. Στα παιδιά εφαρμόστηκε το διαγνωστικό-αξιολογικό εργαλείο VMPAC (Verbal Motor Production Assessment for Children) το οποίο είναι μεταφρασμένο και προσαρμοσμένο στην ελληνική γλώσσα από την Χ. Νικητοπούλου (2018), με επιμέρους τομείς αυτούς του γενικού κινητικού ελέγχου, στοματοκινητικού ελέγχου, ελέγχου τήρησης ακολουθίας, σύνδεσης λόγου και ομιλίας και χαρακτηριστικών της ομιλίας.

Αποτελέσματα: Έπειτα από στατιστική και ποιοτική ανάλυση των αποτελεσμάτων τα παιδιά με ΔΑΦ παρουσιάζουν ελλείμματα σε όλες τις ερευνηθείσες περιοχές.

Συμπεράσματα: Η ερμηνεία των αποτελεσμάτων μας φανερώνει πως στα παιδιά με ΔΑΦ εντοπίζονται πιθανά χαρακτηριστικά Αναπτυξιακής Λεκτικής Δυσπραξίας.

Λέξεις-κλειδιά: Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος, Αναπτυξιακή Λεκτική Δυσπραξία, συννοσηρότητα, προσχολική ηλικία, προγραμματισμός

Title

Developmental Verbal Dyspraxia: Comparative study of children with Autism Spectrum Disorder with typically developing children, aged 5-6 years

Authors

Gkaravela M., Nikitopoulou Chr., Vogindroukas I., Peteinou K., Vlassopoulou M.,

Abstract

Developmental Verbal Dyspraxia (DVD) is a controversial Speech Sound Disorder as there is an ongoing debate over its existence, nature, and diagnosis. Uncertainty around these issues coupled with the disorder's characteristics present a challenge for the research community. On the other hand, motor programming difficulties in children with Autism Spectrum Disorder (ASD) and their diminished abilities in gross, fine and oral motor control are usually associated with reported deficits in speech acquisition. The purpose of the present study is to report speech neuromotor skills in children with ASD, aged 5-6 years, and to compare them to their typically developing peers. The Speech neuromotor skills which were investigated were Global Motor Control, Focal Oromotor Control, Sequencing, Connected Speech and Language Control and Speech Characteristics. The participants were 10 children with ASD and 30 typically developing children. A suitably translated and adapted version of the Verbal Motor Production Assessment for Children tool was applied. Following a statistical and quality analysis of the results, children with ASD present deficits in all the researched areas. The interpretation of the results reveals that children with ASD are likely to develop Developmental Verbal Dyspraxia symptoms.

KEY WORDS

Developmental Verbal Dyspraxia, Autism Spectrum Disorder, preschool age, neuromotor skills, comorbidity

- 25. «Μελέτη περίπτωσης παιδιού 6 ετών με Αναπτυξιακή Λεκτική Δυσπραξία : Ποιος ο ρόλος των δραστηριοτήτων φωνολογικής ενημερότητας στη θεραπεία της;»
Role of phonological awareness intervention in Childhood Apraxia of Speech: A case study of a 6-year-old boy.
Αγγελική Βέργου, Ελεάννα Βιρβιδάκη.**

Περίληψη

Η Αναπτυξιακή Λεκτική Δυσπραξία, ευρέως γνωστή με τον όρο Childhood Apraxia of Speech (CAS), είναι μια νευροκινητική διαταραχή της ομιλίας που έχει προβληματίσει κατά καιρούς τους ειδικούς όσον αφορά στην ύπαρξή της ως ξεχωριστή κλινική οντότητα ή στο αν εντάσσεται σε ένα ευρύτερο φάσμα διαταραχών εξαιτίας της μεγάλης ετερογένειας των συμπτωμάτων που παρουσιάζει, της δυσκολίας στην διαφοροδιάγνωση και της χαρακτηριστικής «αντίστασης» στα θεραπευτικά πρωτόκολλα που εφαρμόζονται. Μέχρι πρότινος, οι έρευνες για την

θεραπεία της συγκεκριμένης διαταραχής εστίαζαν την προσοχή τους στην ενίσχυση των δεξιοτήτων του κινητικού προγραμματισμού για την εκούσια επιτέλεση της ομιλίας. Νέες μελέτες αναδεικνύουν τα οφέλη από τη συνδυαστική χρήση δραστηριοτήτων εκτέλεσης εκούσιων κινητικών μοτίβων και φωνολογικής ενημερότητας, όπως η κατάτμηση των λέξεων και ο εντοπισμός αρχικού και τελικού φωνήματος για την αντιμετώπιση της αναπτυξιακής λεκτικής δυσπραξίας, τόσο σε επίπεδο ενίσχυσης της καταληπτότητας όσο και σε επίπεδο ανάπτυξης των δεξιοτήτων γραμματισμού.

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται μια μελέτη περίπτωσης ενός παιδιού με χαρακτηριστικά συμπτώματα αναπτυξιακής λεκτικής δυσπραξίας, ηλικίας 6 ετών, το οποίο παρακολουθεί διετές πρόγραμμα λογοπαιδικής παρέμβασης με συχνότητα 3 φορές εβδομαδιαίως, διάρκειας 45 λεπτών. Το τελευταίο εξάμηνο εφαρμόζεται ένα θεραπευτικό πρωτόκολλο που συνδυάζει έργα εκούσιας παραγωγής αρθρωτικών στόχων με δραστηριότητες φωνολογικής ενημερότητας με ενθαρρυντικά αποτελέσματα. Σημαντικό ρόλο και προϋπόθεση για τη μέγιστη δυνατή εξασθένιση των συμπτωμάτων αποτελεί η συστηματικότητα και η τήρηση του θεραπευτικού πλάνου από το περιβάλλον του εκάστοτε θεραπευόμενου.

Συγγραφείς:

- Αγγελική Βέργου
- Ελεάννα Βιρβιδάκη

Λέξεις κλειδιά: αναπτυξιακή λεκτική δυσπραξία, νευροκινητική διαταραχή ομιλίας, θεραπευτικός σχεδιασμός, κινητικός προγραμματισμός, φωνολογική ενημερότητα

Φορέας: Κέντρο λογοθεραπείας-ειδικής αγωγής «Λογοποίηση» με επιστημονική υπεύθυνη την κ. Ελεάννα Βιρβιδάκη, έδρα: Ιωάννινα

Θεματική Ενότητα: Νευροαναπτυξιακές/Νευροκινητικές διαταραχές ομιλίας

Abstract

Vergou Angeliki, Virvidaki Ioanna-Eleni

Role of phonological awareness intervention in Childhood Apraxia of Speech: A case study of a 6-year-old boy.

Developmental apraxia of speech or childhood apraxia of speech (CAS) is a neuromotor speech disorder that affects the programming and/or planning and execution of precise, highly refined, movements of the tongue, lips, jaw and palate necessary for voluntary speech, in the absence of other neuromuscular deficits.

Clinical hallmarks of CAS include a reduced speech intelligibility associated with limited phonemic repertoires, heterogeneity in vowel and consonant distortions, disordered intonation patterns and difficulties performing voluntary sequential speech movements. A literature review reveals that in many children, the characteristic deficits in planning motor speech acts are also accompanied by

cognitive-linguistic weaknesses. Associated features supporting CAS include poor auditory working memory, reduced phonological awareness and short attention span.

This case presentation serves to highlight the importance and effectiveness of applying phonological awareness activities to the drill-based training of accurate, repetitive, voluntary motor speech acts as a means of enhancing both speech intelligibility and literacy development in children diagnosed with apraxia of speech.

Keywords: childhood apraxia of speech, phonological awareness, intervention, speech-language pathologist

26. Επιδημιολογική μελέτη επικοινωνιακών δυσκολιών σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Επιδημιολογική μελέτη επικοινωνιακών δυσκολιών σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Σασματζόγλου Ηλίας, Νικολακοπούλου Αναστασία, Αγγελοπούλου Ολυμπία, Βογινδρούκας Ιωάννης.

Ινστιτούτο Έρευνας & Εκπαίδευσης Λογοθεραπείας Θεραπείας Κέντρο Ψυχικής Υγείας Παιδιού – Εφήβου- Οικογένειας

ΣΚΟΠΟΣ

Στην παρούσα μελέτη πραγματοποιείται αξιολόγηση παιδιών προσχολικής ηλικίας, που φοιτούν σε δημόσιους παιδικούς σταθμούς, με σκοπό την ανίχνευση δυσκολιών, που αφορούν τους τομείς της Κοινωνικότητας, της Επικοινωνίας, του Λόγου & της Ομιλίας. Κατα την συγκέντρωση των αποτελεσμάτων διερευνάται η ποσοστόση ανα δυσκολία και ανα φύλλο, καθώς και οι διαφορές ανα περιοχή που ζούν.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για τις ανάγκες της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν, η δοκιμασία Ανίχνευσης διαταραχών Ομιλίας & Λόγου (Αν.Ομι.Λο), καθώς και το Πρωτόκολλο προγλωσσικού σταδίου της Δοκιμασίας Γλωσσική Αντίληψη & Έκφραση (Δ.Γ.Α.Ε), που αξιολογεί το παιγνίδι. Το δείγμα αφορά 471 παιδιά απο δήμους των Δυτικών και Νότιων προαστίων, ηλικίας απο 3 έως 4,6 ετών. Η αξιολόγηση έγινε εξατομικευμένα στο χώρο των παιδικών σταθμών και είχε διάρκεια 15 λεπτά κατα μέσο όρο, αναλόγως τις ανάγκες του κάθε παιδιού.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Το δείγμα αρχικά χωρίστηκε ηλικιακά. Η πρώτη ομάδα αφορούσε παιδιά ηλικίας 3 έως 3.8 και η δεύτερη ομάδα, ηλικίας 3.9 έως 4.6 ετών. Διερευνήθηκε η ποσοστόση της τυπικής ανάπτυξης, συγκριτικά με την αποκλίνουσα συμπτωματολογία σε κάθε ομάδα. Επιπλέον, έγινε συγκριτική μελέτη σχετικά με το φύλλο και την περιοχή στην οποία διαμένουν.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Το 52% της ομάδας παιδιών ηλικίας 3 έως 3,8 ετών παρουσιάζει τυπική ανάπτυξη, ενώ το 48% εμφανίζει αποκλίνουσα συμπεριφορά. Στην ομάδα παιδιών ηλικίας 3,9 έως 4,6 ετών, το 31% παρουσιάζει τυπική ανάπτυξη, ενώ το 69% αποκλίνουσα συμπτωματολογία. Συγκρίνοντας το φύλλο των παιδιών και στις 2 ομάδες παρατηρείται ότι τα αγόρια (69%) δυσκολεύονται περισσότερο απ' ό,τι τα κορίτσια (48%). Τέλος, παρατηρήθηκε ότι τα παιδιά που διαμένουν στα δυτικά προάστια εμφάνισαν τυπική ανάπτυξη σε ποσοστό 37%, ενώ στα Νότια προάστια το 23,5%

Λέξεις Κλειδιά: Επιδημιολογικά δεδομένα, διαταραχές επικοινωνίας, Ανίχνευτική διαδικασία, Προσχολική ηλικία

EPIDEMIOLOGICAL STUDY OF COMMUNICATION DIFFICULTIES FOR PRESCHOOL CHILDREN

Ilias Sasmatzoglou, Vogindroukas Ioannis, Aggelopoulou Olympia,

Nikolakopoulou Anastasia,

IEEL, Theraplus, Interdisciplinary center of mental health for children, teenagers and family.

PURPOSE

In the present study, an assessment of preschool children, who attend public kindergartens, is carried out, to detect difficulties in Social Behaviour, Communication, Speech and Language. When compiling the results, the percentage per difficulty and per sheet is investigated, as well as the differences per region the children live.

METHODOLOGY

For the needs of the study tests for detecting speech and language disorders as well as assessment of play were used. The sample concerns 471 children from the Western and Southern suburbs, aged from 3 to 4.6 years. The evaluation was done individually in kindergartens and lasted 15 minutes on average, depending on the needs of each child.

STATISTICAL ANALYSIS

The sample was initially divided by age. The first group involved children aged 3 to 3.8 and the second group, aged 3.9 to 4.6 years. The percentage of typical growth was compared to the divergent symptomatology in each group. In addition, a comparative study was conducted on the gender and district in which they live.

RESULTS

52% of the group of children aged 3 to 3.8 years show typical development, while 48% show deviant behaviour. In the group of children aged 3.9 to 4.6 years, 31% show typical development, while 69% show deviant symptomatology. Comparing the children's gender in both groups, it is observed that boys (69%) present more difficulties than girls (48%). Finally, it was observed that children living in the eastern suburbs showed a typical growth of 37%, while in the southern suburbs 23.5%.

**27. Κατάκτηση του Χρόνου Έναρξης Φώνησης σε παιδιά θηλυκού γένους ηλικίας 1;6 - 2;0 ετών, στα ελληνικά.
Acquisition of voice onset time from female children aged 1;6 – 2;0 years of age, in Greek.
Τζαμπαζάκης Ιορδάνης, Πετεινού Κάκια, Οκαλίδου Αρετή.**

Η παρούσα μελέτη πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια εκπόνησης της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας του Τζαμπαζάκη Ιορδάνη για το πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών «Επιστήμες των Διαταραχών της Επικοινωνίας», του τμήματος Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός: Σκοπός της παρούσας έρευνας, ήταν η μελέτη της κατάκτησης του Χρόνου Έναρξης Φώνησης (ΧΕΦ) σε παιδιά 1;6 – 2;0 ετών, στην ελληνική γλώσσα. Αποτελεί τη μικρότερη ηλικία που έχει μελετηθεί έως σήμερα για την ελληνική γλώσσα. Στόχος ήταν η επιβεβαίωση της πρωιμότερης - σε σχέση με παιδιά που κατακτούν διαφορετικές γλώσσες – ικανότητας τους στην παραγωγή στιγμιαίων συμφώνων που εντάσσονται στο voice lead region (προ – ηχηρότητα) του συνεχές του ΧΕΦ και συνεπώς, η πρωιμότερη ικανότητα τους στη σηματοδότηση αντιθέσεων ηχηρότητας μεταξύ ομοργανικών στιγμιαίων συμφώνων. **Μεθοδολογία:** Συμμετείχαν 5 παιδιά θηλυκού γένους, ηλικίας 1;6 – 2;0 ετών, τυπικής ανάπτυξης, όπως προέκυψε από ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν οι γονείς τους. Ο ΧΕΦ εκμαιεύθηκε από μονοσύλλαβες παραγωγές [pa, ta, ka, ba, da, ga], προϊόντα μίμησης του μοντέλου που παρείχε ο ερευνητής. Ηχογραφήθηκαν μέσω καταγραφικό ήχου και αναλύθηκαν στο πρόγραμμα ακουστικής ανάλυσης “Praat”. Υπολογίστηκε ο μέσος όρος ΧΕΦ της

κάθε συλλαβής και πραγματοποιήθηκαν ενδοατομικές στατιστικές συγκρίσεις μεταξύ των ομοργανικών στιγμιαίων συμφώνων. **Αποτελέσματα:** Παρατηρήθηκαν στατιστικώς σημαντικές διαφορές μεταξύ των μέσων όρων ΧΕΦ των ομοργανικών στιγμιαίων, σε όλα τα παιδιά. Όλοι οι συμμετέχοντες παρήγαγαν στιγμιαία που ανήκουν στο voice lead region του συνεχές του ΧΕΦ. Ο μέσος όρος ΧΕΦ του μικρότερου παιδιού (1;6 ετών) για το [b], ήταν αρκετά πιο κοντά στην κατηγορία των άηχων στιγμιαίων σε σχέση με τα μεγαλύτερα παιδιά. **Συμπεράσματα:** Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν τις προηγούμενες έρευνες για την ελληνική γλώσσα που αφορούν στην πρώιμη παραγωγή προ – ηχηρών στιγμιαίων. Υποστηρίζουν την υπόθεση ότι τα παιδιά εκμεταλλεύονται τη φωνητική υπόσταση των ηχηρών στιγμιαίων της ελληνικής γλώσσας, κάνοντας χρήση της προ – ρινικότητας στις παραγωγές τους, με αποτέλεσμα να αποφεύγουν τις πολύπλοκες αρθρωτικές κινήσεις που απαιτούνται. Παρέχουν ενδείξεις δυσκολίας στη χρήση του ΧΕΦ από παιδιά κάτω των 1;6 ετών. Τέλος, γίνεται λόγος για πιθανότητα κλινικής χρήσης του ΧΕΦ ως πρώιμου δείκτη πρόβλεψης της γλωσσικής και της φωνολογικής ανάπτυξης.

Λέξεις κλειδιά: ΧΕΦ, προ–ρινικότητα, voice lead region, αρθρωτική πολυπλοκότητα.

Σημείωση: Η εργασία πραγματεύεται τη φωνητική και φωνολογική ανάπτυξη των παιδιών μέσω της χρήσης του ΧΕΦ και της πιθανότητας χρήσης του ως πρώιμου δείκτη πρόβλεψης διαταραχών της επικοινωνίας. Δυσκολεύομαι να την εντάξω σε κάποια από τις θεματικές του συνεδρίου.

ACQUISITION OF VOICE ONSET TIME FROM FEMALE CHILDREN AGED 1;6 – 2;0 YEARS OF AGE, IN GREEK

Tzampazakis I., Petinou, K., & Okalidou, A.

Voice Onset Time (VOT) is considered to be, cross – linguistically, the most important acoustic cue that distinguishes homorganic stops into the different voicing categories of each language. VOT can be considered as a continuum, consisting of 3 main categories, each of which require a different level of articulatory complexity. The most articulatory demanding category is the voice – lead region (pre – voicing) of the continuum. Languages like French, Spanish, Greek have their voiced stops into that category. Due to the increased articulatory demands, the voiced stops of those languages, except Greek, are acquired in later ages (approximately at 3 years of age), compared to languages that have their voiced stops in the short lag region of the continuum (approximately at 1;10 years of age). The reason that children who are nurtured in a speaking Greek environment acquire the pre – voiced stops from 2 years of age, seems to be the phonetic nature of Greek pre – voiced stops, allowing them the use of nasality in their productions and as a result, avoiding the additional articulatory movements and adjustments that are required by the other languages. The present research wants to confirm those contentions. VOT values of 5 younger female children, aged 1;6 – 2;0 years, were assessed, predicting

that the children could distinguish between the voicing categories of their language. Monosyllabic productions of the children were recorded and subsequently analyzed in a program of acoustic analysis of speech, “Praat”, in order VOT to be estimated. After

that, intra – subject statistical analysis conducted, between the means of the stop cognate pairs. The end results confirmed the assumptions.

Also, the mean VOT value of the voiced stop [b] produced by the younger participant of the group (1;6 years of age), came to be significantly lower than the rest of the participants and was close enough to the voiceless – short lag category of the continuum. An assumption is made for the possibility of Greek speaking and English speaking children to have a pretty common course development of VOT acquisition. At the end, clinical implication are discussed.

KEY WORDS: VOT, voice lead region, nasality, Greek language

28. Σύγκριση εκφραστικού λεξιλογίου ελληνοπούλων και κυπριόπουλων παιδιών προσχολικής ηλικίας.

A comparative research on the expressive vocabulary of greek and cypriot preschool children.

Μαρία Χριστοπούλου, Έλενα Προκοπίου, Κωνσταντίνος Δρόσος, Λουΐζα Βωνιάτη.

Συγγραφείς: Μαρία Χριστοπούλου, Ph.D., MOP, SLP, CSS

Email: m.christopoulou@euc.ac.cy

Έλενα Προκοπίου, student SLP

Email: elena-prokopiou@hotmail.com

Κωνσταντίνος Δρόσος, PhD cand, SLT

Email: k.drosos@external.euc.ac.cy

Λουΐζα Βωνιάτη, PhD, MEd., SLT

Email: l.voniati@euc.ac.cy

Φορέας: Πρόγραμμα Λογοθεραπείας, Σχολή Επιστημών Υγείας, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Εισαγωγή

Το εύρος του εκφραστικού λεξιλογίου είναι πολύτιμος δείκτης της γλωσσικής ανάπτυξης του παιδιού, για την μετέπειτα εξέλιξη του. Οι λογοθεραπευτές αξιολογούν το εύρος του εκφραστικού λεξιλογίου των παιδιών με εργαλεία αξιολόγησης εκφραστικού λεξιλογίου, μέσω μια διαδικασίας ονομασίας εικόνων ή αντικειμένων με φωνολογικά ορθό τρόπο Αυτό αποτελεί σημαντικό σημείο αναφοράς για τους Κύπριους λογοθεραπευτές, διότι δεν υπάρχουν σταθμισμένα τεστ στον Κυπριακό πληθυσμό και χρησιμοποιούν τεστ τα οποία είναι σταθμισμένα στον Ελληνικό πληθυσμό. Συγκεκριμένα, μέχρι σήμερα δεν υπάρχουν μελέτες που να εξετάζουν το εύρος εκφραστικού λεξιλογίου παιδιών ομιλούντων κυπριακή διάλεκτο προσχολικής ηλικίας.

Σκοπός

1. Να πραγματοποιηθεί σύγκριση στο εύρος του Εκφραστικού Λεξιλογίου Κυπριόπουλων παιδιών προσχολικής ηλικίας τυπικής ανάπτυξης με αντίστοιχη ομάδα από Ελληνόπουλα παιδιά.
2. Να δημιουργηθεί προκαταρκτική βάση δεδομένων πρότυπων μετρήσεων Εκφραστικού Λεξιλογίου Κυπριόπουλων παιδιών προσχολικής ηλικίας στην κυπριακή διάλεκτο.

3. Να διερευνηθεί τυχόν διαφορά στο εύρος Εκφραστικού Λεξιλογίου Ελληνόπουλων και Κυπριόπουλων παιδιών προσχολικής ηλικίας και τυπικής ανάπτυξης.
4. Να διερευνηθεί τυχόν διαφορά στο εύρος του Εκφραστικού Λεξιλογίου μεταξύ αγοριών και κοριτσιών προσχολικής ηλικίας τυπικής ανάπτυξης στην Κύπρο.

Δείγμα και μέθοδος

Η έρευνα αποτελείτο από δύο ομάδες παιδιών, 545 Κυπριόπουλα και 150 Ελληνόπουλα, τα οποία ταυτίστηκαν ως προς το φύλο, την ηλικία και την γλώσσα. Η αξιολόγηση των παιδιών έλαβε χώρα σε δημόσια και Ιδιωτικά νηπιαγωγεία στην Κύπρο και σε ιδιωτικό νηπιαγωγείο στην Αθήνα. Η έρευνα είναι ερευνητική-αναδρομική και χρησιμοποιήθηκε το επικυρωμένο στον κυπριακό πληθυσμό τεστ σχολικής ετοιμότητας το «ΑΦΡΟΔΙΤΗ». Τα ευρήματα του τεστ βασίζονται στους εξής τομείς: γλωσσικές αναλογίες, ολοκλήρωση προτάσεων, έννοιες, λεξιλόγιο, εκφραστικό λεξιλόγιο

Αποτελέσματα

Τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι τα Ελληνόπουλα παιδιά προσχολικής ηλικίας είναι καλύτεροι χρήστες του λεξιλογίου. Ως προς το φύλο υπάρχει σημαντική διαφορά σχετικά με το εκφραστικό λεξιλόγιο των παιδιών. Επίσης, τα Ελληνόπουλα κορίτσια είχαν καλύτερες γλωσσικές επιδόσεις από την αντίστοιχη ομάδα αγοριών. Αντίθετα, στον Κυπριακό πληθυσμό υπάρχει διαφορά ανάμεσα στα αγόρια και στα κορίτσια, αλλά είναι σε πολύ μικρό ποσοστό.

Λέξεις Ευρητηριασμού: Εκφραστικό λεξιλόγιο, κυπριακή διάλεκτος, γλωσσική ανάπτυξη, προσχολική ηλικία

«A Comparative Research on the Expressive Vocabulary of Greek and Cypriot Preschool Children»

Authors: **Maria Christopoulou, Ph.D., MOP, SLP, CSS**

Email: m.christopoulou@euc.ac.cy

Eleni Prokopiou, student SLP

Konstantinos Drosos, PhD cand, SLT

Email: k.drosos@external.euc.ac.cy

Email: elena-prokopiou@hotmail.com

Louiza Voniati, PhD, MEd., SLT

Email: l.voniati@euc.ac.cy

Speech and Language Therapy Program, Department of Health Sciences, European University Cyprus

Introduction

The range of expressive vocabulary is a valuable indicator of the child's language development, for his subsequent development. Speech and language therapists assess the range of children's expressive vocabulary with expressive vocabulary assessment tools, through a process of naming images or objects in a phonologically correct way. This creates a lot of issues for Cypriot speech and language therapists, because there are no standardized tests in the Cypriot population and they have to use the limited ones that exist for the Greek population. Specifically, to date there are no studies examining the range of expressive vocabulary of Cypriot preschool children.

Goals and Objectives

1. To compare the range of Expressive Vocabulary of CY children
2. To create a preliminary database of standard measurements of Expressive Vocabulary of CY preschool children using the Cypriot dialect.
3. To investigate any difference in the range of Expressive Vocabulary of Greek and Cypriot children of preschool age and in their formal development.
4. To investigate any difference in the range of Expressive Vocabulary between typically developed preschool boys and girls in Cyprus.

Methodology

Participants were two groups of children, 545 Cypriots and 150 Greeks, that were identified in terms of gender, age and language. The speech evaluation of these children took place in public and private kindergartens in Cyprus and in a private kindergarten in Athens. This retrospective research used "AFRODITI" test of school readiness that is validated in the Cypriot population.

The test data were based on the following areas: 1. Cognitive language, 2. Sentence completion, 3. Concepts, 4. Vocabulary, 5. Expressive Vocabulary

Results

The research findings showed that Greek children of preschool age are better users of vocabulary. There is a significant difference in gender regarding children's expressive vocabulary. Also, the Greek girls had better language performance than the corresponding group of boys. On the contrary, in the Cypriot population, the difference between boys and girls is very small. It is also important to mention that there is lack of studies regarding the investigation of the expressive vocabulary of Cypriot preschool children.

Index Words

Expressive Vocabulary, Cyprus dialect, language development, preschool age.

Δυσφαγία – Διαταραχές Φωνής / Dysphagia – Voice Disorders

- 1. Μεταφρασμένος πίνακας της κατηγοριοποίησης και των διαδικασιών κατάταξης τροφίμων και ποτών δυσφαγίας με την μέθοδο. International Dysphagia Diet Standardization Initiative-IDDSI. Μπάρδης Παναγιώτης, Λεωνίδα Κοζυράκης.**

Contact: greece@idssi.net

Λέξεις κλειδιά: Δυσφαγία, διαταραχές μάσησης κατάποσης, κατηγοριοποίηση τροφών, φροντιστές ατόμων με δυσφαγία, Dysphagia Diet Standardization Initiative.

Φορέας: -

Θεματική ενότητα: Παιδιά με νευροαναπτυξιακές διαταραχές: κλινικά και ερευνητικά θέματα, Δραστηριότητα και συμμετοχή- Ποιότητα ζωής

Σκοπός. Η παρουσίαση και διάδοση της μετάφρασης της μεθόδου κατηγοριοποίησης τροφίμων IDDSI κατά τα διεθνή πρότυπα στην ελληνική επιστημονική κοινότητα.

Στόχοι. Οι περιγραφές της κατηγορίας των τροφίμων πλαισιώνονται από απλές μεθόδους μέτρησης που μπορούν να εφαρμοστούν από άτομα με δυσφαγία ή τους φροντιστές τους, από κλινικούς, επαγγελματίες τροφοδοσίας και παραγωγής τροφίμων ώστε να ταυτοποιούν την κατηγορία στην οποία ανήκει το τρόφιμο.

Αποτελέσματα. Ο πίνακας θα παραπέμπει στα έγγραφα των Δοκιμαστικών Μεθόδων IDDSI, των στοιχείων IDDSI και των συχνών ερωτήσεων (<http://idssi.org/framework/>), σε διαδικτυακά σεμινάρια (webinars) τα οποία είναι διαθέσιμα δωρεάν.

Προαγωγή της επιστήμης και της κλινικής πράξης. Η μετάφραση καλύπτει το κενό της ελληνικής βιβλιογραφίας στην αντικειμενική κατηγοριοποίηση τροφίμων και ποτών, γεγονός που θα προάγει την επιστήμη και την κλινική πράξη. Αρχικά, θέτει τη βάση ενός επιστημονικού εργαλείου με διεθνή βαρύτητα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως γραμμή βάσης (baseline) ή ως δείκτης βελτίωσης, όσο ο ασθενής προχωρά σε πιο δύσκολα επίπεδα μάσησης/κατάποσης. Ακόμα, με την IDDSI ανοίγει ο δρόμος για συμμετοχή των ατόμων με δυσφαγία σε κοινωνικές εκδηλώσεις που περιλαμβάνεται φαγητό, εάν οι χώροι εστίασης αποφασίσουν να παρέχουν μενού κατηγοριοποιημένο και εύκολα ελεγχόμενο για κάθε ομάδα τροφών του χρωματικού πίνακα. Στην κλινική πράξη, υπερπηδάται το εμπόδιο επικοινωνίας μεταξύ ειδικοτήτων, νοσηλευτών, φροντιστών ενώ δίνεται παράλληλα η δυνατότητα στον θεραπευτή να περιγράψει ακριβώς και στον φροντιστή να ακολουθήσει επαρκώς τις οδηγίες σίτισης που αφορούν τον θεραπευόμενο.

Title: Greek Translation of the International Dysphagia Diet Standardisation Initiative-IDDSI whole framework and testing methods poster.

Authors: Bardis Panagiotis SLP BSc, MSc, Kozyrakis Leonidas SLP BSc, MSc .
Contact: greece@iddsi.net

Aim. Presenting the IDDSI initiative and raising awareness for the classification of dysphagia diet standardization to the Greek scientific society.

Goals. Descriptors of each food category are accompanied with easy to use testing methods that can be applied by dysphagia patients or their caregivers, clinicians, catering professionals or food industry workers, in order to identify safely to which category any food belongs to.

Results. In the poster links will provide free access to the IDDSI Testing Methods documents, frequently asked questions page and to free webinars.

Promoting Science and clinical implementation. This translation wishes to fill in the gap in Greek literature regarding objective food texture classification. To begin with, it sets the foundation of a global scientific framework which can be used either as treatment baseline or as an objective improvement indicator, while patients move to more demanding levels. Furthermore, IDDSI enables dysphagia patients to participate in social events where food is included, by enabling the food industry to provide menus with safe and easily confirmed food texture. In clinical settings, IDDSI removes the communication barrier between professionals, nurses and caregivers, helping them to follow precisely the instructions regarding patient feeding.

2. Τηλεπρακτική σε μονόπλευρη παράλυση φωνητικής χορδής: μελέτη περίπτωσης.
Teletherapy in Unilateral Vocal Fold Paralysis: A Case Study.

F. Selin KARALI¹, İpek GÖKÇEBEL¹, İpeksu HORUZ¹, Aslı ÖNEL¹

¹Biruni University, Speech and Language Therapy Department, İstanbul, Turkey.

ABSTRACT

Introduction: Vocal cord paralysis occurs as a result of damage to the recurrent laryngeal nerve. It has symptoms such as dysphonia shortness of breath and swallowing difficulty (Williamson, Shermetaro, 2019). In the treatment process of these patients, language and speech therapists (SLP) play an active role. The number of speech and language therapists in Turkey is very few, therefore accessibility to SLP is limited, especially for individuals living in rural areas.

Purpose: This study aims to investigate the effectiveness of voice therapy of a patient with unilateral vocal cord paralysis via teletherapy. So, it is aimed to determine the teletherapy effectiveness in a patient living in Şanlıurfa.

Method: The patient is 32 years old male and was diagnosed as “Unilateral vocal cord paralysis” as a result of the ENT examination. His symptoms have been going for 2 years. In the first evaluation, the case was evaluated perceptually and acoustically. His V-RQOL score was 16 out of 40 and VHI was 20 out of 43. The maximum phonation time was 8 seconds and the s/z ratio was 0.7. As for acoustics features, Fundamental Frequency (f0) was 213.054 Hz, jitter was 0.469% and Shimmer was 7.995%. During the therapy, teletherapy will be done via Skype. Vocal hygiene was introduced in the first session. Also vocal hygiene, "Vocal Function Exercises", "Glottal Attack", "Resonance Voice Therapy" techniques will be added to 6 weeks therapy plan.

Findings and Results: The therapy process is still on-going. As a result of this study, it will be determined whether the patients who can not reach SLPs can benefit from the treatment via teletherapy. It is thought that the findings of this study will be helpful for the future studies.

Key Words: Voice therapy, teletherapy, unilateral vocal cord paralysis.

References: Williamson, A. J., & Shermetaro, C. (2019). Unilateral Vocal Cord Paralysis. In StatPearls [Internet]. StatPearls Publishing.

Corresponding Author: skarali@biruni.edu.tr

- 3. Διερεύνηση αξιοπιστίας κλίμακας δυσφαγίας MCH-2 FeedingScale. (Montreal Children Hospital) σε παιδιά με διαταραχές σίτισης δύο έως πέντε ετών στην Ελλάδα.
Investigation of the reliability of the mch-2 feeding scale (Montreal Children Hospital) on two to five year old children in Greece.
Γιάννου Ευαγγελία, Βλασσοπούλου Μαρία, Βογινδρούκας Ιωάννης, Οκαλίδου Αρετή.**

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: «Επιστήμες των Διαταραχών της Επικοινωνίας»

ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Στόχος της έρευνας ήταν να γίνει μία πιλοτική μελέτη ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο το ερωτηματολογίου Montreal Children’s Hospital Feeding Scale -MCHFS είναι κατάλληλο για την ανίχνευση δυσκολιών σίτισης στον ελληνικό παιδιατρικό πληθυσμό. Τα ερευνητικά ερωτήματα που θα διερευνηθούν είναι: 1. Στο μεταφρασμένο ερωτηματολόγιο MCHFS υφίστανται διαφορές μεταξύ παιδιών με διαταραχές σίτισης και παιδιών χωρίς διαταραχές σίτισης όπως αυτό αναφέρεται από τους γονείς τους; 2. Σε ποιους τομείς φαίνονται οι διαφορές αυτές; 3. Κατά πόσο η τιμή του εργαλείου MCHFS είναι δείκτης διαχωρισμού παιδιών τυπικής ανάπτυξης και παιδιών με δυσκολίες στη σίτιση;

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ: Το κύριο εργαλείο για αυτήν την έρευνα ήταν το ερωτηματολόγιο γονέων του καναδικού Νοσοκομείου Παιδών του Μόντρεαλ και ονομάζεται Montreal Children's Hospital Feeding Scale (MCHFS) που αφορά τη σίτιση των παιδιών. Πραγματοποιήθηκε back translation από την επόπτρια της εργασίας κυρία Μαρία Βλασσοπούλου. Τα παιδιά που συμμετείχαν είναι ηλικίας από 2 έως 5 ετών με αναφορά γονέων ως προς σίτισή τους (για την ομάδα των παιδιών με δυσκολίες στη σίτιση) ή χωρίς καμία αναφορά για δυσκολίες στη σίτιση ή άλλες πιθανές διαταραχές (για την ομάδα των παιδιών τυπικής ανάπτυξης).

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ: Για την πραγματοποίηση του ελέγχου της μονοδιάστατης δομής (unidimensionality) των στοιχείων (items/ ερωτήσεων) που αποτελούν τον κάθε ερευνητικό παράγοντα εφαρμόστηκε Διερευνητική Παραγοντική Ανάλυση (Exploratory Factor Analysis) με τη μέθοδο ανάλυσης των Βασικών Συνιστωσών. Οι συγκεκριμένες στατιστικές αναλύσεις πραγματοποιήθηκαν με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS 17.0.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ: Από τις αναλύσεις των δεδομένων διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα παιδιά με διαταραχή σίτισης και στα παιδιά τυπικής ανάπτυξης. Επιπλέον από τη διερευνητική ανάλυση παραγόντων στα παιδιά τυπικής ανάπτυξης φανερώθηκε ότι οι δεκατέσσερις ερωτήσεις δημιουργούν τρεις παράγοντες που ερμηνεύουν το 73.39% της μεταβλητότητας των δεδομένων με υψηλή αξιοπιστία ($\alpha > 0.8$) στους πρώτους δύο παράγοντες. Και επιπρόσθετα από τη διερευνητική ανάλυση παραγόντων στα παιδιά με διαταραχές σίτισης αποκαλύφθηκε ότι οι δεκατέσσερις ερωτήσεις δημιουργούν τέσσερις παράγοντες που ερμηνεύουν το 83.84% της μεταβλητότητας των δεδομένων πετυχαίνοντας υψηλή αξιοπιστία στους τρεις από αυτούς ($\alpha > 0.8$) και ικανοποιητική αξιοπιστία στον τέταρτο παράγοντα ($\alpha = 0.671$). Έτσι λοιπόν καταρρίπτεται η υπόθεση της μονοδιάστατης δομής του εργαλείου MCHFS και σε παιδιά τυπικής αλλά και μη τυπικής ανάπτυξης

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ: Στο μεταφρασμένο ερωτηματολόγιο MCHFS υφίστανται διαφορές μεταξύ παιδιών με διαταραχές σίτισης και παιδιών χωρίς διαταραχές σίτισης όπως αυτό αναφέρεται από τους γονείς τους. Οι διαφορές αυτές φαίνονται στο βάρος γέννησης των παιδιών, στη εγκυμοσύνη και τις ασθένειες των μητέρων καθώς και για το εάν ο τοκετός ήταν ή όχι φυσιολογικός. Επίσης ο δείκτης διαχωρισμού υπάρχει για την συνολική αναφορά των γονέων για την ανάπτυξη των παιδιών, για το εάν η διατροφή, η όρεξή και η κατάποσή τους είναι ή όχι καλή. Ακόμη, εμφανίζονται διαφορές όσον αφορά τον ύπνο, τη συγκέντρωση καθώς και για το εάν εμφανίζουν προβλήματα υπερώας. Επιπλέον, η τιμή του εργαλείου MCHFS είναι δείκτης διαχωρισμού παιδιών τυπικής ανάπτυξης και παιδιών με δυσκολίες στη σίτιση. Βρέθηκε ότι ένα παιδί με συνολικό δείκτη MCHFS άνω του 39.5 μπορεί να προβλεφθεί με διαταραχές σίτισης, όπως και επιβεβαιώθηκε στην έρευνά μας καθώς ο δείκτης των παιδιών με ΔΣ ανήλθε Μ.Ο 56.13. Επομένως, το ερωτηματολόγιο MCHFS σχετιζόμενο με την ανίχνευση των διαταραχών σίτισης σε παιδιά, εμφανίζεται, στην παρούσα έρευνα, ως ένα αξιόπιστο εργαλείο στην ελληνική του έκδοση.

Λέξεις κλειδιά: διαταραχές σίτισης, προσχολική ηλικία, ερωτηματολόγιο MCHFS

INVESTIGATION OF THE RELIABILITY OF THE MCH-2 FEEDING SCALE (MONTREAL CHILDREN HOSPITAL) ON TWO TO FIVE YEAR OLD CHILDREN IN GREECE

Giannou Evangelia, Vlassopoulos Maria, Vogindroukas Ioannis, Okalidou Areti
ABSTRACT

The purpose of this research is to conduct a first pilot study to investigate the reliability of the MCHFS- Montreal Children's Hospital Feeding Scale questionnaire on two to five year old children in Greece. Thus, data from fifteen children with feeding disorders were compared to twenty-six children with normal developmental and with no reported feeding difficulties. Quantitative and qualitative data analysis was performed following the completion of the MCHFS questionnaire by the parents, as well as a medical history. Data analysis revealed statistically significant differences between children with feeding disorders and children with typical development. In addition to the exploratory analysis of factors in children with typical development, it was found that the questionnaire's fourteen questions create three factors that interpret 73.39% of the reliability ($\alpha > 0.8$) of the data. Moreover, through analysis of factors of children with feeding disorders, it was found that the fourteen questions form create four factors interpreting 83.84% of the variability of the data, achieving a high reliability in three of them ($\alpha > 0.8$) and satisfactory reliability in the fourth factor ($\alpha = 0.671$). Thus, the hypothesis of the one-dimensional structure of the MCHFS questionnaire at in children with typical and non-typical was not confirmed by our data. In conclusion, the MCHFS questionnaire for the screening of feeding difficulties in young children appears in this pilot study to be reliable tool in its Greek form.

- 4. Μελέτη περιπτώσεων οισοφαγικών ομιλητών: Ακουστική ανάλυση φώνησης, άρθρωσης και λεξικού τόνου.
Case study of Esophageal Speakers: Acoustic analysis of phonation, articulation, and lexical stress.
Μούτσιου Σταματίνα, Πατούρα Ιωάννα, Σταματοπούλου Ελευθερία, Παπακυρίτσης Ιωάννης (επιβλέπων καθηγητής).**

Φορέας: Τμήμα Λογοθεραπείας, Σχολή Επιστημών Αποκατάστασης, Πανεπιστήμιο Πατρών

Θεματική ενότητα: Διαταραχές φωνής.

Κύριο μέρος περίληψης:

Η γνώση που διαθέτουμε πάνω στο κομμάτι ακουστικών χαρακτηριστικών της οισοφαγικής ομιλίας αφορά κυρίως την αγγλική γλώσσα (e.g. Mostetal., 2000). Η παρούσα έρευνα έχει στόχο την ακουστική ανάλυση οισοφαγικής ομιλίας Ελληνόφωνων ασθενών, που έχουν υποστεί ολική λαρυγγεκτομή, και την σύγκριση των ακουστικών μετρήσεων με τα αντιληπτικά χαρακτηριστικά της ομιλίας τους. Η έρευνα περιλαμβάνει τέσσερις μελέτες περίπτωσης αντρών οισοφαγικών ομιλητών που παρουσιάζουν ετερογενή αντιληπτικά χαρακτηριστικά ομιλίας. Τα δεδομένα για κάθε ασθενή περιλαμβάνουν α. πλήρες ιατρικό ιστορικό, β. δείγμα συνεχόμενης ομιλίας για την αντιληπτική αξιολόγηση και γ. τις δοκιμασίες επιμήκυνσης φωνηέντων και επανάληψης ελάχιστων τονικών ζευγών πραγματικών λέξεων και ψευδολέξεων για την ακουστική ανάλυση, π.χ. [πόλη-πολύ]. Στην επιμήκυνση φωνηέντων έγιναν οι ακόλουθες μετρήσεις: μέσο ύψος φωνής (Hz), τυπική απόκλιση ύψους (Hz), Jitter (Hz), Shimmer (dB), HNR (dB), με σκοπό να δούμε πως έχει επηρεαστεί η ποιότητα της φωνής. Στην επανάληψη ψευδολέξεων και στα ελάχιστα τονικά ζεύγη υπολογίστηκαν: α. οι διαμορφωτές F1, F2, F3 ώστε να δούμε πως αρθρώνονται τα πέντε φωνήεντα της ελληνικής και β. ο λόγος διάρκειας και έντασης τονισμένου προς άτονου φωνήεντος για να διαπιστώσουμε εάν οι συμμετέχοντες μπορούν να δηλώσουν τη θέση της τονισμένης συλλαβής. Οι ακουστικές μετρήσεις κάθε ασθενή συγκρίνονται με τα αντιληπτικά χαρακτηριστικά της ομιλίας τους αλλά και με δεδομένα ομάδας τυπικών Ελλήνων ομιλητών. Γενικά, τα αποτελέσματα των μετρήσεων συμφωνούν με τις προηγούμενες σχετικές μελέτες και επιβεβαιώνουν τις διαφορές της οισοφαγικής από τη φυσιολογική ομιλία και στην Ελληνική. Οι Έλληνες οισοφαγικοί ομιλητές παρουσίασαν σημαντικές διαφορές σε σχέση με τους λαρυγγικούς στην πλειοψηφία των ακουστικών μετρήσεων, και ιδιαίτερα, όπως αναμενόταν, στην ποιότητα της φωνής. Σημειώνεται τέλος, ότι σε κάποιες περιπτώσεις οι ακουστικές μετρήσεις δεν αντιστοιχούσαν με τα αντιληπτικά χαρακτηριστικά ομιλίας των ασθενών.

Λέξεις-κλειδιά: ακουστική ανάλυση, αντιληπτικά χαρακτηριστικά ομιλίας, διαταραχές φωνής, οισοφαγική ομιλία.

Βιβλιογραφία:

Most, T., Tobin, Y., & Mimran, R. C. (2000). Acoustic and perceptual characteristics of esophageal and tracheoesophageal speech production. *Journal of Communication Disorders*, 33(2), 165–181. doi:10.1016/S0021-9924(99)00030-1

Title: Case study of Esophageal Speakers: Acoustic analysis of phonation, articulation, and lexical stress.

Perceptual and acoustic characteristics of Greek esophageal speech

The available literature on the acoustic characteristics of esophageal speech includes data from several different languages and involves the analysis of both segmental and suprasegmental features (e.g. Most et al., 2000; Štajner-Katušić et al., 2006; Maruthy et al., 2014). However, the focus is largely on English and alaryngeal phonation. This study presents preliminary data on the acoustics of Greek esophageal speech in order to provide reference clinical metrics, explore the relationship between perceptual assessment and acoustic data and discuss crosslinguistic differences.

A case study approach was used. Data were collected from five esophageal male Greek speakers. They included comprehensive case history and spontaneous speech samples for perceptual analysis. Voice quality measures were derived from a vowel

prolongation task involving the five Greek vowels. The acoustic vowel space was calculated using formant data from a non-word repetition task. The ability to signal lexical stress location was assessed measuring the duration and intensity ratios of stressed to unstressed vowels in a word production task involving pairs of real disyllabic words that differed only in stress location that are abundant in Greek. The rhythmic properties of esophageal speech were analyzed using measures of durational variability and speaking rate based on data from a sentence production task that included sentences with maximal and minimal syllable structure complexity (Arvaniti, 2012). Relevant normative data were also collected.

Overall, esophageal speech was mostly affected in terms of perceived naturalness, mainly mirrored in the voice quality measures. Vowel production was characterized by a centralization of formant frequencies and overall reduction of the vowel space area. Signaling of lexical stress was less transparent in the esophageal speech data. The analysis of speech rhythm characteristics is still ongoing.

Although, acoustic analysis could successfully capture the unique properties of esophageal speech, the relationship between acoustic data and perceptual assessment was often ambiguous.

Key words: acoustic analysis, Perceptual characteristics, Voice disorders, Esophageal speech

**5. Ασκήσεις φωνοθεραπείας με ημι-συγκλιόμενες φωνητικές χορδές:
Συστηματική Ανασκόπηση.**

**Semi-Occluded Vocal Tract Exercises In Voice Therapy: Systematic
Review.**

F. Selin Karali , Dilara Aydin, Hatice Bilge Yasin

Biruni University, Speech and Language Therapy Department

Abstract

Introduction: Semi Occluded Vocal Tract Exercises have been used as a mean of voice therapy. It has been demonstrated by various studies that these exercises are effective, especially in functional voice disorders (Rosenberg, 2014). There are different variations of semi occluded vocal tract exercises such as straw phonation, lip-tongue vibration exercises, humming, card kazoo, finger kazoo and cup phoning exercises. The basic working principle of semi occluded vocal tract exercises to provide a more effective voice production by narrowing the way out of the airflow coming from the lungs during the phonation. this way voice produced with less effort (Guzman et al, 2013). In other words, when the airflow takes place in a semi-occluded environment, so the airflow in the glottis is increased.

Aim: In this study, it is aimed to review the literature on “ Semi Occluded Vocal Tract Exercises” in the last ten years (between 2009-2019) and to examine the studies of semi-occluded vocal tract exercises used for voice therapy.

Method: For this purpose, a literature search has been conducted using the electronic data sources of PubMed, Scopus, and Cochrane. concepts of “ Semi Occluded Vocal Tract Exercises”, “Effectiveness of Semi Occluded Vocal Tract Exercises”, Semi Occluded Vocal Tract Exercises In Voice Therapy”, “Straw Phonation” and “Lax Vox” words have been searched in all three databases. 337 papers have been found and these studies are currently being examined by our inclusion and exclusion criteria.

Result: It is an ongoing study.

Keywords: Voice Therapy, Semi Occluded, Review

References:

Yılmaz, N., Poyraz, İ., Tetik, K. ve Özkan Tadihan, E. (2019). Yarı-Tıkalı Ses Yolu Egzersizlerinden Bardak Fonasyonunun Sağlıklı Yetişkinlerde Etkililiğinin İncelenmesi. *Dil, Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi (DKYAD)*, 2 (1), 40-52.

Rosenberg, M. D. (2014). Using semi-occluded vocal tract exercises in voice therapy: the clinician's primer. *Perspectives on Voice and Voice Disorders*, 24(2), 71-79.

Guzman, M., Laukkanen, A. M., Krupa, P., Horáček, J., Švec, J. G., & Geneid, A. (2013). Vocal tract and glottal function during and after vocal exercising with resonance tube and straw. *Journal of Voice*, 27(4), 523-619.

**6. Περίπτωση παιδιού με νοητική υστέρηση με μονόπλευρη παράλυση φωνητικής χορδής.
Intellectual Disabled Pediatric Case With Unilateral Vocal Fold Paralysis.
Özlem Beşik.**

Title: Intellectual Disabled Pediatric Case With Unilateral Vocal Fold Paralysis
Özlem Beşik[■], Önal İncebay^{*}

[■]PhD student at Hacettepe University, Department of Speech and Language Therapy

^{*} Research Assistant at Hacettepe University, Department of Speech and Language Therapy

Introduction:

The aim of this case report is present the assessment and therapy program for right sided vocal fold paralysis of a pediatric patient with mild intellectual disability.

Materials and Methods:

Z.K., an 11 years old female patient has dextrocardia, history of cardiological surgery and intubation. Functional evaluation of the case was made by Speech Language Pathologists (SPL) and Videolaryngostroboscopy (VLS) records was performed by the ENT doctors. Voice and aerodynamic analyzes were completed within the evaluation of SPL, before and after therapy. 9 session voice therapy were applied once a week. Voice therapy programme (VTP) includes voice hygiene and exercises that aim to increase the maximum phonation time (MPT) and support adduction. Each sessions were 30-45 minutes.

Conclusion:

After VTP, a decrease in all parameters was observed in GRBAS scores compared to the first evaluation. An increase in MTP and decrease in s/z ratio were observed. The fundamental frequency increased from 248 Hz to 296 Hz after VPT. A decrease in signal noise ratio and shimmer value were observed. An improvement was observed in voice related quality of life (from 38 to 19) and voice handicap index (from 74 to 35).

Discussion: Considering the other existing problems and diagnosis of the patient and designing an individualized therapy programme may increase the benefit of the patient from the VTP.

Key words: unilateral vocal fold paralysis, pediatric voice therapy

7. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΜΕ ΔΥΣΦΑΓΙΑ- ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟΥ.

1)Ελενα Τραχανά, 2)Κουσουλής Παναγιώτης.

1) Τμήμα Λογοθεραπείας, Κέντρο αποκατάστασης και Αποθεραπείας «Διάπλαση» Καλαμάτα.

2) Ωτορινολαρυγγολογικό Ιατρείο, Καλαμάτα.

Εισαγωγή - Σκοπός: Η διαταραχή της καταποτικής λειτουργίας σε ασθενείς που νοσηλεύονται σε κέντρα αποκατάστασης είναι πολύ συχνή και σχετίζεται με το νευρολογικό ιστορικό τους και την υποκείμενη νόσο. Ένας από τους κύριους στόχους είναι επαναφορά της καταποτικής λειτουργίας στα φυσιολογικά επίπεδα. Σκοπός της εργασίας μας είναι η παρουσίαση της εμπειρίας του κέντρου μας , στην αντιμετώπιση περιστατικών δυσφαγίας.

Υλικό - Μέθοδος: Η μελέτη αφορά περιστατικό άρρεν 63 ετών νοσηλευόμενος ως εσωτερικός ασθενής στο Κ.Α.Α -Διάπλαση με διάγνωση Αγγειακό Εγκεφαλικό Επεισόδιο εμβολικού τύπου. Ο ασθενής έφερε καθετήρα σίτισης – διαδερμική ενδοσκοπική γαστροστομία, ενώ είχε νοσηλευτεί στο πρόσφατο παρελθόν από σοβαρό επεισόδιο εισρόφησης. Δημιουργήθηκε εξατομικευμένο πρόγραμμα παρέμβασης με μακροπρόθεσμο στόχο την αφαίρεση καθετήρα σίτισης – (γαστροστομία) και σίτιση όλων των γευμάτων με ασφάλεια από του στόματος. Το πρόγραμμα της θεραπείας περιλάμβανε 5 συνεδρίες λογοθεραπείας με διάρκεια 30' εβδομαδιαίως για 12 εβδομάδες και εφαρμογή NMES- Νευρομυϊκής Ηλεκτρικής Διέγερσης για σύσπαση των μυών ανύψωσης του λάρυγγα.

Αποτελέσματα: Πραγματοποιήθηκε έλεγχος καταποτικής λειτουργίας από λογοθεραπευτή σύμφωνα με την κλίμακα της Αμερικάνικης Εταιρείας Λογοθεραπείας (ASHA-NOMS scale/ κλίμακα 7 επιπέδων), με σκορ 1/7. Έπειτα από 12 εβδομάδες εντατικών θεραπειών, ο ασθενής εκτιμήθηκε μέσω ενδοσκοπικού ελέγχου κατάποσης (FEES) από γιατρό ΩΡΛ. Η αξιολόγηση έδειξε σημαντική βελτίωση ανύψωσης υοειδούς οστού, ταχύτερη ενεργοποίηση αντανακλαστικού κατάποσης δίχως εισχώρηση και εισρόφησης παχύρευστων υγρών . Στην επανεκτίμηση της κλίμακας το σκορ ήταν βελτιούμενο 4/7 (ASHA-NOMS).

Συμπεράσματα: . Σημαντική παράμετρος στην διαδικασία της αποκατάστασης είναι η έγκαιρη και σωστή παρέμβαση από τα μέλη της διεπιστημονικής ομάδας, συμβάλλοντας θετικά στην πρόοδο του ασθενούς.

Keywords: δυσφαγία, εγκεφαλικό επεισόδιο , φαρυγγική λειτουργία , εισρόφηση , υοειδές οστό.

TREATMENT OF A PATIENT WITH DYSPHAGIA - CASE STYDY DESCRIPTION.

1) Elena Trachana, 2) Kousoulis Panagiotis.

1) Department of Speech Therapy, Rehabilitation and Recovery Center "Diaplasia" Kalamata.

2) Otolaryngology Clinic, Kalamata.

Introduction - Purpose: Disorder of swallowing function in patients admitted to rehabilitation centers is very common and is related to their neurological history and the underlying disease. One of the main goals is to restore the swallowing function to

normal levels. The purpose of our work is to present the experience of our center in dealing with cases of dysphagia.

Material - method: the study concerns a male 63 year old hospitalized as an inpatient in CA.A-physique with a diagnosis of stroke embolic type. The patient had a feeding catheter-percutaneous endoscopic gastrostomy, and had been hospitalized in the recent past from a severe episode of aspiration. A personalized intervention program was created with the long-term goal of removing a feeding catheter - (gastrostomy) and feeding all meals safely orally. The treatment program included 5 sessions of speech therapy with a duration of 30' weekly for 12 weeks and application of NMES-neuromuscular electrical stimulation for contraction of the laryngeal lifting muscles. **Results:** Swallowing function was performed by a speech therapist according to the scale of the American Speech Therapy Society (ASHA-NOMS scale / scale 7 levels), with a score of 1/7. After 12 weeks of intensive treatment, the patient was evaluated by endoscopic swallowing test (FEES) by an ENT doctor. The evaluation showed a significant improvement in hyoid bone elevation, faster activation of a swallowing reflex without penetration and aspiration of viscous fluids. In the reassessment of the scale the score was improved 4/7 (ASHA-NOMS).

Its conclusions: An important parameter in the rehabilitation process is the timely and correct intervention by the members of the interdisciplinary team, contributing positively to the patient's progress.

Keywords: dysphagia, stroke, pharyngeal function , aspiration, hyoid bone.

Μαθησιακές Δυσκολίες/ Learning Difficulties

1. ΜελετΩΓραμμα- Ένα εργαλείο αυτορρυθμιζόμενης μάθησης για την οργάνωση της σχολικής μελέτης (ψηφιακή εφαρμογή).

MeletOGramma A self-regulated learning tool for organizing school study.

Κερασιά Μαρούσου, Δημήτρης Μαρούσος

Ονοματεπώνυμο Ομιλητών: Κερασιά Μαρούσου, Δημήτρης Μαρούσος **Πλαίσιο:** Κέντρο Λόγου ΕΥ ΛΕΓΕΙΝ

Θεματική Ενότητα: Δραστηριότητα και συμμετοχή – Ποιότητα ζωής

Λέξεις κλειδιά: Δυσκολίες μάθησης, αυτορρυθμιζόμενη μάθηση, κλινικό εργαλείο, ψηφιακή εφαρμογή

Το ΜελετΩΓραμμα αποτελεί μία ψηφιακή εφαρμογή για την οργάνωση της σχολικής μελέτης. Καλλιεργεί δεξιότητες αυτορρυθμιζόμενης μάθησης (APM) στη βάση του κυκλικού μοντέλου APM (Zimmerman, 2000). Αξιοποιεί στοιχεία παιγνιοποίησης προκειμένου να ενθαρρύνει την ανάπτυξη εσωτερικών κινήτρων, την ανάληψη πρωτοβουλίας μελέτης, την καλλιέργεια δεξιοτήτων οργάνωσης και αυτοπαρατήρησης της μελέτης, τη συναισθηματική ενδυνάμωση και τη βελτίωση πεποιθήσεων αυτοαποτελεσματικότητας του μαθητή-χρήστη. Διαθέτει πλατφόρμα επιθεώρησης και συλλογής στατιστικών στοιχείων χρήσης.

Ο σχεδιασμός του κλινικού εργαλείου APM κινητοποιήθηκε στο πλαίσιο υποστήριξης παιδιών με δυσκολίες μάθησης. Σχεδιάστηκε αρχικά έντυπη φόρμα

ΜελετΩΓραμμα, στη βάση του κυκλικού μοντέλου APM. Εμπλουτίστηκε συμπεριλαμβάνοντας στρατηγικές ενδυνάμωσης στη βάση της Βραχέιας Θεραπείας με Εστίαση στη Λύση – SFBT (Ratner, George & Iveson, 2012).

Η ψηφιοποίηση του εργαλείου αποφασίστηκε στη βάση ανατροφοδότησης από τους χρήστες, προκειμένου να ενισχυθεί το κίνητρο χρήσης και να διευκολυνθεί η συλλογή και επεξεργασία δεδομένων.

Το ψηφιακό ΜελετΩΓραμμα περιλαμβάνει i) μια φιλική προς το παιδί σχεδίαση της διεπαφής χρήστη ii) μια πλατφόρμα διαχείρισης και προβολής στατιστικών στοιχείων για επίβλεψη και συντονισμό από διαχειριστές, γονείς, συμβούλους μελέτης/λογοθεραπευτές/ειδικούς παιδαγωγούς/εκπαιδευτικούς και για συλλογή ερευνητικών δεδομένων μη προσωπικού χαρακτήρα.

Στο ΜελετΩΓραμμα η χρήση της εφαρμογής, ως εξωτερικό κίνητρο, ενεργοποιεί στρατηγικές που προτείνει η θεωρία APM, επιδιώκοντας την προοδευτική ενεργοποίηση εσωτερικών διεργασιών αυτορρύθμισης. Οι πρώτες ενδείξεις αποτελεσματικότητας σε λογοθεραπευτικά προγράμματα οργάνωσης μελέτης (π.χ. ΠΥΣΜΑ, Μαρούσου & Μαρούσος 2017) είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικές. Η συλλογή δεδομένων στην πλατφόρμα διαχείρισης αναμένεται να ελέγξει την κλινική αποτελεσματικότητα της εφαρμογής στην καλλιέργεια δεξιοτήτων APM.

Σκοπός της μελέτης είναι η παρουσίαση της θεωρητικής υποστήριξης, του σχεδιασμού και των επιμέρους λειτουργιών του ψηφιακού κλινικού εργαλείου ΜελετΩΓραμμα.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μαρούσου Κ. & Μαρούσος Δ. (2017). Π.Υ.Σ.Μ.Α. (Πρόγραμμα Υποστήριξης Σχολικής Μελέτης & Απόδοσης). Παρέμβαση 12 εβδομάδων για παιδιά σχολικής ηλικίας. Προφορική ανακοίνωση στο Συνέδριο Λογοθεραπείας ΣΕΛΛΕ. Ιωάννινα 10-12 Νοεμβρίου

Ratner, H., George, E., Iveson, C. (2012). *Solution Focused Brief Therapy*. London: Routledge. Zimmerman, B. J. (2000). *Attaining self-regulation: A social Cognitive Perspective*. In *Handbook of Self-Regulation* (pp. 13-39). Academic Press.

ABSTRACT

meletOGramma (digital application)

A self-regulated learning tool for organizing school study

Kerasia Marousou, *Linguist, Study Coach* Dimitris Marousos, *Speech and Language Therapist*

Self-Regulated Learning has been a popular field of research in learning theories in recent years. According to the modern literature, time management is a fundamental prerequisite that allows the activation of self-regulation strategies, and it is a factor in regulating learning and academic performance. To date, digital applications for recording and imaging study time have applied to support mainly higher education students, while no similar digital aid has been recommended or

widely used at primary and secondary school level, where active participation of students in the learning process is an essential part of utmost importance.

We present MeletOGamma : (a) a digital framework for managing the study time of school-age children, (b) a digital application design based on the principles of self-regulated learning, (c) the development of the digital application as a transition from the earlier version of the homonymous form, built on the basis of 20 years of experience to the support of the study of children with learning difficulties, and (d) the use of gamification, based on the assumption that self-regulation processes in school study could be activated through the use of extrinsic motivation.

- 2. Φωνολογική βραχύχρονη μνήμη και αναγνωστικές δεξιότητες στη δίγλωσση Αναπτυξιακή Δυσλεξία: Μελέτη περίπτωσης ενός Ελληνο-ιταλού ενήλικα με δυσλεξία.
Phonological short-term memory and reading abilities in bilingual Developmental Dyslexia: Case study of a Greek-Italian dyslexic adult.
Ιωάννα Τάλλη, Πολυξένη Εμμανουήλ. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης**

Μελέτες δίγλωσσων ατόμων που μαθαίνουν να διαβάζουν σε δύο ορθογραφικά συστήματα έχουν δείξει ότι τα άτομα με Αναπτυξιακή Δυσλεξία (ΑΔ) παρουσιάζουν παρόμοια αναγνωστικά ελλείμματα και στις δύο γλώσσες (Klein & Doctor, 2003). Η παρούσα μελέτη διερευνά το αν η ΑΔ επηρεάζει το ίδιο τις δεξιότητες αποκωδικοποίησης σε δύο διαφανείς γλώσσες, την Ελληνική και την Ιταλική, αν υπάρχουν παρόμοια ελλείμματα στη φωνολογική βραχύχρονη μνήμη (ΒΜ) αλλά και το αν η 'κυριαρχία' μιας από τις δύο γλώσσες επιδρούν στην εκδήλωση τυχόν ελλειμμάτων και πώς. Διερευνήσαμε τη φωνολογική ΒΜ και τις δεξιότητες αποκωδικοποίησης ενός νεαρού Ελληνο-ιταλού δίγλωσσου ενηλίκου 22 χρονών με ΑΔ (έκθεση στην Ιταλική και την Ελληνική από τη γέννηση, κυρίαρχη γλώσσα η Ελληνική) και ενός Ελληνο-ιταλού δίγλωσσου τυπικά αναπτυσσόμενου (ΤΑ) ενηλίκου 25 χρονών (έκθεση στην Ιταλική και την Ελληνική από τη γέννηση, κυρίαρχη γλώσσα η Ελληνική), στα εξής έργα και στις δύο γλώσσες: ανάγνωση λέξεων και ψευδολέξεων και επανάληψη ψευδολέξεων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η επίδοση του δίγλωσσου ενήλικα με ΑΔ ήταν σημαντικά χαμηλότερη από εκείνη του ΤΑ δίγλωσσου ενήλικα σε όλα τα έργα. Και οι δύο ενήλικες εμφάνισαν καλύτερες επιδόσεις στην επανάληψη ψευδολέξεων στα Ελληνικά παρά στα Ιταλικά. Η επανάληψη ψευδολέξεων είναι έργο που εξετάζει τη λεκτική ΒΜ, η οποία επιδρά στη γλωσσική ανάπτυξη. Επομένως, η κυριαρχία της Ελληνικής, μπορεί να εξηγήσει τις καλύτερες επιδόσεις στο έργο της επανάληψης ψευδολέξεων. Επιπλέον, ο δίγλωσσος ενήλικας με ΑΔ είχε καλύτερη επίδοση στα έργα αποκωδικοποίησης στην Ιταλική παρά στην Ελληνική σε αντίθεση με το δίγλωσσο ενήλικα ΤΑ. Το εύρημα αυτό, ενώ ήταν μη αναμενόμενο, μπορεί να συνδεθεί με τις ιδιαιτερότητες της Ελληνικής και κυρίως με τις δυσκολίες που προκαλεί η ιστορική ορθογραφία στην εκμάθησή της σε άτομα με ΑΔ.

Λέξεις κλειδιά

Αναπτυξιακή Δυσλεξία, ανάγνωση, φωνολογική βραχύχρονη μνήμη, Ελληνική, Ιταλική

Βιβλιογραφία

Klein, D., & Doctor, E. A. L. (2003). Patterns of developmental dyslexia in bilinguals. In N. Goulandris (Ed.), *Dyslexia in different languages: Cross-linguistic comparisons* (p. 112–136). Whurr Publishers.

Phonological short-term memory and reading abilities in bilingual Developmental Dyslexia: Case study of a Greek-Italian dyslexic adult

Ioanna Talli & Polyxeni Emmanouil Aristotle University of Thessaloniki

Studies of bilinguals that learn to read in two orthographic systems have shown that individuals with Developmental Dyslexia (DD) have similar reading deficits in both languages (Klein & Doctor, 2003). The present study investigates whether DD similarly affects decoding skills in two transparent languages, Greek and Italian, whether there are similar deficits in phonological short-term memory (STM) but also whether the dominance of one of the two languages affects the manifestation of reading and STM deficits and how. We investigated the phonological STM and the decoding skills of a 22 year-old young Greek-Italian bilingual adult with DD (exposure to Italian and Greek from birth, dominant language: Greek), a 25 year-old Greek-Italian typically developing bilingual (exposure to Italian and Greek from birth, dominant language: Greek), a monolingual 26 year-old adult with dyslexia and a 25-year old typically developing monolingual adult. We had the following tasks in both languages (for the bilinguals): reading words and pseudo-words and repeating non-words. The results showed that the performance of the bilingual adult with DD was significantly lower than that of the TD bilingual adult in all tasks in both languages, which shows that DD similarly affects decoding and phonological STM skills in both languages. In word and non-word reading, the bilingual adult with DD performed better than the monolingual adult with DD, while the monolingual TD adult performed better than the bilingual TD adult, which implies that bilingualism positively affects decoding skills in DD. In phonological STM both bilingual adults performed better than monolinguals, which implies that bilingualism positively affects phonological STM skills in DD and TD. Finally, the dominance of Greek language can explain the better performance of the bilingual adults in the Greek decoding tasks, but not in non-word repetition task, where they had better performance in Italian, perhaps due to the phonotactic complexity of the Greek orthographic system, compared to Italian.

Keywords

Developmental Dyslexia, reading, phonological short-term memory, Greek, Italian

References

Klein, D., & Doctor, E. A. L. (2003). Patterns of developmental dyslexia in bilinguals. In N. Goulandris (Ed.), *Dyslexia in different languages: Cross-linguistic comparisons* (p. 112–136). Whurr Publishers.

**3. Αξιολογώντας την Αντίληψη του Χώρου στη Δυσλεξία και τις Γλωσσικές Διαταραχές.
Assessing Spatial Cognition in Dyslexia and Developmental Language.
Aikaterini Tselika, Dimitrios Dikeos, Spyridoula Varlokosta, Maria Vlassopoulos.**

The evaluation and diagnosis of cognitive deficits in neurodevelopmental disorders has been a challenge. Recent research has pointed out a common cognitive substrate among neurodevelopmental disorders, which might explain the language deficits that dyslexia and developmental language disorders (DLD) exhibit (Bühler, Perovic, & Pouscoulous, 2018; Davies, Andrés-roqueta, & Norbury, 2016; Ewing & Parvez, 2012; Kirby, Kim, & Silvestri, 2014; Ramus, Marshall, Rosen, & Van Der Lely, 2013; Talli, Sprenger-Charolles, & Stavrakaki, 2016). For example, the normal range of non-verbal IQ has been excluded from the DSM-5 (2013) for the diagnosis of DLD. Consequently DLD may be accompanied by non-verbal skills below the normal, without qualifying for intellectual disability (Bishop, 2017; Norbury et al., 2016). Furthermore, DSM-5 (2013) makes explicit reference to cognitive deficits in cases of dyslexia, while describing them as “a neurodevelopmental disorder with a biological origin that is the basis for abnormalities at a cognitive level” (2013, p. 68). Spatial cognition is a fundamental brain function, including pre-lingual and essential for survival skills, such as spatial awareness and navigation. It is possible that dyslexia and language disorder might be correlated with spatial cognition deficits, remaining so far undetected due to the scarcity of spatial cognition assessment tools. A questionnaire of verbal and non-verbal spatial tasks has been developed in order to assess spatial cognition (Tselika, in progress). The spatial tasks include the use of image schemata IN, ON, UNDER and NEXT TO, which reflect the embodied experience of space by humans. The aim of the research is to examine whether the image schemata can be a valid clinical marker for evaluating the developmental course of children and to investigate if spatial cognitive deficits are comorbid with dyslexia and language disorders. The questionnaire has been standardized with adults and typically developing children and the results show that the mean errors in spatial tasks and in image schemata differ significantly across ages, across educational levels and between genders. The spatial tasks test will be presented, along with the outcomes of its standardization process with the typical population, which seems to qualify the image schemata as a sensitive clinical marker for detecting any cognitive deficits related to the conception of space.

Key words: neurodevelopmental disorders, dyslexia, developmental language disorders, cognitive linguistics, psycholinguistics

Field relevant to the congress: Assessment Tool for Developmental Dyslexia and Developmental Language Disorders

Aikaterini Tselika, PhD student Prof. Dimitrios Dikeos, M.D., PhD Prof. Eleni Lazaratou, M.D., PhD Prof. Spyridoula Varlokosta, PhD Asst. Prof. Maria Vlassopoulos, PhD

1st Department of Psychiatry, Medical School, National & Kapodistrian University of Athens

Bibliography

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnosical and Statistical Manual of Mental Disorders- DSM-5* (5th ed.). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing.

Bishop, D. V. M. (2017). Why is it so hard to reach agreement on terminology? The case of developmental language disorder (DLD). *International Journal of Language and Communication Disorders*, 52(6), 671–680.
<https://doi.org/10.1111/1460-6984.12335>

Bühler, D., Perovic, A., & Pouscoulous, N. (2018). Comprehension of novel metaphor in young children with Developmental Language Disorder. *Autism & Developmental Language Impairments*.

Davies, C., Andrés-roqueta, C., & Norbury, C. F. (2016). Referring expressions and structural language abilities in children with specific language impairment : A pragmatic tolerance account. *Journal of Experimental Child Psychology*, 144, 98–113. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2015.11.011>

Ewing, G. W., & Parvez, S. H. (2012). The Influence of Pathologies upon Sensory Perception and Sensory Coordination in Children with Developmental Dyslexia and Learning Disorders : A Unified Theory of Developmental Dyslexia. *North American Journal of Medical Sciences*, 4(3), 109–116.
<https://doi.org/10.4103/1947-2714.93878>

Kirby, J. R., Kim, H. J., & Silvestri, R. (2014). *Cognitive Constructs and Individual Differences Underlying ADHD and Dyslexia: A Cognitive Mosaic Approach. Cognition, Intelligence, and Achievement: A Tribute to J. P. Das*. Elsevier Inc.
<https://doi.org/10.1016/B978-0-12-410388-7.00011-7>

Norbury, C. F., Gooch, D., Wray, C., Baird, G., Charman, T., Simonoff, E., ... Pickles, A. (2016). The impact of nonverbal ability on prevalence and clinical presentation of language disorder: evidence from a population study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 57(11), 1247–1257.
<https://doi.org/10.1111/jcpp.12573>

Ramus, F., Marshall, C. R., Rosen, S., & Van Der Lely, H. K. J. (2013). Phonological deficits in specific language impairment and developmental dyslexia: Towards a

multidimensional model. *Brain*, 136(2), 630–645.
<https://doi.org/10.1093/brain/aws356>

Talli, I., Sprenger-Charolles, L., & Stavrakaki, S. (2016). Specific Language impairment and developmental dyslexia : What are the boundaries ? Data from Greek children. *Research in Developmental Disabilities*, 49(50), 339– 353.

Tselika, K. (in progress). *Spatial Cognition and the Acquisition of Image Schemata with Reference to Dyslexia and Developmental Language Disorders*. National and Kapodistrian University of Athens (Undergoing PhD research).

4. Βελτίωση αναγνωστικών και γλωσσικών δεξιοτήτων έπειτα από πρόγραμμα παρέμβασης στην εργαζόμενη και βραχύχρονη μνήμη σε παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Auditory working and short-term memory and learning difficulties. An intervention program.

Ευδοκία Τσαουσίδου, Ιωάννα Τάλλη
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η παρούσα έρευνα έχει ως στόχο τη διερεύνηση της λεκτικής βραχύχρονης (ΛΒΜ) και εργαζόμενης μνήμης (ΕΜ) και την επιρροή της στους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες (ΜΔ). Ακόμη, έχει ως στόχο τη διερεύνηση της επίδρασης ενός προγράμματος γνωστικής παρέμβασης σε παιδιά με ΜΔ για τη βελτίωση της ΛΒΜ και ΕΜ, της ανάγνωσης και των μορφοσυντακτικών δεξιοτήτων. Τα ερωτήματα της μελέτης είναι τα εξής :α) υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στη ΛΒΜ και ΕΜ και των αναγνωστικών και γλωσσικών δεξιοτήτων (προσληπτικού λεξιλογίου, μορφοσύνταξη) β) βελτιώνεται η ΛΒΜ και ΕΜ των μαθητών με ΜΔ μέσα από ένα πρόγραμμα γνωστικής παρέμβασης και γ) βελτιώνονται οι δεξιότητες ανάγνωσης (αποκωδικοποίηση, ευχέρεια, αναγνωστική κατανόηση) αλλά και οι γλωσσικές δεξιότητες έπειτα από πρόγραμμα παρέμβασης στη ΛΒΜ και ΕΜ (επανάληψη λέξεων, ψευδολέξεων και προτάσεων, ευθεία και αντίστροφη ανάκληση αριθμών). Οι συμμετέχοντες ήταν έξι παιδιά με ΜΔ και έξι τυπικής ανάπτυξης 9-10 χρονών. Το εξατομικευμένο πρόγραμμα παρέμβασης διήρκεσε έξι εβδομάδες, δύο φορές την εβδομάδα. Η αρχική και τελική αξιολόγηση των παιδιών περιλάμβανε δοκιμασίες λεξιλογίου, ΛΒΜ, ΕΜ, ανάγνωσης και μορφοσύνταξης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι α) υπάρχει ισχυρή συσχέτιση ανάμεσα στη ΛΒΜ, την ΕΜ και τις δεξιότητες ανάγνωσης και μορφοσύνταξης, β) βελτιώνεται η ΛΒΜ και ΕΜ σε μαθητές με ΜΔ και γ) βελτιώνονται οι δεξιότητες ανάγνωσης και οι σημασιολογικές και μορφοσυντακτικές δεξιότητες έπειτα από άσκηση των δεξιοτήτων ΛΒΜ και ΕΜ.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: εργαζόμενη και λεκτική βραχύχρονη μνήμη, μαθησιακές δυσκολίες, πρόγραμμα παρέμβασης, δεξιότητες ανάγνωσης και γλωσσικές

Auditory working and short-term memory and learning difficulties. An intervention program.

ABSTRACT

Memory plays a crucial role in literacy and language learning in children with learning disabilities. This study is a cognitive training program for children with learning disabilities to improve their auditory working and short-term memory skills. The following aims have been set: a) to explore the correlation between auditory working and short-term memory and reading and language (receptive vocabulary, morphosyntax) skills, b) to investigate whether short-term and working memory skills of students with learning difficulties improve through a specially designed intervention program and c) to explore whether reading skills as well as language (receptive vocabulary, morphosyntax) skills improve after an auditory working and short-term memory intervention program. The results of the intervention study showed that a) there is a strong correlation between the auditory working memory and short-term memory and reading and morphosyntactic skills, b) working and short-term memory skills in children with learning difficulties improved through the intervention program, c) reading and language skills (receptive vocabulary, morphosyntax) also improved after auditory short term memory and working memory training.

KEYWORDS:

Auditory working and short-term memory, learning difficulties, intervention program, reading and language skills (receptive vocabulary, morphosyntax)

- 5. Τεστ Σχολικής Ετοιμότητας ‘Αφροδίτη’: Σύγκριση δεξιοτήτων προφορικού και γραπτού λόγου παιδιών 4.8-6.0 ετών».**
“Afroditi School Readiness Test: Comparison of oral and written skills of children aged 4.8-6.0”.
Μαρία Χριστοπούλου, Ραφαέλλα Κασπαρή, Σπύρος Αρμοστής.

Συγγραφείς:

Μαρία Χριστοπούλου¹, Ph.D., MOP, SLP, CSS Email: m.christopoulou@euc.ac.cy
Ραφαέλλα Κασπαρή¹, MSc, SLP
Email: rafaellakaspari@outlook.com

Σπύρος Αρμοστής², Ph.D., MPhil, BA Email: armostis@ucy.ac.cy

Φορέας: ¹Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, ²University of Cyprus

Η σχολική ετοιμότητα είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη μετάβαση ενός παιδιού στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Οι δεξιότητες που θα έχουν κατακτηθεί θα

οδηγήσουν στην ομαλή ένταξη του παιδιού και την ελαχιστοποίηση της μαθησιακής αποτυχίας.

Το τεστ σχολικής ετοιμότητας «Αφροδίτη» είναι ένα εργαλείο που έχει ως σκοπό την έγκαιρη διάγνωση γνωστικών, γλωσσικών και βασικών δεξιοτήτων, επικοινωνιακών και συναισθηματικών ικανοτήτων ενός παιδιού. Οι στόχοι του παρόντος εργαλείου αφορούν τον εντοπισμό και ανίχνευση των δυσκολιών που αντιμετωπίζει ένα παιδί στην προσχολική ηλικία, την ανάγκη έγκαιρης διάγνωσης και παρέμβασης, το επίπεδο ετοιμότητας σε σχέση με την χρονολογική ηλικία και την επίδοση του παιδιού σε βασικές δεξιότητες, απαραίτητες για την ένταξή του στο σχολικό πλαίσιο.

Το παρόν εργαλείο χορηγήθηκε σε 181 παιδιά —αγόρια και κορίτσια— ηλικίας 4:8–6:0, από ιδιωτικά και δημόσια σχολεία της Κύπρου και της Ελλάδας. Εξετάζει δεξιότητες προφορικού και γραπτού λόγου, με διάφορες υποδοκιμασίες. Μέσω Factor Analysis εξήχθηκε ένας και μοναδικός παράγοντας, κάτι που δείχνει μονοδιάστατη υποκείμενη κλίμακα, με υψηλό δείκτη αξιοπιστίας Cronbach's α . Διαφάνηκε συσχέτιση της αξιολόγησης του προφορικού λόγου με του γραπτού, με τις δύο αξιολογήσεις να αλληλοσυμπληρώνονται παρέχοντας μαζί μια συνολική εικόνα των δεξιοτήτων του παιδιού.

Το παρόν τεστ αποτελεί το πρώτο σταθμισμένο τεστ στον κυπριακό και ελληνικό πληθυσμό και είναι σημαντικό για την έγκαιρη αξιολόγηση της σχολικής ετοιμότητας, την έγκαιρη διάγνωση και πρόληψη των δυσκολιών και την παροχή μιας ολοκληρωμένης εικόνας των σχολικών, κοινωνικών και ψυχοσυναισθηματικών ικανοτήτων ενός παιδιού.

Λέξεις κλειδιά: σχολική ετοιμότητα, γλωσσικές δεξιότητες, προφορικός λόγος, γραπτός λόγος, προσχολική ηλικία

14th – 1st Panhellenic International Congress of Speech and Language Therapy
“Building Bridges”, Panhellenic Association of Logopedists

Poster announcement - Diagnostic tool

Title: “Afroditi School Readiness Test: Comparison of oral and written skills of children aged 4.8-6.0”

Authors: Dr. Maria Christopoulou¹, Ph.D., MOP, SLP, CSS

Email: m.christopoulou@euc.ac.cy
Rafaella Kaspari¹, MSc, SLP
Email: rafaellakaspari@outlook.com

Dr. Spyros Armostis², Ph.D., MPhil, BA

Email: armostis@ucy.ac.cy

Institution: ¹European University of Cyprus, ²University of Cyprus

Abstract

School readiness is a prerequisite for a child's transition to primary education. The acquired skills will lead to a smooth integration of the child to Primary School and the minimisation of any learning failure.

The "Afroditi" school readiness test is a diagnostic tool that aims at early diagnosis of a child's cognitive, language and basic skills, communication and emotional abilities. The objectives of this tool are to identify and detect the communication deficits faced by a child at preschool age, the need for early diagnosis and intervention, the level of academic and social readiness in relation to chronological age and the performance of the child in basic skills necessary for smooth integration in the school environment.

Afroditi Test was administered to 181 children —boys and girls— aged 4;8–6;0, from private and public schools in Cyprus and Greece. It examines oral and written speech skills with various subtests. Factor Analysis extracted a single factor, something that shows unidimensionality of the scale items with a high Cronbach's α reliability score. A strong correlation was found between the assessment of oral and written speech, with the two assessments complementing each other, providing an overall profile of the child's skills.

Afroditi is the first standardised test in the Cypriot and Greek population providing early assessment of school readiness, diagnosis and prevention of difficulties and the provision of a comprehensive profile of a child's academic, social and emotional abilities.

Keywords: school readiness, language skills, oral speech, written speech, preschool age

- 6. Γεννητικοί και γλωσσολογικοί παράγοντες των δεξιοτήτων ανάγνωσης:
Υπάρχουν συγκλινόμενα σημεία?
Genetic and linguistic factors of reading skills: are there any linking
points?.
Kalogridis, Vasileios.**

University of Patras, Department of Speech and Language Therapy /
National & Kapodistrian University of Athens, Department of Philology &
Linguistics

key words : dyslexia, reading, linguistics, genes, chromosomes

θεματική ενότητα : Ειδικές Μαθησιακές Διαταραχές

Περίληψη :

There is growing interest about linguistic and genetic factors of reading skills. In this study there is presented evidence that these two approaches could also be connected, with promising results.

In modern linguistics, the whole set of universals of language capacity (traditionally called *Universal Grammar*) is replaced by the properties of *recursion* and *merging* ;

moreover, it is highlighted the distinction between the *faculty of language 'in the narrow'* (FLN) and *'in the broad sense'* (FLB) ; as for the latter, it is argued that it is the 'focus area' for situations -congenital or acquired- affecting language and reading skills.

Symptoms of reading disorders are often related to chromosomes and genes ; together with the literature, there are presented the results of an experimental study of the role of biological sex and age in brain neurophysiology and reading acquisition. Subjects were 125 (69♂/56♀) greek B-grade pupils of two age cohorts (younger ;7,0-7;5, older: 7,6-7;11), assessed by a popular, one-scaled screening test of reading difficulties (Porpodas, 2007). Results show significantly better score of older children and, in contrast to a similar recent study, of *girls* in reading skills. According to subparametrized results, the FLB function of *decoding* accounts for better scores in general, but in a different way per parameter (for older : due to their more 'mature' acoustical representations ; for girls : due to their brain networking, promoting easier decoding, especially in alphabetical systems).

The crucial role of special cases as IVF and aneuploidiae in reading development is also discussed in the light of the upper linguistic positions.

7. Διαταραχή του συντονισμού ματιού-χεριού κατά την εκτέλεση οπτικά - καθοδηγούμενων κινήσεων προσέγγισης στόχου, σε παιδιά με στραβισμική (εσωτροπική) αμβλυωπία.

Impaired eye-hand coordination during visually – guided reaching in children with strabismic (esotropic) amblyopia.

N. Κοζέης, M. Τριανταφυλλά, X. Τσενίκογλου, A. Κοζέη, Σ. Τυραδέλλης

Παιδοοφθαλμολογικό Ελλάδος, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα

Εισαγωγή

Ο συντονισμός ματιών-χεριών αποτελεί ένα σημαντικό αναπτυξιακό ορόσημο. Η στραβισμική αμβλυωπία, αμβλυωπία που οφείλεται στην ύπαρξη στραβισμού (εσωτροπίας), χαρακτηρίζεται από μειωμένη οπτική οξύτητα, μειωμένη ή απύουσα τρισδιάστατη όραση και μειωμένη οφθαλμοκινητικότητα του συγκεκριμένου ματιού. Σε αυτή τη μελέτη, μελετήσαμε την κινητικότητα του χεριού κατά τη διάρκεια εκτέλεσης οπτικά καθοδηγούμενων προσεγγίσεων στόχων, με τα δύο μάτια ανοιχτά, σε παιδιά με στραβιστική αμβλυωπία.

Μέθοδοι

Εννέα παιδιά με στραβισμική (εσωτροπική) αμβλυωπία, με μέση ηλικία 10.1 έτη και μέση καλύτερα διορθωμένη οπτική οξύτητα του αμβλυωποιημένου ματιού 1.2 logMar (εύρος 0.4-2.0 logMar) και 20 μάρτυρες παρόμοιας ηλικίας ενεπλάκησαν στη μελέτη. Ζητήθηκε από τα παιδιά να προσεγγίσουν και να αγγίξουν μια μικρή κουκκίδα πάνω σε μια οθόνη και μετακινούνταν οριζόντια +5 ή +10 μοίρες από έναν

σταθερό στόχο. Ο χρόνος επίτευξης, η συνολική διάρκεια προσέγγισης, η διάρκεια επιτάχυνσης, η διάρκεια επιβράδυνσης και η μέγιστη ταχύτητα προσέγγισης, καταγραφόταν με τη βοήθεια μιας συσκευής παρακολούθησης και ανίχνευσης κινήσεων των δαχτύλων (Leap motion for finger tracking).

Αποτελέσματα

Σε σύγκριση με τους μάρτυρες, τα παιδιά με στραβιστική αμβλυωπία είχαν: μεγαλύτερη συνολική διάρκεια προσέγγισης (580 msec vs. 500 msec, $p < 0.001$), μεγαλύτερη διάρκεια επιτάχυνσης (210 msec vs. 180 msec, $p = 0.007$), μεγαλύτερη διάρκεια επιβράδυνσης (380 msec vs. 310 msec, $p = 0.002$) και χαμηλότερη ταχύτητα προσέγγισης (1.2 msec vs. 1.4, $p = 0.01$).

Συζήτηση - συμπεράσματα

Σε αντίθεση με τα παιδιά στραβισμό αλλά χωρίς αμβλυωπία που σε άλλες μελέτες έδειξαν μόνο αυξημένη διάρκεια επιβράδυνσης, τα παιδιά με στραβισμό (εσωτροπία) και αμβλυωπία, έδειξαν αργοπορία σε όλες τις πτυχές της οπτικά καθοδηγούμενης κίνησης. Η χαμηλότερη ταχύτητα αιχμής και η μεγαλύτερη επιτάχυνση στην αρχική φάση της προσέγγισης, υποδηλώνουν διαταραχή στο σχεδιασμό της κίνησης, ενώ η επιμηκυσμένη επιβράδυνση υποδηλώνει διαταραγμένη οπτική ανατροφοδότηση.

Poster

Impaired eye-hand coordination during visually – guided reaching in children with strabismic (esotropic) amblyopia

N. Kozeis, M. Triantafylla, C. Tsenikoglou, A. Kozei, S. Tyradellis

Pediatric Eye Center of Greece, Thessaloniki, Greece

Introduction

Eye-hand coordination is important developmental milestone. Strabismic amblyopia due to strabismus (esotropia) disrupts the visual development, characterized by reduced visual acuity, stereoacuity and impaired ocular motor function. In this study, we assessed the hand-kinematics during visually guided reaching with both eyes open in children with strabismic amblyopia.

Methods

Nine children with strabismic amblyopia, due to esotropia, mean age= 10.1 years, with mean BCVA (best corrected visual acuity) of the amblyopic eye = 1.2 logMar (range 0.4 – 2.0 log Mar) and 20 controls of similar age. The children were asked to reach out and touch a small dot displaced horizontally at +5 or +10 degrees from a fixation target. The time to reach onset, the total reach duration, the acceleration

reach duration and the reach peak velocity, were recorded by using a Leap motion device to track fingers.

Results

Compared with the controls, children with strabismic amblyopia had: longer total reach duration, longer acceleration reach duration, longer deceleration reach duration and lower peak reach velocity.

Discussion – conclusions

Unlike strabismic children with no amblyopia who only had increased deceleration duration, children with strabismic (esotropic) amblyopia were slower than controls in all aspects of visually – guided reaching. Lower peak velocity and longer acceleration in the initial approach indicates impaired movement planning. Longer deceleration indicates impaired use of visual feedback.

Διαταραχές Ροής/ Dysfluency Disorders

1. Δοκιμασίες KiddyCAT και CAT: Στάθμιση στην Ελλάδα και την Κύπρο. Μαρούσος Δημήτρης, Ντούρου Κατερίνα, Παφίτη Μαρία, Φούρλας Γιώργος.

Φορέας: Ελληνική Ερευνητική Ομάδα για τον Τραυλισμό

Μέλη ερευνητικής ομάδας: Μαρούσος Δημήτρης, Ντούρου Κατερίνα, Παφίτη Μαρία, Φούρλας Γιώργος

Θεματική Ενότητα: Νευροαναπτυξιακές διαταραχές

Λέξεις κλειδιά: Τραυλισμός, Παιδί, Προσχολική ηλικία, Σχολική ηλικία, Δοκιμασία αξιολόγησης.

Σκοπός: Τα Παιδιά που Τραυλίζουν (ΠπΤ) συχνά αναπτύσσουν αρνητικές στάσεις σε σχέση με την ομιλία και την επικοινωνία τους, ως αντίδραση στον τραυλισμό τους από πολύ μικρή ηλικία. Η εκτίμηση αυτών των επικοινωνιακών στάσεων ΠπΤ είναι κλινικά σημαντική, για την καταγραφή της εμπειρίας του τραυλισμού τους και τον σχεδιασμό της θεραπευτικής τους παρέμβασης. Ενώ σε αγγλόφωνους, μεταξύ άλλων, πληθυσμούς η καταγραφή αυτών των επικοινωνιακών στάσεων είναι δυνατή με τη χρήση σταθμευμένων εργαλείων αξιολόγησης, στην Ελλάδα και την Κύπρο δεν υπάρχουν τέτοια εργαλεία στη διάθεση των θεραπειών. Επομένως σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η μετάφραση, προσαρμογή και στάθμιση σε Ελληνόφωνο πληθυσμό δύο διεθνώς γνωστών δοκιμασιών εκτίμησης επικοινωνιακών στάσεων ΠπΤ, του KiddyCAT (Vanryckeghem & Brutten, 2020) για παιδιά προσχολικής ηλικίας (3-6 έτη) και του CAT (Vanryckeghem & Brutten, 2020) για παιδιά σχολικής ηλικίας (6-16 έτη).

Μεθοδολογία: Τα δεδομένα για το KiddyCAT βασίστηκαν σε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα 82 ΠπΤ και 70 Παιδιών που Δεν Τραυλίζουν (ΠπΔΤ) προσχολικής ηλικίας (νηπιαγωγείου, προνηπίου και παιδικού σταθμού). Το CAT χορηγήθηκε σε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα 114 ελληνόφωνων παιδιών σχολικής ηλικίας (50 ΠπΤ, 64 ΠπΔΤ).

Αποτελέσματα: Και για τις δύο δοκιμασίες, ο μέσος όρος της διαφοράς στη βαθμολογία του δείγματος των ΠπΤ (KiddyCAT: $M = 2,96$, $T.A. = 2,45$, CAT: $M = 11.10$, $T.A. = 6.43$) και

των ΠπΔΤ (KiddyCAT: $M = 1,53$, T.A. = 1, 48, CAT: $M = 4.59$, T.A. = 2.90) απεδείχθη στατιστικά σημαντική (KiddyCAT: $t = 4,02$, $p < .001$, CAT: $t = 7.22$, $p < .001$).

Συμπεράσματα: Η σχετική με την ομιλία στάση, όπως μετριέται από τις δύο δοκιμασίες, διαφέρει στα ΠπΤ συγκρινόμενη με αυτή των ΠπΔΤ. Επομένως οι δοκιμασίες CAT και KiddyCAT δύνανται να αποτελέσουν αξιόλογα κλινικά εργαλεία για τον Έλληνα και Κύπριο λογοθεραπευτή.

2. Μελέτη Περίπτωσης: Μελέτη της Ομαλοποίησης Ροής σε παιδί με ΔΑΦ. "Case Study: Fluency Shaping Study in a Child with Autism Spectrum Disorder".

Sükriye Kayhan Aktürk^a, Nevin Yılmaz^a & Mehmet Ali Akay^a

Abstract

Purpose: Stuttering and autism can co-occur. In this case the communication of the child becomes more disrupted. The aim of the recent study is to investigate effectiveness of the fluency shaping therapy programme to reduce stuttering frequency in a child with Autism Spectrum Disorder (ASD).

Method: This research is a case study. The participant is a 10 years old male who has been diagnosed as ASD. Although he has difficulties in pragmatic skills, other language modalities such as semantic, morphology, phonology and syntax are better. He can maintain long conversations especially when the topic is in his interest areas. On the other hand, sometimes he may speak out of context. In this program fluency shaping methods was implemented one session per week totally in 12 clinical sessions. The participant's percentage of stuttered syllables was calculated weekly.

Results: According to results, there is a reduction in the percentage of stuttered syllables from 28% to 8%-6%. However, this decrease in percentages showed a fluctuated graphic in the therapy sessions. Moreover, it is reported that perceived anxiety level of his parents decreased at the end of the therapy program.

Conclusion: Recent study revealed that fluency shaping therapy is beneficial in ASD. This therapy method holds promise for reducing percentage of stuttered syllables and perceived anxiety level of the parents.

Keywords: autism spectrum disorder, fluency shaping, stuttering

^a Department of Speech and Language Therapy, Anadolu University, Eskişehir, Turkey

Note: Stuttering and ASD are common disorders that speech language therapists (SLP) may confront in their clinical settings frequently. When these two disorders comorbid it becomes rarer and a more complicated condition. If recent international congress gives an opportunity to these kinds of researches many SLP from different parts of world can share their experiences and may help each other in clinical settings.

**3. Αξιολόγηση του προγράμματος Λεξιπόντιξ από τους γονείς.
Parental evaluation of the Lexipontix Programme.
Γιώργος Φούρλας, Βασιλική Μπατζιφώτη, Ηλίας Σπυρίδης.**

Πλαίσιο: Κέντρο Έρευνας και Θεραπείας Τραυλισμού
Θεματική Ενότητα: Νευροαναπτυξιακές διαταραχές
Λέξεις κλειδιά: τραυλισμός, Λεξιπόντιξ, σχολική ηλικία, γονείς

Το πρόγραμμα Λεξιπόντιξ (Φούρλας & Μαρούσος, 2018, 2019) είναι ένα δομημένο πρόγραμμα θεραπείας παιδιών σχολικής ηλικίας με τραυλισμό. Στο πρόγραμμα συμμετέχουν το παιδί και οι δύο γονείς και η διάρκειά του είναι 13 συνεδρίες. Η θεραπεία απαντά στη συνολική εμπειρία τραυλισμού του παιδιού και στις προσδοκίες του ιδίου και των γονιών. Η παρούσα έρευνα αφορά στην αξιολόγηση του προγράμματος θεραπείας **από τους γονείς** που συμμετείχαν στο πρόγραμμα Λεξιπόντιξ. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν στη δωδέκατη συνεδρία του προγράμματος στο πλαίσιο προγραμματισμένης αξιολόγησης του θεραπευτικού αποτελέσματος α) με τη χρήση ειδικά σχεδιασμένου ερωτηματολογίου και β) με γραπτή έκθεση αξιολόγησης. Το ερωτηματολόγιο που χορηγήθηκε στους γονείς περιελάμβανε 8 ερωτήσεις διαβάθμισης σε 10βαθμη κλίμακα. Οι ερωτήσεις αφορούσαν τον βαθμό εκπλήρωσης των προσδοκιών των γονιών από το πρόγραμμα, την ποιότητα του προγράμματος, τον ρυθμό εξέλιξης, την έννοια της οικογενειακής συμμαχίας, την ποιότητα του υλικού και τη σαφήνεια των εντύπων, τον βαθμό κινητοποίησης του παιδιού και τη μορφή των ανατιθέμενων εργασιών. Στο ερωτηματολόγιο υπήρχαν επίσης, 2 ανοιχτές ερωτήσεις σχετικά με την προτίμηση/χρησιμότητα των καρτοπαιχνιδιών του προγράμματος και προτάσεις αλλαγής. Δεδομένα συλλέχθηκαν επίσης, στη 12^η συνεδρία, με τη διαδικασία της γραπτής, ανοιχτής (μη κατευθυνόμενη με ερωτήσεις) αξιολόγησης του προγράμματος. Τα κείμενα από τις γραπτές αξιολογήσεις των γονέων επεξεργάστηκαν με τη μεθοδολογία της *ποιοτικής ανάλυσης* (Attride-Stirling, 2001) για την δημιουργία κατηγοριών στο περιεχόμενο των απαντήσεων με σκοπό την ταξινόμηση, μελέτη και ανάλυση των πληροφοριών. Στην έρευνα συμμετείχαν 21 οικογένειες. Ο μέσος όρος της βαθμολογίας των γονιών στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου διακυμάνθηκε από 7,8 έως 9,2 σε δεκάβαθμη κλίμακα. Αποτυπώνονται κοινά χαρακτηριστικά στην ποιοτική ανάλυση των γραπτών αξιολογήσεων των γονιών με συχνότερα την καλύτερη κατανόηση του τραυλισμού του παιδιού, την θετική αλλαγή στη ροή, την αποδοχή/ανοιχτή στάση του παιδιού και της οικογένειας στον τραυλισμό, την αύξηση της ψυχικής ανθεκτικότητας- αυτοπεποίθησης του παιδιού και την σημαντική θετική επικοινωνιακή αλλαγή. Τα αποτελέσματα συζητούνται σε σχέση με τη δομή του προγράμματος, τους στόχους θεραπείας και τις προσδοκίες γονιών και παιδιού.

Βιβλιογραφία

Attride-Stirling, J. (2001) *Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. Qualitative Research*. SAGE Publications, London, Thousand Oaks, CA and New Delhi) 1 (3), 385-405.

Φούρλας, Γ., Μαρούσος, Δ., (2018). *Λεξιπόντιξ, πρόγραμμα θεραπείας τραυλισμού για παιδιά σχολικής ηλικίας, Τόμος I: Διερευνητική Διαδικασία*. Αθήνα: Κωνσταντάρας, Ιατρικές Εκδόσεις.

Φούρλας, Γ., Μαρούσος, Δ., (2019). *Λεξιπόντιξ, πρόγραμμα θεραπείας τραυλισμού για παιδιά σχολικής ηλικίας, Τόμος II: Θεραπεία*. Αθήνα: Κωνσταντάρας, Ιατρικές Εκδόσεις.

Parental evaluation of the Lexipontix Programme.

Fourlas, G.¹, Ntourou, K.², Spyridis, I.¹, Batzifoti, V.¹.

¹Κέντρο Έρευνας και Θεραπείας Τραυλισμού, ²University of Oklahoma Health Sciences Center

Keywords: stuttering, Lexipontix Programme, parents, school age.

Purpose: Lexipontix (Fourlas & Marousos 2015) is a therapy programme for school-age children who stutter that addresses the overall stuttering experience of the child and the family. Parents are actively engaged in therapy supporting their child and exploring their own thoughts and feelings about their child's stuttering and their hopes and expectations of therapy outcomes. This study explored parents' experience with Lexipontix.

Method: Parents (19 mothers, 17 fathers) of 19 children who completed Lexipontix filled-out an 8-item, visual analog (0 to 10 scale) questionnaire that assessed the level of fulfilment of their expectations from the programme, their perceived level of motivation of their child, their perceptions of the programme's overall quality, the quality of therapy materials and assignments, the demands of the programme in terms of family time and resources, and the pace of the programme. Each construct was assessed with a single question with the exception of the "quality of therapy materials and assignments," which was assessed with three questions, the average of which was calculated and used in analyses. Also, parents provided a written answer to the open-ended question "*Please write about your experience with Lexipontix.*"

Results: The mean rating of the aforementioned constructs ranged from 7.89 to 9.18 for mothers and 7.85 to 8.85 for fathers. A series of paired sample t-tests did not detect statistically significant difference in mean ratings between fathers and mothers ($p < .05$). Parents' written replies to the open-ended question were analyzed with thematic analysis (Attride-Stirling, 2001) and the QDA miner software. The following five main themes (organizing themes) were identified: "Experience with the programme," "Cognitive Restructuring," "Speech Restructuring," "Affective Change," and "Change of the Environment." The most common basic theme under each of the aforementioned organizing themes was "positive comments for the programme," "better understanding of stuttering," "psychological resilience," "speech control," and "empowerment of parents" respectively. An initial descriptive view of the frequency of basic themes is suggestive of differences between mothers and fathers.

Conclusions: Results demonstrate that parents' expectations for Lexipontix were largely fulfilled. Parents rated different aspects of the programme highly and they reported positive changes at various domains (e.g., cognitive, affective, motoric, environment).

4. Η νευροαπεικόνιση του αναπτυξιακού τραυλισμού. The neuroimaging of developmental stuttering.

Βασιλοπούλου Μαρία¹, Χατζησωτηρίου Αθανάσιος²

¹Λογοθεραπεύτρια, MSc Νευροεπιστήμες στην Εκπαίδευση του Τμήματος Εκπαιδευτικής & Κοινωνικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας

²Επίκουρος Καθηγητής του Τμήματος Ιατρικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Υπόβαθρο: Τα τελευταία χρόνια οι νευροαπεικονιστικές μέθοδοι αποτελούν ένα από τα κυρίαρχα εργαλεία στην έρευνα των νευροεπιστημών. Η πρόοδος αυτής της τεχνολογίας επιτρέπει στους ερευνητές να διερευνήσουν διάφορες λειτουργίες και διεργασίες του εγκεφάλου μη επεμβατικά. Επιπλέον, έχουν χρησιμοποιηθεί και για την κατανόηση διάφορων διαταραχών, επίκτητων και αναπτυξιακών, όπως ο τραυλισμός. Ο τραυλισμός είναι μια διαταραχή στη ροή της ομιλίας, η οποία εμφανίζεται συνήθως κατά την παιδική ηλικία αλλά και μετά από επίκτητες διαταραχές. Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας έχει στραφεί στη διερεύνηση της νευρωνικής βάσης της διαταραχής αυτής. Οι ερευνητές, με τη χρήση νευροαπεικονιστικών μεθόδων, προσπαθούν να ρίξουν φως στους βαθύτερους αιτιολογικούς μηχανισμούς της διαταραχής του τραυλισμού.

Σκοπός: Η συγκεκριμένη παρουσίαση αποτελεί μέρος διπλωματικής εργασίας που ολοκληρώθηκε στα πλαίσια Μεταπτυχιακού προγράμματος. Στόχος της παρουσίασης είναι η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας των νευροαπεικονιστικών μελετών που έχει πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα σε παιδιατρικό πληθυσμό με διαταραχές ροής.

Αποτελέσματα: Στην αναρτημένη αυτή παρουσίαση θα συζητηθούν τα ευρήματα των νευροαπεικονιστικών ερευνών, ο ρόλος του αριστερού και του δεξιού ημισφαιρίου αλλά και η συμβολή του δικτύου βασικών γαγγλίων-θαλάμου-φλοιού στον εξελικτικό τραυλισμό. Ακόμη, θα αναφερθούν σκέψεις και προβληματισμοί σχετικά με την έρευνα και τη χρήση νευροαπεικονιστικών μεθόδων σε αναπτυξιακές διαταραχές όπως ο τραυλισμός αλλά και η χρησιμότητα αυτού του είδους των μελετών στην κλινική πράξη.

Λέξεις κλειδιά: διαταραχές ροής, αναπτυξιακός τραυλισμός, νευροαπεικόνιση, βιβλιογραφική ανασκόπηση

Abstract

Title: The neuroimaging of developmental stuttering

Authors: Vasilopoulou Maria¹, Chatzisotiriou Athanasios²

¹Speech and Language Therapist, MSc in Neuroscience and Education, Department of Educational and Social Policy, ²Associate Professor in Physiology, Medical School Aristotle University of Thessaloniki, Greece

Background: In recent years, neuroimaging methods have been one of the dominant tools in neuroscience research. Advances in this field allow researchers to explore various brain functions and processes in a non-invasive way. Besides, neuroimaging

methods have been used to comprehend the underlying mechanisms of various disorders, acquired and developmental, such as stuttering. Stuttering is a speech disorder which usually appears in childhood but it could also be the result of acquired disorders. For the past two decades, the scientific community has focused on exploring the neural basis of this disorder. Researchers, using neuroimaging methods, are trying to shed light on the deeper etiological mechanisms of stuttering disorder.

Aim: This poster presentation is part of the dissertation, completed under the Postgraduate Program. The purpose of this poster is a literature review of neuroimaging studies carried out so far in the pediatric population with fluency disorders.

Results: In this poster presentation the findings of neuroimaging research, the role of the left and right hemispheres and the contribution of the basal ganglia-thalamocortical loop in developmental stuttering will be discussed. Moreover, thoughts and reflections on research and the use of neuroimaging methods in developmental disorders such as stuttering as well as the usefulness of such studies in clinical practice will be mentioned.

Keywords: fluency disorders, developmental stuttering, neuroimaging, literature review

5. **Επίπεδα τραυλισμού και επικοινωνιακά προφίλ των παιδιών κατά την πανδημία COVID-19: Ένα ερωτηματολόγιο για γονείς και κηδεμόνες. Stuttering levels and communication profiles of children during the covid-19 pandemic: a parent/caregiver questionnaire.**
Arusyak Safa Jamilabadi, İlayda Çelik.

Department of Speech and Language Therapy, Istanbul Medipol University

PURPOSE: Heightened anxiety levels shown to be a contributing factor in triggering an increase in dysfluent speech. The purpose of this study is to examine per parent/caregiver report how COVID-19 Pandemic and its precautions effect the fluency and communication behaviours of Turkish children between ages 6-12 who are diagnosed with fluency disorders and receive speech therapy services in rehabilitation centres.

METHODOLOGY: Thirty seven 3-point Likert Scale and close ended questions (Demographics, Fluency Disorder, Pandemic Precautions, Pandemic Period) were used to prepare a Parent/Caregiver Questionnaire and distributed through Google Forms on social networks via speech language therapists who work in rehabilitation settings.

STATISTICAL ANALYSIS: Descriptive statistics were used to analyse the data.

RESULTS: 32 parents/caregivers participated in the study. 41% indicated an increase in their children's dysfluent speech; 63% described their children of being nervous; 44% anxious, and 53% unhappy. Overall, the participants do not think mask use (69%) and social distancing (72%) have an increasing effect on stuttering levels. 47% of the participants think home quarantine increases the level of dysfluencies their children's speech. 53% of the children exhibited an avoidance behaviour in social

gatherings, 50% avoided communicating. 38% of the participants reported their concerns to their speech and language therapists and 81% preferred to receive an intensive therapy during the COVID-19 Pandemic.

CONCLUSIONS: During the COVID-19 Pandemic and its preventative measures, children with stuttering need to be carefully monitored and the necessary intensive interventions applied.

Keywords: covid-19, stuttering, children, fluency disorders

Βαρηκοΐα / Hearing Loss

- 1. Η επίδραση της κώφωσης στην ανάπτυξη του Προφορικού Λόγου με τη χρήση ακουστικών βαρηκοΐας και κοχλιακών εμφυτευμάτων.
Hearing Deficit, Language Disorders.
Σταύρος Ι. Πατσαούρας, Θωμάς Νικολόπουλος.**

Θεματική Ενότητα: Ελλείμματα Ακοής, Διαταραχές Λόγου Συγγραφείς: *Σταύρος Ι. Πατσαούρας, Λογοθεραπευτής – MSc in Audiology Neurotology – Μέλος ΠΣΛ, Θωμάς Νικολόπουλος, Καθηγητής Β' ΩΡΑ Κλινικής ΕΚΠΑ*

Περίληψη

Σκοπός: Τα κωφά παιδιά εμφανίζονται συχνά να έχουν ελλειμματικές δεξιότητες Λόγου ακόμα και κατόπιν της ακοολογικής τους αποκατάστασης, μέσω ακουστικών βαρηκοΐας ή κοχλιακών εμφυτευμάτων. Η συγκεκριμένη εργασία, θα επιχειρήσει μέσω βιβλιογραφικής ανασκόπησης σύγχρονων διεθνών ερευνών, να αναδείξει τις δεξιότητες Προφορικού Λόγου που επηρεάζονται από την επίδραση του ακουστικού ελλείμματος.

Μεθοδολογία: Η συγκεκριμένη εργασία αποτελεί μια συστηματική ανασκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας, με χρήση 12 ερευνών. Η αναζήτηση των βιβλιογραφικών πηγών πραγματοποιήθηκε από τις διαδικτυακές βάσεις δεδομένων Medline, Google Scholar καθώς και αναζήτηση από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. Οι κύριοι όροι αναζήτησης που χρησιμοποιήθηκαν στις μηχανές αναζήτησης περιελάμβαναν τις παρακάτω λέξεις ή/και φράσεις: «επίδραση», «κώφωση», «ανάπτυξη» και «Προφορικός Λόγος».

Αποτελέσματα: Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανασκόπηση της σύγχρονης διεθνούς βιβλιογραφίας έδειξαν ότι παρά την ακοολογική αποκατάσταση των κωφών ατόμων, τα ελλείμματα Λόγου συνέχισαν να είναι σε αρκετές περιπτώσεις υπαρκτά ή ορισμένες δεξιότητες Προφορικού Λόγου να βρίσκονται στο κατώτερο φυσιολογικό βαθμό, σε σχέση με τους φυσιολογικά ακούντες, εντούτοις τόσο η πρόωμη ακοολογική αποκατάσταση μέσω κυρίως των κοχλιακών εμφυτευμάτων, όσο και η μεγαλύτερη χρονικά χρήση των αποκαταστατικών μέσων, φάνηκε να επιδρούν θετικά στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων Προφορικού Λόγου. Τα αποτελέσματα έδειξαν συνολικά ότι η επίδραση της κώφωσης είχε ως συνέπεια μεγαλύτερες επιπτώσεις στην Έκφραστική Γλώσσα, στον Σχηματισμό Προτάσεων

και στην Σύνταξη, καθώς επίσης και στις δεξιότητες των τομέων Φωνολογίας και Μορφολογίας.

Συμπεράσματα: Οι έρευνες μας οδηγούν στα συμπεράσματα ότι η πρόωμη κοχλιακή εμφύτευση και η πρόωμη κατάκτηση γλωσσικών δεξιοτήτων, είναι σημαντικές αντίστοιχα για την κατάκτηση και την προοδευτική αύξηση των γλωσσικών ικανοτήτων των παιδιών με κώφωση. Επιπλέον, η χρήση κοχλιακού εμφυτεύματος υπερίσχυε της χρήσης ακουστικού βαρηκοΐας, στον πληθυσμό των ατόμων με κώφωση που συμμετείχαν στις έρευνες, καθώς επίσης φάνηκε η χρήση κοχλιακού εμφυτεύματος να είναι πιο αποτελεσματική, για τον πληθυσμό που εξετάστηκε. Επιπροσθέτως, η παρουσία συννοσηροτήτων, παράλληλα με την κώφωση, καθιστούσε ακόμα πιο ελλειμματικές τις δεξιότητες Προφορικού Λόγου των παιδιών με κώφωση. Η Εκφραστική – Προφορική Γλώσσα αποτέλεσε την συχνότερα αξιολογήσιμη δεξιότητα και οι δεξιότητες αυτής μαζί με τον Σχηματισμό Προτάσεων, την Σύνταξη, την Φωνολογία και τη Μορφολογία φάνηκαν, σύμφωνα με τους ερευνητές, να έχουν τις μεγαλύτερες επιπτώσεις από την παρουσία της κώφωσης, σε παιδιά που χρησιμοποιούν κοχλιακό εμφύτευμα ή ακουστικό βαρηκοΐας.

Λέξεις και Φράσεις – Κλειδιά:

Κώφωση, Δεξιότητες Λόγου, Βιβλιογραφική Ανασκόπηση, Ακοολογική Αποκατάσταση, Ανάπτυξη Προφορικού Λόγου.

Section: Hearing Deficit, Language Disorders

Title: The effect of deafness on the development of Expressive Language Skills, through the use of hearing aids and cochlear implants

Authors: Stavros I. Patsaouras, Speechtherapist – MSc in Audiology-Neurotology , Dr Thomas Nikolopoulos, Professor of 2nd Otorhinolaryngology Clinic of National and Kapodistrian University of Athens

Abstract

Introduction: Deaf children often seem to have lacking skills of Language even after their hearing rehabilitation, through the use of hearing aids or cochlear implants. This specific bachelor's thesis is going to attempt to reveal the skills of Language that get affected by the effect of hearing loss.

Methodology: This thesis is part of a systematic review of the international bibliography, using 12 surveys. The search of the bibliographical resources for this thesis was completed through the search of articles using the internet based data Medline, Google Scholar as well as the search of the National Center of Documentation. The basic terms of search that were used in the searching tools, included the following words or/and phrases:

“effect = affect, result”, “deafness= total loss of hearing, total absence of hearing”, “development = evolution, progress, increase, progress»” and “Language = expressive language, verbal language “.

Results: The results that derived from the review of the modern international bibliography portrayed that despite the hearing rehabilitation of deaf people, the Language deficits

continued to be in quite a few cases existing or a certain Language set of skills were found to be on the lowest grade of the spectrum of normal hearing, compared to people that had normal hearing. The early hearing rehabilitation, mainly by the use of cochlear implants, as well as the longer use of the means of rehabilitation, seemed to have a positive effect in the development of Language skills. Overall, the results showed the effect of deafness had a greater impact on Expressive Language, on Sentence Formation, on Syntax, on Phonology and Morphology.

Conclusions: Researchers lead us to the conclusion that early cochlear implantation and early acquisition of Language Skills are important respectively, for the acquisition and progressive increase of Language Skills, of deaf children. In addition, the existence of co-morbidities, along with deafness, made the Expressive Language Skills of deaf children even more deficient. Expressive Language was the most frequently assessed skill and its skill along with Sentence Formation, Syntax, Phonology and Morphology has been shown, according to researchers, to have the greatest impact from the presence of deafness on children using a cochlear implant or hearing aid.

Words and Phrases-Keys:

Deafness, Language Skills, Bibliographical Review, Hearing Rehabilitation, Development, Expressive Language

2. Το Αίσθημα της Μοναξιάς σε Κωφά και Βαρήκοα Παιδιά και Εφήβους. The Feeling of Loneliness in Deaf and Hard of Hearing Children and Adolescents. Αγγελική Δασκαλάκη.

Εισαγωγή. Τα παιδιά και έφηβοι με κώφωση/βαρηκοΐα ενδέχεται να βιώνουν υψηλά επίπεδα μοναξιάς. **Σκοπός.** Στόχος της παρούσας έρευνας είναι να μελετηθούν τα επίπεδα του αισθήματος της μοναξιάς, όπως αυτό βιώνεται από κωφά και βαρήκοα παιδιά και εφήβους. Ακόμη, μελετάται η επίδραση του σχολικού και οικογενειακού πλαισίου στην ύπαρξη του εν λόγω αισθήματος, η βαρύτητα της κατάστασης, οι θεραπείες τις οποίες μπορεί να έχουν δεχτεί και η ύπαρξη ή μη κοχλιακού εμφυτεύματος σαν ενδεικτικοί παράγοντες αυξημένων ή μειωμένων επιπέδων μοναξιάς. **Μέθοδος.** Στην έρευνα συμμετείχαν παιδιά και έφηβοι 11 έως 17 ετών (N=52). Μεταξύ αυτών, υπήρχαν κωφοί (N=30), και βαρήκοοι (N=22), με την πλειοψηφία των βαρήκοων να έχει κοχλιακό εμφύτευμα (N=21) και ορισμένους κωφούς να έχουν υποβληθεί σε κάποιο χειρουργείο/θεραπεία για την ακοή τους (N=5). Επιπρόσθετα, ορισμένοι φοιτούσαν σε γενικό σχολείο (N=7) και οι υπόλοιποι σε σχολείο κωφών/βαρήκοων (N=45), ενώ ένας σημαντικός αριθμός ανέφερε ότι δεν είναι το μοναδικό άτομο στην οικογένεια με προβλήματα ακοής (N=34). Δόθηκε επίσης η ευκαιρία σε όλους τους γονείς των παιδιών να συμμετάσχουν, ωστόσο λόγω ζητημάτων που αναλύονται περαιτέρω, συμμετείχαν ορισμένοι από αυτούς (N=20). Τα παιδιά συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια σχετικά με το συναίσθημα της μοναξιάς που βιώνουν και τις δυνατότητες και δυσκολίες τους. Οι γονείς συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια σχετικά με τις δυνατότητες και τις δυσκολίες των παιδιών τους. **Αποτελέσματα.** Οι δυσκολίες που αντιλαμβάνονται οι γονείς ότι αντιμετωπίζουν τα παιδιά τους φάνηκε να επιδρούν θετικά στα επίπεδα της μοναξιάς στα κωφά/βαρήκοα

παιδιά και εφήβους σε στατιστικά σημαντικό επίπεδο ($p=.05$). Δεν προέκυψε από τη στατιστική ανάλυση, συσχέτιση του σχολικού πλαισίου, της βαρύτητας της κατάστασης, των θεραπειών και του κοχλιακού εμφυτεύματος και τα επίπεδα

μοναξιάς. Η αντίληψη των γονέων για τις δυσκολίες των παιδιών τους φάνηκε σημαντική, ενώ η ύπαρξη επιπλέον ατόμου με κώφωση/βαρηκοΐα στην οικογένεια δε φάνηκε στατιστικά σημαντική ως προς τα επίπεδα μοναξιάς. **Συμπεράσματα.** Οι δυσκολίες που αντιλαμβάνονται οι γονείς ότι αντιμετωπίζουν τα παιδιά τους έχουν άμεση σχέση με τα επίπεδα της μοναξιάς στα κωφά/βαρήκοα παιδιά και εφήβους. Άρα, η παρούσα έρευνα υποδεικνύει το γεγονός ότι η υποστήριξη της οικογένειας σε συνάρτηση με την κατανόηση προς τις δυσκολίες του παιδιού αποτελούν προστατευτικό παράγοντα προς τη μοναξιά.

Λέξεις Κλειδιά: Αίσθημα Μοναξιάς, Παιδιά, Έφηβοι, Κωφοί, Βαρήκοοι

Τίτλος Έρευνας: Το Αίσθημα της Μοναξιάς σε Κωφά και Βαρήκοα Παιδιά και Εφήβους

Συγγραφέας και Ομιλήτρια: Αγγελική Δασκαλάκη, Ψυχολόγος MSc.

Φορέας: Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Ψυχική Υγεία Παιδιών και Εφήβων», Ιατρική Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ενότητα: "Διεπιστημονική προσέγγιση στην αξιολόγηση και αποκατάσταση παιδιών με κοχλιακό εμφύτευμα. Κλινικές πρακτικές και προβληματισμοί."

The Feeling of Loneliness in Deaf and Hard of Hearing Children and Adolescents

Angeliki Daskalaki Abstract

Background. Deaf and hard of hearing children and adolescents may be experiencing increased levels of loneliness. Aim. The goal of this particular study, is to examine the feeling of loneliness among children and adolescents that are deaf/hard of hearing. Also, to examine the effect of the school and family environment as well as the intensity of their impairment, whether they have been through treatment (surgical or otherwise) or have cochlear implants as indicators of increased levels of loneliness. Methods. Children and adolescents 11 to 17 years old (N=52) participated in this study. Amongst them, deaf (N=30) and hard of hearing individuals (N=22). Most of the hard of hearing participants (N=21) have a cochlear implant and a few of the deaf participants have been through some form of surgery or treatment, related to their hearing disability (N=5). Furthermore, some attend mainstream schools (N=7) and the rest special schools for the deaf and hard of hearing (N=45). Also, a significant amount of them are not the only family member with hearing problems (N=34). Lastly, all of the parents were given the chance to participate, however due to issues that are described in more detail further, only some of them did (N=20). The children and adolescents who participated, completed the Loneliness and Aloneness Scale for Children and Adolescents and the Strengths and Difficulties Questionnaire. The parents who took part in this research, completed the Strengths and Difficulties Questionnaire. Results. The difficulties parents believe their children face strongly

affect the levels of loneliness reported by the children at a statistically significant level ($p=.05$). No statistically significant connection was proven between the reported loneliness levels and the type of school which participants attend, the intensity of their impairment, the treatments they have undergone and the cochlear implant. Notwithstanding the significance the parents' perception of the difficulties their children face holds, we were unable to prove that the family environment is a strong indicator for or against elevated levels of loneliness. Conclusions. The way parents of deaf and hard of hearing children and adolescents perceive the difficulties their children face, significantly affect their reported levels of loneliness. Therefore, fully understanding one's child's daily obstacles combined with a much-needed support system in the family act as a protective factor against loneliness.

Keywords: Feeling of Loneliness, Children, Adolescents, Deaf, Hard of Hearing

- 3. Κατανόηση και επίλυση μαθηματικών προβλημάτων σε βαρήκοα-κωφά παιδιά σχολικής ηλικίας με κοχλιακό εμφύτευμα.
Understanding and Solving Mathematical Problems in Deaf School Children with Cochlear Implant.
Μουρατίδου Νιόβη, Γ. Κυριαφίνης Β. Δαγδιλέλης Ι. Κωνσταντινίδης.**

ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ : ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΕ ΚΟΧΛΙΑΚΟ ΕΜΦΥΤΕΥΜΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Μουρατίδου Νιόβη

**Εξεταστική Επιτροπή
Γ. Κυριαφίνης Β. Δαγδιλέλης Ι. Κωνσταντινίδης**

Η παρούσα εργασία μελετά την επίδραση του κοχλιακού εμφυτεύματος στη μαθηματική αντίληψη και σκέψη των βαρήκοων - κωφών μαθητών με κοχλιακό εμφύτευμα πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά την επίλυση μαθηματικών πράξεων και προβλημάτων. Στην έρευνα συμμετείχαν 55 παιδιά τυπικής ανάπτυξης Δ', Ε' και ΣΤ' δημοτικού, τα οποία φοιτούσαν σε σχολεία της Θεσσαλονίκης και αντίστοιχα 15 βαρήκοα - κωφά παιδιά με κοχλιακό εμφύτευμα. Αξιολογήθηκαν με βάση τις ασκήσεις - ερωτηματολόγιο που τους δόθηκε. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μαθητές με κοχλιακό εμφύτευμα υπερέχουν στην Δ' και Ε' τάξη σε σχέση με τους ακούοντες συνομηλίκους τους όμως στην ΣΤ' τάξη δεν συνέβη το ίδιο. Σημαντική επίδραση στους παραπάνω τομείς φάνηκε να έχει η ηλικία εμφύτευσης, ο χρόνος χρήσης του εμφυτεύματος και η μέθοδος επικοινωνίας του σχολείου. Τέλος, γίνεται μια προσπάθεια να αξιοποιηθούν τα αποτελέσματα αυτά και να ληφθούν υπόψη από

τους εκπαιδευτικούς για να βελτιωθεί η εκπαίδευση των βαρήκοων - κωφών μαθητών με κοχλιακό εμφύτευμα.

Λέξεις Κλειδιά

κοχλιακό εμφύτευμα, βαρηκοΐα, κώφωση, μαθηματική σκέψη, κριτήριο μαθηματικής επάρκειας, σχολική ηλικία

Understanding and Solving Mathematical Problems in Deaf School Children with Cochlear Implant

Mouratidou Niovi, Kyriafinis G. Dagdilelis B. Konstantinidis I.

Abstract

This paper examines the effect of the cochlear implant on the mathematical perception and thought of deaf students with cochlear implant who are enrolled in primary schools. This was evaluated through solving mathematical problems. The participants were 55 children who attended the last three grades of primary schools in Thessaloniki and corresponding 15 children with cochlear implants. They were evaluated on the basis of the exercises - questionnaire given to them. The results revealed that students with cochlear implant outperformed the 4th and 5th graders over their listening peers but the same did not occur in the 6th graders. Significant factors influencing the social and academic progress of these students seemed to be the additional disabilities, the age of implantation, the usage of cochlear implant, and the communication approach used in their schools. Finally, implications for teachers working with deaf students with cochlear implants are discussed in order to improve the education of the deaf.

Key Words

cochlear implant, hearing loss, deafness, mathematical thinking, criterion of mathematical competence, school age

- 4. Η επιρροή παραγόντων που σχετίζονται με την ηλικία στη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών με κοχλιακά εμφυτεύματα στην Ελλάδα .
Influence of Age Related Factors on Language Development of Children with Cochlear Implants in Greece.
Lili Konstantina Napoleon.**

PhD student in Special Pedagogy, South-West University,
Blagoevgrad, Bulgaria

The application of cochlear implants is considered an established method of restoring a hearing severe loss. As a result, many deaf children have managed to gain some degree of auditory input by having cochlear implants. Benefits have been observed in children with hearing loss before language acquisition. Furthermore, the importance

of additional factors such as time of diagnosis and time of implantation found to also affect the success of the CI device and the language development of children.

In this study are discussed findings related to specific research question: Is there a statistically significant relationship between language development and the different age factors? The analysis of data collected by questionnaire is run by means of both descriptive and inferential statistics.

Results in the relationship of language development with age related variables: Pearson correlation shows that language development levels are positively related with the age of hearing loss ($r = .229$, $p < 0.05$) and the current age of the child ($r = .624$, $p < 0.01$); there is negative relationship with age of hearing loss ($r = -.412$, $p < 0.05$) and age at implantation ($r = -.513$, $p < 0.05$). The findings are matching with other researchers results stating that same demographic factors appear to affect performance in children with cochlear implants (Holden et al., 2013).

Key words: Hearing loss, Cochlear implant, Language development

Section in which this paper is related: Speech and language impairment

Εκπαίδευση – Διεπαγγελματική Συνεργασία / Training – Interprofessional Collaboration

1. Κλινική Εκπαίδευση Λογοθεραπείας: Η εμπειρία του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Clinical Education in Speech-Language Therapy: The experience of Cyprus University of Technology.

Πάρης Μπίνος¹, Μαρίνα Χαραλάμπους¹, Δέσπω Μηναΐδου¹

¹Τμήμα Επιστημών Αποκατάστασης, Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Θεματική: Κλινική Εκπαίδευση Λογοθεραπευτών

Στο άρθρο αυτό, αναφέρονται βασικά βήματα της κλινικής εκπαίδευσης Λογοθεραπευτών καθώς ο βαθμός αυτοαξιολόγησης των φοιτητών μεταξύ της αρχικής και τελικής τους κλινικής εκπαίδευσης στη Πανεπιστημιακή Κλινική του Τμήματος Αποκατάστασης του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου (ΤΕΠΑΚ). Παρουσιάζονται στοιχεία του ρόλου του Κλινικού Επόπτη, του είδους των διαγνωστικών και θεραπευτικών συνεδριών που παρέχει η Πανεπιστημιακή Κλινική, καθώς και κάποιες βασικές ειδικές θεραπευτικές δεξιότητες που πρέπει να κατακτήσουν οι φοιτητές Λογοθεραπείας κατά την κλινική τους άσκηση. Η κλινική αποτελεί φορέα κατάρτισης, παρέχοντας στους φοιτητές της ένα μοντέλο καλής πρακτικής για την κλινική τους εξάσκηση, το οποίο ενσωματώνει την εκπαιδευτική / θεωρητική εμπειρία με την κλινική εκπαίδευση. Σκοπός της παρεχόμενης υπηρεσίας είναι η αξιολόγηση του λόγου και της ομιλίας, η εφαρμογή Τεκμηριωμένων Κλινικών Πρακτικών, η ασφάλεια των περιστατικών, και αφετέρου το δυνητικό όφελος από την παρεχόμενη θεραπευτική αγωγή. Σημαντικό ρόλο κατέχει και η διεξαγωγή έρευνας αιχμής στον κλάδο της Αποκατάστασης. Μέσα από κατάλληλα εξοπλισμένα εργαστήρια και πρωτόκολλα αξιολόγησης στοχεύει να εξυπηρετεί, όχι μόνο τους φοιτητές Λογοθεραπείας, αλλά και άτομα που παραπέμπονται στην Κλινική με δυσκολίες επικοινωνίας. Παρά την απουσία ενός παγκόσμιου μοντέλου κλινικής εποπτείας, οι φοιτητές λαμβάνουν Κλινική Εκπαίδευση μέσα σε περιβάλλον υψηλού

βαθμού επίβλεψης και μεγάλου εύρους περιστατικών. Τέλος, γίνεται αναφορά στη σημασία της ανάπτυξης της σχέσης μεταξύ Κλινικού Επόπτη και φοιτητή, της αξιολόγησης, της ανατροφοδότησης και του ρόλου της ανάπτυξης κριτικής σκέψης μέσα στην κλινική πράξη.

Λέξεις Κλειδιά: κλινική εκπαίδευση, λογοθεραπεία, κλινική εποπτεία, πρωτόκολλα

Clinical Education in Speech-Language Therapy: The experience of Cyprus University of Technology

Paris Binos^{1*}, Marina Charalambous¹, Despo Minaidou¹

¹Department of Rehabilitation Sciences, Cyprus University of Technology Area of Interest: Clinical Education of Speech-Language Therapists

This study presents the outcomes of Reflective Practice (RP) (Lincoln et al., 1997) of Speech and Language Therapy (SLT) students at the Cyprus University of Technology (CUT). RP has been recognized as an important clinical skill over the past decades (Mann et al., 2009). SLT students proceed with self-appraisal procedures, via reflective questionnaires, at the end of each clinical placement. This is the first study reporting the experience of the University Rehabilitation Clinic of CUT concerning RP during SLT students' clinical training. The University Rehabilitation Clinic provides high quality Evidence-Based Practice (EBP) clinical training in assessment and evaluation procedures, intervention, therapy and rehabilitation on a vast range of clinical cases from infancy to adulthood. These high-quality services are provided in a contemporary hi-tech rehabilitation clinic which includes therapeutic and observation rooms, clinical and research labs and training facilities for all SLT students. The SLT students self-evaluated their clinical performance and experience with a constructive questionnaire of 22 items. Each item is scored from 1 to 5, where 1 is the lower performance and 5 the maximum. The results revealed statistically significant progress with recorded linearity to most evaluated skills ($p < .001$, $\eta^2 > 0.21$) i.e., setting long term goals, session plan development, advance personal initiatives, change in therapeutic position, control of session in parallel improvements in clinical writing skills. Although many other skills haven't prove a significant difference in this study, the need for the implementation of new strategies during clinical practice was evident.

Keywords: self-appraisal, clinical training, clinical skills, supervision, speech and language therapy

*corresponding author: paris.binos@cut.ac.cy

2. Εργασιακή Ικανοποίηση των εργαζομένων σε δομή ψυχικής υγείας. Γυφτογιάννη Μαρία

**Λογοθεραπεύτρια, Κέντρο Ημέρας για παιδιά με αναπτυξιακές διαταραχές
ΕΨΥΠΕΑ, Μεσολόγγι**

Εισαγωγή: Όπως στα περισσότερα επαγγέλματα που έχουν ως αντικείμενο τον άνθρωπο, έτσι και στο χώρο της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης, οι εργαζόμενοι στην καθημερινή τους αλληλεπίδραση με τους συναδέλφους τους, τον προϊστάμενό τους, τα περιστατικά που βιώνουν ποικίλες δυσκολίες, τις οικογένειές τους και τους εκπαιδευτικούς τους, μπορούν να επηρεαστούν είτε θετικά είτε αρνητικά. Ο βαθμός στον οποίο θα επηρεαστούν και ο τρόπος, εξαρτάται από πολλούς παράγοντες είτε ενδοπροσωπικούς είτε παράγοντες ηγεσίας και οργανωσιακής δομής (Iordanidis, Tsakiridou & Sagiadinou, 2014). Το ζήτημα της επαγγελματικής ικανοποίησης είναι πολύ σημαντικό, καθώς συνδέεται στενά με εργασιακές συμπεριφορές, όπως η παραγωγικότητα, οι απουσίες από την εργασία και η εγκατάλειψη του επαγγέλματος (Πετρίλη, 2007. Saiti, 2007. Saiti & Fassoulis, 2012). Βέβαια, φαίνεται να συνδέεται και με οικονομικά ζητήματα (Oshagbemi, 2000), καθώς και με διοικητικά. Ενδυναμωμένοι εργαζόμενοι συμβάλλουν στην ποιοτική βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, και στην αυτο-αποτελεσματικότητά τους (Sharma, Loreman & Forlin, 2012).

Σκοπός: Η διερεύνηση της εργασιακής ικανοποίησης των εργαζομένων ειδικής αγωγής σε δομές ψυχικής υγείας και συγκεκριμένα στην Εταιρία Ψυχικής Υγείας Παιδιού και Εφήβου Αιτωλοακαρνανίας (ΕΨΥΠΕΑ), Μεσολόγγι.

Μεθοδολογία: Συμμετείχαν 17 υπάλληλοι (επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό) που απασχολούνται στην ΕΨΥΠΕΑ. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο αυτοσυμπληρούμενο και αποτελούμενο από δύο θεματικές ενότητες: η πρώτη αφορούσε τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος, ενώ η δεύτερη αποτελούταν από το στατιστικό εργαλείο Job Satisfaction Survey-JSS (Paul E. Spector, 1994). Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το Μάιο του 2019. Για τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο SPSS 19.0.

Αποτελέσματα: Οι σημαντικότεροι παράγοντες εργασιακής ικανοποίησης είναι ο τρόπος άσκησης της εποπτείας και οι άνθρωποι που την ασκούν (επιστημονικός υπεύθυνος, επόπτρια λογοθεραπευτών) (82,35%), τα προνόμια-οφέλη από την εργασία στη δομή (76,47%) και τέλος, η επικοινωνία μεταξύ των εργαζομένων της (70,59%). Από την άλλη, οι συνθήκες λειτουργίας της δομής φαίνεται να δυσαρεστούν ιδιαίτερα τους εργαζομένους (76,47%). Η γενική εργασιακή ικανοποίηση των συμμετεχόντων αγγίζει το 64,71%.

Συμπεράσματα: Η επαγγελματική ικανοποίηση όπως διαπιστώθηκε είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο και επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες, όπως η ασκούμενη μορφή ηγεσίας, η επικοινωνία, η οργανωσιακή δικαιοσύνη, οι ευκαιρίες ανέλιξης (Carriere & Bourque, 2009, Choi, 2011, Iordanidis, Tsakiridou, & Balasi, 2015).

Λέξεις Κλειδιά: εργασιακή ικανοποίηση, ειδική αγωγή, επαγγελματίες ψυχικής υγείας, εργασιακό περιβάλλον, συνθήκες εργασίας

3. «Η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών και λογοθεραπευτών στην προσχολική εκπαίδευση σε παιδιά με δυσκολίες στον λόγο, στην ομιλία και στην επικοινωνία».

Collaboration between teachers and speech therapists for children with speech, language and communication difficulties in preschool settings.

Στρατινάκη Στυλιανή, Αγγελίδου Κάκια

Στρατινάκη Στυλιανή

Υπεύθυνη Καθηγήτρια : Αγγελίδου Κάκια PhD

Μεταπτυχιακό πρόγραμμα στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση

Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Το επάγγελμα των λογοθεραπευτών είναι σχετικά καινούριο στα ελληνικά δεδομένα, με την παρουσία τους να γίνεται πιο έντονη στην σχολική κοινότητα τα τελευταία 20 χρόνια. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί να διαχειρίζονται τα παιδιά με προβλήματα λόγου, ομιλίας και επικοινωνίας στο σχολικό πλαίσιο με βασικές γνώσεις και τεχνικές χωρίς να έχουν την σωστή στήριξη πάνω στο συγκεκριμένο τομέα. Η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών και λογοθεραπευτών είναι σημαντική για την εκπαίδευση αυτών των παιδιών στο σχολικό πλαίσιο. Η συγκεκριμένη έρευνα επικεντρώθηκε στο πως κρίνουν οι εκπαιδευτικοί την συνεργασία με τον λογοθεραπευτή και ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν σε αυτήν. Έτσι πραγματοποιήθηκε μια ημιδομημένη συνέντευξη με μια εκπαιδευτικό που δούλεψε σε μια μονάδα ειδικής προσχολικής αγωγής. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με την χρήση ποιοτικής μεθοδολογίας. Για την διασφάλιση της εγκυρότητας πραγματοποιήθηκε επιπλέον ανάλυση ντοκουμέντων της εκπαιδευτικού και καταγραφών από την συμμετοχική παρατήρηση της ερευνήτριας. Τα αποτελέσματα της συνέντευξης έδειξαν ότι αν και στην αρχή της συνεργασίας η εκπαιδευτικός παρουσίασε συναισθήματα άγχους και δισταγμού στη συνέχεια εξέφρασε θετικές σκέψεις και θετικά οφέλη από την συνεργασία με τον λογοθεραπευτή. Τα οφέλη αυτής της συνεργασίας ήταν η ασφάλεια, η αποκόμιση γνώσεων, και στην συνέχεια η καλύτερη πορεία του παιδιού μέσα στο σύνολο της τάξης. Οι δυσκολίες που ανέφερε ήταν πρωταρχικά η έλλειψη χρόνου, οι αρνητικές στάσεις από τους λογοθεραπευτές και τέλος ο τρόπος λειτουργίας του σχολείου. Όλα τα παραπάνω δεδομένα πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση όλων των εμπλεκομένων αλλά και από τους αρμόδιους φορείς για την σημαντικότητα συνεργασίας μεταξύ αυτών των δυο επαγγελμάτων. Η περιορισμένη βιβλιογραφία πάνω στο συγκεκριμένο θέμα στα ελληνικά δεδομένα αποτελεί σημαντικό έλλειμμα και αποτελεί μια ένδειξη για τη έλλειψη της πρέπουσας βαρύτητας πάνω στην συνεργασία μεταξύ των ειδικοτήτων. Τέλος είναι έντονη η ανάγκη περισσότερων ερευνών για την εις βάθος ανάλυση της σημασίας της συνεργασίας αλλά και των τρόπων επίτευξης της.

Λέξεις κλειδιά

(συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών και λογοθεραπευτών, προσχολική εκπαίδευση, προβλήματα λόγου, ομιλίας και επικοινωνίας)

Collaboration between teachers and speech therapists for children with speech, language and communication difficulties in preschool settings

Stratinaki Styliani
Course Instructor: Angelidou Kakia PhD
Med in Special Education
University of Nicosia

Abstract

The profession of speech therapists in Greece is relatively new while their presence in the Greek school system has become more prominent over the last 20 years. As a result teachers had been called upon to deal with children with speech, language and communication difficulties without basic knowledge and techniques in this field and without the appropriate support. Collaboration between teachers and speech therapists is important for the teaching of these children within the school system. The aim of this particular research focuses on the teachers' opinions with regard to the collaboration with speech therapists and the difficulties which arose. A semi-structured interview was held with a teacher working in a special-needs preschool unit. The data analysis is conducted with the use of qualitative methodology. Further validity was achieved by the analysis of data from the teacher's documents and recordings from the researcher's participant observation. The results of the interview showed that although initially the teacher presented emotional anxiety and hesitancy this was followed by expressions of positive thoughts and benefits from this collaboration. The benefits of this collaboration being a sense of security, the knowledge acquired and the child's progress as a member of the class. The difficulties mentioned initially were insufficient time, negative attitude by the speech therapist and finally the modus operandi of the school. The importance of the above data in University education must be taken into account by all those involved in the education system as well as the appropriate bodies involved for the successful collaboration between the two professions. The limited Greek bibliography on the specific topic constitutes an important deficit and indicates the lack of importance placed on collaboration between these professions. Finally more research is required for the in-depth analysis of the importance of this collaboration but also the means for this to be achieved.

Key words

(collaboration between teachers and speech therapists, preschool education, speech, language and communication difficulties)

4. Η στάση των δασκάλων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης απέναντι στις μαθησιακές δυσκολίες και ο ρόλος του λογοθεραπευτή σε αυτές: Παραπομπή και διεπιστημονική συνεργασία. ». **Βασιλείου Κωνσταντίνος, Αλετράς Χαρίλαος, Κώστα Μαρτίνα.**

Ειδικές Μαθησιακές Διαταραχές.

“The attitude of primary school teachers towards learning difficulty and the role of speech- language therapy: Referral and interdisciplinary team.”]

Συγγραφείς εργασίας:

Βασιλείου Κωνσταντίνος	Αλετράς Χαρίλαος (Ομιλητής)	Κώστα Μαρτίνα.
------------------------	--------------------------------	----------------

Φορέας:

Η παρούσα έρευνα αποτέλεσε τη πτυχιακή εργασία των φοιτητών Αλετρά Χαρίλαου και Κώστα Μαρτίνας του ΑΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ την περίοδο 2015-2016, με επιβλέποντα καθηγητή το κ. Βασιλείου Κωνσταντίνο.

Λέξεις - Κλειδιά:

Εκπαιδευτικοί, λογοθεραπευτές, σχολείο, παραπομπή, συνεργασία.

Σκοπός:

Η έρευνα μελέτησε την επίγνωση των εκπαιδευτικών για τις ειδικές μαθησιακές διαταραχές (Ε.Μ.Δ.) και τις συνέπειες αυτής στη διαχείριση των συγκεκριμένων μαθητών.

Στόχοι της έρευνας:

Η έρευνα διερεύνησε:

- την επίγνωση των εκπαιδευτικών για τις Ε.Μ.Δ. και τον ρόλο του λογοθεραπευτή,
- τον τρόπο παραπομπής του μαθητή με δυσκολίες,
- την συνεργασία μεταξύ των δύο ειδικοτήτων.

Μεθοδολογία:

Κορμό της μελέτης αποτέλεσε ένα ερωτηματολόγιο εικοσιπέντε ερωτήσεων κλειστού και ανοιχτού τύπου το οποίο διανεμήθηκε σε έντυπη μορφή σε σχολεία της Ελλάδας ενώ αναρτήθηκε και σε ηλεκτρονικές σελίδες εκπαιδευτικών.

Στατιστική Ανάλυση:

Το δείγμα αποτέλεσαν 211 εκπαιδευτικοί (37 άνδρες / 174 γυναίκες), ηλικίας 20 έως 60 ετών. Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων έγινε μέσω ομαδοποίησης των συνηθέστερων απαντήσεων με το πρόγραμμα MS Excel (Microsoft office, 2007).

Αποτελέσματα:

Τα αποτελέσματα ανέδειξαν:

- την έλλειψη επαρκούς κατάρτισης των εκπαιδευτικών για τις Ε.Μ.Δ. και την επίγνωση τους επ' αυτού,
- τις συνέπειες των παραπάνω στη παραπομπή του μαθητή,
- το κενό γνώσεων των εκπαιδευτικών για το ρόλο του λογοθεραπευτή,
- την αναγνώριση της συμβολής του στην αντιμετώπιση των Ε.Μ.Δ.,
- το βαθμό παραγωγικότητας της συνεργασίας και της επικοινωνίας ανάμεσα στις δύο ειδικότητες,
- τις προτάσεις των εκπαιδευτικών για καλύτερη συνεργασία.

Συμπέρασμα / Συμπεράσματα:

Οι εκπαιδευτικοί παρουσιάζουν μειωμένες γνώσεις για την αναγνώριση και τη διαχείριση των μαθητών με Ε.Μ.Δ. Συνέπεια αυτού η καθυστερημένη παραπομπή του μαθητή στις κατάλληλες ειδικότητες.

Τάσσονται υπέρ της διεπιστημονικής προσέγγισης του παιδιού, με βασικούς ρυθμιστές τους ίδιους στο σχολικό πλαίσιο. Ζητούν συχνότερη σχολική παρουσία του λογοθεραπευτή, η ελλιπής τους όμως ενημέρωση σχετικά με τις ακριβείς αρμοδιότητες του, τον μετατρέπουν από βασικό πυρήνα της θεραπευτικής παρέμβασης σε αρωγό της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Επισημαίνεται συνεπώς η αναγκαιότητα πληρέστερης ενημέρωσης των εκπαιδευτικών για τα όρια και τις αρμοδιότητες των ειδικοτήτων της διεπιστημονικής ομάδας.

5. Θεραπεία λόγου, ομιλίας και κατάποσης του Πανεπιστημίου Medipol Κωνσταντινούπολης και Κέντρο έρευνας και ανάπτυξης καινοτόμων τεχνολογιών.
Istanbul Medipol University Speech, Language and Swallowing Therapy and Innovative Technologies Research and Development Center (MEDKOM).

S. Seyhun TOPBAŞ^{1,2}, Talat BULUT^{1,2}, Özlem ÜNAL LOGACEV^{1,2}, N. Evra GÜNHAN ŞENOL^{1,2}, R. Sertan ÖZDEMİR^{1,2}, , Eda UZUNER^{1,2}, Merve BİÇER^{1,2}, Zehra SAVAŞ³

1. Istanbul Medipol University, Speech and Language Therapy Department, Istanbul, TURKEY

2. Istanbul Medipol University Speech, Language and Swallowing Therapy and Innovative Technologies Research and Development Center (MEDKOM), Istanbul, TURKEY

3. Biruni University, Speech and Language Therapy Department, Istanbul, TURKEY

Purpose: Founded in 2019 with government funding, MEDKOM Project aims to integrate technology in provision of speech, language and swallowing assessment and therapy. Furthermore, the project provides evidence-based diagnosis and rehabilitation for clients of all ages who are in need of speech, language and swallowing therapy.

Facilities: Currently, there are six research and therapy units in MEDKOM focusing on resonance disorders; voice disorders; dysphasia; speech and fluency disorders; neurogenic, language and cognitive-communicative disorders; and development of augmentative and alternative communication technologies. There is a variety of technological equipment in these units and laboratories including repetitive transcranial magnetic stimulation, electroencephalography, eye-tracking, pediatric and adult videolaryngostroboscopy, electropalatography, speech ultrasound, nasometry, doppler ultrasound, electrotherapy systems and oral performance instruments.

Outcomes: As part of the project, more than 500 clients received speech, language and swallowing assessment and therapy free of cost. Moreover, more than 200 students had the opportunity to perform clinical observation and practicum in MEDKOM. Furthermore, an Android application was developed as part of the project in order to aid communication in speech-impaired individuals. Finally, awareness-

raising activities have been organized and a number of research projects have been developed within the scope of the project.

Conclusion: MEDKOM's vision is to set an example in Turkey by becoming a prominent research and therapy hub which integrates current technologies and best research evidence in provision of speech, language and swallowing rehabilitation.

Keywords: Speech, language and swallowing therapy, instrumental assessment, evidence-based practice

6. Στρατηγικές δασκάλων για παιδιά με διαταραχές επικοινωνίας μέσα στη τάξη. Teachers' strategies for children with speech and language difficulties in the classroom.

Αντιγόνη Αλβανού.

Συγγραφείς: Αντιγόνη Αλβανού

Λέξεις κλειδιά: Στρατηγικές, δάσκαλοι, διαταραχές επικοινωνίας Φορέας:

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Στρατηγικές δασκάλων για παιδιά με δυσκολίες λόγου ή ομιλίας μέσα στη τάξη

Εισαγωγή: Έρευνες δείχνουν ότι 7-10% των παιδιών σχολικής ηλικίας παρουσιάζουν γλωσσικές δυσκολίες (Norbury et al., 2016). Παρόλο που οι δάσκαλοι μπορούν να αντιληφθούν πως τα παιδιά έχουν κάποιες ειδικές δυσκολίες, οι παραπομπές για την περαιτέρω διερεύνηση και αντιμετώπιση αυτών των δυσκολιών είναι λίγες. Στην Ελλάδα οι δάσκαλοι σπάνια δέχονται επιμόρφωση για τις τεχνικές και στρατηγικές που μπορούν να χρησιμοποιήσουν μέσα στην τάξη για να αντιμετωπίσουν τις συγκεκριμένες δυσκολίες.

Στόχος: 1) Να διερευνηθούν οι στρατηγικές που χρησιμοποιούν οι δάσκαλοι μέσα στην τάξη και 2) να προταθούν ρεαλιστικές και ερευνητικά τεκμηριωμένες τεχνικές για την αντιμετώπιση αυτού του πληθυσμού μέσα στην τάξη.

Μέθοδος: Για να ερευνηθούν τόσο οι γλωσσικές δυσκολίες του μαθητή, όσο και οι τεχνικές των δασκάλων χρησιμοποιήθηκε το «Ανίχνευση δυσκολιών στον προφορικό λόγο» (μετάφραση- επιμέλεια: Μ. Βλασσοπούλου - Π.Ε. Άσλεϋ 2018). Οι δάσκαλοι (N= 11) αφού αξιολόγησαν την ακαδημαϊκή επίδοση και τις γλωσσικές δυσκολίες των παιδιών στην τάξη τους (N= 201) περιγράψανε για τους μαθητές που έχουν γλωσσικές δυσκολίες τις στρατηγικές που έχουν χρησιμοποιήσει για τους βοηθήσουν. Έγινε ποιοτική επεξεργασία των απαντήσεων και κατηγοριοποίηση τους σε θεματικές ενότητες. Περιγράφονται οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται πιο συχνά μέσα στην τάξη.

Αποτελέσματα /Συμπεράσματα: Φάνηκε η έλλειψη γνώσης στην παρέμβαση, καθώς ήταν ελάχιστοι οι δάσκαλοι που κατέγραψαν ότι αλλάζουν κάτι στο μάθημα για να βοηθήσουν κάποιον μαθητή τους. Επιπροσθέτως, μερικές από τις τεχνικές που περιέγραφαν δεν είναι τεκμηριωμένες από την σημερινή βιβλιογραφία. Τέλος, μέσα από την μελέτη αυτή, δημιουργείται ένας οδηγός για πρακτικές στρατηγικές για κάθε διαταραχή.

Θεματική ενότητα: Θεραπευτικά προγράμματα

Teachers' strategies for children with speech and language difficulties in the classroom

Author: Antigoni Alvanou Abstract:

Studies have shown that 7-10% of children meet the diagnostic criteria for language disorder (Norbury et al., 2016). Even though teachers seem to identify such cases, referrals for further investigation and treatment are considered limited. In Greece, teachers rarely get to receive further training concerning techniques and strategies that they can utilize in classrooms, to face the aforementioned difficulties. The first goal of this research was to outline the strategies that teachers use in classrooms while the second one was to propose techniques based on research-oriented related studies.

To investigate the language difficulties of students and the strategies teachers use to address them, we used the «Ανίχνευση δυσκολιών στον προφορικό λόγο» (translated-revised by Vlassopoulou – Asley, 2018). The teachers (N=11) after assessing the academic performance and language difficulties of the children in their class (N=201), they described the strategies they use in the classroom, to help them. Then, we evaluated the answers qualitatively and categorized them into thematic sections.

In conclusion, it is apparent that there is lack of knowledge in the way teachers tend to approach and help students with language difficulties, since the use of relevant techniques is limited. Also, some of the techniques described by the teachers are not encouraged by today's research. Finally, through this study, a guide is made with practical techniques for many language difficulties in the classroom.

Thematic section: Therapeutic programs

7. Η Λειτουργία του Λογοπεδικού στο Πλαίσιο της Διεπιστημονικής Ομάδας της Κινητής Μονάδας του Κλιμακίου Παιδιών & Εφήβων του Νομού Ροδόπης.

Γεωργία Σπυριδωνίδου⁷, Πηνελόπη Σωτηρίου⁸, Αλέφ Σιακήρ⁹, Μαρία Κατσαμπέρη¹⁰, Πινάρ Κοτζά Σαλή¹¹ Κυριακή Κεντιγκελένη¹²,

Εταιρία Κοινωνικής Ψυχιατρικής Π. Σακελλαρόπουλος Κινητή Μονάδα - Κλιμάκιο Παιδιών & Εφήβων του Ν. Ροδόπης.

---

⁷ Λογοπεδικός

^{8&4} Ψυχολόγος

¹⁰ Κοινωνική Λειτουργός

¹¹ Ειδική Παιδαγωγός

¹² Παιδοψυχίατρος

Θεματική ενότητα: Θεραπευτικά προγράμματα, εκπαίδευση και συνεχιζόμενη εκπαίδευση του λογοπεδικού.

Γεωργία Σπυριδωνίδου¹³, Πηνελόπη Σωτηρίου¹⁴, Αλέφ Σιακήρ¹⁵, Μαρία Κατσαμπέρη¹⁶, Πινάρ Κοτζά Σαλή¹⁷ Κυριακή Κεντιγκελένη¹⁸,

Το κλιμάκιο Παιδιών & Εφήβων Ν. Ροδόπης της Κινητής Μονάδας του Ν. Έβρου της Εταιρίας Κοινωνικής Ψυχιατρικής Παναγιώτης Σακελλαρόπουλος αποτελεί μία νεοσύστατη μονάδα που ήρθε να καλύψει το κενό στην παροχή υπηρεσιών ψυχικής υγείας στο Νομό Ροδόπης. Στο πλαίσιο αυτό, ο λογοπεδικός αποτελεί ένα ισότιμο (Σακελλαρόπουλος, 2013), πολύτιμο μέλος της διαγνωστικής, θεραπευτικής και αποκαταστασιακής διεπιστημονικής ομάδας (Frangouli et al., 1989), πόσο δε μάλλον σε μία γεωγραφική περιοχή με έντονο το δίγλωσσο στοιχείο. Η λειτουργία του λογοπεδικού αφορά στην πρόληψη και την έγκαιρη παρέμβαση, σε πρωτογενές, δευτερογενές και τριτογενές επίπεδο (Φραγκούλη - Σακελλαροπούλου, 2008). Στο κλιμάκιο Παιδιών & Εφήβων, η πρωτογενής πρόληψη περιλαμβάνει την Αγωγή Κοινότητας με επικέντρωση στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και δη σε εκπαιδευτικούς και γονείς και απώτερο στόχο την ευαισθητοποίηση και την έγκαιρη διάγνωση δυσκολιών ούτως ώστε να προληφθούν δυσκολίες σε μαθησιακό επίπεδο, καθώς και την ενίσχυση των ψυχοκινητικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων των παιδιών. Η δευτερογενής πρόληψη εστιάζει στην έγκαιρη αποκατάσταση και θεραπεία των πρώιμων διαταραχών του λόγου, είτε ατομικά είτε ομαδικά, σε παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Παράλληλα, ενθαρρύνεται ιδιαίτερα η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση των άμεσα εμπλεκόμενων με την ομάδα-στόχο, εκπαιδευτικών και γονέων, πάνω σε θέματα που αφορούν το λόγο και την ανάπτυξή του.

Η τριτογενής πρόληψη έγκειται στη θεραπευτική και υποστηρικτική παρέμβαση σε παιδιά και εφήβους με χρόνιες παθήσεις, όπως η νοητική καθυστέρηση, το σύνδρομο Down, η ψύχωση και ο αυτισμός, αλλά και στις οικογένειές τους. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η ανάδειξη του ρόλου και της λειτουργίας του Λογοπεδικού εντός των ορίων μιας Διεπιστημονικής Ομάδας φαίνεται να συνιστά μία πρόκληση στη σύγχρονη εποχή.

Λέξεις - Κλειδιά: Διεπιστημονική Ομάδα, Λογοπεδικός, Κινητή Μονάδα Παιδιών & Εφήβων, Πρόληψη, Θεραπευτική Παρέμβαση.

**8. Έρευνα παροχής υπηρεσίας από λογοθεραπευτές κατά τη διάρκεια της Πανδημίας COVID-19: Δείγμα από Τουρκία.
Investigation of Services Provided by Speech and Language Pathologists during COVID-19 Pandemic: Turkey Sample.**

Şükriye Kayhan Aktürk^a & Bülent Toğram^a

---

¹³ Λογοπεδικός

^{14&4} Ψυχολόγος

¹⁶ Κοινωνική Λειτουργός

¹⁷ Ειδική Παιδαγωγός

¹⁸ Παιδοψυχίατρος

Abstract

Purpose: Recent study aimed to investigate the services provided by speech and language therapists during COVID-19 Pandemic in Turkey.

Method: This study is a descriptive study. The sample comprised 82 speech and language pathologists (SLPs) settling in Turkey. A questionnaire developed by Mostaert, D'Haenens, Schraeyen, Vandenborre and Van Eerdenbrugh (2020) was used as data collection tool. The questionnaire was delivered to SLPs online via Google Forms. The data was collected in the first six months of the pandemic. The answers about therapy practices of SLPs were examined and the percentages were calculated.

Results: According to the results, all of the participants stated that they did not take an education about tele-practice before the pandemic. Only 39 % of the participants continued to provide therapy to their clients. 12,5 % of them served face to face therapy. The rest of them served to their clients via tele-practice by using computer applications, video or telephone. The most of the SLPs stated that they served therapy less often than the usual. Whatsapp, zoom and skype were the most preferred applications used by SLPs. Internet connection problems, sound and image quality problems, difficulties in assessment procedures such as oral examination and difficulties in maintaining eye contact and interaction were the most common problems that SLPs faced during tele-practice.

Conclusion: Due to Covid-19 Pandemic many SLPs could not deliver face to face practice and a search for alternative ways emerged. The implementation of tele-practice has gained more and more importance with the prolonged process of the pandemic.

Key words: tele-practice, coronavirus, pandemic, speech and language therapy

^a Department of Speech and Language Therapy, Anadolu University, Eskişehir, Turkey

9. Θεματική Περιοχή : Δ.Ε.Π.Υ

Γνώσεις και Παρανοήσεις Εκπαιδευτικών σχετικά με την Δ.Ε.Π.Υ: Μια συγκριτική μελέτη μεταξύ εκπαιδευτικών.

Ειρήνη Τσέτσιλα

Μαθηματικός – Εκπαιδευτικός

tsetsilaeirini@gmail.com

Υποψήφια Διδάκτορας Τμήματος Λογοθεραπείας New Bulgarian University

Περίληψη

Η συγκεκριμένη έρευνα επικεντρώνεται στους παράγοντες εκείνους που παίζουν καθοριστικό ρόλο ως προς τις γνώσεις και παρανοήσεις που έχουν εκπαιδευτικοί των δύο εκπαιδευτικών βαθμίδων, σχετικά με τη Δ.Ε.Π.Υ. Ο επιπολασμός της Δ.Ε.Π.Υ εκτιμάται περίπου στο 5% παγκοσμίως, ο οποίος φαίνεται συνεχώς να αυξάνεται τις τελευταίες δεκαετίες, χωρίς αυτό να σημαίνει απαραίτητα ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι εμφανίζουν Δ.Ε.Π.Υ σε σχέση με το παρελθόν, αλλά λόγω της πρόσθετης ενημέρωσης εκπαιδευτικών και γονέων, είναι πλέον ευκολότερη η αναγνώριση συμπτωμάτων. Για την έρευνα χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο του KADDS και

συμμετείχαν 362 εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Ιδιαίτερα ευχάριστο είναι το γεγονός ότι από τους συμμετέχοντες ένα μεγάλο ποσοστό 69,1%, έχει λάβει επιμόρφωση σε θέματα Ειδικής Αγωγής, ενώ ακόμη μεγαλύτερο είναι το ποσοστό, 87%, εκείνων που έχει εκφραστεί θετικά στην απόκτηση μίας επιπλέον επιμόρφωσης σε αντίστοιχα θέματα. Οι ερωτήσεις χωρίστηκαν σε τρεις υποκλίμακες «Σχετικά Χαρακτηριστικά Γνωρίσματα», «Συμπτώματα και Διάγνωση» και «Θεραπεία». Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι κανένας και σε καμία υποκλίμακα δεν έδωσε σωστή απάντηση σε όλες τις ερωτήσεις, ενώ και στις τρεις υποκλίμακες υπήρχαν άτομα που απάντησαν λανθασμένα σε όλες. Από έλεγχο διαφοροποίησης που πραγματοποιήθηκε τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS V.21, για την δίτιμη μεταβλητή του παράγοντα φύλο, παρατηρήθηκε διαφοροποίηση μόνο ως προς την υποκλίμακα «Θεραπεία» ενώ καμία διαφοροποίηση δεν παρουσιάστηκε για τις άλλες δύο. Η διαφοροποίηση δείχνει τις γυναίκες να είναι πιο κατατοπισμένες ως προς τον παράγοντα «Θεραπεία» από ότι οι άνδρες. Ως προς τη μεταβλητή βαθμίδα απασχόλησης δεν παρουσιάζεται καμία διαφοροποίηση μεταξύ εκπαιδευτικών που υπηρετούν στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Άκρως αντίθετα είναι τα συμπεράσματα όμως, ως προς τη διαφοροποίηση που εντοπίζεται σε όλες τις υποκλίμακες, όπου οι έχοντες λάβει

επιμόρφωση σε θέματα Ε.Α. διαφοροποιούνται σε σχέση με όσους δεν έχουν. Αυτό είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό και ευχάριστο εφόσον φαίνεται να έχει επιτευχθεί ο σκοπός των επιμορφώσεων. Τέλος, ως προς την ηλικιακή ομάδα των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα, παρατηρείται ότι οι νεότερης ηλικίας εκπαιδευτικοί απάντησαν σωστά σε περισσότερες ερωτήσεις.

Λέξεις-κλειδιά: ΔΕΠΥ, επιμόρφωση, ηλικιακή ομάδα εκπαιδευτικών, φύλο εκπαιδευτικών.

Thematic Area : ADHD

Teachers' Knowledge and Misconceptions about ADHD: A comparative study among teachers.

Eirini Tsetsila

Mathematician-Educator

tsetsilaeirini@gmail.com

PhD Candidate, Department of Speech Therapy, New Bulgarian University

Summary

The specific research focuses on those factors that play a decisive role in terms of the knowledge and misunderstandings that teachers of the two educational levels have, regarding ADHD. The prevalence of ADHD is estimated at around 5% worldwide, which seems to be constantly increasing in recent decades, but this does not necessarily mean that more and more people have ADHD compared to the past, but due to the additional information of teachers and parents, it is now easier to recognize symptoms. The KADDS questionnaire was used for the research and 362 Primary and Secondary Education teachers participated. Particularly pleasing is the fact that a large percentage of the participants, 69.1%, have received training in Special Education, while the percentage is even higher, 87%, of those who have expressed positively in obtaining an additional training in relevant subjects. The questions were divided into three sub-scales: “Relevant Characteristic Features”, “Symptoms and Diagnosis” and “Treatment”. It is noteworthy that no one and no sub-scale gave the correct answer to all the questions, while in all three subscales there were people who answered all of them incorrectly. From a differentiation test performed using the

statistical package SPSS V.21, for the two-way variable of the gender factor, a differentiation was observed only in the sub-scale “Treatment” while no differentiation was presented for the other two. The differentiation shows that women are more aware of the “Treatment” factor than men. Regarding the variable level of employment, there is no difference between teachers serving in primary and secondary education. The conclusions are quite opposite, however, in terms of the differentiation that is found in all sub-scales, where those who have received training in E.A. are different from those who do not. This is especially encouraging and enjoyable since the purpose of the training seems to have been achieved. Finally, regarding the age group of teachers

who participated in the research, it is observed that younger teachers answered more questions correctly.

Keywords: ADHD, training, age group of teachers, gender of teachers.

Θεραπευτικές προσεγγίσεις/ Interventions

- 1. Η χρήση του CinemaTherapy στη λογοθεραπεία για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.
The use of Cinema Therapy in Speech and Language Therapy.
Ηλίας Σπυρίδης.**

Ονοματεπώνυμο Ομιλητή: Ηλίας Σπυρίδης **Επάγγελμα:** Λογοθεραπευτής

Θεματική Ενότητα: Δραστηριότητα και συμμετοχή – Ποιότητα ζωής

Λέξεις κλειδιά: cinema therapy, κινηματογραφοθεραπεία, ολιστική προσέγγιση, ICF, projection.

Ο όρος Cinema Therapy δημιουργήθηκε αρχικά από τους Berg-Cross, Jennings και Baruch (1990) για να περιγράψει τη χρήση των ταινιών στη θεραπεία. Το Cinema Therapy είναι μια καινοτόμα θεραπευτική μέθοδος που χρησιμοποιεί τις εμπειρίες των θεραπευόμενων με τις ταινίες για τη θεραπευτική διαδικασία. Οι ταινίες παρέχουν στον θεραπευόμενο μια μοναδική ευκαιρία να διατηρήσει μια οπτική έξω από την προσωπική του εμπειρία, την οπτική του παρατηρητή. Οι ταινίες απεικονίζουν τις συναισθηματικές αντιδράσεις των ανθρώπων καθώς και πολλές διαστάσεις της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Καθώς οι θεραπευόμενοι παρακολουθούν τις ταινίες αυτές, ανταποκρίνονται συναισθηματικά και οι αντιδράσεις τους συνήθως αντανακλούν τον εσωτερικό τους κόσμο. Με το Cinema Therapy, οι θεραπευτές κάνουν χρήση αυτών των αντιδράσεων με στόχο την επίτευξη των επιμέρους στόχων της θεραπευτικής διαδικασίας αλλά και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του ατόμου εν γένει.

Η παραπάνω εισήγηση έχει ως στόχο την ενημέρωση σχετικά με τις βασικές αρχές του Cinema Therapy, αλλά και να απαντήσει σε τυχόν ερωτήματα που αφορούν τον τρόπο εφαρμογής της μεθόδου και το πώς μπορεί να ενταχθεί στη λογοθεραπευτική παρέμβαση. Επιπρόσθετα, το συνέδριο αυτό θα αποτελέσει ένα ιδανικό πλαίσιο για

την παρουσίαση ενός κλινικού εργαλείου που βοηθάει στην ολιστική προσέγγιση μιας διαταραχής αλλά και την καλύτερη πλαισίωση της θεραπευτικής διαδικασίας. Τέλος, στην παρουσίαση θα περιλαμβάνεται παράδειγμα εφαρμογής της μεθόδου στις διαταραχές ροής της ομιλίας.

The use of Cinema Therapy in Speech and Language Therapy

Πιας Spyridis ¹

¹ Stuttering Research and Therapy Center

The term “Cinema Therapy” was first used by Berg-Cross, Jennings and Baruch (1990) in order to describe the use of movies in the therapeutic process. Cinema Therapy is an innovative therapeutic modality that uses clients’ experiences with movies. Movies can draw clients into the viewing experience, but at the same time they offer a unique opportunity to retain a perspective outside this experience, the observer's view. Clients learn to watch movies consciously and reflectively and to pay attention to the story and to themselves. Cinema Therapy has its roots in Bibliotherapy, which describes the use of books in order to improve the quality of life. Studies verify the effectiveness of BiblioTherapy in the reduction of stress and alcohol use (Lewis, Amatya, Coffman & Ollendick, 2015; Rus-Makovec, Furlan & Smolej, 2015) and the effectiveness of CinemaTherapy in the reduction of stress (Dumtrache, S., 2014) and depressive symptoms in both adults and children (Adams & McGuire, 1986). Few studies have verified the effectiveness of using CinemaTherapy in Speech and Language interventions. More specifically CinemaTherapy has been found effective in improving the overall experience of stuttering in adults who stutter (Azios, et al., 2020). These studies and a concise description of the stages of both CinemaTherapy and BiblioTherapy are presented in this following poster.

- 2. Αντιλήψεις ειδικών θεραπειών για την Ερευνητικά Τεκμηριωμένη Πρακτική: Προσαρμογή ενός ερωτηματολογίου. Perceptions of evidence based practise among greek therapists (speech & language therapists, occupational therapists and physiotherapists): adaptation of a questionnaire in multidisciplinary. Παναγιώτα_Αλεξανδρή, Κοζυράκης Λεωνίδας, Μουρατίδης Γεώργιος.**

Συγγραφείς: Κοζυράκης Λεωνίδας, Αλεξανδρή Παναγιώτα, Μουρατίδης Γεώργιος
Λέξεις κλειδιά: ερευνητικά τεκμηριωμένη πρακτική, διεπιστημονική παρέμβαση, θεραπευτικές

δεξιότητες, soft skills, κλινική απόφαση

Φορέας: ΕΛΕΠΑΠ Παράρτημα Θεσσαλονίκης, Κέντρο Λογοθεραπείας, Εργοθεραπείας και Ψυχοθεραπείας «Νίκος Πράκουρας».

Θεματική ενότητα: Εκπαίδευση και συνεχιζόμενη εκπαίδευση του Λογοθεραπευτή.
Σκοπός. Η εργασία αποτελεί μια προσπάθεια καταγραφής των αντιλήψεων των ειδικών για την

Ερευνητικά Τεκμηριωμένη Πρακτική (ΕΤΠ).

Στόχοι. Η ΕΤΠ είναι μια από τις τέσσερις ικανότητες [α) συντονισμός και συνεργασία, β) οικογεια-κεντρική πρακτική, γ) επαγγελματισμός και δ) ερευνητικά τεκμηριωμένη πρακτική] των βασικών διεπιστημονικών δεξιοτήτων για την πρόιμη παρέμβαση (Bruder, et. al 2019) και όχι μόνο. Έχει μελετηθεί ευρέως σε επαγγελματίες υγείας (ιατρούς, νοσηλευτές) και τελευταία σε παιδαγωγούς, λογοθεραπευτές και εργοθεραπευτές. Στόχοι αυτής της εργασίας είναι η διερεύνηση των α) απόψεων, β) αντιλήψεων των ειδικών (λογοθεραπευτές, εργοθεραπευτές, κλπ.) για την ΕΤΠ και γ) η αναγνώριση των εμποδίων ή των εκπαιδευτικών αναγκών τους σχετικά με την ΕΤΠ.

Μεθοδολογία. Προς επίτευξη των παραπάνω στόχων, κατόπιν εξασφάλισης άδειας χρήσης από την Dr Sally Bennett και τους συνεργάτες της , μεταφράστηκε ερωτηματολόγιο (Bennett, et. al 2001) που αφορά εργοθεραπευτές στην Αυστραλία, όπου στη συνέχεια προσαρμόστηκε για χορήγηση σε δείγμα ειδικών θεραπειών (λογοθεραπευτές, εργοθεραπευτές, φυσικοθεραπευτές), που εξασκούν στο επάγγελμα τους στην ελληνική περιφέρεια.

Στατιστική ανάλυση. Για τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτηθέντων και τις απαντήσεις χρησιμοποιήθηκε περιγραφική ανάλυση. Αναλύθηκε το χ^2 ώστε να βρεθούν πιθανές στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις των δημογραφικών στοιχείων με τις απαντήσεις, χρησιμοποιώντας ως στατιστικό εργαλείο την 23^η έκδοση του Statistical Package for the Social Sciences-SPSS της IBM.

Αποτελέσματα. Θα προκύψουν από τη χορήγηση του ερωτηματολογίου, διαδικτυακά, τουλάχιστον σε 100 ειδικούς (φυσικοθεραπευτές, λογοθεραπευτές, εργοθεραπευτές).

Συμπεράσματα. Αναμένεται ότι οι συμμετέχοντες θα έχουν έντονη θετική στάση προς την ΕΤΠ αλλά περιορισμένη κατανόηση και εφαρμογή των βημάτων της ΕΤΠ λόγω εμποδίων όπως π.χ. φόρτος εργασίας.

Βιβλιογραφία:

Bennett, S., Tooth, L., McKenna, K., Rodger, S., Strong, J., Ziviani, J., Mican, S., & Gibson, L. (2001).

Perceptions of Evidence- Based Practise: A survey of Australian Occupational Therapists

Bruder, M. B., Catalino, T., Chiarello, L. A., Mitchell, M. C., Deppe, J., Gundler, D., ... & Prelock, P. (2019). Finding a Common Lens: Competencies Across Professional Disciplines Providing Early Childhood Intervention. *Infants & Young Children, 32*(4), 280-293.

PERCEPTIONS OF EVIDENCE BASED PRACTISE AMONG GREEK THERAPISTS (SPEECH & LANGUAGE THERAPISTS, OCCUPATIONAL

THERAPISTS AND PHYSIOTHERAPISTS): ADAPTATION OF A QUESTIONNAIRE IN MULTIDISCIPLINARITY

Panagiota Alexandri, Giorgos Mouratidis, Leonidas Kozyrakis

Evidence-Based Practice (EBP) is a method used by therapists that combines three principles in clinical practice: a) clinical expertise, b) use of external scientific evidence and c) non-professional/client's point of view and feedback. In this study, we examined therapists' views and opinions (Speech Language Therapists, Occupational Therapists, Physiotherapists) regarding EBP. To meet this goal, a questionnaire created by Bennett et al. was translated, adapted and administrated to 63 Greek therapists. The results show that the EBP is important for the therapists (92.1%) while the main factors that determine the decision making process of therapists were the Clinical Expertise (98.4%) and knowledge obtained by Continual Education (95.2%). Other factors such as Current Published Research (82.5%) and Clinical Manuals (79.3%) are following. Therapists seemed highly confident in searching of high quality studies, even though the main barrier in the use of EBP was lack of time (79.5%). Furthermore, the most useful form of EBP training is Workshops (93.6%). All in all, EBP seems to be a useful tool for therapists in Greece, although experience remains the main factor in clinical decision making.

Key words: Evidence Based Practice, Therapists, Clinical decision, Questionnaire

3. Η μνήμη και ο συνειρμός» Ένα λογισμικό αποκατάστασης γλωσσικών και γνωστικών ελλειμμάτων.

Memory and Association: a software for the rehabilitation of cognitive and linguistic deficits.

Σ. Παπαδοπούλου,¹ Α. Ζάχου,² Γ. Αργύρης,³ Σ. Θεοδώρου,³ Σ. Μπαλτζής,¹.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Στηρίζοντας την επικοινωνία στην ενήλικη ζωή

Τίτλος: « Η μνήμη και ο συνειρμός» Ένα λογισμικό αποκατάστασης γλωσσικών και γνωστικών ελλειμμάτων.

1. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 2. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 3. Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων

Περίληψη:

«Η Μνήμη και ο Συνειρμός » είναι ένα λογισμικό, το οποίο στοχεύει αφενός να συμβάλλει στην αποκατάσταση των γνωστικών και γλωσσικών ελλειμμάτων, που έχει επιφέρει η αφασία μετά από τραυματισμό ή βλάβη του εγκεφάλου, αφετέρου να επισημάνει το μέγεθος της επίπτωσης της βλάβης στις αντιληπτικές διεργασίες και τις ψυχοσυναισθηματικές εκφράσεις των ασθενών αυτών, συμβάλλοντας στην αποκατάστασή τους, με τρόπο τέτοιο, ώστε να είναι στοχευμένη η παρέμβαση με την ενεργό συμμετοχή του θεραπευόμενου.

Η κατασκευή του συγκεκριμένου εργαλείου, έγινε μετά από ενδελεχή μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας και με γνώμονα τη λεπτομερή διερεύνηση των επιπτώσεων της αφασίας, όχι μόνο σε επικοινωνιακό, αλλά και σε ψυχοσυναισθηματικό επίπεδο.

Απευθύνεται σε άτομα τα οποία εμφανίζουν διαταραχές στις γνωστικές διεργασίες, στην κατανόηση και την παραγωγή του λόγου στις προφορικές και γραπτές του διαστάσεις. Εξετάζει όλα τα επίπεδα του λόγου, το φωνολογικό, το μορφοσυντακτικό, το σημασιολογικό και το πραγματολογικό.

Αποτελεί ένα πρωτότυπο και ταυτόχρονα ευχάριστο μέσο θεραπευτικής προσέγγισης των ασθενών με αφασία καθώς παρέχει οπτικοακουστική ανατροφοδότηση με ταυτόχρονη μέτρηση των αποτελεσμάτων της επίδοσης την εκάστοτε φορά που εφαρμόζεται. Η καινοτομία του έγκειται στο γεγονός ότι είναι εύχρηστο, απλό, κατανοητό με σαφείς οδηγίες τόσο για τους θεραπευτές όσο και για τους θεραπευόμενους, οι οποίοι θα μπορούν να ασκούνται στο περιβάλλον τους. Σκοπός της εφαρμογής του είναι να επισημάνει το βαθμό δυσκολίας στον κάθε τομέα, ώστε να διευκολύνει την άμεση δυνατή αποκατάσταση των προβλημάτων τους.

Λέξεις κλειδιά: Αποκατάσταση αφασιών, λογισμικό, γνωστικά-γλωσσικά ελλείμματα, ψυχοσυναισθηματική κατάσταση

Βιβλιογραφία

- Archibald, L.M.D., Orange, J. B., Jamieson, D.J. (2009). Implementation of computer based language therapy in aphasia. *Therapeutic Advances in Neurological Disorders*, 2(5), 299-311.
- Caplan, D. (1987). *Neurolinguistics and Neurolinguistic Aphasiology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cicerone K.D., Dahlberg C., Kalmar K., Langenbahn D.M., Malec J.F., Bergquist T.F. et al. (2000). Evidence-based cognitive rehabilitation: recommendations for clinical practice. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 81, 1596–1615
- Cicerone K.D., Dahlberg C., Malec J.F., Langenbahn D.M., Felicetti T., Kneipp S. et al. (2002). Evidence-based cognitive rehabilitation: Updated review of the literature from 1998 through 2002. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 86, 1681–1692
- Coppens, P. & Patterson, J. (Eds) (2018). *Aphasia Rehabilitation: Clinical Challenges*. Burlington: Jones & Bartlett Learning.
- Des Roches, C.A. & Kiran, S. (2017). Technology-based rehabilitation to improve communication after acquired brain injury. *Frontiers in Neuroscience*, 11, 1-17.
- Fink, R., Brecher, A., Sobel, P., & Schwartz, M. (2005). Computer-assisted treatment of word retrieval deficits in aphasia. *Aphasiology*, 19(10), 943-954.
- Katz, R.C. & Wertz, R.T. (1997). The efficacy of computer-provided reading treatment for chronic aphasic adults. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 40(3), 493-507.
- Papathanasiou, I. & Coppens, P. (Eds) (2012). *Aphasia and Related Neurogenic Communication Disorders*. Burlington: Jones & Bartlett Learning.
- Stavrakaki, S. (2005). Greek Neurolinguistics: the state of the art. *Journal of Greek Linguistics* 6(1), 187-234.
- van de Sandt-Koenderman, W.M.E. (2011). Aphasia rehabilitation and the role of computer technology: Can we keep up with modern times? *International Journal of Speech and Language Pathology*, 13, 21–27.

- Wertz, R. T. & Katz, R.C. (2010). Outcomes of computer-provided treatment for aphasia. *Aphasiology*, 18(3), 229-244.
- Zheng, C., Lynch, L., Taylor, N. (2015). Effect of computer therapy in aphasia: a systematic review. *Aphasiology*, 30(2-3), 1-34.

Memory and Association: a software for the rehabilitation of cognitive and linguistic deficits

Papadopoulou, S. 1, Zachou, A. 2, Argiris, G. 3, Theodorou, S. 3, Baldzis, S.1

University of Ioannina, Hellenic Open University, University Hospital of Ioannina

Abstract

Memory and Association" is a user friendly computer program that aims at the rehabilitation of developmental and/or acquired language disorders, as well as to the detection of these deficits'impact on perceptual processes. The program promotes the enrollment and participation of the patient through interactional procedures. The selection of the specific program was realized after the in depth study of current scientific bibliography on the impact of language deficits on communication abilities, as well on their psychological and emotional consequences.

The realization of the program was based on natural language processing methods, resulting in its classification as an open-intelligence software. Considering the fact that in our country the number of similar programs is rather limited, it is an innovative and pleasant rehabilitation tool for people with language disorders, since it is a simple, user friendly, comprehensible program, with explicit instructions for both clinicians and patients.

Furthermore, it utilizes morphological, syntactic and semantic analyzers, that is, corresponding computational lexicons specifically designed for the processing of Greek which is a morphologically rich language. The program is aimed at people with language disorders, investigating comprehension and production of oral and written language, targeting all language levels: phonology, morphology, syntax and semantics. More specifically, the program is divided into two major parts: the first one, concerns with cognitive evaluation and is focused on cognitive deficits and language comprehension. The second one aims at detecting and intervening in receptive and expressive language deficits, both on oral and written level.

The ultimate goal of the specific program is to highlight the extent of limitations, as well as to contribute to the improvement of the patients' functional communication, while screening their psycho-emotional state through the additional implementation of a brief daily self- reference questionnaire.

4. MAKATON & Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή (Μελέτη περίπτωσης).

The use of Makaton language program in child with Developmental Language disorder.

Χατζηγιάννη Ειρήνη.

ΜΑΚΑΤΟΝ, MLU-W, Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή 4)Επι-κοινωνώ

Γλωσσικές Διαταραχές

Περίληψη:

Σκοπός: ο σκοπός της παρούσας μελέτης περίπτωσης ήταν να διερευνηθεί η επίδραση του γλωσσικού προγράμματος ΜΑΚΑΤΟΝ σε παιδί με αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή.

Μεθοδολογία: Για το σκοπό αυτό ως δείκτης μέτρησης της γλωσσικής ανάπτυξης του παιδιού χρησιμοποιήθηκε το MLU-w. Αρχικά έγινε αξιολόγηση του επιπέδου της γλωσσικής ανάπτυξης του παιδιού τη χρήση της Δοκιμασία Γλωσσικής Αντίληψης και Έκφρασης. Για την καταμέτρηση του MLU-w χρησιμοποιήθηκαν δείγματα αυθόρμητης ομιλίας του παιδιού διάρκειας 20 λεπτών μιας λογοθεραπευτικής συνεδρίας. Με τη συμπλήρωση 40 συνεδριών έγινε επαναξιολόγηση του περιστατικού με τη Δοκιμασία Γλωσσικής Αντίληψης και Έκφρασης και επανακαταμέτρηση του MLU-w και σύγκριση των αποτελεσμάτων. Στην πορεία της παρέμβασης γίνονταν μηνιαίες καταγραφές για την παρακολούθηση της πορείας εξέλιξής του.

Αποτελέσματα: Τα αποτελέσματα της μελέτης ήταν ότι, παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση του MLU-w γεγονός που επιβεβαιώθηκε και από την επαναξιολόγηση με τη Δοκιμασία Γλωσσικής Ανάπτυξης και Έκφρασης, βελτίωση της ευκρίνειας της ομιλίας του παιδιού, γενικευμένο αίσθημα αυτοπεποίθησης και περισσότερη διάθεση για επικοινωνία, καλύτερος έλεγχος του ρυθμού της ομιλίας - χρόνος για σχεδιασμό κινητικών πράξεων, αύξηση της εκφραστικής ικανότητας, κατανόηση των κανόνων της γλώσσας και σύνθεση προτάσεων, επιτυχείς επικοινωνιακές συνδιαλλαγές.

Title: The use of Makaton language program in child with Developmental Language disorder.

Author: Irene Chatzianni

Abstract:

Background

Developmental Language Disorder (DLD) is a condition where a child has difficulties using and /or understanding language. This can affect in various ways communication, social interactions, daily routines and academic progress.

Aim

The present case study focuses on the effectiveness of Makaton language program during speech therapy sessions to a child with DLD.

Methods & Procedures

Case study of a boy aged 4. Initial speech language assessment of the child's level of understanding and expressive language and the measurement of the Mean Length of

Utterance – word (MLUw) during 10 minutes of free speech. Participant received 45-min sessions twice a week one-to-one and the SLT used Makaton signs to enhance communication and language development.

Outcomes & Results

Post-interventions assessment showed an increase in child's language expression and understanding, as well as in the MLUw which increased 83,10%.

Conclusions

The intervention delivered to the participant effected his self-confidence in communication he could better understand and use grammatical rules during more complex sentence production and increased his intelligibility.

5. Γνώσεις, απόψεις, πρακτικές ειδικών για την πρόιμη παρέμβαση στις αναπτυξιακές διαταραχές.

Knowledge, attitudes, practices of experts regarding the early intervention of developmental disorders.

Λεωνίδας Κοζυράκης.

kozyrakis@mail.fr

Λέξεις κλειδιά: Πρόιμη παρέμβαση, διεπιστημονική παρέμβαση, θεραπευτικές δεξιότητες, ήπιες δεξιότητες.

Φορέας: Διπλωματική εργασία Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Θεματική ενότητα: Παιδιά με νευροαναπτυξιακές διαταραχές: κλινικά και ερευνητικά θέματα.

Σκοπός. Η εργασία αποτελεί μια προσπάθεια καταγραφής των γνώσεων και απόψεων των ειδικών πάνω σε θέματα ορισμού, αρχών και πρακτικών πρόιμης παιδικής παρέμβασης (ΠΠ).

Στόχοι. Αναλυτικότεροι στόχοι ήταν ο έλεγχος α) του ποσοστού με το οποίο ταυτίζονται οι απόψεις των ειδικών στην Ελλάδα με τις αρχές της πρόιμης παρέμβασης, β) των γνώσεών τους σχετικά με τον ορισμό και το νομικό πλαίσιο που την περιβάλλει, γ) της αντιστοιχίας των πρακτικών που εφαρμόζουν με τα πρότυπα καλής πρακτικής στην ΠΠ, δ) αυτοαξιολόγηση των ικανοτήτων που απαιτούνται στην ΠΠ, με βάση τις προτάσεις της ASHA, 2003, ε) της επίδρασης της ειδικότητας, των ετών εμπειρίας, των ετών εμπειρίας ειδικά στην ΠΠ στις απαντήσεις.

Μεθοδολογία. Προς επίτευξη των παραπάνω στόχων δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο με ερωτήματα που αφορούσαν έξι ενότητες:

- δημογραφικές πληροφορίες
- γνώσεις περί του ορισμού της ΠΠ,
- των αρχών της ΠΠ,
- τις πρακτικές στην ΠΠ,
- αυτοαξιολόγηση στις θεραπευτικές δεξιότητες των συμμετεχόντων

Ο συνολικός αριθμός των ερωτήσεων ήταν 30.

Στατιστική ανάλυση.

Χρησιμοποιήθηκε περιγραφική ανάλυση για τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτηθέντων και τις απαντήσεις, Έγινε ανάλυση του χ^2 για να βρεθούν πιθανές στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις δημογραφικών στοιχείων (ειδικότητα, προϋπηρεσία, προϋπηρεσία στην ΠΠ) με τις απαντήσεις. Στατιστικό εργαλείο ήταν η 23^η έκδοση του Statistical Package for the Social Sciences- SPSS της IBM.

Αποτελέσματα. Το ερωτηματολόγιο χορηγήθηκε διαδικτυακά σε γιατρούς και ειδικούς ($N=186$) φυσικοθεραπευτές, λογοθεραπευτές, ειδικούς παιδαγωγούς, εργοθεραπευτές. Περίπου οι μισοί από αυτούς γνώριζαν τον ορισμό, τις ηλικίες και τους πληθυσμούς της ΠΠ, ενώ οι περισσότεροι συμφωνούσαν με τις αρχές της, παρόλο που δεν τις εφάρμοζαν στην πράξη. Η περιορισμένη γνώση του νομικού πλαισίου της ΠΠ και η μη χρήση ηλικιακά κατάλληλων διαγνωστικών εργαλείων δεν αποθάρρυναν τους περισσότερους να αυτοαξιολογηθούν με υψηλή επάρκεια στις δεξιότητες ΠΠ. Τις απαντήσεις φαίνεται να επηρέασαν η ειδικότητα και η εργασιακή εμπειρία σε ειδικότητα και ΠΠ.

Συμπεράσματα. Συμπερασματικά, οι μισοί ερωτηθέντες είχαν επαρκείς γνώσεις και ήταν σε θέση να παρέχουν ικανοποιητικές υπηρεσίες πρώιμης παρέμβασης ενώ οι πρακτικές των περισσότερων εναρμονίζονταν με τις διεθνείς πρακτικές.

Title: Knowledge, attitudes, practices of experts regarding the early intervention of developmental disorders

Author: Leonidas Kozyrakis, SLT BSc, MSc, kozyrakis@mail.fr

Keywords: Early intervention, multidisciplinary intervention, clinical competencies, soft skills

Aim. This is an attempt to collect data about the level of knowledge and the attitudes of doctors and therapists regarding the definition, principles and practices of early child intervention.

Goals. The goals were to examine: a) the level of agreement between experts' views and EI principles, b) knowledge regarding the definition and legal framework of EI, c) alignment of current practices with evidence based EI practices, d) self-evaluation score on the EI competences that ASHA proposes and e) possible effect on answers of occupation, years in occupation, years in EI .

Methodology. An on-line questionnaire was made with 30 items divided in six categories:

- demographics
- EI definition
- EI principles
- EI practices
- self evaluation of EI competencies

Analysis. Descriptive statistics were used to analyze demographics and responses. Possible correlation between demographics (i.e. occupation, experience) and answers

was examined with chi square implementation. The 23rd version of IBM's Statistical Package for the Social Sciences- SPSS was used for the analysis.

Results. The questionnaire was administrated to doctors, physiotherapists, special educators, SLTs and OCTs ($N=186$). Nearly half of them had adequate knowledge of definition, age and population eligible for EI. High agreement with the guiding principles did not result in high implementation of them. Limited knowledge of EI legislation and the use of not age-appropriate tests did not stop most of the participants from high scoring in the self-evaluation segment. Occupation, experience in occupation and experience in EI seems to be the factors that affected the responses.

Conclusion. All in all, most of the participants practiced EI in agreement with global guidelines, while half of them had sufficient knowledge and were able to provide adequate EI services.

**6. Από την απομόνωση στη φιλία: ο ρόλος των εναλλακτικών συστημάτων υψηλής τεχνολογίας (EEYT) στην κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη και στην κοινωνική ένταξη των παιδιών με μη καταληπτό λόγο: μελέτη περίπτωσης.
Βασιλική Σκαρλοπούλου, Ελένη Μακρή.**

Λέξεις κλειδιά: εναλλακτική επικοινωνία, φιλία, κοινωνικές δεξιότητες, δυσπραξία, εγκεφαλική παράλυση

Φορέας: Επίγνωση

θεματική ενότητα: θεραπευτικά προγράμματα, ΔΑΔ

Πολλές μελέτες υποδεικνύουν σύνδεση ανάμεσα στη δημιουργία φιλίας και στην γενικότερη αναπτυξιακή πορεία των παιδιών (Hollinsworth, 2006). Σύμφωνα με την Kelly, 2019, η φιλία συμβάλλει στην κοινωνική, συναισθηματική και νοητική ανάπτυξη ενώ συντελεί στη ψυχοκοινωνική προσαρμογή. Η δημιουργία φιλίας προϋποθέτει κίνητρο, αυτοπεποίθηση, ευκαιρία και κοινωνικές δεξιότητες (Kelly, 2019). Για τα τυπικά παιδιά παρέχεται πληθώρα ευκαιριών στο σχολείο ενώ στα παιδιά με αναπτυξιακές δυσκολίες η διαδικασία αυτή μπορεί να μην είναι τόσο εύκολη.

Τα παιδιά με δυσκατάληπτο λόγο ή με απουσία λόγου βιώνουν περιορισμούς στην επικοινωνία και ίσως και στην κίνηση. Οι περιορισμοί αυτοί δημιουργούν προβλήματα στην κοινωνικοποίηση τους με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος κοινωνικής απομόνωσης και να επηρεάζεται η κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη.

Η παρούσα εργασία αποτελεί μελέτη περίπτωσης κατά την οποία εξετάζονται δύο παιδιά με πλήρως δυσκατάληπτο λόγο πριν την παρέμβαση (εγκεφαλική παράλυση και σοβαρή δυσπραξία) των οποίων η συμπεριφορά χαρακτηριζόταν προκλητική τόσο στο σπίτι όσο και στο σχολείο (αυτοτραυματισμοί, στερεοτυπικές κινήσεις) ενώ

και στις δύο περιπτώσεις τα παιδιά δεν είχαν λειτουργική επαφή με συνομηλίκους (απομόνωση). Και στις δύο περιπτώσεις έγινε εισαγωγή συστήματος εναλλακτικής επικοινωνίας υψηλής τεχνολογίας (ΕΕΥΤ) κι ακολούθησε η κοινωνική του χρήση κατά τη συνεδρία σε ποικίλα περιβάλλοντα και κλιμακούμενης δυσκολίας περιστάσεις.

Τ' αποτελέσματα έδειξαν ότι με τη παραπάνω μέθοδο μειώθηκε η προκλητική συμπεριφορά κι ότι η επικοινωνία σε κοινωνικό επίπεδο αυξήθηκε. Και στις δύο περιπτώσεις με την επιτυχή εισαγωγή του συστήματος σε κοινωνικά περιβάλλοντα και με παρέμβαση που στόχευε στην αλληλεπίδραση με συνομηλίκους και στην εκμάθηση κοινωνικών στρατηγικών, και τα δύο παιδιά άρχισαν να κάνουν σημαντικά βήματα για τη δημιουργία φιλίας μέσω συζήτησης, εμπλοκής και μοιράσματος. Συμπερασματικά η μέθοδος της ΕΕΥΤ και της εκπαίδευσης της κοινωνικής της χρήσης φαίνεται να διευκόλυνε σε σημαντικό βαθμό την κοινωνικοποίηση και των δύο περιστατικών.

From isolation to Friendship : The role of high tech AAC in social development and social integration of children with incomprehensible speech : case study

Authors: Vili Skarlopoulou, SLT,RCSLT,HCPC reg

Keywords: AAC, friendship social skills, dyspraxia, cerebral palsy

Coordinator:aachellas

Theme unit: therapeutic programs

Many studies indicate a connection between the creation of friendship and general developmental of children (Hollinsworth 2006). Friendship and acceptance into a group of peers are significant factors in the development of social skills and self-esteem of teenagers(Azmita,Kam prath&Linet,1998). According to the study, children who use augmentative and alternative communication (AAC) were shown not to have social and communicative interaction (Buzilitch&

Lunger ,1995;Harris 1992;Kraat 1987 Light 1998). These limitations deprive them of their chances to socialize and as a result they are at risk of social isolation. Their social- emotional development is also affected (Beukelman &Mirenda 1992). The present study is a case study with 2 children with incomprehensible speech (cerebral palsy and serious dyspraxia). The aim of the study is to show the development of social skills with the social use of the communication system in a natural setting. Both children were given a dynamic system adapted to the needs and preferences. The results showed that in both cases with the successful introduction of the system into social settings and with intervention aiming at the interaction with peers, the children started to take important steps for the creation of friendship.

**7. Έμμεση Λογοθεραπευτική παρέμβαση 12 εβδομάδων-Π.Εξ.Σ.Ε.
Κουρούπη Λένα, Μαρούσος Δημήτρης, Μαρούσου Κερασιά.**

Πλαίσιο:Κέντρο Λόγου ΕΥ ΛΕΓΕΙΝ

Θεματική Ενότητα: Δραστηριότητα και συμμετοχή – Ποιότητα ζωής

Λέξεις κλειδιά: Περιβαλλοντικοί Παράγοντες, θεραπευτική αλλαγή, έμμεσο πρόγραμμα λογοθεραπείας, στρατηγικές

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας συμπεριλαμβάνει στο Διεθνές Σύστημα ταξινόμησης της Λειτουργικότητας, Αναπηρίας και Υγείας (ICF, WHO, 2001) τους Περιβαλλοντικούς Παράγοντες. Σύμφωνα με τους Roberts&Kaiser, 2011 το περιβάλλον των φροντιστών επηρεάζει σε μεγάλο ποσοστό τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών. Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στη παρουσίαση της κλινικής περίπτωσης ενός παιδιού, του Α., 4,4 ετών με δυσκολίες στο λόγο και την επικοινωνία. Στόχος είναι (α) η αναγωγή δεδομένων σε μοντέλο κλινικής διερεύνησης, που συνιστά προσαρμογή του ICF, κατά την έναρξη του προγράμματος Π.Εξ.Σ.Ε. προκειμένου να διευκολυνθεί ο προσδιορισμός της στόχευσης και (β) ο προσδιορισμός της θεραπευτικής αλλαγής μετά το πέρας των 12 εβδομάδων. Πιο συγκεκριμένα, περιγράφεται ο σχεδιασμός της στόχευσης του προγράμματος έπειτα από τη συλλογή και αλληλοσυσχέτιση των πληροφοριών της διερευνητικής διαδικασίας. Παρουσιάζεται η Φάση Ανάπτυξης του προγράμματος Π.Εξ.Σ.Ε. (Μαρούσος&Μαρούσου, 2016), διάρκειας 6 εβδομάδων, όπου αναδεικνύονται από θεραπευτή και γονείς Στρατηγικές Αλληλεπίδρασης, Γλωσσικής Διέγερσης, Πραγματολογικής Ενίσχυσης και Στρατηγικές οικογένειας. Ακολουθεί η δομή και το περιεχόμενο της Φάσης Εδραίωσης, διάρκειας 6 εβδομάδων. Τέλος, μετά το πέρας των 12 εβδομάδων του προγράμματος, παρουσιάζονται δεδομένα από την επαναληπτική διερευνητική διαδικασία. Στην περίπτωση του Α. οι αναφορές των γονέων για την πρόοδο που συντελέστηκε επιβεβαιώθηκαν από τα αποτελέσματα των εργαλείων αξιολόγησης (Δ.Ε.Λ, Εικόνες Δράσης, FOCUS κ.α). Συμπερασματικά προκύπτει, πως το διαπιστωμένο όφελος των έμμεσων παρεμβάσεων λογοθεραπείας (ενεργοποίηση γονέων, μείωση γονεϊκής ανησυχίας, άμεση γενίκευση αποτελεσμάτων, σύντομη διάρκεια) ίσως τα καθιστά μία επιλέξιμη εναλλακτική κλινικής διαχείρισης με περιθώριο περαιτέρω ανάπτυξης στην σύγχρονη κλινική πρακτική του Έλληνα Λογοθεραπευτή.

Βιβλιογραφία:

- The Effectiveness of Parent-Implemented Language Interventions: A Meta-Analysis, *Megan Y. Roberts, and Ann P. Kaiser*, American Journal of Speech-Language Pathology · April 2011
- World Health Organization (2001). International Classification of Functioning, Disability, and Health. Geneva: WorldHealthOrganization.
- *Μαρούσος Δ. & Μαρούσου Κ.* (2016). Π.Εξ.Σ.Ε.: Πρόγραμμα Εξέλιξης Σχέσεων Επικοινωνίας. Εκδόσεις Φυλάτος.
- *Μαρούσος, Δ., & Μαρούσου, Κ.* (2015). Ο Οδηγός Πλοήγησης: ένα κλινικό εργαλείο στη βάση της Διεθνούς Ταξινόμησης (ICF) για τη διαχείριση γλωσσικών ή / και μαθησιακών δυσκολιών στην προσχολική και σχολική ηλικία. Αναρτημένη Ανακοίνωση στο 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Σχολικής Ψυχολογίας (19-22 Νοεμβρίου). Φιλοσοφική Σχολή, Αθήνα.
- *Μαρούσου, Κ., & Μαρούσος, Δ.* (2016). «Οδηγός Πλοήγησης»: Μοντέλο κλινικής διαχείρισης γλωσσικών ή/και μαθησιακών δυσκολιών στην προσχολική και σχολική ηλικία. Προφορική Ανακοίνωση στο 13ο Πανελλήνιο Συνέδριο Λογοπεδικών (20-22 Μαΐου). Ίδρυμα Ευγενίδου, Αθήνα.

- 8. Επικοινωνώντας με έναν αφασικό ασθενή: Θεώρηση μέσω ανάλυσης συνομιλίας.
Communicating with an aphasic adult: A conversation Analytic Perspective.
Κοτσάνπαπα Ειρήνη – Στυλιανή, Κυριαζής Κυριάκος.**

Συγγραφείς: Κοτσάνπαπα Ειρήνη – Στυλιανή

Επόπτης: Κυριαζής Κυριάκος

Θεματική Ενότητα: Δυσφασία

Σκοπός της μελέτης

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η πρακτική προσέγγιση της ΑΣ μεταξύ ενός αφασικού ασθενούς [ΑΑ] και ενός λογοθεραπευτή [ΛΘ].

Στόχος της μελέτης

Ο ερευνητής/θεραπευτής θα αναλύσει τα δεδομένα, που συλλέχθηκαν κατά τη διάρκεια μίας θεραπευτικής συνεδρίας. Συγκεκριμένα, ο ερευνητής θα καταγράψει και θα αναλύσει ποιοτικά τις «λεπτομέρειες» της συνομιλίας, συμπεριλαμβάνοντας τις χειρονομίες, τις κινήσεις, τις παύσεις, τις επαναλήψεις, τους δισταγμούς, τις επανεκκινήσεις, τις επαναδιατυπώσεις, καθώς και τις εκφράσεις του προσώπου. Επιπροσθέτως, θα μελετήσει τις συνέπειες της ΑΣ σχετικά με την αλληλεπίδραση και την επικοινωνία του ΑΑ και του ΛΘ.

Σχετικά με την ερευνητική υπόθεση της συγκεκριμένης μελέτης, καμία ερευνητική υπόθεση δεν στηρίζει τη συλλογή δεδομένων, διότι τα αποτελέσματα προκύπτουν από τα ίδια τα δεδομένα (Whithworth et al., 1997).

Μεθοδολογία

Προς το τέλος της ίδιας δεκαετίας του 1980, η ΑΣ εφαρμόστηκε και στο τομέα της αφασιολογίας. Συγκεκριμένα, μελετήθηκε και εφαρμόστηκε από τους Milroy και Perkins, το 1992. Άλλες σημαντικές μελέτες υπήρξαν των Lesser και Perkins το 1999 και του Wilkinson του 2000. Η πιο πρόσφατη ήταν των Beeke et al. (2014), στην οποία παρατηρήθηκε ότι η δεξιότητα της γραφής του αφασικού ασθενούς χρησιμοποιήθηκε ως ένα μέσο ανακατασκευής του λόγου του κατά τη διάρκεια της αλληλεπίδρασης με τη γυναίκα του.

Αποτελέσματα

Ο σταθερός τόνος φωνής του ΛΘ, οι χειρονομίες ματιών και χεριών, η βλεμματική επαφή ήταν καταλυτικές και είχαν θετική επίδραση στην επικοινωνία τους. Συμπερασματικά, τα νεύματα και οι κινήσεις ξεπέρασαν τις γλωσσικές δεξιότητες.

Επιπροσθέτως, σημαντικό ρόλο στην αλληλεπίδραση είχαν οι επανεκκινήσεις του λόγου του ασθενούς, όπου ήταν εμφανείς μέσω των παύσεων του.

Αξιοσημείωτο είναι ότι, ενώ οι Whitworth κ.α. (1997) υποστήριζαν ότι η συγκεκριμένη μεθοδολογία χρησιμοποιείται μόνο υπό της φυσικής συζήτησης και όχι υπό στοχευμένων δραστηριοτήτων (όπως για παράδειγμα σε επαναλήψεις λέξεων/προτάσεων, κατονομασία εικόνων), στη συγκεκριμένη μελέτη η εφαρμογή της ΑΣ πραγματοποιήθηκε συμπληρωματικά και μέσω στοχευμένων δραστηριοτήτων, όπου οι κινήσεις, τα νεύματα του θεραπευτή, βοήθησαν τον ΑΑ να επικοινωνήσει αποτελεσματικότερα με τον ΛΘ.

Λέξεις κλειδιά:

ανάλυση συζήτησης, στοχευμένες δραστηριότητες, αλληλεπίδραση, βλεμματική επαφή, χειρονομίες

Βιβλιογραφία

BEEKE, S., JOHNSON, F., BECKLEY, F., HEILEMANN, C., EDWARDS, S., MAXIM, J. AND BEST, W. 2014. Enabling Better Conversations Between a Man With Aphasia and His Conversation Partner: Incorporating Writing Into Turn Taking. *Language and Social Interaction*, 47 (3), 292-305.

HUTCHBY, I. AND WOUFFITT, R. 1998. *Conversation Analysis. Principles, Practices and Applications*. Oxford: Blackwell.

MILROY, L. & PERKINS, L. 1992. *Repair strategies in aphasic discourse: towards a collaborative model*. *Clinical Linguistics and Phonetics*, 6, 27-40.

RICHARDS, K. 2005. Introduction. In Richards, K. and Seedhouse, P. (Eds.). *Applying Conversation Analysis*. Hampshire: Palgrave Macmillan. pp.1-15.

WHITWORTH, A., PERKINS, L., AND LESSER, R. 1997. *Conversation Analysis Profile for People with Aphasia*. London: Whurr.

Thesis Title: Communicating with an aphasic adult: A conversation Analytic Perspective

Dissertation author Kotsanpapa Eirini-Styliani

Supervisor Kyriazis Kyriakos

Topical unit Dysphasia

Specific aims

Summary

The aim of the present study is the conversation analytic perspective of communication between the therapist and the aphasic patient.

The researcher will analyze the data collected, after the end of the session. More specifically, the researcher, with the use of conversational analytic methodology, will analyze qualitatively the “details” of conversation, including gestures, movement, pauses, repetitions, hesitations, re-starts and facial expression of aphasic patients in order to identify interactional patterns and the consequences in communication.

Research Questions and Hypothesis

In this study the aim of the application of the conversation analytic framework is to reach a deeper understanding of communication between people with aphasia and SLTs. Within this framework, “no hypothesis underpins the collection of data, rather these are included from the data itself” (Whithworth et al. 1997).

Methodology

In the end of the 1980s, CA was also applied to aphasiology (Milory & Perkins 1992; Lesser & Perkins 1999). Specifically, CA was studied and implemented by Milory and Perkins, in 1992. The studies of Lesser and Perikins (1999) and Wilkinson (2000) were supposed to be significant for the aphasiology science. A recent study was Beeke et al. (2014), which was analyzed an intervention in the conversations between a chronic aphasic patient and his wife. It is notable to mention thar pre-intervention analysis disclosed the ability of writing as a source for turn-construction.

Results

SLT’s gestures, movement, eye-gaze were important for their communication. Consequently, the gesture skills outstriped language skills in aphasia.

Additionally, P’s re-starts, which was obvious through her pauses, were significant for their interaction.

Finally, the study of Whitworth et al. (1997) demonstrated that CA is focused on what participants do during the session. Analysis is conducted on natural conversation, without demanding tasks (such as repetition of word/sentence and naming of picture). However, the specific results have given the chance to SLT to use CA in the demanding task (sentence repetition). During this demanding task, the gaze, the SLT’s gesture and the prompt assisted the aphasic speaker to communicate with her SLT.

Thus, analysis can be conducted on a natural conversation and an intervention with demanding tasks.

Keywords

conversation analysis, demanding tasks, interaction, eye gaze, gestures

**9. Κέντρο ανοιχτής πρόσβασης στη ειδική εκπαίδευση για άτομα με επικοινωνιακές διαταραχές.
Open access virtual educational center for people with communication disorders.**

Margarita Stankova^{1[0000-0003-3044-1440]} and **Polina Mihova**^{2[0000-0002-9584-3515]}

^{1,2} New Bulgarian University, Sofia, 1618, Bulgaria
mstankova@nbu.bg

Abstract: Abstract: The purpose of the poster is to present the e-Health virtual center, a product of the international project Development of Online Learning Environment for e-Health under the Erasmus + Programme. The Virtual Education Center is targeted at different groups of people - students in psychology, speech therapy, public health and health management, special pedagogy, practitioners in public health and assisting professions, representatives of patient groups and parents and relatives of people with disabilities, to provide training resources and assessment methods, treatment and support of people with disabilities. The Center includes a developed open accessed educational “eHealth Distance Program - working with people with disabilities”, different educational materials, specialized terminology dictionaries and interactive resources. There are two separate online training Moodle platforms - one situated on a server of the New Bulgarian University, and the other - situated on a server of Medical University Victor Babes, Timisoara (a project partner). The implementation of the Moodle learning platform at NBU includes:

- Tests and self-assessment surveys with feedback and guidance for help and self-help for children and adults with developmental disabilities and their parents and relatives;
- Practical exercises with demo models of software solutions for eHealth training;
- Practical exercises for 3D reconstruction and training models for demo printing;
- Models of free software applications for the needs of telemedicine and home surveillance that meet the needs of children and adults with special needs.

According to site statistics (<http://ehealth-edu.eu>) in 2018 there are over 2000 visits, surveyed over 1000 and the registered users on Moodle platforms are over 50.

Key words: speech pathology, communication disorders, eHealth, online education

**10. Η χρήση του γλωσσικού προγράμματος Makaton σε παιδί με σύνδρομο Down, κατά την εργοθεραπευτική παρέμβαση (δόκιμη κλινική πρακτική).
The implementation of the makaton language program in a through occupational therapy child with down syndrome. 53
Σωπιάδου Χρύσα.**

Συγγραφέας- Ομιλήτης: Σωπιάδου Χρύσα, Εργοθεραπεύτρια.

Λέξεις κλειδιά: Makaton, εργοθεραπεία, επικοινωνία, σύνδρομο Down, πληροφόρηση

Φορέας: Κέντρο Παρέμβασης και Θεραπείας ‘‘Επικοινωνώ’’.

Θεματική Ενότητα: Παιδιά με νευροαναπτυξιακές διαταραχές: κλινικά και ερευνητικά θέματα.

Σκοπός εργασίας: Είναι η ανάδειξη της σπουδαιότητας της δημιουργίας ενός κοινού κώδικα πληροφόρησης και επικοινωνίας θεραπευτή και θεραπευόμενου, ανεξαρτήτως ειδικότητας, καθώς η επικοινωνία θεωρείται γενικευμένη κοινωνική δεξιότητα.

Μεθοδολογία: Κατά την παρέμβαση τέθηκαν βραχυπρόθεσμοι εργοθεραπευτικοί στόχοι και συγκεκριμένα ενίσχυση της Πραξίας, της Αδρής και Λεπτής Κίνησης. Έπειτα, ακολουθώντας τις βασικές αρχές του γλωσσικού προγράμματος Makaton, έγινε χρήση των νοημάτων και των συμβόλων σε ελεύθερο πλαίσιο αλληλεπίδρασης αλλά και σε δομημένες δραστηριότητες, με στόχο να διευκολύνει την επικοινωνία και την πληροφόρηση του παιδιού.

Αποτελέσματα: Με τη χρήση του γλωσσικού προγράμματος Makaton, φάνηκε ότι και οι εργοθεραπευτικοί στόχοι επιτεύχθηκαν και ενισχύθηκαν ακόμη περισσότερο, αλλά και η επίδοσή του παιδιού βελτιώθηκε στην παραγωγή νοημάτων Makaton μέσω της εμπλοκής του σε δραστηριότητες αδρής και λεπτής κίνησης.

Συμπεράσματα: Η γνώση και χρήση του γλωσσικού προγράμματος Makaton είναι σημαντική και για τους εργοθεραπευτές, καθώς αποδεικνύεται χρήσιμο κατά την εφαρμογή του σε άτομα με επικοινωνιακές δυσκολίες. Τέλος, ενισχύει την έννοια της διεπιστημονικότητας.

**THE IMPLEMENTATION OF THE MAKATON LANGUAGE PROGRAM IN
A CHILD WITH DOWN SYNDROME
THROUGH OCCUPATIONAL THERAPY**

**Sopiadou Chrysa
Occupational Therapist
chrysasopiadou@gmail.com**

In this case study, the Makaton Language Program was used in a child with Down Syndrome through Occupational therapy. The goal was child's improvement in Praxis, Organization, Gross and Fine Motor and Visual Perception areas. By using Makaton, a common communication code was created between the therapist and the child and helped skill development and goals' achievement.

11. Συν-θεραπεία λογοθεραπευτή - εργοθεραπευτή στην πρόωμη παρέμβαση παιδιών με νευροαναπτυξιακές διαταραχές.

Co-therapy between speech and occupational therapists for children with neurodevelopmental disorders in an early intervention group.

Σγουρομάλλη Μ., Μούτσιου Σ., Μάλφα Μ., Μαρούλη, Α., Γαλανού Ε., Τσίπρα Ι., Βλασσοπούλου Μ.

Συν-θεραπεία λογοθεραπευτή - εργοθεραπευτή στην πρώιμη παρέμβαση παιδιών με νευροαναπτυξιακές διαταραχές

Σγουρομάλλη Μ., Μούτσιου Σ., Μάλφα Μ., Μαρούλη, Α., Σταθοπούλου Μ., Γαλανού Ε., Τσίπρα Ι., Βλασσοπούλου Μ.

Η σύγχρονη γνώση για τη φύση των δυσκολιών παιδιών με νευροαναπτυξιακές διαταραχές έχει οδηγήσει τους θεραπευτές στη χρήση της συν-θεραπείας για την πιο αποτελεσματική και ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των περιστατικών. Με τον όρο συν-θεραπεία ορίζουμε τη συνύπαρξη δύο θεραπευτών με κοινή στρατηγική ως προς την θεραπευτική παρέμβαση και αντιμετώπιση ενός περιστατικού. Η συν-θεραπεία μπορεί να εφαρμοστεί και να ωφελήσει ιδιαίτερα την πρώιμη παρέμβαση παιδιών τα οποία εμφανίζουν νευροαναπτυξιακές διαταραχές και είναι αποτέλεσμα μιας ευρύτερης διεπιστημονικής προσέγγισης. Οι νευροαναπτυξιακές διαταραχές χαρακτηρίζονται από καθυστέρηση ή απόκλιση στα ψυχολογικά χαρακτηριστικά που επηρεάζονται από την ανάπτυξη και παρουσιάζουν επίμονη πορεία, γνωστικά ελλείμματα, αλληλοεπικάλυψη στα συμπτώματα και ισχυρούς γενετικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες κινδύνου.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η περιγραφή δραστηριοτήτων και η καταγραφή των πλεονεκτημάτων από τη συν-θεραπεία λογοθεραπευτή-εργοθεραπευτή σε μικρή ομάδα παιδιών πρώιμης αντιμετώπισης νευροαναπτυξιακών διαταραχών, έτσι ώστε το παιδί να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις της καθημερινής ζωής, του σχολείου και της μετέπειτα ένταξής του στην κοινωνία. Επίσης, μελετήθηκαν και τα οφέλη που έχει η συν-θεραπεία και για τους ίδιους τους θεραπευτές.

Μέθοδος: Η συν-θεραπεία πραγματοποιήθηκε σε ομάδα πέντε παιδιών με συχνότητα δύο φορές την εβδομάδα από μιάμιση ώρα. Στόχοι της θεραπείας αποτέλεσαν η ανάπτυξη του λόγου, της ομιλίας, της επικοινωνίας, της λεπτής κίνησης, της αδρής κίνησης, της οπτικής διάκρισης, της προσοχής, της συγκέντρωσης, της συμπεριφοράς, της κοινωνικοποίησης, της αυτουπηρέτησης και των γνωστικών δεξιοτήτων.

Τα αποτελέσματα είναι ενθαρρυντικά τόσο για την πρόοδο των παιδιών στους τομείς που αναφέρθηκαν όσο και για τους θεραπευτές. Παρ' όλα αυτά θα πρέπει να υπάρξουν περαιτέρω έρευνες που θα μελετήσουν την μακροχρόνια εξέλιξη των παιδιών για να επιβεβαιωθεί η αποτελεσματικότητά της μεθόδου.

Λέξεις κλειδιά: Συν-θεραπεία, Λογοθεραπευτής, Εργοθεραπευτής, Νευροαναπτυξιακές διαταραχές, Πρώιμη παρέμβαση,

Φορέας: ΚΚΨΥ Βύρωνα- Καισαριανής- ΕΚΠΑ **Θεματική Ενότητα:** Νευροαναπτυξιακές διαταραχές

Title: Co-therapy between speech and occupational therapists for children with neurodevelopmental disorders in an early intervention group.

Contemporary knowledge about the nature and range of difficulties faced by children with neurodevelopmental disorders has led to the use of co-therapy as an effective and integrated approach for these patients. Co-therapy is defined as the partnership between two or more therapists with a common strategic approach towards intervention. This approach can be integrated into early intervention services for children with neurodevelopmental disorders and is a part of a wider interdisciplinary approach. Children with neurodevelopmental disorders can experience difficulties with language and speech, motor skills, behavior, memory, learning, or other functions. While the symptoms and behaviors of neurodevelopmental disabilities often change or evolve as a child grows older, some impairments may persist. These disorders are likely to result from a combination of genetic, biological, psychosocial and environmental risk factors.

The aim of this study is to indicate the type of therapy activities, as well as the numerous advantages that SLT and OT co-therapy has on an early intervention group of children with neurodevelopmental disorders, in order that they may cope with the demands of everyday life, school and with their later adjustment in society. The benefits that co-therapy offers to the therapists are also presented.

Method: Co-therapy was performed on a group of five children with a frequency of two times per week, altogether three hours per week. The main goals of the co-therapy approach were the development of speech and language, communication, fine and gross motor skills, visual discrimination, attention, concentration, behavior, socialization, cognitive skills and self-help.

Results and Conclusions: Improvement in all the above areas was indicated for the children, but the collaboration between the two specialties in the framework of this interdisciplinary model was also particularly encouraging and warrants further investigation. Consequently, more research is needed to address how effective collaborative work is for the long-term benefit of children with neurodevelopmental disorders.

Key words: Co-therapy, SLT, OT,, neurodevelopmental disorders, early intervention

12. «Η αποτελεσματικότητα της έγκαιρης λογοθεραπευτικής παρέμβασης σε παιδιά με απραξία της ομιλίας ηλικίας 2-4 ετών».

“The Effectiveness of Early Speech Intervention in Children with Apraxia of Speech Aged 2-4 years”. Literature Review.

Μαρία Χριστοπούλου, Emily Eftychiou, Λουίζα Βονιάτη.

Συγγραφείς:

Μαρία Χριστοπούλου, Ph.D., MOP, SLP, CSS
Email: m.christopoulou@euc.ac.cy

Emily Eftychiou, student SLP

Email: Emily Eftychiou <ee152480@students.euc.ac.cy> Λουίζα Βωνιάτη, PhD, MEd., SLT

Email: l.votiati@euc.ac.cy **Φορέας:** Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Εισαγωγή: Η παιδική απραξία της ομιλίας είναι μία νευρολογικής φύσεως διαταραχή, η οποία αφορά τον κινητικό συντονισμό και προγραμματισμό των αρθρωτών. Η αδυναμία του εγκεφάλου για ορθή αποστολή του μηνύματος, έχει ως αποτέλεσμα η ομιλία των παιδιών με απραξία να επηρεάζεται σε διάφορους τομείς όπως είναι η άρθρωση, η προσωδία και η καταληπτότητα. Η βιβλιογραφία περιλαμβάνει πληροφορίες για τη θετική έκβαση αποτελεσμάτων μετά την εφαρμογή διάφορων προσεγγίσεων και παρεμβάσεων σε παιδιά με απραξία της ομιλίας στο ηλικιακό εύρος 2-10 ετών. Στην ανασκόπηση της βιβλιογραφίας ανευρέθηκαν άρθρα, από τα οποία αντλήθηκαν πληροφορίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα της χρήσης εξειδικευμένων θεραπευτικών προσεγγίσεων που χρησιμοποιήθηκαν στη λογοθεραπεία παιδιών με απραξία. **Μεθοδολογία:** Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας πραγματοποιήθηκε στις βάσεις δεδομένων, Scopus, Embase και Science Direct με τις επικρατέστερες να είναι η PubMed και ο Αμερικανικός Οργανισμός Ομιλίας και Ακοής (ASHA). Διαφάνηκε ότι η σχετική βιβλιογραφία ήταν αρκετά περιορισμένη λόγω των ελάχιστων σχετικών ερευνητικών μελετών που αφορούν τη συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα. Συνολικά ανευρέθηκαν 8 άρθρα που πληρούσαν τα κριτήρια συμπερίληψης και σχετίζονταν με την απραξία της ομιλίας σε παιδιά και των δύο φύλων, τα οποία στη συνέχεια αναλύθηκαν και κατηγοριοποιήθηκαν ανάλογα με την παρέμβαση που χρησιμοποιήθηκε στην κάθε έρευνα. Επίσης, δόθηκε έμφαση στην αποτελεσματικότητα της κάθε παρέμβασης αλλά και στον συνδυασμό διαφορετικών προσεγγίσεων ή τεχνικών. **Αποτελέσματα:** Οι έρευνες που συμπεριλήφθηκαν διενεργήθηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες και σε Ευρωπαϊκές χώρες και ταξινομήθηκαν με το είδος της παρέμβασης που χορηγήθηκε στους συμμετέχοντες. Τα αποτελέσματα όλων των ερευνών έδειξαν βελτίωση σε όλα τα παιδιά, όμως σε διαφορετικό βαθμό το κάθε ένα και σε διαφορετικούς τομείς. Σε μερικές μελέτες τα παιδιά παρουσίασαν βελτίωση στην

άρθρωση φωνημάτων, συλλαβών και λέξεων ενώ είχαν λιγότερη βελτίωση σε φράσεις και προτάσεις. Παρατηρήθηκε ότι, υπήρξε δυσκολία διατήρησης των αποτελεσμάτων μακροπρόθεσμα όπως και γενίκευσης στον αυθόρμητο λόγο.

Συμπεράσματα: Οι θεραπευτικές παρεμβάσεις, προσεγγίσεις και τεχνικές για την αντιμετώπιση της απραξίας, συμβάλουν στη βελτίωση της ομιλίας των παιδιών, κυρίως μετά από συστηματική και μακροπρόθεσμη θεραπεία, ανεξάρτητα από τον βαθμό σοβαρότητας της διαταραχής. Η κάθε θεραπεία μπορεί να παρέχει σταδιακή εξέλιξη στην ομιλία αφού εφαρμοσθεί μεμονωμένα, όμως παρέχει ακόμα καλύτερα αποτελέσματα όταν συνδυαστεί με κάποια άλλη τεχνική. Αξίζει να σημειωθεί η αναγκαιότητα πραγματοποίησης περισσότερων ερευνών για εμπλουτισμό της βιβλιογραφίας και παροχή περισσότερων μεθόδων τεκμηριωμένης πρακτικής.

Λέξεις Ευρετηριασμού: Παιδική απραξία ομιλίας, θεραπευτικές παρεμβάσεις, αποτελεσματικότητα.

“The Effectiveness of Early Speech Intervention in Children with Apraxia of Speech Aged 2-4 years”. Literature Review

Voniati Louiza PhD, MEd., SLT, Eftychiou Emily MSc, Christopoulou Maria PhD, MSc, SLT

ABSTRACT

The evidence based effectiveness of early speech intervention in childhood apraxia of speech in children aged 2-4 years old is divided into five sections; the theoretical background, the main objectives of intervention, the methodology, the results and finally the conclusions.

Recent studies have shown the difficulty in defining childhood apraxia of speech and creating a common list with the specific characteristics of this disorder over the years. A definition which is widely accepted and used by all clinicians is the one proposed by the American Speech-Language Hearing Association (ASHA). Other terminology has also been used to describe the disorder such as developmental dyspraxia or oral dyspraxia. The age that children start having speech and language therapy and the intensiveness of the sessions they get, have a significant role in effective progress and rehabilitation, in order to reach the language level of typically developed children.

Additionally, based on the literature review, two main questions needed to be answered. The first question was the effectiveness of early intervention and the second was the effectiveness of the application of tools and methods in children's speech with apraxia.

There has been no much research conducted globally regarding the effectiveness of early speech intervention in childhood of apraxia among the ages 2-4 due to a variety of reasons such as the co-existence of other disorders or syndromes and the complexity of the disorder. However, research in the data base of PubMed and the website of ASHA gave at first 233 articles, which were gradually decreased to 8 due to the inclusion and exclusion criteria. These consisted of the gender and age of the children, the children's native language, the diagnosis and the level of severity of the disorder, the receptive versus expressive skills as well as the ability to read whenever was required by the approach.

The articles were then categorised into five parts depending on the approach which was used in each study. All approaches and methods showed encouraging results in children's speech either they were used on their own or combined with other techniques. Changes in children's speech were noted in vocabulary, grammar, syntax, phonemic awareness, letter-phoneme recognition, articulation, intelligibility and prosody.

To conclude, the results of early intervention, the intensiveness of speech and language therapy sessions and the approach used in each study proved general progress in all children's speech. Each child showed improvement in different grade and subsystem of the language whereas application of the learning outcome in real context was accomplished in some cases. Finally, combined approaches gave greater outcomes and improvement in the speech of children with mild up to severe apraxia of speech.